

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

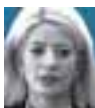
ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 1 Μαρτίου 2026 • Έτος 17^ο • Αρ. φύλλου 914

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Σενάρια επί χάρτου και άτυπες συζητήσεις, με το βλέμμα στις προεδρικές εκλογές του 2028

Κλειστά τα χαρτιά της κρατά η Αννίτα Δημητρίου. Προέχει το ασφαλές πέρασμά της από τις Συμπληγάδες που караδοκούν.

Πρόθυμος να προχωρήσει (ή και να ενδώσει) σε συμμαχίες που απομακρύνουν την πρόεδρο του ΔΗΣΥ, φέρεται ο Στέφανος Στεφάνου.

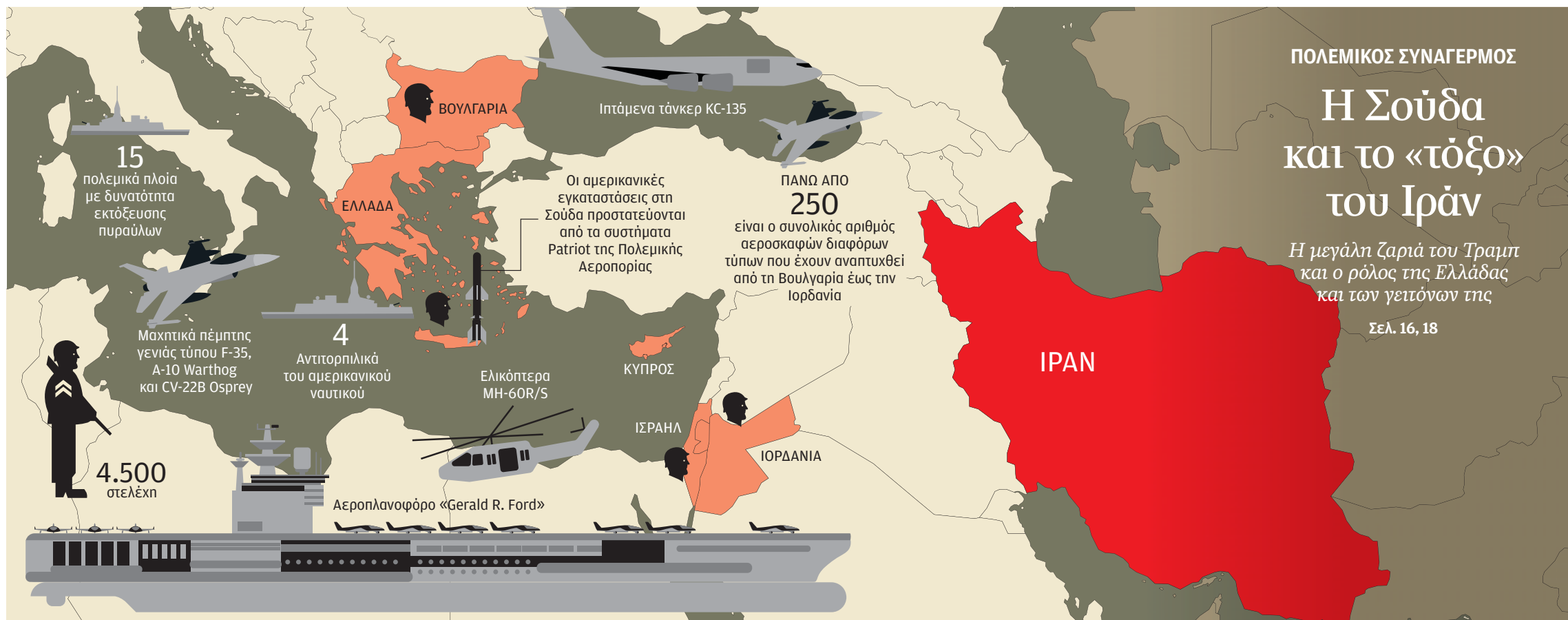

Ευνοεί εκλογή Νικόλα Παπαδόπουλου ο Νίκος Χριστοδουλίδης. Ποιες άλλες δυνάμεις φαίνεται να τον προκρίνουν.

Ο αστάθμητος παράγοντας Φειδίας Παναγιώτου προκαλεί αβεβαιότητα. Στο κάδρο των συζητήσεων το όνομα του Κωνσταντίνου Γιωρκάτζη.

Σελ. 8

ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΜΕΝΕΛΑΟΥ

Δεν είμαστε σε
αντιπαράθεση
με τα Ην. Έθνη

Ο Ε/κ διαπραγματευτής λέει στην «Κ» ότι πρέπει να επαναβιβαιωθεί η ομοσπονδιακή βάση λύσης, να συγκληθεί η επόμενη διευρυμένη συνάντηση και να αποφασιστεί η επανέναρξη συνομιλιών με διαφύλαξη του κεκτημένου του Κραν Μοντανά. **Σελ. 5**

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΡΑΜΠ

Αναγνώριση
ζητεί
η Σομαλιλάνδη

Ντόμινο εξελίχων προκαλούν οι ενέργειες του Αμερικανού προέδρου Ντόναλντ Τραμπ, καθώς η συμμετοχή του Κοσόβου στο Συμβούλιο και η ισχυρή σχέση του ίδιου με το διεθνές δίκαιο ανοίγουν τον ασκό αναβάθμισης αποσχιστικών οντοτήτων. **Σελ. 4**

ΟΙΚΙΑΚΑ ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΪΚΑ

Ζημιές από
την αδιαφάνεια
στις περικοπές

Χιλιάδες ιδιοκτήτες μικρών φωτοβολταϊκών ζημιώνονται από τις περικοπές που πραγματοποιεί ο Διαχειριστής Συστήματος Διανομής. Την ίδια ώρα, επιβεβαιώνονται οι τεράστιες απώλειες με την παραγόμενη ενέργεια από φωτοβολταϊκά. **Σελ. 7**

ΑΦΘΩΔΗΣ ΠΥΡΕΤΟΣ

Απύρετη
παραμένει
η αγορά

Το 20% των αποζημιώσεων στους κτηνοτρόφους για την απώλεια του ζωικού κεφαλαίου εξαιτίας του αφθόδους πυρετού θα το δώσει η Ευρώπη. Προς το παρόν δεν δικαιολογούνται τιμολογιακές αναπροσαρμογές, τονίζουν φορείς της λιανικής αγοράς. **Σελ. 6**

KYPIO APΘPO

Ευθύνης

Με όλες σχεδόν τις χώρες με τις οποίες γειτνιάζουμε να δοκιμάζονται από τον αφθονό πυρετό και ανοιχτή την «κερκυρότητα» Τουρκία, όπου ο ιός θεωρείται, χρόνια τώρα, ενδημικός, κανένας ωχαιοδερμικός, καμιά ολιγορία αρμοδίων δεν γίνεται ανεκτή, πόσο μάλλον η ιδιότητα και η απερισκεψία οποιουδήποτε πολίτη. Το τίμημα είναι βαρύ για τη χώρα, για τα ζωά της και τους ανθρώπους της.

ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΟ

Νέο μοντέλο κοινωνικής πολιτικής

Η νέα φιλοσοφία του συνταξιοδοτικού επιδίδει ένα δίκαιο και βιώσιμο σύστημα που ανταποκρίνεται στις ανάγκες της κοινωνίας, ακολουθώντας το σύνθημα «Πληρώνω όταν

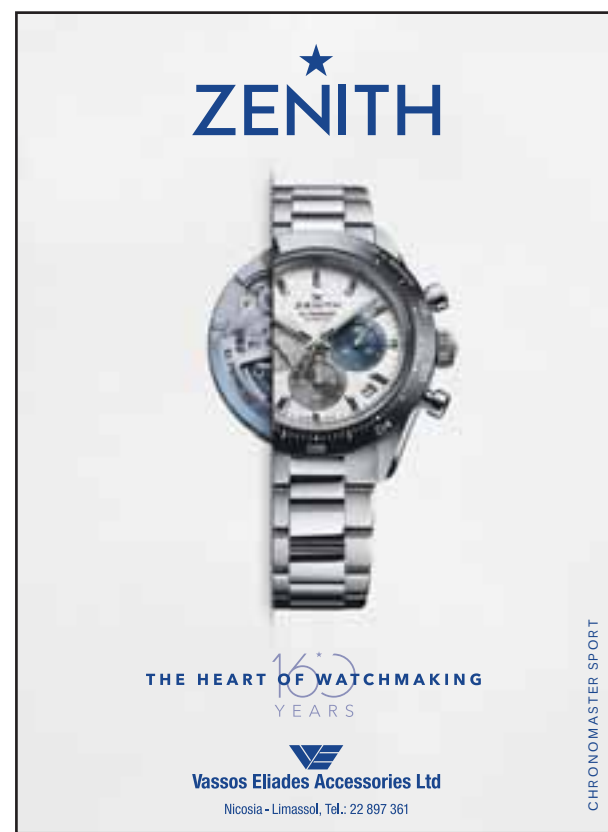
μπορώ, στηρίζομαι όταν χρειάζομαι», λέει στην «Κ» ο αναλογιστής και συντονιστής της ομάδας έργου της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, Κ. Σταυράκης. **Οικονομική, σελ. 4**

ΙΣΤΟΡΙΑ

Οι εκλογές του 1968 μέσα από τα αρχεία

Η «Κ» κάνει αναδρομή στις προεδρικές εκλογές της 25ης Φεβρουαρίου 1968, μέσα από αρχειακά τεκμήρια του Πατριωτικού Κόμματος, που στήριζε τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Πώς οργανώθηκε ο σύντομος προεκλογικός αγώνας διά εγκυκλίων της Κεντρικής Εκλογικής Επιτροπής. **Τέχνες, σελ. 1**

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Το μεγάλο μας τσίρκο

Αγαπημένο μου ημερολόγιο, είχαμε ήδη μοιράσει χαρτιά, όταν η αριστερή (με την καλή έννοια) Κουλλίτσα Κυριακού μπουκάρε φρουριόζα στο δωμάτιο. «Να δεις που κάποτε θα μας πούνε και...» τραγούδαγε, αλλά τη διέκοψε η συνταξιούχος θεολόγος Θεοπίστη Θεοδούλου. «Ντροπή, καλέ!», «Γιατί ντροπή;», «Δεν λέμε... the M-word», υπενθύμισα εγώ ως σωστή οικοδέσποινα. «Εγώ πάλι λέω ότι μας έφαγε η σεμνοτυφία και ο καθωσπρεπισμός. Εδώ, χρυσή μου, γίνεται της εκδιδομένης γυναικός το κινγκλίδωμα!».

Εδώ που φτάσαμε, δύσκολα μπορεί να διαφωνήσει κανείς: Με τη Μαρία την Ανέμελη στο υπουργείο Γεωργίας βιώνουμε τον Αρμαγεδδώνα σε συνέχειες. Ούτε σε αμερικάνικο σίριαλ δεύτερης διαλογής δεν θα βλέπαμε τέτοιες καταστροφές - από τις πυρκαγιές στην Ορεινή Λεμεσό, μέχρι το ότι θα πούμε το νερό νεράκι. Η θανάτωση των ζώων λόγω αφθώνους πυρετού ήταν η τελευταία πινελιά στο χαρτοφυλάκιο της Ανέμελης. Οπότε δικαίως αναρωτιόμαστε, πού να το αποδώσουμε: σε γκαντεμιά ή ανικανότητα;

Η Μαρία η Ανέμελη πάντως δεν φαίνεται να ποείται από το σερί καταστροφών. Είναι δε τόσο η αυτοπεποίθησή της, που απέστειλε επιστολή στην Επιτροπή Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας ζητώντας νέα αναστολή του διορισμού της για λόγους... δημοσίου συμφέροντος! Ποιο δημόσιο συμφέρον επιβάλλει να παραμείνει κολλημένη στην υπουργική καρέκλα, ενώ γίνεται ο κακός χαμός, μάνα μου; Αλλά αυτό βεβαίως συμβαίνει στην πολιτική, όταν εξαργυρώνονται κομματικά γραμμάτια. Αν έχεις θράσος, διάβαινε.

Μιλώντας για θράσος, εκείνος που έδωσε ρεσιτάλ κερδίζοντας τα 15 λεπτά δημοσιότητας που του αναλογούν είναι ο διευθυντής των Κτηνιατρικών Υπηρεσιών. Εμφανίστηκε στη

Βουλή και είπε το αμίμητο: «Ο κάθε κτηνοτρόφος έχει τον κτηνιάτρό του, ο οποίος πρέπει να ενημερώνει τις Κτηνιατρικές Υπηρεσίες για το αν υπάρχει πρόβλημα. Οι Υπηρεσίες του υπουργείου Υγείας δεν πάνε σε κάθε νοσούντα αλλά πάνε οι ασθενείς στα νοσοκομεία». Όταν δε τόλμισε ο Θεοπέμπτου να ρωτήσει για τα προληπτικά μέτρα, ο κ. Πίπης τον ειρωνεύτηκε: «Πείτε μου εσείς, που ξέρετε καλύτερα, τι μέτρα έπρεπε να πάρουμε και δεν πήραμε». 15 λεπτά (λάθος) δημοσιότητας.

Σε άλλα νέα, ο κομματικός μέντορας της Μαρίας της Ανέμελης μπαίνει σε δικαστικές περιπέτειες. Μετά το πόρισμα της Αρχής κατά της Δι-

αφθοράς η Νομική Υπηρεσία αποφάνθηκε ότι δικαιολογείται η διενέργεια ποινικής έρευνας εναντίον του Σιζόπουλου, εξ ου και δρομολογείται η άρση της βουλευτικής του ασυλίας. Καταγράφκε.

Τα νέα για την κρίση που προκάλεσε ο αφθώδης πυρετός δεν έφτασαν πάντως στο συννεφάκι όπου κατοικεί ο Φειδίας ή μάλλον έφτασαν αλλά κήπως παραποιημένα. Ο κομματάρχης - ελπίδα του μέλλοντός μας, δήλωσε πως κωλύεται ν' αναλάβει πρωτοβουλία για τον... αφροδίτη πυρετό, επιβεβαιώνοντας ότι η βλακεία είναι ανίκητη.

Ενώ συμβαίνουν όλα αυτά τα τρα-

γελαφικά, χρειαζόταν μεγάλη προσπάθεια ή έστω μεγάλη ατζαμοσύνη για ν' αυξήσει κανείς τον δείκτη συμπάθειας προς τον Φειδία. Γεγονός που κατάφερε η Μαρία Χριστοφίδου, επίτροπος Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, με τις γνωστές κομματικές περγαμνές, όταν επικίρησε να κατεβάσει το Αρρ της Άμεσης Δημοκρατίας. «Μας κάνουν πόλεμο και γι' αυτό θα πάμε καλά», ήταν η αντίδραση του Φειδία. Και λίγα είπε, αγαπημένο μου ημερολόγιο...

Εκείνος που το τερμάτισε ήταν ο ιδιοσυγκρασιακός (sic) υποψήφιος της Άμεσης Δημοκρατίας Δημήτρης Μπάρος. Απολαύστε υπεύθυνα: «Σα-

τανιστές και σκοταδιστές, αυτό είστε. Κυπριακέ λαέ, βοήθα μας να τους τιμωρήσουμε» ξέσπασε, ανεμίζοντας το λάβαρο του αγώνα. «Προσπαθούν με κάθε κακόβουλο και ύπουλο τρόπο να μας εμποδίσουν να κάνουμε το έργο του Θεού (...) αλλά έχει Θεό που πάνω τζιαι θωρεί. Τζιαι οι αμαρτίες τους θα τιμωρηθούν (...) Σατανιστές και σκοταδιστές, μετανοήστε και σώστε την ψυχή σας». Ο Θεός να μας ελεήσει, ειλικρινά δεν ξέρω τι άλλο να πω πια...

Εξελίξεις όμως είχαμε και στα χαρκόμματα δεξιάτερα της Δεξιάς. Ο Χρίστος Χρίστου (ΕΛΑΜ) τόλμισε να πατήσει επάνω στην Αγία Τράπεζα (ΔΗΣΥ) επικαλούμενος τον Γλαύ-

κο Κληρίδη, αλλά έλαβε ηρωική απάντηση από τον Ανδρέα Θεμιστοκλέους (ΔΕΚ): «... τα καρναβάλια πέρασαν». Αυτό με την πολιτική κληρονομιά του Κληρίδη ελπίζω να το δούμε κάποια στιγμή, αγαπημένο μου ημερολόγιο, καθώς όσο περνούν τα χρόνια όλο και συνωστίζονται περισσότεροι επίδοξοι κληρονόμοι.

«Ο “κούκλος φρουρός” του προέδρου Χριστοδουλίδη που κάνει το TikTok να... παραμιλά. Το TikTok έκανε viral τον επικεφαλής της Προεδρικής Φρουράς, Ανδρέα Πεττεμερίδη, καθώς πέρα από τις αναμφισβήτητες ικανότητές του στη θέση που κατέχει, καταφέρνει να... κλέβει και καρδιές. (...) Ο Ανδρέας Πεττεμερίδης δεν είναι άγνωστος στο κοινό, καθώς έχει υπηρετήσει ως διοικητής της 33ης Μοίρας Καταδρομών και συμμετείχε στην Πρωτοβουλία Μνήμης Ισαάκ - Σολωμού». Αυτά τα νόστιμα διάβασα σε διαδικτυακό ρεπορτάζ και με υπευθυνότητα μπορώ να δηλώσω, ως παλιά καραβάνα φρε, ότι η lifestyle δημοσιογραφία πέρασε και καλύτερες μέρες στη βραχονησίδα.

Με τούτα και με κείνα ξεθάρρεψε η Κόκκινη Κουλλίτσα κι έπιασε το παλαιοιολιθικό σουξέ. «Να δεις που κάποτε θα μας πούνε και...» τραγούδισε, αλλά και πάλι τη διέκοψε η εύθικτη θεολόγος. «Αν θα πούμε μυλλωμένα, τουλάχιστο ας είναι κάτι σημερινό». «Και από πότε εσύ έγιγνες... σημερινή, μωρή Θεοπίστη;» εξεμάνη η Καλαμαρού. «Από τότε που κατάλαβα ότι η Βουλή κινδυνεύει να γίνει Το Μεγάλο Μας Τσίρκο». «Τουτέστιν;». «Τουτέστιν, σας παραπέμπω στο σχετικά πρόσφατο σουξέ της Σάσας Μπάστα: “Ένας φίλος με σκοιντίζει, τι του βρήκες με ρωτάει. Σίγουρα μας κάνειει πλάκα κι ένα μαγαζί φωνάζει: Τι του βρήκες του μαλάκα”». «Τα ύστερα του κόσμου!» ομοφώνησε το καρέ.

Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

1-3-1936

Καταστολή: Τηλεγραφήματα βεβαιούν ότι η επανάστασις εις το Τόκιο κατεστάλη, οριστικώς, των στασιαστών παραδοθέντων. Η παράδοσις συνετελέσθη την 11.30 ' πρωινήν (ώρα ιαπωνική) και υπό την απειλήν της βιαίας συλλήψεως των. [...] Ετερον τηλεγράφημα εκ Τόκιο αγγέλλει ότι συμμορφούμενοι προς τας διαταγάς των προϊσταμένων των αρχών δέκα οκτώ αξιωματικοί αρχηγοί του επαναστατικού κινήματος πυτοκτόνησαν με τα ίδια περιστρόφα των.

Χειραφέτησις: Ο Σάχης της Περσίας Ριζά Παχλεβή υπέγραψε διάταγμα διά του οποίου αναγνωρίζεται επισήμως η χειραφέτησις των γυναικών. Συγχρόνως καταργούνται οι φρετζέδες και επιτρέπεται εις τας γυναίκας να εμφανίζωνται ακάλυπτοι εις τα δημόσια κέντρα. Εις την Τεχεράνην και τας κυριωτέρας πόλεις ωργανώθησαν εορταί και δεξιώσεις διά να δοθή η ευκαιρία εις το υραϊόν φύλον να εγκαταστήσιν την κοσμικήν του ζωήν.

Ουδείς κίνδυνος: Κατόπιν του δημιουργηθέντος θορύβου, το υπουργείον Συγκοινωνίας ανακοίνωσε χθες την εσπέραν ότι ουδείς κίνδυνος λειψυδρίας υπάρχει διά τας Αθήνας, τον Πειραιά, τα Προάστεια και τους συνοικισμούς όχι μόνον διά το προσεχές θέρος αλλ' ούτε και διά τα προσεχή έτη. Διότι είναι μεν αληθές ότι η στάθμη των υδάτων της τεχνητής λίμνης του Μαραθώνος κατήλθε, υπάρχουν όμως εν αυτή υπέρ τα 40.000.000 κυβικά μέτρα ύδατος.

Μετά το ειδοσεογραφικό σάπ που ανακάλυψε τον αφρώδη πυρετό -κάνοντας τον Μπαμπινιώτη να αφρίζει κυριολεκτικά- είχαμε τον Φειδία να αναφέρεται σε Αφροδίτη πυρετό, προφανώς σε μια προσπάθεια να προσελκύσει ψηφοφόρους από την Πάφο, συντοπίτες της θεάς Αφροδίτης.

Πω, πω, τι ζούμε και δεν το μαρτυρούμε. Και το πιο ανησυχητικό είναι πως δεν υπάρχουν σημεία βελτίωσης στον ορίζοντα, αφού ο Φειδίας είναι μια τραγική αντανάκλαση του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Εξ ου και η κατά τα άλλα απολύτως ανεξήγητη δημοφιλία του. Φειδία μου, κάμε μας Jalla, διότι «έτσι κκελλά, έτσι Φειδία θέλει».

Εκεί που νομίζαμε πως είχε κοπάσει ο πόλεμος για τους εμβολιασμούς -των ανθρώπων- βλέπουμε τώρα αναζωπύρωση του για τους εμβολιασμούς των ζώων. Τι ιωραίο που πάντα έχουμε κάτι το keep busy.

Είχαμε και περιστατικό αγιασμού κτηνοτροφικής μονάδας από παλαιοημερολογίτες ιερείς. Ρε παιδιά, σίγουρα δεν βρίσκόμαστε σαν χώρα σε επεισόδιο αόρατου φακού του ΡΙΚ της δεκαετίας του '80; Η υπουργός Γεωργίας πάντως δήλωσε σε τηλεοπτική εκπομπή πως οι ιερείς «... είχαν ψεκαστεί και μεταφερθεί στην περιοχή!» Γλώσσα λανθάνουσα τα αληθή λέγει. Το μόνο σίγουρο είναι πως έχουμε να κάνουμε με πολλούς ψεκασμένους σε αυτή την υπόθεση.

Το 2025 χάθηκε σχεδόν το 50 τοις εκα-

Ο ΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο ΟΝΑΣ ΑΓΟΡΑΣ

Αφθώδης και αφρώδης πυρετός

Θα σας κάμω jalla.

τό της ανανεώσιμης ενέργειας που είχε παραχθεί γιατί η ΑΗΚ δεν έχει ακόμη τις υποδομές να αποθηκεύει αυτή την ενέργεια. Σε κανονική χώρα θα είχε ταρακουνηθεί η κυβέρνηση και θα είχαμε τουλάχιστον σύσσωμη παραιτήση του Διοικητικού Συμβουλίου. Εδώ είναι απλώς Κυριακή και η Κύπρος αλλάζει NOT.

Η μερική -και στρατηγική- αποστασιοποίηση του ΔΗΚΟ από την κυβέρνηση φαίνεται να έφερε καρπούς αφού στην τελευταία δημοσκόπηση το κόμμα παρουσιάζει σημάδια ανάκαμψης. Το ΕΛΑΜ δεν συνεχίζει την ανοδική του πορεία -ΑΛΑΜ και Άμεση Δημοκρατία απορρόφησαν ψήφους διαμαρτυρίας, στερώντας τις από το κόμμα του Χρί-

στου- μα παραμένει σταθερά στην τρίτη θέση προσδοκώντας να αντλήσει ακόμη από την τεράστια δεξαμενή αναποφάσιστων συναγερμικών.

Το να βρεθεί ο ΔΗΣΥ στη δεύτερη θέση -όπως θεωρούν πιθανό οι τελευταίες δημοσκοπήσεις- θα είναι τεράστιο πλήγμα για την Αννίτα αφού όλα -και όλοι- θα κριθούν εκ του αποτελέσματος. Και, για να τροποποιήσω λίγο τη γνωστή παροιμία, «το Μάη ξύλα φύλαγε, μην κάψεις τα παλούκια». 'Η για να μην φας εκλογικό «ξύλο». Προφανώς οι αναποφάσιστοι θα αποφασίσουν την τελική κατάταξη των κομμάτων τον Μάιο.

Όσον αφορά τη συσπείρωση του ΑΚΕΛ θεωρείται άμεσα συνυφασμένη με την

πορεία της Ομόνοιας. Σίγουρα, με τον τραυματισμό του Φομπιάνο, τυχόν υποχώρηση της Ομόνοιας από την πρώτη θέση θα έχει άμεσο αντίκτυπο και στα ποσοστά του κόμματος. Θα παρακολουθούμε λοιπόν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον -ειδικά η Αννίτα- την πορεία της Σιυλλάκκας.

Το πιο ενδιαφέρον που έμαθα χθες και σχετίζεται με την πολιτική σκηνή του τόπου μας ήταν τον τρόπο με τον οποίο ο πολυμήχανος Οδυσσέας γνώρισε την Ειρήνη -ειρήνη στον κόσμο μα όχι στο ΑΚΕΛ- Χαραλαμπίδου. Το όλο σκηνικό θυμίζει κινηματογραφική ταινία της δεκαετίας του '70, μα χωρίς τη Βουγιουκλάκη. 3,2,1 Action!

Εκείνος, στρατιώτης, ταλαιπωρημένος, που κάνει ιωτιστόν μα κανείς δεν σταματά. Εκείνη, ήδη γνωστή ντίβα της τηλεόρασης, αφού ήταν η παρουσιάστρια του Ευχάριστου Σαββατόβραδου, της υπ' αριθμόν ένα σε τηλεθέαση εκπομπής του ΡΙΚ, παρόλο που τότε δεν μετρούσαν τηλεθέαση, αφού δεν υπήρχε άλλο κανάλι. Με λίγα λόγια το ΡΙΚ έτρεχε μόνο του, μα κάποτε κατάφερε να έρθει δεύτερο.

Πίσω στη συγκινητική μας ιστορία. Η Ειρήνη, καλόψυχη, στοργική και γλυκομίλητη από τότε, σταμάτησε με το σπορ αμάξι της και πήρε τον νεαρό Οδυσσέα στον προορισμό του, που τότε δεν ήταν ακόμη ούτε η Βουλή ούτε η Ιθάκη αλλά το σπίτι! του. Πώς τα φέρνει κάποτε ο καιρός ε; The rest, που λένε και στο χωριό μου, is history!

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Νικόλαου Σαρπόλου 2 & Λεωφ. Λυκαβηπού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Αναπληρωτής Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ • Σύμβουλος έκδοσης: ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθυντής: ΘΑΝΑΣΗΣ ΦΩΤΙΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Αετός: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

**BIG BANG
ORIGINAL
UNICO**

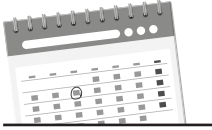

H
U
B
L
O
T

Vassos Eliades Accessories Ltd

Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

22 Ιανουαρίου

Συμμετοχή Κοσόβου στην τελετή Συνθήκης Προσχώρησης του Συμβουλίου Ειρήνης, στο Νταβός.

17 Φεβρουαρίου

Επιστολή Τραμπ προς την ηγέτιδα του Κοσόβου, που αναφέρει το Κόσοβο ως «ιδρυτικό μέλος» του Συμβουλίου Ειρήνης.

19 Φεβρουαρίου

Συμμετοχή Κοσόβου στην πρώτη σύνοδο του Συμβουλίου Ειρήνης στην Ουάσιγκτον (στην παρουσία και της Κύπρου, με καθεστώς παρατηρητή).

21 Φεβρουαρίου

Η μη αναγνωρισμένη οντότητα της «Σομαλιλάνδης» ζητάει από τις ΗΠΑ αναγνώριση, κάτι που αποκαλύπτει ο «υπουργός προεδρίας» στο ΑΡΡ.

25 Φεβρουαρίου

Το Ισραήλ εγκρίνει στο έδαφός του τη διπλωματική εκπροσώπηση της «Σομαλιλάνδης», η οποία 48 ώρες αργότερα ανακοινώνει ότι έδωσε διαπιστευτήρια στην κυβέρνηση Νετανιάχου. Το Ισραήλ έγινε η πρώτη χώρα που αναγνώρισε τη «Σομαλιλάνδη», στις 26 Δεκεμβρίου 2025.

Η αναγνώριση της «Σομαλιλάνδης» από το Ισραήλ καταδεικνύει ότι και το καθεστώς Νετανιάχου δεν έχει κανέναν ενδοιασμό να συνδράμει μη αναγνωρισμένες οντότητες, να τις αναβαθμίσει και να τις αναγνωρίσει, εάν αυτό επιβάλλουν τα δικά του στενά οικονομικά και γεωπολιτικά συμφέροντα.

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

«**Άνοιγμα**» προς τις ΗΠΑ επιχειρεί η μη αναγνωρισμένη οντότητα, «Σομαλιλάνδη», προσβλέποντας ότι η διοίκηση του Ντόναλντ Τραμπ, που δεν φημίζεται για τη σχέση της με το διεθνές δίκαιο, θα μπορούσε να αναγνωρίσει την εν λόγω οντότητα που αποσχίστηκε από τη Σομαλία, το 1991. Το δέλεαρ προς την Ουάσιγκτον περιλαμβάνει στρατιωτικές βάσεις, αλλά και πρόσβαση στον ορυκτό πλούτο (λίθιο και κολλάνιο) της «Σομαλιλάνδης», όπως διεμήνυσε μέσω του Γαλλικού Πρακτορείου Ειδήσεων, ΑΡΡ, ο Khadar Hussein Abdi, «υπουργός προεδρίας» του μη αναγνωρισμένου μορφώματος, επισημοποιώντας το «άνοιγμα» και προβάλλοντας τα κέρδη που θα αποκομίσει η Ουάσιγκτον, εάν αναγνωρίσει την αποσχιστική οντότητα. Ήδη, από την Τετάρτη 25 Φεβρουαρίου, η «Σομαλιλάνδη» απέκτησε την πρώτη της διπλωματική παρουσία στο Ισραήλ, το μοναδικό κράτος που την αναγνωρίζει και το οποίο αποδέχθηκε τα διαπιστευτήρια του Mohamed Hagi, ως του πρώτου πληρεξουσίου πρέσβη της, κατά τα λοιπά, μη αναγνωρισμένης οντότητας.

Δεν είναι προφανώς τυχαίο ότι τα ανοίγματα της «Σομαλιλάνδης» προς τις ΗΠΑ, εκδηλώθηκαν πριν από μια περίπου εβδομάδα, στις 21 Φεβρουαρίου, δύο μόλις εικοσιτετράωρα μετά τη συμμετοχή του μη αναγνωρισμένου από τον ΟΗΕ, Κοσόβου, στο Συμβούλιο Ειρήνης του Ντόναλντ Τραμπ, το οποίο προσδοκά να υποκαταστήσει τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών. Άλλωστε, το μη αναγνωρισμένο Κόσοβο, το οποίο αποτελεί «πρότυπο» και για το ψευδοκράτος της «Τουρκικής Δημοκρατίας Βορείου Κύπρου», έχει εξασφαλίσει καθεστώς «ιδρυτικού μέλους» στο Συμβούλιο Ειρήνης, σύμφωνα με τον ίδιο τον Ντόναλντ Τραμπ, γεγονός που «ενισχύει τη διεθνή του υπόσταση», όπως εκτιμά η ηγέτιδα της εν λόγω μη αναγνωρισμένης οντότητας, Vjosa Osmani.

Όλα αυτά τα δεδομένα, εάν συνυπολογιστούν στην ίδια πολιτική εξίσωση, δημιουργούν εικόνα ανοίγματος του ασκού του Αιόλου, καθώς μη αναγνωρισμέ-

νες οντότητες, καταφέρνουν να κάνουν σημαντικά βήματα προς την κατεύθυνση διεθνούς αναβάθμισης και αναγνώρισής τους.

Αν και η πολιτική των ΗΠΑ είναι διαφορετική έναντι του Κοσόβου, το οποίο η Ουάσιγκτον αναγνωρίζει από το 2008, σε σύγκριση με τη «Σομαλιλάνδη», την οποία δεν αναγνωρίζει, εντούτοις η εν λόγω αποσχιστική οντότητα επενδύει σε διαφοροποίηση των δεδομένων αυτών. Και ζητάει με κάθε επισημότητα από την αμερικανική διοίκηση να προχωρήσει σε αναγνώρισή της, αίτημα που αφενός ενισχύεται από την «ισχυρή» σχέση του Ντόναλντ Τραμπ με το διεθνές δίκαιο και από τη δεδηλωμένη θέση, ότι ο ίδιος βασίζεται στο «δικό του δίκαιο», το οποίο προφανώς σχηματίζεται στη βάση οικονομικών συμφερόντων. Και αφετέρου, από την απόφαση του Ισραήλ, του στενότερου συμμάχου των ΗΠΑ, να αναγνωρίσει τη «Σομαλιλάνδη» πριν από δύο περίπου μήνες, για δικούς του γεωπολιτικούς λόγους, εξασφαλίζοντας, μεταξύ άλλων, παρουσία κοντά στη Ερυθρά Θάλασσα και τη διώρυγα του Σουέζ με παράλληλη δυνατότητα αντιμετώπισης απειλών και επιθέσεων από τους Χούθι της Υεμένης. Σε κάθε περίπτωση, η αναγνώριση της «Σομαλιλάνδης» από το Ισραήλ καταδεικνύει –αν μη τι άλλο– ότι και το καθεστώς Νετανιάχου δεν έχει κανέναν εν-

δοιασμό να συνδράμει μη αναγνωρισμένες οντότητες, να τις αναβαθμίσει και να τις αναγνωρίσει, εάν αυτό επιβάλλουν τα δικά του στενά οικονομικά και γεωπολιτικά συμφέροντα. Κάτι που επισφραγίστηκε με την αποδοχή «διαπιστευτηρίων» του πρώτου πρέσβη της «Σομαλιλάνδης» από το Ισραήλ, την περασμένη Τετάρτη.

Ξένη διπλωματική πηγή ανέφερε στην «Κ» ότι η τουρκική πολιτειακή ηγεσία ήταν ιδιαίτερα ευτυχής από την παρουσία του μη αναγνωρισμένου από τον ΟΗΕ, Κοσόβου, στο Συμβούλιο Ειρήνης του Τραμπ.

Σημειώνεται ότι οι ΗΠΑ είχαν προ δύο μηνών διαμνύσει, διά του κ. Τραμπ, ότι δεν θα ακολουθούσαν το Ισραήλ στην αναγνώριση της «Σομαλιλάνδης». Στη συνέχεια, όμως, υπεραμύνθηκαν των ενεργειών του Μπενιαμίν Νετανιάχου, ενώπιον του Συμβουλίου Ασφαλείας. Είτε για να υψώσουν ασπίδα προστασίας γύρω από το Ισραήλ και την επιλογή αναγνώρισης της «Σομα-

λιλάνδης», είτε για να αφήσουν ανοικτό παράθυρο για το μέλλον. Χωρίς να αποκλείεται βεβαίως και ένας συνδυασμός των δύο λόγων, που επιτρέπει στην Ουάσιγκτον να κρατά ανοικτές τις δικές της επιλογές. Δημιουργώντας προσδοκίες στη «Σομαλιλάνδη», η οποία επιχειρεί να δελεάσει τον Ντόναλντ Τραμπ με τον ορυκτό της πλούτο και με την παραχώρηση στρατιωτικών βάσεων, προσδοκώντας να έχει ανάλογη τύχη με το «μοντέλο» του Κοσόβου.

Δεν ήταν κεραυνός εν αιθρία

Το κάλεσμα της «Σομαλιλάνδης» προς τις ΗΠΑ για αναγνώριση δεν αποτελεί πάντως κεραυνό εν αιθρία, αλλά ήταν μια «αναμενόμενη ενέργεια», για όσους παρακολουθούν τις εξελίξεις. Η οποία ενθαρρύνθηκε από την αναγνώριση που, όπως προαναφέραμε, πρόσφερε το κράτος του Ισραήλ προς τη «Σομαλιλάνδη», στις 26 Δεκεμβρίου 2025 αλλά και από την πλήρη κάλυψη που παρείχαν οι ΗΠΑ στην ενέργεια του Ισραήλ, κατά τη θυελλώδη συζήτηση του θέματος, ενώπιον του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών.

Αν και ο Ντόναλντ Τραμπ, που είχε ερωτηθεί τότε, από τη New York Post, τήρησε αποστάσεις και τοποθετήθηκε αρνητικά στο

ενδεχόμενο να ακολουθήσει τον δρόμο που χάραξε ο Μπενιαμίν Νετανιάχου, αναγνωρίζοντας τη «Σομαλιλάνδη», εντούτοις οι γραπτές τοποθετήσεις της αναπληρώτριας μόνιμης αντιπροσώπου των ΗΠΑ, στην έκτακτη συνεδρία του Συμβουλίου Ασφαλείας, διαφοροποίησαν το σκηνικό και προσφέρονται για συζήτηση και προβληματισμό.

Βασικό χαρακτηριστικό των τοποθετήσεων της Tammy Bruce στο Συμβούλιο Ασφαλείας ήταν η πλήρης κάλυψη που παρείχε στο Ισραήλ και στο «δικαίωμα» του να αναγνωρίσει την μη αναγνωρισμένη «Σομαλιλάνδη». Ανέφερε χαρακτηριστικά ότι «το Ισραήλ έχει το ίδιο δικαίωμα με κάθε άλλο κυρίαρχο κράτος να συνάπτει διπλωματικές σχέσεις, συμπεριλαμβανομένης της αναγνώρισης ενός άλλου κράτους», παραλείποντας να αναφέρει ότι το υπό συζήτηση «άλλο κράτος», όχι μόνο δεν είναι αναγνωρισμένο, αλλά και έχει αποσχιστεί από την αναγνωρισμένη από τον ΟΗΕ, Σομαλία.

Προχωρώντας μάλιστα ένα βήμα παραπέρα, η κ. Bruce είχε συγκρίνει την αναγνώριση της «Σομαλιλάνδης», με την αναγνώριση της Παλαιστίνης: «Νωρίτερα έφτασε (σ.σ. 2025), αρκετά κράτη, περιλαμβανομένων και μελών αυτού του Συμβουλίου, έλαβαν μονομερείς αποφάσεις να αναγνωρίσουν ένα ανύπαρκτο (non-existent) παλαιστινιακό κράτος και τότε δεν υπήρξε καμία έκτακτη σύγκληση του Συμβουλίου Ασφαλείας», είπε η Αμερικανίδα διπλωμάτης, διαβάζοντας γραπτή δήλωση των ΗΠΑ.

Η Σλοβενία σήκωσε το γάντι και ο μόνιμος αντιπρόσωπός της, Samuel Zbogor, είχε απαντήσει στις ΗΠΑ, ότι η Παλαιστίνη δεν αποτελεί μέρος άλλου κράτους, αλλά είναι μια παρανόμως κατεχόμενη περιοχή, όπως κρίθηκε από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο. Υπενθύμισε ότι η «Σομαλιλάνδη» είναι αποσχισθείσα περιοχή της Σομαλίας, κράτους-μέλους των Ηνωμένων Εθνών, απορρίπτοντας τη διασύνδεση με την Παλαιστίνη, η οποία έχει και καθεστώς παρατηρητή (non-member observer state), στον ΟΗΕ.

Χαμόγελα στην Άγκυρα για Κόσοβο, σιγή ιχθύος από Λευκωσία

Οι εξελίξεις στο πεδίο δράσης των μη αναγνωρισμένων κρατών, παρακολουθούνται στενά από την Τουρκία, υπό το πρίσμα των δικών της ιδιαίτερων λόγων, καθώς ως γνωστόν, προωθεί την αναβάθμιση και αυτονομία της λεγόμενης «Τουρκικής Δημοκρατίας Βορείου Κύπρου-ΤΔΒΚ». Ξένη διπλωματική πηγή ανέφερε στην «Κ» ότι η τουρκική πολιτειακή ηγεσία ήταν ιδιαίτερα ευτυχής από την παρουσία του μη αναγνωρισμένου από τον ΟΗΕ, Κοσόβου, στο Συμβούλιο Ειρήνης του Ντόναλντ Τραμπ, αλλά και από την «αναγόρευση» του σε «ιδρυτικό μέλος», προσβλέποντας

σε «ανάλογες διεθνείς επιτυχίες και από την ΤΔΒΚ».

Ωστόσο, η Άγκυρα βρίσκεται στο ακριβώς αντίθετο ρεύμα στο ζήτημα αναγνώρισης της «Σομαλιλάνδης», καθώς τα ιδιαίτερα τουρκικά συμφέροντα δεν ευνοούν μια τέτοια εξέλιξη, χωρίς βεβαίως να σημαίνει ότι εάν επισυμβεί δεν θα τύχει εκμετάλλευσης από την τουρκική εξωτερική πολιτική, προκειμένου να στηρίξει το αντίστοιχο αφήγημα της «ΤΔΒΚ». Σημειώνεται ότι η Τουρκία έχει εγκαθιδρύσει στην πρωτεύουσα της Σομαλίας, Μογκαντίσου, τη μεγαλύτερη υπερπόντια στρατιωτική της

βάση (TURKSOM), όπου εκπαιδεύει και εξοπλίζει τον σομαλικό στρατό, ενώ το 2024, οι δύο χώρες υπέγραψαν συμφωνία αμυντικής συνεργασίας για ενίσχυση της ναυτικής ασφάλειας και την προστασία των σομαλικών υδάτων.

Ως εκ τούτου, ο κ. Ερντογάν που προσβλέπει στην αναβάθμιση και αναγνώριση της αποσχιστικής οντότητας «ΤΔΒΚ» στην Κύπρο, στην περίπτωση της Σομαλίας επιστρατεύει την εδαφική ακεραιότητα και την κυριαρχία της χώρας, επικρίνοντας τις κινήσεις αναγνώρισης της «Σομαλιλάνδης». Τοποθέτηση που βρίσκεται σε προφανέστατη αντί-

φαση με τη στάση της Τουρκίας στην ανατολική Μεσόγειο, όπου εδώ και 52 σχεδόν χρόνια καταπατά την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Την ίδια ώρα, η Λευκωσία τηρεί σιγή ιχθύος αναφορικά με την παρουσία της στο Συμβούλιο Ειρήνης του Ντόναλντ Τραμπ, «παρέα» με το μη αναγνωρισμένο Κόσοβο, ενώ ανάλογη τακτική υιοθετεί τόσο στο αίτημα της «Σομαλιλάνδης» για αναγνώριση από τις ΗΠΑ, όσο και για την αναγνώριση που ήδη προσέφερε στην εν λόγω αποσχιστική οντότητα, το Ισραήλ.

Η κυπριακή κυβέρνηση ισχυρίζεται, πάντως, διά του ψιθύρου, ότι ζύγισε όλες τις επιλογές και ότι έκρινε ότι η συμμετοχή της με καθεστώς παρατηρητή στο Συμβούλιο Ειρήνης του κ. Τραμπ ήταν η πιο ενδεδειγμένη επιλογή για τη διασφάλιση των συμφερόντων της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ωστόσο, δεν άρθρωσε λέξη για το γεγονός ότι «ιδρυτικό μέλος» του Συμβουλίου Ειρήνης, που επιδιώκει να υποκαταστήσει τον ΟΗΕ, είναι το μη αναγνωρισμένο από τα Ηνωμένα Έθνη Κόσοβο, γεγονός που ήδη αξιοποιείται και από άλλες μη αναγνωρισμένες οντότητες,

όπως η «ΤΔΒΚ», αλλά και η «Σομαλιλάνδη», που προσδοκούν σε ανάλογη «διεθνή μεταχείριση», όπως αυτήν που απολαμβάνει το Κόσοβο.

Άλλωστε, το γεγονός ότι η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη συμμετείχε σε ένα διεθνή οργανισμό, όπως θεωρείται το Συμβούλιο Ειρήνης, μαζί με την μη αναγνωρισμένη οντότητα του Κοσόβου, εκτιμάται ότι αφαιρεί από τη Λευκωσία το επείγον φρενάρι που παρόμοιες ενέργειες που στοχεύουν σε αναβάθμιση της «ΤΔΒΚ» μέσα από τη συμμετοχή της σε διεθνή fora, δημιουργώντας εικόνα «πολιτικού αυτογκόλ».

ΦΩΤΙΟΣ ΣΠΕΤΙΟΥ

Τα θέματα που η τ/κ πλευρά προτάσσει ως σημαντικά για την ίδια μπορούν να αντιμετωπιστούν στο πλαίσιο μιας συνολικής επαναβεβαίωσης του κεκτημένου του Κραν Μοντανά, που θα περιλαμβάνει και τα θέματα που είναι σημαντικά για τη δική μας πλευρά.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΜΕΝΕΛΑΟΥ, διαπραγματευτής ε/κ πλευράς στο Κυπριακό

Εφικτή η διάνοιξη οδοφραγμάτων σε Μια Μηλιά και Αθηνένου

Αν ο κ. Ερχιουρμαν αποδεχθεί τη συμβιβαστική πρόταση των Η.Ε. για την όδευση του δρομολογίου Αθηνένου - Πυρρί - Αγλαντζιά

Συνέντευξη στον **ANTREA ΚΗΜΗΤΡΗ**

«**Εμπιστευόμαστε** την κα Ολγκίν», αναφέρει σε συνέντευξη στην «Κ» ο διαπραγματευτής της ε/κ πλευράς Μενέλαος Μενελάου, στον απόηχο της έντασης που προκλήθηκε μετά από πρόσφατο άρθρο της προσωπικής απεσταλμένης του γενικού γραμματέα. Δηλώνει κατηγορηματικά, όπως επισημαίνει, ότι δεν είμαστε σε αντιπαράθεση με τα Ηνωμένα Έθνη. Σχετικά με τα οδοφράγ-

ματα, ο κ. Μενελάου τονίζει ότι είναι εφικτή η διάνοιξη δύο νέων σημείων διέλευσης σε Μια Μηλιά και Αθηνένου, αν ο κ. Ερχιουρμαν αποδεχθεί τη συμβιβαστική πρόταση των Η.Ε. για την όδευση του δρομολογίου Αθηνένου - Πυρρί - Αγλαντζιά. Αναφορικά με την ουσία του Κυπριακού, σημειώνει ότι το βασικό στοιχείο είναι να γίνουν τα αναγκαία βήματα, που είναι η επαναβεβαίωση της ομοσπονδιακής βάσης λύσης, να συγκληθεί η επόμενη διευρυμένη

συνάντηση και να αποφασιστεί η επανέναρχη συνομιλιών με πλήρη διαφύλαξη του κεκτημένου του Κραν Μοντανά.

—Ούτε η συνάντηση της περασμένης Τρίτης μεταξύ των δύο ηγετών είχε από αποτέλεσμα. Γιατί είναι τόσο δύσκολο να υπάρξει συνεννόηση και για τα ΜΟΕ και για την ουσία;

—Υπάρχουν εμπόδια που θα πρέπει να ξεπεραστούν. Είναι σημαντικό να πραγματοποιούνται

αυτές οι συναντήσεις και πρέπει να συνεχιστούν για να δημιουργηθεί το απαραίτητο κλίμα εμπιστοσύνης που θα μας επιτρέψει έστω και σταδιακά να φτάσουμε στο επόμενο ουσιαστικό βήμα, που είναι η επανέναρχη των διαπραγματεύσεων διαφυλάσσοντας πλήρως το κεκτημένο της διαδικασίας του Κραν Μοντανά.

—Η μήπως γίνονται αυτές οι συναντήσεις για να μη φανεί ότι «παγώνει» η διαδικασία στο Κυπριακό μέχρι τον Ιούλιο, όπως αφήνεται να νοηθεί και στο πρόσφατο άρθρο της κας Ολγκίν;

—Όχι, δεν ισχύει αυτό, δεν «παγώνει» η διαδικασία. Στην προηγούμενη διευρυμένη συνάντηση τον Ιούλιο του 2025 είχε αποφασιστεί ότι θα πραγματοποιηθεί μια επόμενη διάσκεψη εντός του προηγούμενου έτους, κάτι που μέχρι τώρα δεν έχει γίνει. Παρατηρείται μια επιβράδυνση της διαδικασίας, η οποία έχουμε πει ότι απορρέει από τη στάση της τουρκικής πλευράς. Δεν είναι έγνοια μας ο επιμερισμός ευθυνών. Επισημαίνουμε τα αντικειμενικά δεδομένα. Είχαμε μια θετική μετατόπιση στη συνάντηση των δύο ηγετών στις 11 Δεκεμβρίου, όμως, υπάρχει ακόμη απόσταση να καλυφθεί. Η προσπάθεια συνεχίζεται.

—Η κα Ολγκίν πάντως στο άρθρο της αναφέρει ότι για να επιστρέψει στην Κύπρο και να προχωρήσει η διαδικασία πρέπει να υπάρξει πρόοδος.

—Το βασικό στοιχείο είναι να γίνουν τα βήματα που είναι αναγκαία, τα οποία είναι η συνολική επαναβεβαίωση της ομοσπονδιακής βάσης λύσης του Κυπριακού, να συγκληθεί η επόμενη διευρυμένη συνάντηση και να αποφασιστεί η επανέναρχη συνομιλιών με πλήρη διαφύλαξη όσων είχαν επιτευχθεί μέχρι την ολοκλήρωση της διάσκεψης στο Κραν Μοντανά. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει υποβάλει συγκεκριμένη πρόταση πέντε σημείων στη συνάντηση των ηγετών στις 28 Ιανουαρίου προς αυτή την κατεύθυνση.

—Υπάρχει πάντως ο ισχυρισμός ότι η πρόταση του προέδρου Χριστοδουλίδη για καταγραφή των συγκλίσεων μέχρι το Κραν Μοντανά από τα Ηνωμένα Έθνη και σε αυτές που συμφωνούν τα μέλη να παραμείνουν στο έγγραφο, επιτρέπει επανάνοιγμα συγκλίσεων και άρα συνιστά υπόσκαψη του κεκτημένου.

—Αντιθέτως, η δική μας προσπάθεια αποσκοπεί στο να διαφυλαχθεί στην ολότητά του το κεκτημένο του Κραν Μοντανά, έτσι ώστε να μπορέσουμε σε μια νέα διαδικασία να επικεντρωθούμε στο πώς καλύπτουμε την απόσταση που έχει απομείνει. Επιζητούμε ένα εναρκτήριο σημείο για να

ξεκινήσουμε διαπραγματεύσεις, το οποίο πρέπει να διαφυλάσσει το κεκτημένο του Κραν Μοντανά.

—Όταν ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης ρωτά τον κ. Ερχιουρμαν αν αποδέχεται τη ΔΔΟ ως βάση λύσης, τι απαντά;

—Οι θέσεις του κ. Ερχιουρμαν είναι αυτές που διατυπώνονται και δημόσια με τις γνωστές προϋ-

“

Δεν «παγώνει» η διαδικασία. Παρατηρείται μια επιβράδυνση η οποία απορρέει από τη στάση της τουρκικής πλευράς. Δεν είναι έγνοια μας ο επιμερισμός ευθυνών. Επισημαίνουμε τα αντικειμενικά δεδομένα.

Το βασικό στοιχείο είναι να γίνουν τα αναγκαία βήματα, που είναι η συνολική επαναβεβαίωση της ομοσπονδιακής βάσης λύσης του Κυπριακού, να συγκληθεί η επόμενη διευρυμένη και να αποφασιστεί η επανέναρχη συνομιλιών με πλήρη διαφύλαξη του κεκτημένου του Κραν Μοντανά.

ποθέσεις. Τα θέματα που η τουρκοκυπριακή πλευρά προτάσσει ως σημαντικά για την ίδια, μπορούν να αντιμετωπιστούν στο πλαίσιο μιας συνολικής επαναβεβαίωσης του κεκτημένου του Κραν Μοντανά, που θα περιλαμβάνει και τα θέματα που είναι σημαντικά για τη δική μας πλευρά. Και αυτός είναι ο σωστός τρόπος για να μπορέσουν να προχωρήσουν τα πράγματα. Δηλαδή μια ολοκληρωμένη επαναβεβαίωση όλων των πτυχών που συναπο-

τελούν το κεκτημένο του Κραν Μοντανά για όλα τα θέματα, της διακυβέρνησης, του περιουσιακού, του εδαφικού, των εγγυήσεων, των στρατευμάτων, της εφαρμογής πτυχών του κοινοτικού κεκτημένου σε σχέση με την Τουρκία. Που στο τέλος είναι αναγκαία για μια συνολική συμφωνία.

—Αυτά δεν τα συζητήσαν; Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δήλωσε ότι συζητήσαν και την ουσία. Μίλησαν για τις συγκλίσεις;

—Δεν είμαστε ακόμη σε αυτό το σημείο. Προσπαθούμε να φτάσουμε εκεί. Στη συνάντηση της περασμένης Τρίτης έγινε μια ανασκόπηση για το πού βρισκόμαστε και πώς μπορούμε να προχωρήσουμε.

—Σχετικά με τα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης και ειδικότερα τα οδοφράγματα, γιατί δεν κατέστη εφικτή ακόμη μια συμφωνία για διάνοιξη δύο νέων σημείων διέλευσης; Ένα στη Μια Μηλιά όπως ζητά η τ/κ πλευρά και ένα σε Αθηνένου - Πυρρί - Αγλαντζιά όπως ζητάει η ε/κ πλευρά, στη βάση της συμβιβαστικής πρότασης του κ. Γκουτέρες;

—Για την όδευση του δρομολογίου Αθηνένου - Πυρρί - Αγλαντζιά εμείς έχουμε αποδεχθεί, από τον περασμένο Ιούλιο, τη συμβιβαστική πρόταση των Ηνωμένων Εθνών. Εάν αυτή γίνει αποδεκτή και από την τουρκοκυπριακή πλευρά τότε είναι εφικτή, ως πρώτο βήμα, η διάνοιξη της Μίας Μηλιάς και του σημείου διέλευσης, Αθηνένου - Πυρρί - Αγλαντζιά. Και να συνεχίσουμε την προσπάθεια για τα Κόκκινα και για το σημείο διέλευσης Λουρουτζίνα - Λύμπα.

—Συνεπώς, η ε/κ πλευρά δεν θέτει ως πακέτο το άνοιγμα και των τεσσάρων υπό συζήτηση σημείων διέλευσης;

—Δεν λέμε ότι είναι ή όλα μαζί ταυτόχρονα ή κανένα. Μπορούμε να κάνουμε το πρώτο βήμα με τη διάνοιξη δύο νέων σημείων διέλευσης και να συνεχίσουμε την προσπάθεια και για τα υπόλοιπα δύο. Είναι όμως σημαντικό να υπάρχει μια αμοιβαιότητα.

—Γιατί ο κ. Ερχιουρμαν δεν αποδέχεται τη συμβιβαστική πρόταση των Ηνωμένων Εθνών; Πώς δικαιολογεί τη στάση του;

—Εγείρονται κάποια θέματα που αφορούν τη νεκρή ζώνη, που κατά την άποψή μας δεν δικαιολογούνται, επειδή απλούστατα σε όλα τα σημεία διέλευσης υπάρχει ένα τμήμα του δρομολογίου που είναι εντός της νεκρής ζώνης. Αυτά τα θέματα είναι τα ίδια τα οποία εγείρονταν και προηγουμένως από τον κ. Τατάρ. Τα Ηνωμένα Έθνη έκαναν συμβιβαστική πρόταση την οποία εμείς έχουμε αποδεχθεί.

—Ενοχλήθηκε η ε/κ πλευρά από το άρθρο της κας Ολγκίν;

—Θεωρούμε θεμιτό και φυσιολογικό να εκφράζει τις απόψεις της η προσωπική απεσταλμένη του γ.γ. και οι απόψεις της είναι σεβαστές, ανεξαρτήτως αν σε κάποιες πτυχές εμείς έχουμε διαφορετική γνώμη.

—Δόθηκε η εντύπωση ότι είμαστε σε αντιπαράθεση με την κα Ολγκίν. Διαφωνήσαμε με τη θέση της να παραπέμψει σε εξελίξεις στο Κυπριακό από τον Ιούλιο και μετά, λόγω —μεταξύ άλλων— της κυπριακής προεδρίας της Ε.Ε. και των βουλευτικών. Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, μάλιστα, χαρακτήρισε ασέτιο το επιχείρημα ότι οι εκλογές επηρεάζουν το Κυπριακό. Ο γ.γ. πάντως παρείχε πλήρη κάλυψη στην κ. Ολγκίν.

—Λέω κατηγορηματικά ότι δεν είμαστε σε αντιπαράθεση με τα Ηνωμένα Έθνη. Εκτιμούμε πάρα πολύ τη δέσμευση και τις προσπάθειες του γενικού γραμματέα και της προσωπικής του απεσταλμένης, σε μια ιδιαίτερα δύσκολη διεθνή συγκυρία. Την ίδια στιγμή λέω, επίσης, με έμφαση ότι σε καμιά περίπτωση είτε οι βουλευτικές εκλογές είτε η άσκηση της Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε. απο-

τελούν εμπόδιο για να προχωρήσουν τα πράγματα. Αυτό το έχει καταστήσει σαφές ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας επανειλημμένα. Με τα Η.Ε., ο στόχος είναι κοινός και θα συνεχίσουμε να εργαζόμαστε μαζί τους για να τον επιτύχουμε.

—Υπήρξαν και κάποια δημοσιεύματα που συνδέθηκαν με τη χρονική συγκυρία της έντασης και θεωρήθηκαν ως μέρος της υπόσκαψης της κας Ολγκίν από την πλευρά μας. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας επισημαίνεται την κα Ολγκίν;

—Ναι, ασφαλώς, το δηλώνω με σαφήνεια για να μην υπάρχει καμία αμφιβολία, ότι εμπιστευόμαστε την κα Ολγκίν. Από την πρώτη στιγμή συνεργαστήκαμε στενά μαζί της και αυτό θα συνεχίσουμε να κάνουμε και ούτε πρόκειται ποτέ να υπάρξει από δικής μας πλευράς αντιδικία με τα Ηνωμένα Έθνη. Υπάρχει εκτίμηση, αλληλοσεβασμός και ειλικρινής συζήτηση και συνεργασία. Υπενθυμίζω τη δική μας μεγάλη προσπάθεια για να γίνει ο διορισμός και στη συνέχεια για να ανανεωθούν οι όροι εντολής της κας Ολγκίν, όταν από την άλλη πλευρά εγείρονταν εμπόδια και αντιρρήσεις.

ΦΩΤΙΟΣ ΣΠΕΤΙΟΥ

Λέω κατηγορηματικά ότι δεν είμαστε σε αντιπαράθεση με τα Η.Ε. Εκτιμούμε πολύ τη δέσμευση και τις προσπάθειες του γενικού γραμματέα και της προσωπικής του απεσταλμένης, σε μια ιδιαίτερα δύσκολη διεθνή συγκυρία.

—Γιατί ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης ζητά συνάντηση με τον κ. Γκουτέρες; Τι θα του πει που δεν γνωρίζει ήδη σε σχέση με τη στάση της ε/κ πλευράς;

—Θεωρούμε ότι τα δεδομένα όπως έχουν διαμορφωθεί υπογορεύουν την ανάγκη να υπάρξει μια συζήτηση με τον γενικό γραμματέα. Είχαν ληφθεί αποφάσεις στην προηγούμενη διευρυμένη συνάντηση του Ιουλίου του 2025, επί των οποίων ο προγραμματισμός μετατίθεται και γι' αυτό θεωρούμε ότι είναι αναγκαίο να κάνουμε μια ανασκόπηση ως προς το πού βρισκόμαστε και κυρίως πώς διαμορφώνουμε

την παραπέρα πορεία.

—Πώς ερμηνεύετε τις διευκρινίσεις Ερχιουρμαν για τα περί κοινής αφετηρίας με την Άγκυρα, ότι τελικά εννοούσε πως η μη λύση του Κυπριακού οφείλεται στη διαχρονική άρνηση των Ε/κ για τον διαμοιρασμό της εξουσίας;

—Ως ενδεικτικές της διαπίστωσης ότι υπάρχει ανάγκη για ξεκαθάρισμα των προθέσεων της τουρκικής πλευράς. Οι δικές μας θέσεις είναι καθαρές. Τα αντικειμενικά γεγονότα είναι επίσης καθαρά ως προς τους λόγους στους οποίους οφείλεται η επιβράδυνση της προσπάθειας.

—Γιατί θεωρείτε ότι η τουρκική πλευρά τηρεί αυτή τη στάση;

—Ενδεχομένως να έχει να κάνει με μια επανόληψη της προσέγγισης που είδαμε και την προηγούμενη φορά που η Κύπρος ασκούσε την Προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ή με το ευρύτερο περιφερειακό και διεθνές πλαίσιο, το οποίο από την οπτική της Τουρκίας είναι κρίσιμος παράγοντας για τον καθορισμό των επόμενων βημάτων της και στο Κυπριακό. Ένας άλλος παράγοντας μπορεί να έχει να κάνει με τις διεργασίες που λαμβάνουν χώρα εντός της τουρκοκυπριακής κοινότητας, όπου παρατηρείται μια επαναλαμβανόμενη διεκυστινίδα μεταξύ μιας φιλοσοφίας που ασπάζεται η υποκλίση σε μια πορεία ενσωμάτωσης στην Τουρκία και μιας άλλης η οποία βλέπει το μέλλον της τουρκοκυπριακής κοινότητας μέσα από μια ενωμένη Κύπρο στην Ευρώπη. Αυτό είναι κάτι το οποίο βλέπουμε να εκδηλώνεται και το τελευταίο διάστημα, με αφορμή τη συζήτηση που διεξάγεται για τον τομέα των τηλεπικοινωνιών στα κατεχόμενα. Το είδαμε και στο πρόσφατο παρελθόν γύρω από το θέμα της μαντίλας στην εκπαίδευση.

—Η ε/κ πλευρά πώς μπορεί να στηρίξει τα στοιχεία της τουρκοκυπριακής κοινότητας που επιθυμούν ένα μέλλον πιο ευρωπαϊκό; —Γίνονται βήματα όπως τα μονομερή μέτρα της κυβέρνησης υπέρ των Τουρκοκυπρίων, καθώς και μέσα από τα οφέλη τα οποία προκύπτουν για την τουρκοκυπριακή κοινότητα ως αποτέλεσμα της ιδιότητας της Κύπρου ως κράτους-μέλους της Ε.Ε. Όσο περισσότερο ενισχύονται αυτά, τόσο περισσότερο ενδυναμώνονται οι δυναμικές υπέρ της επιλογής για μια ενωμένη Κύπρο μέσα στην Ε.Ε.

—Ποιο είναι το θέμα που υπάρχει με τα σχολεία στο Ρίζοκάρπασο; Ο κ. Ερχιουρμαν κατηγορήθηκε τον περσέδρο Χριστοδουλίδη για παιχνίδια χειραγώγησης.

—Τα θέματα που έχουμε θέσει αφορούν στην άρση περιορισμών που έχουν τεθεί τα τελευταία χρόνια και σχετίζονται με την ανάγκη επιδιωρθώσεων των κτιρίων και πρόσβασης των επιθεωρητών στα σχολεία. Και υπάρχουν και τα διαχρονικά θέματα που αφορούν την ανάγκη απρόσκοπτης πρόσβασης των εκπαιδευτικών που διορίζονται, τον τερματισμό της λογοκρισίας στα βιβλία.

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Κανονικά συνεχίζουν να ψωνίζουν οι καταναλωτές μέχρι στιγμής, χωρίς οποιαδήποτε ένδειξη επιφυλακτικότητας ή φόβου μετά τη νέα κρίση που ξέσπασε από τον εντοπισμό κρουσμάτων του αφθώδους πυρετού σε 11 κτηνοτροφικές μονάδες, η οποία επηρεάζει περίπου 14.000 ζώα. Δεν επέφερε οποιαδήποτε αναστάτωση στη λιανική αγορά η εμφάνιση κρουσμάτων αφθώδους πυρετού στην Κύπρο, με αποτέλεσμα τόσο η ζήτηση για τα βασικά προϊόντα όσο και οι τιμές των βασικών προϊόντων αλλά και οι επισκέψεις στα καταστήματα να παραμένουν στα ίδια επίπεδα.

Όπως αναφέρουν στην «Κ» αρμόδιες πηγές της αγοράς, παρά το γεγονός ότι η εμφάνιση

Η θανάτωση περίπου 14.000 ζώων δεν επηρεάζει την αγορά, καθώς αυτά αντιστοιχούν σε μόλις 1,5% του συνολικού ζωικού κεφαλαίου – Πιθανές αυξήσεις τιμών στα αρνιά του Πάσχα στην περίπτωση επέκτασης της μετάδοσης και σε άλλες κτηνοτροφικές μονάδες.

κρουσμάτων αφθώδους πυρετού στην Κύπρο έχει προκαλέσει εύλογη ανησυχία σε παραγωγούς και κτηνοτρόφους, η εικόνα στην αγορά παραμένει σταθερή. Οι εκπρόσωποι των καταναλωτών και της λιανικής αγοράς επισημαίνουν ότι δεν έχει παρατηρηθεί καμία διαφοροποίηση στο τοπίο, καθώς η κίνηση στα κρεοπωλεία και στα σημεία λιανικής συνεχίζεται κανονικά. Την ίδια ώρα, στα ίδια επίπεδα παραμένουν και οι τιμές των κρεάτων, με τους αρμόδιους φορείς να ξεκαθαρίζουν ότι δεν δικαιολογούνται στο παρόν στάδιο οποιεσδήποτε τιμολογιακές αναπροσαρμογές. Η μόνη πραγματική ανησυχία αφορά την πιθανή εξάπλωση του ιού πέρα από το αρχικό τρίγωνο όπου εντο-

πίζεται. Περιοχές όπως η Αθénου και το Δάλι φιλοξενούν μεγάλες κτηνοτροφικές μονάδες και μια ενδεχόμενη μετάδοση θα μπορούσε να δημιουργήσει σοβαρότερες επιπτώσεις στην παραγωγή. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των αρμοδίων, μόνο το Πάσχα ενδέχεται και μπορεί να δικαιολογηθεί οποιαδήποτε αύξηση στις τιμές των αρνιών και αυτό εφόσον υπάρξει περαιτέρω επέκταση του ιού και επηρεαστούν επιπλέον κτηνοτροφικές μονάδες. Εξάλλου, η θανάτωση των 14.000 ζώων που αποφασίστηκε μέχρι στιγμής, δεν επηρεάζει τις τιμές των αρνιών και αυτό εφόσον υπάρχει περαιτέρω επέκταση του ιού και επηρεαστούν επιπλέον κτηνοτροφικές μονάδες. Εξάλλου, η θανάτωση των 14.000 ζώων που αποφασίστηκε μέχρι στιγμής, δεν επηρεάζει τις τιμές των αρνιών και αυτό εφόσον υπάρχει περαιτέρω επέκταση του ιού και επηρεαστούν επιπλέον κτηνοτροφικές μονάδες. Εξάλλου, η θανάτωση των 14.000 ζώων που αποφασίστηκε μέχρι στιγμής, δεν επηρεάζει τις τιμές των αρνιών και αυτό εφόσον υπάρχει περαιτέρω επέκταση του ιού και επηρεαστούν επιπλέον κτηνοτροφικές μονάδες.

Οι καταναλωτές

Δεν έχει αφήσει αρνητικό αποτύπωμα στην κατανάλωση ο αφθώδης πυρετός, καθώς επικρατεί η συνηθισμένη κατάσταση στη λιανική αγορά. Το γεγονός ότι ο αφθώδης πυρετός δεν μεταδίδεται στον άνθρωπο μέσω της κατανάλωσης γαλακτοκομικών προϊόντων ή κρέατος λειτουργεί καθισχυριστικά για το καταναλωτικό κοινό, με τους καταναλωτές να συνεχίζουν κανονικά τις αγορές τους, επιλέγοντας τόσο κρέας όσο και γαλακτοκομικά για το καθημερινό τους τραπέζι, χωρίς να παρατηρείται μεταβολή στις αγοραστικές τους συνήθειες σε σχέση με το προηγούμενο διάστημα.

Όπως εξηγεί ο πρόεδρος του Κυπριακού Συνδέσμου Κατανα-

λωτών, Μάριος Δρουσιώτης, σε ό,τι αφορά τα υπόλοιπα τρόφιμα, όπως το χαλούμι, το γάλα και τα υπόλοιπα γαλακτοκομικά προϊόντα, έχει ξεκαθαριστεί ότι δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος για την υγεία των καταναλωτών. Τα προϊόντα αυτά περνούν από διαδικασίες παστερίωσης και θερμικής επεξεργασίας που εξασφαλίζουν πλήρη ασφάλεια, γεγονός που το γνωρίζουν καλά οι καταναλωτές, τόνισε. Σε σχέση με τις πιθανές αυξήσεις των τιμών που ενδέχεται να παρατηρηθούν το Πάσχα από το ενδεχόμενο έλλειμα στην αγορά, υπογραμμίζει ότι αποτελεί ένα απομακρυσμένο ενδεχόμενο και αυτό μόνο εάν η μετάδοση συνεχιστεί και σε άλλες φάρμες. Οι κτηνοτρόφοι θα αναγκαστούν να

θανατώσουν μικρότερο μέρος των ζώων τους από αυτό που σκόπευαν για το Πάσχα, καθώς θα επιδιώξουν να κρατήσουν περισσότερα νεαρά ζώα για αναπλήρωση των απωλειών τους αντί να τα διαθέσουν άμεσα στην αγορά. Τα ζώα αυτά βρίσκονται τώρα στην ηλικία του ενός έως δύο μηνών και συνήθως σφάζονται σε ηλικία τριών έως έξι μηνών, δηλαδή ακριβώς στην περίοδο του Πάσχα, που φέτος πέφτει τον Απρίλιο.

Με βάση τα μέχρι τώρα δεδομένα, θανατώσεις είχαν πραγματοποιηθεί μόνο σε βοοειδή και όχι σε αιγοπρόβατα, υπογραμμίζει ο κ. Δρουσιώτης, σημειώνοντας ότι οι τρεις επόμενες εβδομάδες θεωρούνται εξαιρετικά κρίσιμες σε σχέση με την επέκταση του αφθώ-

δους πυρετού σε άλλες μονάδες. Σε αυτή την περίπτωση ενδέχεται να απαιτηθεί αναπλήρωση των ζώων, κάτι που μπορεί να δημιουργήσει κάποιο έλλειμμα στην αγορά αρνιών. Το έλλειμμα αυτό, ωστόσο, θα καλυφθεί όπως και σε κάθε τέτοια περίπτωση (Χριστούγεννα και Πάσχα) με εισαγωγές αρνιών από την Ελλάδα ή άλλες χώρες. Αν χρειαστεί, οι εισαγωγές θα αυξηθούν αναλογικά, με τις τιμές των εισαγόμενων να είναι συνήθως 1-2 ευρώ ακριβότερες σε σχέση με τα κυπριακά, διευκρίνισε ο κ. Δρουσιώτης.

Οι τιμές

Αν ο ιός παραμείνει περιορισμένος, δεν δικαιολογείται ούτε και αναμένεται καμία έλλειψη σε προϊόντα ούτε αύξηση των τιμών ενόψει Πάσχα. Η αγορά λειτουργεί κανονικά και δεν υπάρχει κανένας λόγος για ανατιμήσεις, ανέφερε από την πλευρά του ο πρόεδρος του Παγκύπριου Συνδέσμου Λιανικού Εμπορίου, Μάριος Αντωνίου. Οι τιμές δεν έχουν αλλάξει και, σύμφωνα με πληροφορίες από προμηθευτές και λιανέμπορους, κανείς δεν έχει τροποποιήσει ή σκοπεύει να αλλάξει τις λιανικές τιμές λόγω του αφθώδους πυρετού, επισήμανε. Η λιανική αγορά εξακολουθεί να παρουσιάζει μια σταθερή και ισορροπημένη εικόνα, χωρίς ενδείξεις αναταράξεων ή αιφνιδίων μεταβολών στις τιμές και στη διαθεσιμότητα των προϊόντων. Οι επιχειρήσεις λειτουργούν κανονικά, οι αλυσίδες εφοδιασμού παραμένουν απρόσκοπτες και, μέχρι στιγμής, δεν καταγράφονται πιέσεις που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την καθημερινότητα των καταναλωτών, πρόσθεσε. Οι καταναλωτές μπορούν να πραγματοποιούν τις καθημερινές τους αγορές χωρίς ανησυχία, καθώς η αγορά δείχνει να απορροφά τυχόν εξωτερικούς κραδασμούς, είπε χαρακτηριστικά. Παράλληλα, οι αρμόδιοι φορείς και οι επαγγελματίες του κλάδου παρακολουθούν στενά τις εξελίξεις, ώστε να διασφαλιστεί ότι η ομαλότητα θα διατηρηθεί και το επόμενο διάστημα, επισήμανε. Η διατήρηση της σταθερότητας αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών και την εύρυθμη λειτουργία της οικονομίας συνολικά.

Δεν δικαιολογούνται στο παρόν στάδιο οποιεσδήποτε τιμολογιακές αναπροσαρμογές, τονίζουν φορείς της λιανικής αγοράς.

Απύρετη ακόμα η αγορά

Δεν άφησε παρενέργειες στη ζήτηση για βασικά προϊόντα ο ιός του αφθώδους πυρετού, με τις τιμές να παραμένουν αμετάβλητες

Το 20% των αποζημιώσεων θα το δώσει η Ευρώπη

Συγχρηματοδοτεί για τη θανάτωση ζώων, τον καθαρισμό, την απολύμανση και τις εργαστηριακές εξετάσεις

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Η κυβέρνηση ακόμα «σβήνει και γράφει» για το επίπεδο της στήριξης που θα δοθεί στο μεγάλο έκτακτο ζήτημα που έχει δημιουργηθεί στα δίκτυα ζώα με τον αφθώδη πυρετό. Πληροφορίες κάνουν λόγο για λίγο κάτω από 5 εκατομμύρια ευρώ, αλλά είναι απλώς ένα «προκαταρκτικό» ποσό. Ακόμα κανείς δεν γνωρίζει, ούτε οι ίδιες οι Κτηνιατρικές Υπηρεσίες, καθώς είναι ένα ποσό «δυναμικό». Η αποζημίωση για το κάθε ζώο γίνεται βάσει της ηλικίας του, αν είχε γονιμοποιηθεί και άλλα σχετικά δεδομένα, ενώ ακόμα υπάρχει και στάση αναμονής για το πόσες φάρμες έχουν προσβληθεί από τον ιό. Το ότι οι κτηνοτρόφοι θα αποζημιωθούν για τις απώλειές τους είναι δεδομένο, αφού θα θανατωθούν –σύμφωνα με τα μέχρι τώρα στοιχεία– σχεδόν 14.000 δίκτυα ζώα, ενώ επίσης δεδομένο είναι ότι μέρος των αποζημιώσεων θα δώσει και η Ευρώπη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σαφές πως θα υποστηρίξει τα κράτη-μέλη που πλήττονται από επιδημίες ζωικών ασθενειών. Βάσει πρωτοκόλλων, η συγχρηματοδότηση της Ε.Ε. για κτηνιατρικά μέτρα για τον έλεγχο των σοβαρών ζωικών ασθενειών, διατίθεται μέσω του Προγράμματος Ενιαίας Αγοράς που διαχειρίζεται η Γενική Διεύθυνση Υγείας και Ασφάλειας των Τροφίμων.

Αυτό καλύπτει τη συγχρηματοδότηση των κρατών-μελών για το κόστος αποζημίωσης των αγροτών για τη θανάτωση ζώων

σε επιδημίες και ακόμη και για την προληπτική θανάτωση σε επικίνδυνες εκμεταλλεύσεις, εάν χρειαστεί, μαζί με άλλες επιλέξιμες δαπάνες όπως καθαρισμός και απολύμανση και εργαστηριακές εξετάσεις. Το ποσοστό συγχρηματοδότησης είναι 20% των επιλέξιμων δαπανών (αυξη-

Την Πέμπτη έγινε μία προεργασία με αριθμούς από το υπουργείο Γεωργίας, αλλά ακόμα δεν είναι ασφαλής η εξαγωγή συγκεκριμένου ποσού που θα οδηγηθεί στο Υπουργικό προς έγκριση.

μένο σε 30% για τα κράτη-μέλη των οποίων το ακαθάριστο εθνικό εισόδημα ανά κάτοικο, βάσει των τελευταίων στοιχείων της Eurostat, είναι μικρότερο από το 90% του μέσου όρου της Ένωσης). Παράλληλα, ο επιείγων εμβολιασμός, όταν εφαρμόζεται, υπόκειται επίσης σε αυτή τη συγχρηματοδότηση και υπάρχει μια τράπεζα αντιγόνων της Ε.Ε. για τον αφθώδη πυρετό που μπορεί να προμηθεύσει αρκετά εκατομμύρια αποτελεσματικές δόσεις εμβολίων (που καταβάλλονται 100% από την Ε.Ε.). Σημειώνεται ότι άλλες δυνατότητες στήριξης είναι διαθέσιμες στο πλαίσιο του Common Agricultural Policy (CAP) Strategic Plans 2023-2027,

Η Κύπρος δεν είναι μόνη της, ανέφερε το απόγευμα της Πέμπτης κατά την επίσκεψή του στην Κύπρο ο Ευρωπαίος επίτροπος αρμόδιος για την Υγεία των Ζώων, Όλιβερ Βάρκελι.

του ενδιαφερόμενου κράτους-μέλους και της κρατικής βοήθειας. Το γεωργικό αποθεματικό μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο για την αποζημίωση των παραγωγών για περιρισμούς στο ενδοεθνικό εμπόριο και το εμπόριο με τρίτες χώρες, οι οποίοι προέκυψαν από την εφαρμογή μέτρων για την καταπολέμηση της εξάπλωσης ασθενειών, σε εκμεταλλεύσεις που βρέθηκαν απαλλαγμένες από την ασθένεια, αλλά βρίσκονται σε απαγορευμένες ζώνες. Αυτό γίνεται βάσει του άρθρου 220 του κανονισμού ΚΟΑ (1308/2013) και απαιτεί συγχρηματοδότηση από το αρμόδιο κράτος-μέλος.

Ακόμα το κόστος των αποζημι-

ώσεων δεν είναι γνωστό, ή δεν είναι ανακοινώσιμο με τα δεδομένα που έχει ενώπιόν της στο παρόν στάδιο η κυβέρνηση. Ωστόσο, όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», την Πέμπτη το βράδυ έγινε μία προεργασία με αριθμούς από το υπουργείο Γεωργίας και θα οδηγηθεί προκαταρκτικά την Παρασκευή στο Υπουργικό Συμβούλιο. Η κυβέρνηση άλλαξε γνώμη και κράτησε μία «στάση αναμονής», καθώς αν και «ακούγεται» ότι θα είναι γύρω στα 5 εκατ. ευρώ το προκαταρκτικό ποσό αποζημιώσεων, δεν είναι σε θέση να προσδιορίσει ασφαλές αποτέλεσμα.

Σύμφωνα με τις οδηγίες, οι κτηνοτρόφοι που τηρούν τα μέ-

τρα βιοασφάλειας θα αποζημιωθούν πλήρως και άμεσα με τρέχουσες τιμές αγοράς, ενώ η αξία του κάθε ζώου καθορίζεται από ειδική επιτροπή βάσει ηλικίας, ράτσας και παραγωγικότητας. Γι' αυτό και η κυβέρνηση, σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», θα είναι σε θέση να δώσει την πρότασή της για αποζημιώσεις εντός της ερχόμενης εβδομάδας.

Δεν είναι εύκολη υπόθεση

Μέσα στο ποσό που θα δοθεί για την αξία του κάθε ζώου δεν έχει ξεκαθαριστεί για το αν έχει υπολογιστεί στην εξίσωση και το ποσό που αντιστοιχεί στα λεγόμενα «διαφυγόντα κέρδη». Αυτά αντιστοιχούν στην περίοδο που

θα μείνει ο κτηνοτρόφος «ανεργός» δίχως κρέας ή γάλα για να πωλήσει για παράδειγμα, μέχρι να ξαναφέρει άλλα ζώα. Σίγουρα θα χρειαστεί βάσει πρωτοκόλλων να περάσει συγκεκριμένο διάστημα ημερών για να μπορεί ο κτηνοτρόφος να φέρει νέα ζώα, αλλά και θα πρέπει στη μονάδα να μην μπουν μαζικά, αλλά να εισαχθεί συγκεκριμένος αριθμός για να διαπιστωθεί ότι όλα ρέουν ομαλά. Αυτό το χρονικό διάστημα ο παραγωγός δεν θα είναι δυνατό να έχει την ίδια παραγωγή που είχε πριν αρρωστήσουν τα ζώα του, αλλά και την παραγωγικότητα αυτής. Όπως προκύπτει δηλαδή, σε πλήρη παραγωγικότητα η μονάδα των επηρεαζόμενων κτηνοτρόφων εικάζεται πως θα επιστρέψει σε 3 μήνες.

Εν τω μεταξύ, η χώρα δεν είναι μόνη της, ανέφερε το απόγευμα της Πέμπτης κατά την επίσκεψή του στην Κύπρο ο Ευρωπαίος επίτροπος αρμόδιος για την Υγεία των Ζώων, Όλιβερ Βάρκελι, προσθέτοντας πως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα βοηθήσει και θα στήριξει τους κτηνοτρόφους, τα ζώα και το νησί. Ο επίτροπος τόνισε ότι μέχρι το Σάββατο είχε υπολογιστεί ότι θα έφταναν και οι υπόλοιπες 529 χιλιάδες εμβόλια, ενώ πράγματι, μέχρι την Παρασκευή το απόγευμα είχαν γίνει εμβολιασμοί σε ζώα σε ακτίνα 3 χιλιομέτρων από το γεωγραφικό σημείο που βρέθηκαν τα κρούσματα. Σημειώνεται πως 10 χιλιάδες εμβόλια έφτασαν στην Κύπρο την Τετάρτη και 50 χιλιάδες την Πέμπτη.

Καταγγελίες για περικοπές στα οικιακά φωτοβολταϊκά συστήματα στη λογική των δύο μέτρων και δύο σταθμών έχει στη διάθεσή της η «Κ», από καταναλωτές τα συστήματα των οποίων δεν τυχάνουν ίσης μεταχείρισης σε σχέση με άλλα.

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Εγκλωβισμένοι παραμένουν χιλιάδες ιδιοκτήτες μικρών φωτοβολταϊκών συστημάτων για οικιακή χρήση από τις περικοπές που πραγματοποιεί ο Διαχειριστής Συστήματος Διανομής (ΔΣΔ) προκειμένου να διασφαλιστεί η σταθερή και ασφαλής λειτουργία του ηλεκτρικού δικτύου. Εκτός από την αδρανοποίηση της επένδυσής τους, όχι με δική τους ευθύνη, οι ιδιοκτήτες οικιακών συστημάτων έχουν να αντιμετωπίσουν και θέματα διαφάνειας στις περικοπές, όπως καταγγέλλουν στην «Κ». Οι καταγγελίες που έχει στη διάθεσή της η εφημερίδα αφορούν τα κριτήρια που εφαρμόζει ο Διαχειριστής Συστήματος Μεταφοράς Κύπρου (ΔΣΜΚ) για τις περικοπές φωτοβολταϊκών συστημάτων, ανά κατηγορία, τη συχνότητα περικοπών που εμφανίζεται διαφοροποιημένη ακόμα και σε συστήματα στην ίδια περιοχή, αλλά και στην επίσημη ενημέρωση των καταναλωτών με φωτοβολταϊκά που δεν φαίνεται να συμβαδίζει με τις καταγγελίες που υπάρχουν. Την ίδια ώρα, επιβεβαιώνονται με τον πλέον ξεκάθαρο τρόπο οι τεράστιες απώλειες που συνεχίζουν να υπάρχουν με την παραγόμενη ενέργεια από φωτοβολταϊκά, η οποία πέρα από την οικονομική ζημιά στους καταναλωτές, σε περιόδους υψηλής ζήτησης προκαλεί τεράστια κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα από τις διακοπές ρεύματος. Όλα αυτά, επειδή η Κύπρος στην προσπάθειά της να υιοθετήσει τους ευρωπαϊκούς κανόνες πράσινης μετάβασης, ξεκίνησε από την κορυφή χωρίς να θωρακίσει προηγουμένως το σύστημα διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, ώστε να μπορεί να απορροφήσει την παραγόμενη ενέργεια και από φωτοβολταϊκά χωρίς να απαιτούνται περικοπές για την ασφάλεια του δικτύου.

Οι καταγγελίες

Από στοιχεία που έχει στη διάθεσή της η «Κ» προκύπτει πως

Ζητήματα διαφάνειας και ίσης μεταχείρισης

Στρεβλώσεις δημιουργεί το πλαίσιο που έχει υιοθετηθεί για τις περικοπές μικρών φωτοβολταϊκών συστημάτων

το 2025 οι περικοπές που έγιναν στα μικρά φωτοβολταϊκά συστήματα (ΙΟΤ + RIPPLE) είχαν ως αποτέλεσμα την απώλεια 30.180 MWh (μεγαβατώρες) που αφορούν 81.204 συμβόλαια οικιακών καταναλωτών. Με βάση την επένδυση εγκατάστασης ενός συστήματος ΙΟΤ + RIPPLE 4KW (κιλοβάτ) η υπολογιζόμενη ετήσια παραγωγή ανέρχεται στις 6,4 MWh και μπορεί να καλύψει τις ετήσιες ανάγκες μιας οικίας. Κάτι που στην πράξη δεν αποδείχθηκε, ένεκα των περικοπών. Για τον πρώτο μήνα του 2026 τα στοιχεία της «Κ» από την ανεξάρτητη πλατφόρμα ενεργειακών αναλύσεων CyprusGrid, δείχνουν πως οι περικοπές που σημειώθηκαν είχαν ως αποτέλεσμα την απώλεια 2.623 MWh από τα οικιακά συστήματα (ΙΟΤ + RIPPLE), με τους καταναλωτές φωτοβολταϊκών να επιβαρύνονται οικονομικά, πρώτον για την κάλυψη των ενεργειακών τους αναγκών από τη συμβατική παραγωγή της ΑΗΚ και δεύτερον για την επένδυση εγκατάστασης των φωτοβολταϊκών συστημάτων. Ωστόσο, όπως προκύπτει από καταγγελίες καταναλωτών, φαίνεται να μην εφαρμόζεται μια δίκαιη και ίση μεταχείριση στο πρόγραμμα των περικοπών. Οι υποψίες εντείνονται περισσότερο και από τα επίσημα στοιχεία του ΔΣΔ που είναι αναρτημένα στο διαδίκτυο. Όπως προκύπτει (πίνακας) για περίοδο 30 ημερών (17/01/2026-16/02/2026) ο αριθμός των περικοπών ανέρχεται από 4 έως 6. Καταγγελίες που έχουν γί-

νει στην «Κ» από καταναλωτές δείχνουν πως ο αριθμός των περικοπών ανέρχεται πάνω από τις 6, ανώτερο όριο που δίνει ο ΔΣΔ, κάτι που δημιουργεί υποψίες για περικοπές που γίνονται με δυο μέτρα και δυο σταθμά. Οι περικοπές γίνονται με εντολή του ΔΣΜΚ, ο

Οι οικονομικές ζημιές στα οικιακά συστήματα για το 2025 υπολογίζονται στα €9 εκατ., ενώ το νούμερο εκτοξεύεται αν υπολογισθούν και οι απώλειες από τα μεγάλα εμπορικά συστήματα για την περίοδο 2022 μέχρι και τον Ιανουάριο του 2026.

οποίος πρέπει να δώσει απαντήσεις για τα συστήματα εκείνα στα οποία παρατηρούνται περικοπές πέραν του αριθμού των επίσημων στοιχείων.

Το πλαίσιο

Το φαινόμενο κάποια οικιακά συστήματα να παρουσιάζουν μεγαλύτερο αριθμό περικοπών από κάποια άλλα, ακόμα και όταν αυτά γειτνιάζουν, γίνεται παραδεκτό και από τον ΔΣΜΚ, ο οποίος το αποδίδει στην ομάδα του φωτοβολταϊκού, όπως φαίνεται στον σχετικό πίνακα. Ωστόσο, δεν δι-

ευκρινίζεται γιατί κάποια άλλα, όπως αυτά για τα οποία υπάρχουν καταγγελίες, ο αριθμός των περικοπών είναι μεγαλύτερος. Με βάση το πλαίσιο που εφαρμόζει ο ΔΣΜΚ, το πρόγραμμα περικοπών εφαρμόζεται σε επτά ομάδες φωτοβολταϊκών συστημάτων:

-Τα μεγάλα Φ/Β πάρκα (άνω των 400 kW) που έχουν λάβει άδεια σύνδεσης μετά τις 4 Ιουλίου 2019, ελεγχόμενα από το SCADA Διανομής. -Παλαιότερα ή μικρότερα Φ/Β συστήματα (κάτω των 400 kW ή με άδεια πριν τις 4 Ιουλίου 2019) ελεγχόμενα από το SCADA Διανομής. -Zero Export συστήματα: Φ/Β συστήματα που λειτουργούν για ιδιοκατανάλωση και δεν εξάγουν ενέργεια στο δίκτυο. (Περιστασιακό Zero Export -Μη μόνιμο, Μόνιμο Zero Export -Permanent) -Ομάδα «Άρθρο 102»: Φ/Β συστήματα που ανήκουν σε ειδικό καθεστώς μεταβατικής κατάστασης βάσει Νομοθεσίας και δεν έχουν ακόμα εγκαταστήσει το απαραίτητο σύστημα τηλεχειρισμού (SCADA). -NB IoT & Ripple Control: Τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται για την απομακρυσμένη αποσύνδεση μικρών Φ/Β συστημάτων.

Υπάρχουν και άλλες δυο ομάδες που αφορούν την Αποκοπή Φ/Β Παραγωγής και Περικοπή Φ/Β Παραγωγής.

Οι περικοπές

Ο ΔΣΜΚ επίσημα εφαρμόζει συγκεκριμένη μεθοδολογία περικοπών, εκ περιτροπής όπως υπο-

στηρίζει, σε τέσσερα στάδια. Το πρώτο στάδιο περιλαμβάνει τα μεγάλα εμπορικά Φ/Β συστήματα, το δεύτερο τα παλαιότερα ή μικρότερα Φ/Β συστήματα καθώς και την ομάδα του «Άρθρου 102», το τρίτο τα μικρά οικιακά όπου διακόπτεται (αποκοπή) εκ περιτροπής η λειτουργία μικρών Φ/Β συστημάτων μέσω NB IoT και Ripple και το τέταρτο στάδιο όλα τα Zero Export συστήματα (περιστασιακά και μόνιμα) τα οποία μηδενίζουν την παραγωγή τους. Η επαναφορά των συστημάτων γίνεται αντίστροφα από κάτω προς τα πάνω με βάση τη διαδικασία περικοπής. Αυτό όμως που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι η επισήμανση του ΔΣΔ για το μέτρο των περικοπών. «Η διαδικασία Περικοπής και Αποκοπής εφαρμόζεται μόνο όταν είναι απολύτως απαραίτητο και πάντα με στόχο την προστασία της ευστάθειας του συστήματος ηλεκτρισμού», αναφέρει ο ΔΣΔ, ωστόσο, όπως προκύπτει από τα επίσημα στοιχεία αλλά και καταγγελίες, οι περικοπές αποτελούν καθημερινό φαινόμενο και ανεξάρτητα από παράγοντες όπως τα καιρικά φαινόμενα.

Σε απόλυτους αριθμούς

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το κεφάλαιο οικονομικές ζημιές που επωμίζονται οι καταναλωτές των οικιακών συστημάτων. Εάν λάβουμε ως βάση ότι υπάρχουν 81.204 συμβόλαια οικιακών καταναλωτών η ετήσια ζημιά ξεπερνά τα €9 εκατ. για το 2025 (απώλειες 30180 MWh x €300 – 1 = €9,054 εκατ.). Οι δε συνολικές οικονομικές ζημιές για τα οικιακά συστήματα από το 2024 μέχρι και τον Ιανουάριο του 2026 ανέρχονται στα €10,31 εκατ. Το μέγεθος των οικονομικών επιπτώσεων εκτοξεύεται αν υπολογισθούν οι απώλειες και στα μεγάλα εμπορικά συστήματα (UTILITY-SCALE) οι οποίες από το 2022 μέχρι τον Ιανουάριο του 2026 ανέρχονται, σύμφωνα με στοιχεία της CyprusGrid, στις 515.251 KWh που ισοδυναμούν με οικονομική ζημιά €154 εκατ.

ΑΡΘΡΟ

ΓεΣΥ: Η κοινωνική κατάκτηση που απαιτεί συνεχή αναβάθμιση, έλεγχο και λογοδοσία

Του **ΠΑΝΙΚΟΥ ΛΕΩΝΙΔΟΥ**

Το **Γενικό** Σύστημα Υγείας δεν είναι απλώς μια διοικητική μεταρρύθμιση. Είναι η μεγαλύτερη κοινωνική κατάκτηση από την ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ένα σύστημα που κατοχυρώνει στην πράξη το δικαίωμα κάθε πολίτη για ισότιμη πρόσβαση στην υγεία, ανεξαρτητως εισοδήματος ή κοινωνικής θέσης.

Ακριβώς γι' αυτό, το Γενικό Σύστημα Υγείας δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται ούτε ως αυτονόητο ούτε ως άτρωτο. Είναι θεσμική μας υποχρέωση να το διαφυλάζουμε, να το ενισχύσουμε και να το θωρακίσουμε απέναντι σε αδυναμίες, στρεβλώσεις και κινδύνους εκτροπής.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται διεύρυνση των δαπανών

και αυξημένη αξιοποίηση του συστήματος από τους πολίτες. Αυτό είναι, σε έναν βαθμό, ένδειξη ωρίμανσης. Το κρίσιμο ερώτημα όμως παραμένει: η αύξηση των πόρων συνοδεύεται από αντίστοιχη αναβάθμιση της ποιότητας; Η απάντηση δεν είναι μονοσήμαντη. Σε κάποιους τομείς υπάρχει πρόοδος, αλλά παρατηρούνται και αδυναμίες και καθυστερήσεις. Υπάρχουν επιτυχίες, αλλά και ανισορροπίες.

Η αύξηση των δαπανών, από μόνη της, δεν συνιστά επιτυχία. Επιτυχία είναι η μετρήσιμη βελτίωση της φροντίδας του ασθενούς. Επιτυχία είναι η μείωση των ανισοτήτων στην πρόσβαση. Επιτυχία είναι η ορθολογική αξιοποίηση κάθε ευρώ που καταβάλλει ο φορολογούμενος.

Η βιωσιμότητα του ΓεΣΥ δεν είναι λογιστική εξίσωση. Είναι

ζήτημα διακυβέρνησης. Απαιτεί σαφείς κανόνες, αποτελεσματική εποπτεία, διαφάνεια και συνεχή αξιολόγηση. Οι πόροι πρέπει να αξιοποιούνται με απτό και μετρήσιμο τρόπο προς όφελος του ασθενή.

Σε αυτό το πλαίσιο, τέσσερις προτεραιότητες είναι καθοριστικές.

Πρώτο, η πρόσβαση σε καινοτόμα φάρμακα και σύγχρονες θεραπευτικές μεθόδους. Η εισαγωγή νέων, επιστημονικά τεκμηριωμένων θεραπειών δεν αποτελεί πολυτέλεια, αλλά βασική προϋπόθεση ποιοτικής φροντίδας. Η ένταξη τέτοιων θεραπειών οφείλει να γίνεται με διαφάνεια, με αξιολόγηση κόστους-οφέλους και με σαφή κλινική τεκμηρίωση, ώστε κάθε δαπάνη να αποδίδει πραγματικό θεραπευτικό αποτέλεσμα.

Δεύτερο, η τεκμηριωμένη διεύρυνση του πακέτου υπηρεσιών. Η κοινωνία εξελίσσεται και οι ανάγκες μεταβάλλονται. Το σύστημα πρέπει να επενδύσει περισσότερο στην πρόληψη, στη διαχείριση χρόνιων νοσημάτων, στην αποκατάσταση και στη στήριξη των ευάλωτων ομάδων, πάντοτε στη βάση στρατηγικού σχεδιασμού και μελετών οικονομικής βιωσιμότητας.

Τρίτο, η ουσιαστική ενίσχυση των μηχανισμών ελέγχου και εποπτείας. Φαινόμενα καταχρήσεων, υπερχρήσεων ή αδυναμιών στα πληροφοριακά συστήματα δεν αποτελούν τεχνικές λεπτομέρειες. Υπονομεύουν τη σταθερότητα βάσει στρατηγικού σχεδιασμού και την προοπτική του συστήματος. Κάθε πόρος που σπαταλάται στερείται από έναν συμπολίτη μας που τον έχει πραγματικά ανάγκη.

Τέταρτο, η διαρκής βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας. Αποτελεσματικότητα σημαίνει καλύτερα κλινικά αποτελέσματα. Αποδοτικότητα σημαίνει ορθολογική διαχείριση των διαθέσιμων πόρων. Αυτό προϋποθέτει αξιόπιστα δεδομένα, δείκτες ποιότητας, αξιολόγηση παρόχων και συνεχή αναθεώρηση διαδικασιών.

Ιδιαίτερης σημασίας είναι και η θεσμική θωράκιση του συστήματος, μέσα από τη δημιουργία ενός Εθνικού Κέντρου Κλινικής Τεκμηρίωσης, που θα λειτουργεί ως πυλώνας για την ανάπτυξη κλινικών πρωτοκόλλων και την ορθολογική λήψη ιατρικών αποφάσεων. Παράλληλα, απαιτείται στρατηγικός σχεδιασμός ανθρωπίνου δυναμικού: σαφής εικόνα για τις ελλείψεις, την υπερπρο-

σφορά, τις γεωγραφικές ανισότητες και τις πραγματικές ανάγκες ανά ειδικότητα.

Το ΓεΣΥ δεν μπορεί να προχωρά μόνο με αυξήσεις κονδυλίων. Χρειάζεται τομές. Χρειάζεται αξιολόγηση. Χρειάζεται λογοδοσία.

Αν θέλουμε ένα σύστημα υγείας ποιοτικό, δίκαιο και πραγματικά βιώσιμο για τις επόμενες γενιές, οφείλουμε να το στηρίζουμε, αλλά και να το ελέγχουμε αυστηρά. Διότι η υγεία δεν είναι πεδίο, ούτε κερδοσκοπίας και εκμετάλλευσης, ούτε μικροπολιτικής. Είναι αδιαπραγμάτευτο κοινωνικό δικαίωμα και πυλώνας κοινωνικής συνοχής.

Ο κ. Πανίκος Λεωνίδου είναι βουλευτής Λεμεσού, κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος ΔΗΚΟ.

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Στο ρευστό προεκλογικό πεδίο που διανύουμε τα κόμματα δίνουν αγώνα επικράτησης, αν και στις πλείστες των περιπτώσεων φαίνεται να έχουν παραδώσει τα όπλα και να επιλέγουν σπασμωδικές επιθέσεις μεταξύ τους, ελλείψει προφανώς κάποιου plan B σε σχέση με το νέο σκηνικό που διαμορφώνεται. Τρεις μήνες πριν από τις βουλευτικές εκλογές και ενώ λέχθηκε επανειλημμένα ότι έχουν λάβει το μήνυμα των ψηφοφόρων τα τελευταία χρόνια – με πρόσφατο τις διπλές δημοτικές και ευρωεκλογές – δεν καταφέρνουν να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των πολιτών, όπως καταδεικνύεται και μέσα από τις δημοσκοπήσεις που βλέπουν το φως της δημοσιότητας, αλλά και αυτές που τα κόμματα κρατούν κρυμμένες στα συρτάρια τους.

Θολό το σκηνικό και για την επόμενη μέρα στο Κοινοβούλιο, τόσο σε σχέση με τα κόμματα που θα καταφέρουν να εξασφαλίσουν είσοδο, όσο και σε σχέση με τις συμμαχίες που θα προκύψουν για ανάδειξη προέδρου του Σώματος, γεγονός-προπομπός και των συνεργασιών που πιθανώς να γίνουν στις προεδρικές του 2028. Βέβαια, όπως σημειώνεται, είναι ίσως η πρώτη φορά που οι αποφάσεις λαμβάνονται αναλόγως των εξελίξεων και όχι βάσει σχεδιασμού, με αποτέλεσμα να γίνονται συχνά βεβιασμένες κινήσεις – αν γίνονται καν – ώστε να μην ταράσσονται τα εσωκομματικά νερά, μιας και δεν περισσεύει καμία ψήφος.

Άλλωστε, μία συζήτηση σε σχέση με τα πιθανά σενάρια για την προεδρία του Κοινοβουλίου πιθανώς να ανοίξει πληγές που δύσκολα επουλώνονται. Ένα από τα πιο πολυσυζητημένα σενάρια είναι η διεκδίκηση της θέσης από τον Νικόλα Παπαδόπουλο, με τον ίδιο να μην το αποκλείει, έχοντας τη στήριξη του ΔΗΣΥ με αντάλλαγμα τη στήριξη του υποψηφίου του κόμματος για τις προεδρικές, αλλά και του ΕΛΑΜ. Βέβαια, αυτό για να συμβεί θα πρέπει το ΔΗΚΟ να καταφέρει να εξασφαλίσει ένα σεβαστό ποσοστό κοντά στο 9%, ένα διψήφιο αποτέλεσμα θα θεωρηθεί μεγάλη επιτυχία, και στην πορεία να φύγει από την κυβέρνηση ώστε να προχωρήσει με στήριξη του υποψηφίου του ΔΗΣΥ στις προεδρικές.

Αυτό δεν είναι εύκολο, αν αναλογιστεί κανείς την ομάδα Χριστοδουλίδης εντός ΔΗΚΟ που δεν θα διστάσει να αποστασιοποιηθεί, όπως και το γεγονός ότι δύο αντιπρόεδροι του κόμματος βρίσκονται στο κυβερνητικό σχήμα, ενώ στη γωνία περιμένουν και τα κομματικά στελέχη που είναι έτοιμα να θέσουν θέμα ηγεσίας. Δεδομένα που ο ΔΗΣΥ αντιλαμβάνεται, γι' αυτό και δεν είναι εύκολο να δώσει την ψήφο του στον Νικόλα Παπαδόπουλο, σε αντίθεση με το ΕΛΑΜ που φαίνεται να τον προκρίνει σε σχέση με την Αννίτα Δημητρίου, λαμβάνοντας, όπως διαμνύεται, και τις ευλογίες του Προεδρικού.

Άλλωστε, είναι πλέον ξεκάθαρο ότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης το 2028 θα είναι εκ νέου υποψήφιος και σε αυτή την αναμέτρηση είναι καλοδεχούμενος όποιος θέλει να τον στηρίξει, χωρίς να αποκλείεται για άλλη μία φορά να είναι η σανίδα σωτηρίας για ορισμένα κόμματα. Η Πινδάρου, αυτήν την ώρα τουλάχιστον, τοποθετείται στην αντιπολίτευση και

Αννίτα Δημητρίου - Πρόεδρος ΔΗΣΥ: Η Αννίτα Δημητρίου πρέπει αρχικά να ελιχθεί με ασφάλεια ανάμεσα στους εσωτερικούς υφάλους, που θα γίνουν σκόπελοι αν τα ποσοστά του κόμματος κυμανθούν κάτω από το 24%.

Στέφανος Στεφάνου - Γ.Γ. ΑΚΕΛ: Το ΑΚΕΛ αυτή την ώρα δεν θα διστάσει να προχωρήσει σε συμμαχίες, έχοντας ως γνώμονα την απομάκρυνση της Αννίτας Δημητρίου από την προεδρία της Βουλής.

Νικόλας Παπαδόπουλος - Πρόεδρος ΔΗΚΟ: Ένα από τα πιο πολυσυζητημένα σενάρια είναι η διεκδίκηση της θέσης από τον Νικόλα Παπαδόπουλο, έχοντας τη στήριξη του ΔΗΣΥ με αντάλλαγμα τη στήριξη του υποψηφίου του κόμματος για τις προεδρικές.

Τοπίο στην ομίχλη για νέο πρόεδρο Βουλής και το '28

Η ρευστότητα του προεκλογικού πεδίου διαταράσσει τις παραδοσιακές κομματικές συνεργασίες

Μία συζήτηση εντός των κομμάτων σε σχέση με τα πιθανά σενάρια για την προεδρία του Κοινοβουλίου, πιθανώς να ανοίξει πληγές που δύσκολα επουλώνονται.

θεωρεί αδύνατο ένα τέτοιο ενδεχόμενο, αν και εντός του κόμματος υπάρχει ένας σεβαστός αριθμός στελεχών που δεν θα ήταν αρνητικός σε μία τέτοια εξέλιξη.

Ο Γιωρκάτζης

Την ίδια ώρα, συζήτηση για τις προεδρικές του 2028 χωρίς οποιαδήποτε επίσημη τοποθέτηση γίνεται και γύρω από το όνομα του προέδρου του ΕΟΑ Λευκωσίας Κωνσταντίνου Γιωρκάτζη, ως ο υποψήφιος που μπορεί όχι μόνο

να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ Συναγερμικών και ΔΗΚΟϊκών, σε περίπτωση που τα δύο κόμματα θελήσουν να συνεργαστούν το 2028, αλλά και να λάβει την έγκριση του ΕΛΑΜ.

Πάντως, η νυν πρόεδρος της Βουλής δεν δείχνει διατεθειμένη να ανοίξει τα χαρτιά της σε σχέση με την επόμενη μέρα, χωρίς να αποκλείει το ενδεχόμενο να επαναδιεκδικήσει, αν και επίσημα δηλώνει πως δεν είναι η ώρα για τέτοιες συζητήσεις μιας και

προέχουν οι εκλογές. Η Αννίτα Δημητρίου πρέπει αρχικά να ελιχθεί με ασφάλεια ανάμεσα στους εσωτερικούς υφάλους, που θα γίνουν σκόπελοι, αν τα ποσοστά του κόμματος κυμανθούν κάτω από το 24%, ενώ σημαντικό στοιχείο είναι και η κατάταξη των βουλευτών, μιας και θα διαφανούν και οι τάσεις εντός του κόμματος. Άλλωστε, αυτή την ώρα ο ΔΗΣΥ είναι το κόμμα με τους περισσότερους εν δυνάμει υποψήφιους προέδρους της

Δημοκρατίας ενόψει 2028, χωρίς επί της ουσίας να αρκίσει οποιαδήποτε συζήτηση.

Ίσως αυτός να είναι και ένας από τους παράγοντες που η επιδιωκόμενη προσπάθεια συσπειρώσεως δεν έχει τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Έντονη είναι επίσης η απουσία της πλώσης, όπως και του πάθους μιας και φαίνεται να λειτουργεί ο καθένας κυρίως για τις προσωπικές του φιλοδοξίες και όχι για το καλό του κόμματος – πλην ελαχίστων εξαιρέσεων. Βέβαια, ούτε και τα δεδομένα ευνοούν. Η υπόθεση του βουλευτή Νίκου Σύκα όπως και του εν αργία δημάρχου Πάφου Φαίδωνα Φαίδωνος, φέρνουν το κόμμα στην επικαιρότητα για όλους τους λάθος λόγους, ενώ κινήσεις όπως η συνάντηση Αβέρωφ Νεοφύτου με τον Τουρκοκύπριο ηγέτη στη Νέα Υόρκη, χωρίς να το γνωρίζει η ηγεσία, καταδεικνύουν πως ουδέποτε επιτεύχθηκε η πολυπόθητη ενότητα εντός του κόμματος και τα στρατόπεδα είναι ακόμη διακριτά.

Συνεργασίες ΑΚΕΛ

Την ίδια ώρα, στο ΑΚΕΛ φαίνεται να εντατικοποιούν την προσπάθεια με στόχο μία δυνατή εκπροσώπηση εντός Κοινοβουλίου. Οι δημοσκοπήσεις πιθανώς να τους ευνοούν, ωστόσο δεν φαίνεται να έχουν καταφέρει να εξαργυρώσουν τη δυσарέσκεια του κόσμου. Στόχος αυτή την ώρα να προχωρήσουν μέχρι τον Μάιο χωρίς απρόοπτα, ωστόσο το θέμα Ειρήνης Χαραλαμπίδου παραμένει ανοικτό με την ίδια να εξαγγέλλει τα επόμενα 24ωρα την υποψηφιότητά της με το Άλμα. Πιθανώς όμως και οι δύο πλευρές να χαμπλώσουν τους τόνους, αν αναλογιστεί κανείς ότι σύντομα θα κληθούν να συνεργαστούν ενάντια στο μέτωπο της Κεντροδεξιάς, στηρίζοντας ίσως κοινό υποψήφιο για την προεδρία της Βουλής.

Το ΑΚΕΛ αυτή την ώρα δεν θα διστάσει να προχωρήσει σε συμμαχίες, έχοντας ως γνώμονα την απομάκρυνση της Αννίτας Δημητρίου, μιας και φαίνεται να διαφωνεί πλήρως με τη στάση και τις τακτικές που ακολουθεί. Το ενδεχόμενο το Άλμα να στηρίξει τον γ.γ. του κόμματος Στέφανο Στεφάνου για πρόεδρο της Βουλής δεν είναι απίθανο, αν αναλογιστεί κανείς πως ο πρόεδρος του κόμματος Οδυσσέας Μιχαηλίδης δεν κρύβει την πρόθεσή του να διεκδικήσει την προεδρία της χώρας το 2028. Βέβαια, μέχρι τότε ο κ. Μιχαηλίδης θα έχει να διαχειριστεί εκ διαμέτρου διαφορετικές απόψεις των μελών εντός του κόμματός του – και αυριανών βουλευτών του – έχοντας να αποδείξει αν μπορεί να ελίσσεται στα δύσκολα.

Κοντά σε ΑΚΕΛ και Άλμα φαίνεται ότι θα βρεθεί και το Volt σε ό,τι αφορά στήριξη κοινού υποψηφίου για την προεδρία της Βουλής, ενώ ΕΔΕΚ και ΔΗΠΑ σε περίπτωση εισόδου τους θα βρεθούν πιο κοντά στο τρίτο κόμμα της συγκυβέρνησης και τον υποψήφιο που θα στηρίξει. Μεγάλο ωστόσο ερώτημα παραμένει η διαχείριση της Άμεσης Δημοκρατίας σε σχέση με το τρόπο που θα κινείται εντός Βουλής, όπως και τις συνεργασίες που θα επιδιώξει, οι οποίες όπως όλα δείχνουν θα αποφασίζονται μέσα από ψηφοφορία μεταξύ των οπαδών του κόμματος, ενδεχόμενο που πιθανώς να διαφοροποιήσει τα μέχρι σήμερα δεδομένα.

“Είναι πλέον ξεκάθαρο ότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης το 2028 θα είναι εκ νέου υποψήφιος και σε αυτή την αναμέτρηση είναι καλοδεχούμενος όποιος θέλει να τον στηρίξει, χωρίς να αποκλείεται για άλλη μία φορά να είναι η σανίδα σωτηρίας για ορισμένα κόμματα.

“Πάντως, η νυν πρόεδρος της Βουλής δεν δείχνει διατεθειμένη να ανοίξει τα χαρτιά της σε σχέση με την επόμενη μέρα, χωρίς να αποκλείει το ενδεχόμενο να επαναδιεκδικήσει, αν και επίσημα δηλώνει πως δεν είναι η ώρα για τέτοιες συζητήσεις μιας και προέχουν οι εκλογές.

ALMIRAL®

FORTE

2,32% γέλη
δισαιθυλαμμωνιούχος δικλοφαινάκη

MEDOCHEMIE

NEO
ΕΝΙΣΧΥΜΕΝΟ

Κινήσου ελεύθερα, απόλαυσε τη ζωή!

Δικαστικές εκκρεμότητες τρία χρόνια μετά

Σε ποια στάδια και σε ποια δικαστήρια εξελίσσονται οι υποθέσεις των Τεμπών. Τα κατηγορητήρια, τα πρόσωπα και τα χρονοδιαγράμματα

Της **ΣΟΦΙΑΣ ΣΠΙΓΓΟΥ**

Πότε ξεκινάει η κύρια δίκη και ποιο το διακύβευμά της;

Στις 23 Μαρτίου θα ακουστεί το «άρχεται η συνεδρίαση» του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων της Λάρισας για την κύρια δίκη που αφορά το σιδηροδρομικό δυστύχημα των Τεμπών. Στο «τιμόνι» του δικαστηρίου θα βρεθεί η εφ'ετής Γεωργία Στεφανίδου, η οποία μετατέθηκε στη Λάρισα από τη Θεσσαλονίκη τον περασμένο Σεπτέμβριο και θα φέρει μεταξύ άλλων το βάρος της διεύθυνσης της διαδικασίας.

Τριάντα έξι πρόσωπα θα βρεθούν στο εδώλιο του κατηγορουμένου, ανάμεσά τους οι τρεις σταθμάρχες που είχαν βάρδια τη νύχτα της 28ης Φεβρουαρίου 2023 στον κεντρικό σταθμό Λάρισας, ο επιθεωρητής τους, 28 πρώην στελέχη και εργαζόμενοι σε ΟΣΕ, ΕΡΓΟΣΕ, ΡΑΣ, δύο γενικοί διευθυντές του υπουργείου Μεταφορών και Υποδομών και δύο πρώην υπηλόβαθμα στελέχη της Hellenic Train. Οι 33 κατηγορούμενοι αντιμετωπίζουν το κακούρηγμα των επικίνδυνων παρεμβάσεων στη συγκοινωνία με ενδεχόμενο δόλο, που επισύρει ακόμη και ισόβια και σειρά πλημμεληματικών πράξεων, ενώ οι δύο πρώην υπηλόβαθμοι της Hellenic Train και μία υπάλληλος που υπηρέτούσε στο Τμήμα Ανθρωπίνου Δυναμικού του ΟΣΕ αντιμετωπι-

ζουν πλημμελήματα. Την πολυκροτη δίκη σκιάζει και ο κίνδυνος της παραγραφής. Μπορεί το 2031, χρόνος κατά τον οποίο παραγράφονται τα πλημμελήματα—όπως αυτό της ανθρωποκτονίας από αμέλεια για 57 ανθρώπους— να μοιάζει μακρινό, αλλά δεν είναι αν αναλογιστεί κάποιος ότι έως τότε θα πρέπει η υπόθεση να έχει δικαστεί και στον Αρειο Πάγο. Με μία πενταετία να απομένει για μια δίκη που σε πρώτο βαθμό εκτιμάται ότι θα διαρκέσει περίπου δύο χρόνια, η παραγραφή δεν μοιάζει απίθανο σενάριο, όταν η υπόθεση πρέπει να περάσει από τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας.

Τελικά θα διερευνηθούν ποινικές ευθύνες πολιτικών προσώπων για τα Τέμπη;

Τις ενδεχόμενες ποινικές ευθύνες πολιτικών προσώπων—των πρώην υπουργών Χρήστου Τριαντόπουλου και Κώστα Αχ. Καραμανλή— στην υπόθεση των Τεμπών διερευνούν δύο δικαστικά συμβούλια του Αρείου Πάγου, όπως ορίζει το άρθρο 86 του Συντάγματος.

Τις επόμενες ημέρες αναμένεται να βρεθεί στα χέρια του αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου Δημήτρη Μπτρούλια η δικογραφία που αφορά την «αλλοίωση» του τόπου του δυστυχήματος, με κεντρικό πρόσωπο τον πρώην υφυπουργό Χρήστο Τριαντόπουλο, ο οποίος ερευνάται

για το πλημμέλημα της παράβασης καθήκοντος. Ως συμμετοχοί στην ίδια πράξη κατηγορούνται επτά ακόμη πρόσωπα, μεταξύ των οποίων και ο πρώην περιφερειάρχης Θεσσαλίας Κώστας Αγοραστός. Αν η κρίση του δικαστικού συμβουλίου είναι παραπεμπτική, θα διεξαχθεί δίκη στο Ειδικό Δικαστήριο. Σε προγενέστερο στάδιο βρίσκεται η υπόθεση με πρωταγωνιστή τον πρώην υπουργό Κώστα Αχ. Καραμανλή, κατά του οποίου η Βουλή αποφάσισε επίσης την άσκηση ποινικής δίωξης για παράβαση καθήκοντος, κατόπιν της δικογραφίας που είχε διαβιβάσει ο ειδικός ανακριτής Σωτήρης Μπακαϊμης μέσω της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου. Σε αυτήν την υπόθεση, εξετάζεται και το ζήτημα επτά πρώην γενικών γραμματέων του υπουργείου Μεταφορών και Υποδομών σχετικά με το εάν θεωρούνται συμμετοχοί στο αδίκημα του πρώην υπουργού.

Έχουν ικανοποιηθεί τα αιτήματα για εκταφές;

Σε «μάχη» με προσφυγές και εξώδικα εξελίχθηκε η διαδικασία των εκταφών των σορών εννέα θυμάτων του σιδηροδρομικού δυστυχήματος, μετά την παραγγελία της εισαγγελέως Πρωτοδικών Λάρισας Αικατερίνης Παπαϊωάννου, που διέτασσε την εκταφή αλλά και τη διεξαγωγή των όποιων εξετάσεων σε εργαστήρια της Ελλάδας.

Φοιτητές και μαθητές διαδήλωσαν την Πέμπτη στο κέντρο της Αθήνας για τα τρία χρόνια από την τραγωδία των Τεμπών με τους 57 νεκρούς. Για το δυστύχημα της 28ης Φεβρουαρίου θα καθίσουν στο εδώλιο συνολικά 36 κατηγορούμενοι, που αντιμετωπίζουν κατά περίπτωση το κακούρηγμα των επικίνδυνων παρεμβάσεων στη συγκοινωνία με ενδεχόμενο δόλο και σειρά πλημμεληματικών πράξεων.

Οι συγγενείς αρνούνται την εκταφή με αυτούς τους όρους— ήδη έχουν γίνει τέσσερις ανακλήσεις αιτημάτων εκταφής—, επιμένουν για τη διεξαγωγή τους σε εργαστήρια του εξωτερικού και έχουν προσφύγει κατά της εισαγγελικής παραγγελίας στο αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο. Στην περίπτωση που το συμβούλιο ταχθεί με την εισαγγελική άποψη, αναμένεται οι συγγενείς να προχωρήσουν σε ανάκληση των αιτημάτων εκταφής. Ωστόσο, επειδή έχουν συμπληρωθεί τρία χρόνια, οι οικογένειες των θυμάτων μπορούν να προβούν από μόνες τους σε εκταφή και να προχωρήσουν στις ενέργειες που επιθυμούν. Με τον τρόπο αυτό απομειώνεται η αποδεικτική αξία των όποιων ευρημάτων υπάρξουν, αλλά σε κάθε περίπτωση όλα εκτιμώνται ελεύθερα από το δικαστήριο, εφόσον παρουσιαστούν σε αυτό.

Τι αφορά η αποκαλούμενη «δίκη των βίντεο» που διεξάγεται ήδη στη Λάρισα;

Η δίκη που έχει ξεκινήσει από τον περασμένο Οκτώβριο αφορά τη μη προσκόμιση στον ανακριτή

Σωτήρη Μπακαϊμη των βίντεο από τον εμπορευματικό σταθμό της Θεσσαλονίκης, απ' όπου ξεκίνησε το δρομολόγιό της η εμπορική αμαξοστοιχία το βράδυ της 28ης Φεβρουαρίου του 2023. Στο εδώλιο βρίσκονται ο τότε πρόεδρος του ΟΣΕ, ο τότε διευθύνων σύμβουλος και ένα στέλεχος της «Interstar Security», της εταιρείας που έχει την ευθύνη της βιντεοεπιτήρησης του σιδηροδρόμου, οι οποίοι αντιμετωπίζουν κατά περίπτωση τα αδικήματα της υπεξαγωγής εγγράφου, της ηθικής αυτουργίας σε αυτήν και της απείθειας.

Θα γίνει δίκη για τη σύμβαση 717 που δεν ολοκληρώθηκε όταν έπρεπε;

Τον δρόμο για τη δικαστική αίθουσα αναμένεται να βρει εντός του 2026 και η υπόθεση της πολυπαθής σύμβασης 717, που είχε υπογραφεί το 2014 με ορίζοντα υλοποίησης το 2016, αλλά τελικά έλαβε επτά παρατάσεις. Η αρχική δικογραφία περιελάμβανε 23 πρόσωπα—κατηγορούμενα και στη δικογραφία για το δυστύχημα των Τεμπών—, που αντιμετωπίζουν κατά περίπτωση τα αδικήματα

της ηθικής αυτουργίας σε απάτη σχετικά με τις επιχορηγήσεις και τις ηθικής αυτουργίας σε ψευδή βεβαίωση.

Στην πορεία, αυτό το σκέλος της υπόθεσης συνενώθηκε με δεύτερη δικογραφία εις βάρος 16 προσώπων, η οποία αφορά στη χορήγηση αποζημίωσης περίπου 3 εκατ. ευρώ προς την κοινοπραξία που είχε αναλάβει το έργο υλοποίησης της 717. Σε αυτό το σημείο συναντάται άλλη μία παραδοξότητα, συνεπεία του άρθρου 86 του Συντάγματος, αφού διώκονται οι ηθικοί αυτουργοί και οι συνεργοί στην απιστία και όχι ο φυσικός αυτουργός. Η σχετική δικογραφία είχε διαβιβαστεί προ τριετίας στη Βουλή για τον Κώστα Αχ. Καραμανλή και αφορούσε το αδίκημα της απιστίας για την έγκριση της επίμαχης αποζημίωσης. Όπως είναι γνωστό, οι κοινοβουλευτικές διαδικασίες δεν προχώρησαν, με αποτέλεσμα τα μη πολιτικά πρόσωπα να βρίσκονται αντιμέτωπα με κατηγορίες για ηθική αυτουργία και συνέργεια σε απιστία, με φερόμενο ως φυσικό αυτουργό της πράξης τον τότε υπουργό Μεταφορών και Υποδομών.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΑΣ & ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΜΟΡΙΑΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ (MSc & PhD) ΙΑΤΡΙΚΗ ΓΕΝΕΤΙΚΗ (MSc & PhD) ΝΕΥΡΟΕΠΙΣΤΗΜΗ (MSc & PhD) ΒΙΟΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ (MSc)

ΓΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ☎ (357) 22392840 / 841 / 844 ✉ education@cing.ac.cy 🌐 www.cing.ac.cy/education

Ινστιτούτο Νευρολογίας & Γενετικής Κύπρου
Ηρώων 6, Άγιος Δομέτιος, 2371 Λευκωσία

Πόσο ειλικρινείς υπήρξαμε στο Κυπριακό;

Η πορεία μετά το 1974 μαρτυρεί τη διαχρονική εκμετάλλευσή του, ως επικοινωνιακού εργαλείου στον βωμό μακροπολιτικών επιδιώξεων

Του ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ

Όταν ο Γιώργος Βασιλείου, ο οποίος είχε εκλεγεί τον Φεβρουάριο του 1988 στην προεδρία της Δημοκρατίας με τη στήριξη του ΑΚΕΛ, μετέβαινε το καλοκαίρι του 1989 στη Νέα Υόρκη για συνάντηση με τον Ραούφ Ντενκτάς στο πλαίσιο μιας νέας προσπάθειας διαλόγου για επίλυση του Κυπριακού, ο Τάσος Παπαδόπουλος εξηγούσε εύγλωττα όπως πάντα, τους λόγους που ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ, Σπύρος Κυπριανού, θα συνόδευε τον πρόεδρο στην αμερικανική μεγαλούπολη: «Ο κ. Κυπριανού πηγαίνει στη Νέα Υόρκη ως εκφραστής της πατριωτικής και ασυμβίβαστης με το τουρκοπροσκύνημα, πολιτικής. Πηγαίνει εκεί, όχι γιατί συμφωνεί με την πολιτική του εθνικού ξεπουλήματος που υποστηρίζει ο πρόεδρος Βασιλείου. Αλλά ως εκφραστής της εθνικής αξιοπρέπειας και αντίστασης».

«Εκφραστής εθνικής αξιοπρέπειας» με «ψυχοφάρμακα»

«Την πολιτική μας χαρακτηρίζουν η θέση και όχι η άρνηση, η σκέψη και όχι το συναίσθημα, η συνέπεια και όχι η ασυνέπεια, το εθνικό συμφέρον και όχι η μικροπολιτική». Έτσι έκλεινε τον Ιούνιο του 1988 ο Γλαύκος Κληρίδης επιστολή του που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Αγών». Στην πραγματικότητα, μόνο τέτοια δεν υπήρξε.

Η εντύπωση που μεθοδικά καλλιεργήθηκε είναι ότι το Κυπριακό αποτελούσε τον άξονα πάνω στον οποίο περιστρεφόταν η πολιτική ζωή, ότι αυτό ήταν που καθόριζε θέσεις και απόψεις, στάσεις και τοποθετήσεις, συνεργασίες και συμπελεύσεις. Στην πραγματικότητα, εκείνο που πάντοτε υπερίσχυε στις κομματικές αποφάσεις ήταν το ιδιοτελές, εσωτερικό μικροπολιτικό συμφέρον.

ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Γενιές γαλουχημένες με το σύνθημα «Τα σύνορά μας οι ακτές της Κερύνειας», χωρίς κανείς να τους εξηγεί ότι, παρά τη σφοδρή εναντίωση στη διζωνική, στην Κερύνεια θα είναι τα σύνορα της τουρκοκυπριακής πολιτείας, έτσι όπως αυτή καθορίζονταν στον διζωνικό χάρτη που υπέβαλε, με οδηγίες Μακαρίου, ο Τάσος Παπαδόπουλος, το 1977. Προβαίνοντας, απλώς, σε μια «εκτός οδηγιών» αλλοίωση, να εξαιρέσει το χωριό του, την Άσσια, από την επικράτειά της.

στικών φαρμάκων. Τις τελευταίες μέρες αύξησε τις δόσεις όσο και την ένταση πρεμιστικών που παίρνει σε σημείο που το στενό περιβάλλον του ανησυχεί για τις επιπτώσεις στην υγεία του».

Μόλις 5 χρόνια αργότερα –κι αφού στις προεδρικές του 1988 υποστηρίχθηκε από την Ένωση Κέντρου– ο άνθρωπος που βρισκόταν «σχεδόν συνέχεια υπό την επήρρειαν πρεμιστικών φαρμάκων» και ο οποίος, όπως μας πληροφορούσαν άλλα, γαργαλιστικά ρεπορτάζ του Κήρυκα, πίστευε ότι συνομιλούσε με τον νεκρό Μακάριο, «Εμβρόντητοι, ακόμα και οι υπουργοί του, έβλεπαν αυτή την κατάθρευση... Με αμνηχανία του συνέστησαν να “ξεκουραστεί” γιατί έπασχε από... υπερκόπωση», έλεγε το σχετικό ρεπορτάζ, μετέβαινε στη Νέα Υόρκη ως θεματοφύλακας της αντίστασης, και της ασυμβίβαστης με το ξεπούλημα πολιτικής, ως εκφραστής της εθνικής αξιοπρέπειας.

Και 15 χρόνια μετέπειτα, το 2003, το ΑΚΕΛ της «ενδοτικής πολιτικής» (κατά τον Κήρυκα), τον οποίο είχε αναδείξει το 1988 τον Βασιλείου του «τουρκοπροσκυνηματος», θα επένδυε την πάγια θέλησή του για λύση στον Τάσο Παπαδόπουλο, της «πατριωτικής και ασυμβίβαστης πολιτικής», την ίδια ώρα που αποφάσισαν να τον στηρίζουν και εκδοτικά συγκροτήματα αφού πρώτα τους υποσχέθηκε ότι «θα τα πουκουπίσει όλα» και ο οποίος, σε σκοτεινά για τον τόπο χρόνια, θεωρούσε πράκτορες της Ιντέλιτζενς Σέρβις τους «ακρείους ηγετίσκους» του ΑΚΕΛ που «μόλυναν διά τις προδοτικές αναπνοές τους τον ιερών αυτόν τόπον» και καλούσε τον λαό «να απαλλάξει» το νησί «από την προδοτικήν τους παρουσία».

Έγραφε για την πράγματι ιστορική στιγμή ο Νίκος Κατσουρίδης στη «Χαραυγή», στις 9 Ιανουαρίου 2003: «Είναι τώρα ξεκάθαρο σε ολόκληρο τον κυπριακό λαό ότι πράγματι χρειάζεται στο τιμόνι της Δημοκρατίας άνθρωπος με στιβαρά χέρια, με εμπειρία, με ικανότητα, με σιγουριά και προπάντων με συνέπεια. Και αυτός ο υποψήφιος είναι ο Τάσος Παπαδόπουλος. Όλος ο βίος και η πολιτεία του αναδεικνύουν αυτά τα χαρακτηριστικά...».

Συνέπεια και ασυνέπεια

Δεν είναι τυχαία η πρόταση των κραυγαλέων πολιτικών μεταπτώσεων του ΑΚΕΛ στην αρχή ενός κειμένου που επιδιώκει να καταδείξει τη διαχρονική ανειλικρίνεια όλων των πολιτικών κομμάτων μεταξύ θέσεων και προθέσεων στο Κυπριακό. Καθότι η ευθύνη προσήλωσης –δεδηλωμένης ή αδήλωτης– σε μια πολιτική με βασικά γνωρίσματα την ατολμία, την ανακολουθία, την ασυνέπεια, τις παλινωδίες, τις προφάσεις και τις υπεκφυγές, με

επιδίωξη το «τρενάρισμα» και στόχο τη συντήρηση του στάτους κβο που μας επιτρέπει την, εις το διηνεκές, διεξαγωγή «αγώνων» διεκδικήσεων, δεν είναι λογικό να μοιράζεται ισόποσα σε «ενδοτικούς» και «απορριπτικούς». Πόσο μάλλον όταν το ΑΚΕΛ, που εμφανιζόταν και εξακολουθεί να διεκδικεί τον τίτλο του κατεχόμενου κόμματος της επαναπροσέγγισης, του διαλόγου και της λύσης, ακολουθεί αντιφατικές κατευθύνσεις και εμφανίζει σαφή απόσταση μεταξύ ρητορικής και πράξης. Γι' αυτό και τα πανό των Τ/κ στα μεγάλα συλλαλητήρια που προηγήθηκαν του δημοψηφίσματος για το Σχέδιο Ανάν, απευθύνονταν στο ΑΚΕΛ: «Quo vadis AKEL? 1950 vote for Enosis. 2004 vote for Taksim».

Άλλωστε, η επιβεβαίωση του προφανούς ήρθε –θυμίζω– και μέσα από τα όσα ο Άντρος Κυπριανού είχε αποκαλύψει στον Αντρέα Κημήτρη, σε συνέντευξη του στην «Καθημερινή», τον Αύγουστο του 2023, αποκαλύπτοντας όσα τέθηκαν στο ζήνι που βάρεσε το «όχι» για να τσιμεντωθεί το «ναι».

Το Κυπριακό ως φερετζές της ιδιοτέλειας

Η εντύπωση που μεθοδικά καλλιεργήθηκε είναι ότι το Κυπριακό αποτελούσε τον άξονα πάνω στον οποίο περιστρεφόταν η πολιτική ζωή, ότι αυτό ήταν που καθόριζε θέσεις και απόψεις, στάσεις και τοποθετήσεις, συνεργασίες και συμπλεύσεις. Ένας τέτοιος ισχυρισμός είναι ανάλογος σοβαρότητας με την εξήγηση που έδωσε ο Πρόδρομος Προδρόμου γιατί το 2016, ΔΗΣΥ και κυβέρνηση Αναστασιάδη, ευνόησαν για την προεδρία της Βουλής τον Δημήτρη Συλλούρη έναντι του Μαρίνου Σιζόπουλου: «Έπρεπε στο δεύτερο τη τάξει πολιτειακό αξίωμα της χώρας να μην είναι κάποιος που είναι αντιδιζωνικός». Στην πραγματικότητα, εκείνο που πάντοτε υπερίσχυε στις κομματικές αποφάσεις ήταν το ιδιοτελές, εσωτερικό μικροπολιτικό συμφέρον. Και μόνο. Το Κυπριακό δεν αποτέλεσε παρά επικοινωνιακό εργαλείο για την πολιτική επιβίωση κομμάτων και προσώπων, ανεξαρτήτως ιδεολογικής απόχρωσης. Πάνω στο Κυπριακό κτίστηκαν πολιτικές καριέρες, κάποιοι αναδείχτηκαν σε εθναρχικές προσωπικότητες, άλλοι πλούτισαν, χάρη σ' αυτό τα κόμματα κατάφεραν να συντηρούν τις «διαφορές» τους, να συσπειρώνουν τους οπαδούς τους, να κτίζουν αφήγημα προς εξυπηρέτηση των ιδιοτελών επιδιώξεών τους... Ο Νικόλας Παπαδόπουλος, για παράδειγμα, το 2021 εμφανίζεται να ανησυχεί για την απουσία αναφοράς στη συμφωνημένη βάση λύσης του Κυπριακού (ΔΔΟ) στην έκθεση του γ.γ. του ΟΗΕ. Τη στιγμή που το 2018, ενόψει εκλογών, είχε απαλείψει ακόμα και τη λέξη «ομοσπονδία» από τον προφορικό

του λόγου, ενώ στο προεκλογικό του πρόγραμμα δεν υπήρχε η παραμικρή νύξη στη ΔΔΟ. Στην οποία την προσήλωσή μας, επαναβεβαίωσε ο πατέρας του στη Συμφωνία της 8ης, ευανάγνωστα και για πρώτη φορά σε κείμενο μεταξύ των ηγετών των δύο κοινοτήτων. Παρότι στη φαρέτρα του είχε το 76% του δημοψηφίσματος, εντούτοις δεν έπραξε αυτό που υπαγορεύει ένα από το κυρίαρχα συνθήματά μας, την «επανατοποθέτηση» του Κυπριακού «στη σωστή του βάση, ως πρόβλημα εισβολής και κατοχής». Όσο για το γεγονός ότι ακόμα και σήμερα η ΔΔΟ αποτελεί αντικείμενο αντιπαράθεσης, εάν την είχε αποδεχτεί ο Μακάριος ή εάν μας έχει κληροδοτήσει ο Βασιλείου, είναι κι αυτό ενδεικτικό των παραδοξοτήτων, της ανακολουθίας και της υποκρισίας που μας χαρακτηρίζει. Καθότι οι συζητήσεις αυτές δεν αντέχουν στη βάσανο σοβαρής ανάλυσης των γεγονότων.

Ο δε Γλαύκος Κληρίδης, ενώ ήταν ο πρώτος που τόλμησε να μιλήσει για τη λύση ομοσπονδίας, εκείνος ήταν που προσφέρθηκε στην περιφέρεια σύσκεψη των Αθηνών, τον Νόβρη του 1974, να είναι αυτός ο πολιτικός που θα την αποδεχτεί, αναλαμβάνοντας ρόλο Ιφιγένειας, και παρότι θεωρείται «πατριάρχης του ρεαλισμού», εντούτοις γαλούχησε γενιές με συνθήματα όπως «Την πατρίδα σου ελάττω παραδώσω», «Όλοι οι πρόσφυγες στα σπίτια τους», «Τα σύνορά μας οι ακτές της Κερύνειας», χωρίς να διευκρινίζουν στον λαό ότι στην Κερύνεια θα βρισκόταν τα σύνορα της τουρκοκυπριακής πολιτείας, έτσι όπως αυτή καθοριζόταν στον διζωνικό χάρτη που υπέβαλε, με οδηγίες Μακαρίου, ο Τάσος Παπαδόπουλος, το 1977, γεγονός για το οποίο καυχόταν. Προβαίνοντας, απλώς, σε μια «εκτός οδηγιών» αλλοίωση, να εξαιρέσει το χωριό του, την Άσσια, από την επικράτειά της.

Περιττεύει, υποθέτω, να αναλύσει κανείς τους λόγους για τους οποίους εμφανίζεται αυτή η διαφοροποίηση στις δηλώσεις του Γλαύκου Κληρίδη – με γνώμονα πάντα το Κυπριακό. 9 Σεπτεμβρίου 1990: «Ο κ. Βασιλείου ακολουθεί την πολιτική του ΔΗΣΥ...». 30 Αυγούστου 1992: «Ένας πολιτικός που έχει ήθος δεν θα έλεγε ότι διαφωνεί με τους χειρισμούς που έκανε ο κ. Βασιλείου». 30 Νοεμβρίου 1992: «Θα αποδεσμευθώ από τις δεσμεύσεις Βασιλείου». Ο λόγος δεν είναι άλλος από εκείνον που εμμέσως πλην σαφώς, με την απροθυμία του να απαντήσει, «αποκαλύπτει» ο Δημήτρης Χριστόφιας στην εκπομπή του Γιάννη Καρεκλά της 12ης Ιουλίου 2007, στο ΡΙΚ, «Δεν μπορώ αυτή την ώρα να αποκαλύψω. Αν χρειαστεί, μπορώ να μιλήσω», τη δική του συμφωνία για «εκ περιτροπής προεδρία» με τον Τάσο. Στην περίπτωση Κληρίδη, τοποθετήστε στη θέση του Τάσου, τον Σπύρο Κυπριανού.

“

Κουνώντας το δάχτυλο

Ενώ λοιπόν:

1ο) Όλες οι κομματικές συνλλαγές διήθεν γινόντουσαν με γνώμονα το Κυπριακό, ενώ στην πραγματικότητα κρυβόταν η ίδια υποκρισία που χαρακτηρίζει την εκλογή Συλλούρη στην προεδρία της Βουλής, στην οποία υποτίθεται ανήλθε χάρη στην... πίστη του στη ΔΔΟ, παρότι ο ίδιος δήλωνε, χρόνια πριν, «πρωτοπόρος στον αγώνα αναστροφής των σχεδίων διζωνικής, δικονομικής προσέγγισης» και ηγέτης «του μοναδικού αντιδιζωνικού κόμματος» και παρόλο που μπορεί το 2012, όταν ο Μάριος Καρογιάν έβρεξε ενώπιόν του μια καταρχήν συμφωνία κατά τις διεργασίες του ενδιάμεσου κώρου για τις προεδρικές του 2013, εκείνος αρνήθηκε να την υπογράψει επειδή περιείχε τον όρο Διζωνική, Δικονομική Ομοσπονδία, έδωσε στο τέλος τη στήριξή του στον... «ανανιστή» Αναστασιάδη.

2ο) Καταβαλλόταν προσπάθεια από κόμματα και ΜΜΕ κάθε εκλογικό αποτέλεσμα να διαβαστεί ως «εναντίωση του λαού στη ΔΔΟ».

3ο) Πολιτικοί και βουλευτές της Κυπριακής Δημοκρατίας δήλωναν δημόσια την πρόθεσή τους να αυτοπυρποληθούν για χάρη της πραγματοποίησης της Ένωσης, εξακολουθούμε να ακολουθούμε μια επιπέδου τρίτης δημοτικού τακτική, να εγκαλούμε κάθε φορά τον νέο Τουρκοκύπριο ηγέτη, τον οποίο θεωρούμε έτσι κι αλλιώς «εγκάθετο», για ασυνέπεια λόγων και για παραπλάνηση προθέσεων. Που, πέραν της υποκρισίας, αποκαλύπτει θα τολμούσα να πω και τον βαθμό ευφύας μας. Εκτός κι αν πιστεύουν –δευτέρη επιβεβαίωση– ότι όλο αυτό είναι ένα εσωτερικό, μεταξύ μας, παιχνίδι...

ΣΤΟ ΒΑΘΟΣ ΚΗΠΟΣ / Γράφει ο «ΚΗΠΟΥΡΟΣ»

Ε, όσο να ’ναι, έχουμε ζηλευτούς προέδρους

«Είμαστε τυχεροί που είναι πρόεδρος...»

Τα γέλια του αντίκησαν τρανταχτά στον χώρο. Οι υπόλοιποι έμειναν να τον παρακολουθούν να δακρύζει σχεδόν από το γέλιο, ενώ περίμεναν να κοπάσει ο καγχασμός προκειμένου να τους αποκαλύψει τους λόγους αυτής της ξαφνικής γελωτοθεραπείας. Ως η εθιμοτυπία επιτάσσει, τα μέλη της παλαιάς κοπής πολιτικής παρέας που περιλαμβάνει -θυμίζω- αριστερόστροφων και δεξιόστροφων καταβολών πρόσωπα, με ισχύ και επιρροή εσωκομματική τα παλιά εκείνα ένδοξα χρόνια των «μεγάλων αγώνων του λαού», όπως οι ίδιοι συνηθίζουν να ψελλίζουν κατά καιρούς, χωρίς πια να υπεισέρχονται σε διευκρινίσεις σε ποιους ακριβώς αγώνες αναφέρεται έκαστος -καταλαβαίνετε, ένεκα απροθυμίας πνεύματος και αδυναμίας σώματος για... χειροπιαστές εξηγήσεις- είχαν μαζευτεί για τον καθιερωμένο απογευματινό κουνουσμά τον οποίο αρέσκονται να αποκαλούν «Ωρα Ειδήσεων και Επικαίρων», ένεκα της συναισθηματικής αδυναμίας που τρέφουν στο ΡΙΚ.

Και καθώς το γέλιο είναι, ως γνωστόν, μια μεταδοτική φυσική αντίδραση (αφήστε που αυξάνει τη ροή του αίματος, βελτιώνει την οξυγόνωση του οργανισμού, μειώνει τους πόνους και βοηθά στην πρόληψη καρδιακών παθήσεων - πόσα να προλάβει κι αυτό το ΓεΣΥ;) τον παρότρυναν να τους αποκαλύψει τον λόγο, είχαν αρχίσει σταδιακά να χαχανίζουν κι αυτοί. «Επιτέλους, πες και σε μας, βρε Χριστιανέ μου, τον λόγο που σπαρταράς σαν χέλι» του απνύθυνε ένας, ο επονομαζόμενος και «λοχαγός», κι αυτός, κολακευμένος στην ηλικία του από το κομπλιμέντο που άκουσε -«χέλι»- κατέβαλε προσπάθεια επαναφοράς στην κανονικότητα. «Να, βρε συντρόφια, μόλις διάβασα μια είδηση που

Οι ποθαυμασμένοι από τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη, Αμερικανοί Γερουσιαστές, προκάλεσαν -εκτός από γέλωτες- στα μέλη της παλαιάς κοπής πολιτικής παρέας, και την αναδρομή στο παρελθόν.

λέει “Αμερικανοί Γερουσιαστές: Είμαστε τυχεροί που ο Νίκος Χριστοδουλίδης είναι Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας αυτή την εποχή, ίσως και σε όλες τις εποχές”».

Ίσα που πρόλαβε να πει τις τελευταίες λέξεις και έσκασε ξανά στα γέλια, συνοδευόμενος αυτή τη φορά από τα πιο πρόθυμα γέλια ορισμένων. «Ε, ας είναι και κάποιοι, έστω και οι Αμερικανικοί Γερουσιαστές»

σχολίασε πικρόχολα και με σαφές ειρωνικό ύφος έτερος, αριστερόστροφων ταχυτήτων, της παρέας. Για να γελάσουν εκ νέου δυνατά.

«Ο κόσμος με έχει λησμονήσει...»

«Κύριοι, προς τι οι γέλωτες», αναρωτήθηκε με προσποιητή σοβαρότητα ο εκ δεξιών του πατρός (του Κληρίδη ντε) για μεγάλο χρονικό

διάστημα της ζωής του. Για να προσθέσει αμέσως: «Ξεχάσατε, κατά που μου φαίνεται, όσα δήλωνε ο πατερούλης, στα τελευταία του» - εννοώντας βεβαίως τον Δημήτρη Χριστόφια- για να δεχθεί αμέσως «αυστηρή επίπληξη» από άλλο, δεξιών καταβολών, μέλος της παρέας: «Είπαμε, εμείς δεν βρίζουμε», είπε και λες και επρόκειτο για μεταξύ τους κώδικα, αμέσως ξέσπασαν και οι δυο σε δυνατά γέλια. «Για πες, τι

έλεγε ο Χριστόφιας, βρε αμετανόητε;», τον προκάλεσε ο άνθρωπος που προκάλεσε το εύθυμο ψυχολογικό διάλειμμα. «Έλα τώρα που κάνεις ότι δεν θυμάσαι. Σε συνέντευξη του, στη Σημερινή αν δεν κάνω λάθος, δεν ήταν που έλεγε “Ο κόσμος με έχει λησμονήσει. Με σταματάει κόσμος στον δρόμο ή κόσμος με τον οποίο συναγελάζομαι. Αυτό λένε. Θα σου πω ένα παράδειγμα. Στη γειτονιά μου υπάρχει

ένα ανθοπωλείο. Πάω εκεί στον φίλο μου και μου λέει τις προάλλες, Πρόεδρέ μου, ελάλες μας το αλλά εν τζι επιστέφκαμεν. Ότι εν να σε γυρέφκουμε και η ζωή εν να σε δικαιώσει”». Και νάσου τρανταχτά γέλια στην παρέα. «Βρε, το άλλο το ξεχνάς;» έσπευσε να συμπληρώσει ο επονομαζόμενος και «λοχαγός». «Που μας έλεγε ότι ξένοι ηγέτες του εκμυστηρεύονταν ότι δεν διανοούνταν την Κύπρο χωρίς αυτόν πρόεδρο;». Και νάσου πάλι δυνατά χαχανητά σπαρταριστά να διαχέονται στην ατμόσφαιρα.

Το πρωτότυπο

Εκείνη τη στιγμή, παρενέβη στην κουβέντα το σιωπηλό μέχρι εκείνη την ώρα, πάλαι ποτέ ΔΗΚΟϊκό στέλεχος -θαυμαστής της ποίησης της Αντιγόνης Παπαδοπούλου, του οποίου οι ρίζες φτάνουν στην εποχή που ο Τάσος Παπαδόπουλος, πριν προσεταιριστεί τον Σπύρο, αποκαλούσε όλους αυτούς «ΔΗΚΟ-φρουρούς»: «Σοβαρευτείτε, επιτέλους, όλοι σας. Γελοίοι έχετε καταντήσει. Υπάρχει πρωτότυπο», είπε, με εμφανή σκωπτική διάθεση. «Και γιατί δεν μιλούσες τότε ώρα; Περίμενες την κατάλληλη στιγμή να ασκήσεις... τον ρυθμιστικό σου ρόλο;», αστειεύτηκε ο αριστερόστροφων ταχυτήτων, προκαλώντας τα ασυγκράτητα γέλια όλων. «Και όμως, κύριοι, υπάρχει πρωτότυπο. Που δεν περίμενε κανέναν ξένο να του το πει, κανέναν περαστικό να τον επευφημήσει, κανέναν διεθνή παράγοντα να τον κανακέψει. Τα έλεγε μόνος του».

Με την επομένη φράση, τα λόγια του Σπύρου Κυπριανού, να βγαίνουν μαζί με αναφιλητά από γέλια, από τα χείλη του. «Τι τυχεροί που είσαστε να έχετε τέτοιον πρόεδρο που όλα τα ξέρει και όλα τα αποκαλύπτει».

The Black Range Nutrients

Pharma LEAD® PHARMACY CARE PRODUCTS

Αντοχή
Ενέργεια - Τόνωση
Ενίσχυση των
αρθρώσεων

Pharma LEAD® PHARMACY CARE PRODUCTS

OSTEO JOINTS COMPLEX PLUS HYALURONIC ACID

*** Fresh Freeze-dried

with micronutrients | sustained release

0% Sugar • Salt • GMO
Gluten • Lactose
Additives • Preservatives

Food Supplement
30 capsules

VITORGAN®
www.pharmalead.gr

Το (αν)εκπαιδευτικό μας σύστημα

Της **ΡΑΦΑΕΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ**

Όταν το ίδιο μας το εκπαιδευτικό σύστημα αδυνατεί να διδάξει τα βασικά, εκείνα που θα έπρεπε να θεωρούνται δεδομένα για τα παιδιά, τότε αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα και λειτουργεί ατελώς. Αξιοπρέπεια, σεβασμός, πρόσβαση όλων στα αναλυτικά προγράμματα, συμμετοχή όλων σε όλα μέσω του κατάλληλου εξοπλισμού και προσωπικού, μηδενική ανοχή σε προσβλητικές συμπεριφορές. Το σχολείο πρέπει να κουμπώνει στο κάθε παιδί ξεχωριστά και όχι το κάθε παιδί να κουμπώνει στο σχολείο.

Από τον περασμένο Νοέμβριο μια μητέρα προσπαθεί να βρει το δίκιο της, ζητώντας το βασικό. Να μπορεί το παιδί της να πηγαίνει στο σχολείο της επιλογής του, όπου θα νιώθει ασφάλεια, ενθάρρυνση και συμπερίληψη και όχι άγχος και πίεση. Σύμφωνα με την καταγγελία της μητέρας του 9χρονου, ιδιωτικό σχολείο αρνήθηκε συνοδό στο παιδί της, με αποτέλεσμα να αναγκαστούν να μεταφέρουν το παιδί σε άλλο σχολείο. Η δικαιολογία ότι... το Υπουργείο δεν νομιμοποιείται να παρεμβαίνει στους εσωτερικούς κανονισμούς ιδιωτικών σχολείων.

Πραγματικά τώρα; Και αυτοί να είναι οι κανονισμοί, εκεί στο Υπουργείο θα έπρεπε να προβληματίζονται με τέτοιες στάσεις. Αν ένα σχολείο δεν παρέχει στους μαθητές όλα εκείνα τα εφόδια που χρειάζονται, δεν έπρεπε να κτυπά κόκκινο καμπανάκι για τους αρμόδιους; Δηλαδή το ΥΠΑΝ νίπτει τας χείρας του και λέει εγώ δεν ασχολούμαι, αν ένα παιδί τίθεται στο περιθώριο, διότι αυτοί είναι οι εσωτερικοί κανονισμοί του; Το πρέπει θα ήταν να συλλογιστούν οι υπεύθυνοι πως υπάρχει σοβαρό πρόβλημα και κενό στη νομοθεσία.

Η Επιτροπος του Παιδιού το λέει ξεκάθαρα, «η Νομοθεσία στερεί στα παιδιά το δικαίωμα να εγγραφούν σε σχολείο της επιλογής τους, ενώ αυτό έρχεται σε σύγκρουση με μία από τις βασικές αρχές της Σύμβασης των Δικαιωμάτων».

Το περιστατικό είναι εις γνώση του Υπουργείου εδώ και μήνες και όπως αναφέρει η μητέρα δεν στάθηκε αργώς στον αγώνα της. Όπως εις γνώση του Υπουργείου ήταν, όπως φαίνεται, σύμφωνα με την καταγγελία πατέρα, ο ξυλοδαρμός του γιου του σε σχολείο στην Πάφο. Την τρίτη φορά που σημειώθηκε περιστατικό ξυλοδαρμού εναντίον του 13χρονου, ο πατέρας μετέβη στο σχολείο ζητώντας εξηγήσεις. Το παιδί του νοσηλεύεται στο Μακάριο Νοσοκομείο, με μώλωπες και εναντίον του πατέρα εκκρεμεί ένταλμα σύλληψης για την είσοδο του στο σχολείο.

Πάντως, όπως είπε ο ίδιος τον Σεπτέμβριο επισκέφθηκε το Γυμνάσιο η υπουργός Παιδείας με τον ίδιο να της εκφράζει φόβους. «Μου είπε, αύριο θα σας πάρουμε τηλέφωνο, να το κοιτάξουμε, είναι ασφαλή τα παιδιά σας, μη φοβάστε. Κανείς δεν με πήρε τηλέφωνο από τότε».

Αυτό είναι το σχολείο που θέλουμε να έχουμε; Πού επικεντρώνεται τελικά το εκπαιδευτικό μας σύστημα; Το υπουργείο Παιδείας θα έπρεπε να βάζει πάνω από όλα το παιδί και την προστασία του και τίποτε άλλο. Κανένα παιδί δεν πρέπει να πληρώνει την ανεπάρκεια κανενός.

Τα προβλήματα όσο και να προσπαθούμε να τα σκεπασουμε με τον μανδύα της τελειότητας, έρχονται στην επιφάνεια. Όταν μια κατασρόφα ξεχειλίζει και απλώς κλείνουμε το καπάκι για να μη खुεί το φαγητό, στο τέλος καίγεται. Αυτή δεν είναι λύση του προβλήματος, αλλά καταστροφή.

Ο λαΐκισμός τρέφεται από τη σύγχυση, από την αίσθηση ότι «όλοι ίδιοι είναι», από την απογοήτευση που δεν βρίσκει θεσμική διέξοδο. Αν οι μεγάλες παρατάξεις δεν αρθρώσουν πειστικό, συγκεκριμένο, κοστολογημένο λόγο, τότε η διαμαρτυρία θα μετατραπεί σε ψήφο όπου φυσάει ο άνεμος πάω.

Πελαγοδρομίες

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

Τρεις μήνες πριν από μία από τις κρίσιμότερες βουλευτικές εκλογικές αναμετρήσεις της τελευταίας δεκαετίας, το πολιτικό σκηνικό θυμίζει περισσό-

τερο θολό τοπίο πριν από καταγίδα παρά ώριμη δημοκρατία που βαδίζει με αυτοπεποίθηση προς την κάλπη. Ο λαΐκισμός δεν χτυπά απλώς την πόρτα του Κοινοβουλίου· έχει ήδη ακουμπήσει το χέρι στο πόμολο. Και η πόρτα, ως είμαστε ελκρινείς, δεν είναι αμπαρωμένη. Φρόντισαν γι' αυτό όσοι, επί χρόνια, υποκατέστησαν την πολιτική με τη διαχείριση, την πρόταση με το σύνθημα, την ευθύνη με την επικοινωνία.

Μέσα σε αυτό το σκηνικό, προκαλεί εντύπωση –και ίσως κάποια ελπίδα– το γεγονός ότι μόλις δύο κόμματα εμφανίζονται με συγκροτημένο, ολοκληρωμένο πολιτικό πρόγραμμα. Θα σταθώ, επί του παρόντος, στο ΑΚΕΛ. Όχι για να το αγιοποιήσω, ούτε για να προδικάσω την εκλογική του επίδοση, αλλά για να αναγνωρίσω μια πραγματικότητα: παρουσιάζει μια πρόταση με αρχή, μέση και τέλος. Όχι μια σκορπισμένη διαδήλωση αιτημάτων, αλλά ένα μενού συγκεκριμένων επιλογών. Ξέρει –ή τουλάχιστον δείχνει να ξέρει– τι θέλει να σερβίρει και σε ποιους απευθύνεται.

Στρατηγικό στοχευμένο στην κοινωνία, με προτάσεις που αγγίζουν την ακρίβεια, τη στέγαση, την εργασία, το κοινωνικό κράτος. Μπορεί κανείς να διαφωνήσει με τις ιδεολογικές του αφετηρίες ή με τη βιωσιμότητα

ορισμένων εισηγήσεων. Όμως δεν μπορεί να του αρνηθεί ότι κατεβαίνει στη μάχη με όπλα ακονισμένα. Το αν θα καταφέρει να πείσει, να επαναπατήσει απογοητευμένους, να υπερβεί φοβίες του παρελθόντος, είναι άλλο κεφάλαιο. Η πολιτική, άλλωστε, δεν είναι διαγωνισμός συγγραφής προγράμματος. Είναι αναμέτρηση αξιολοπισίας.

Κι εδώ αρχίζουν τα δύσκολα για άλλους. Η εικόνα που εκπέμπει το μεγαλύτερο κόμμα του τόπου, ο Δημοκρατικός Συναγερμός, είναι ανησυχητική. Και αποκαρδιωτική θα έλεγα. Όχι επειδή δεν διαθέτει στελέχη με εμπειρία ή πολιτικό εκτόπισμα. Όχι επειδή δεν έχει ιστορικά αποδείξει ότι μπορεί να λειτουργήσει ως ασφαλιστική δικλείδα σε κρίσιμες στιγμές. Αλλά επειδή σήμερα μοιάζει να πελαγοδρομεί. Σαν να μπήκε στη θάλασσα με βάρκα την ελπίδα, χωρίς να ελέγξει αν το σκαρί μπάζει νερά.

Σπασμωδικές κινήσεις, νευρικές αντιδράσεις, εσωτερικές γκρίνιες που διαρρέουν προς τα έξω. Και κυρίως: απουσία καθαρής αφήγησης. Πρόγραμμα; Σε εξέλιξη. Κεντρικό μήνυμα; Υπό διαμόρφωση. Σλόγκαν; Ψιθυρίζονται ιδέες που περισσότερο παραπέμπουν σε μαθητικό συμβούλιο παρά σε κόμμα εξουσίας. Κι αν τελικώς υιοθετηθούν επιφανειακές, εύκολες ατάκες, τότε πράγματι θα ψάχνουν τα κουπιά και δεν θα τα βρίσκουν.

Δεν αγνοώ τις δυσκολίες. Η Αννίτα Δημητρίου βρίσκεται αντιμέτωπη με πρωτόγνωρες συνθήκες για την ηγεσία του κόμματος: εσωτερικές

ισορροπίες, μεταβατική φάση, κόπωση εκλογικού σώματος, φθορά από τη μακρά παραμονή στην εξουσία. Όλα αυτά είναι υπαρκτά και βαριά. Όμως η πολιτική δεν συγχωρεί την αμηχανία. «Συν Αθηνά και χείρα κίνει», έλεγαν οι αρχαίοι. Η επίκληση της συγκυρίας δεν αρκεί. Χρειάζεται σχέδιο, τόλμη, καθαρό στίγμα.

Το πρόβλημα δεν είναι επικοινωνιακό. Είναι ουσίας. Ο τόπος δεν ζητά ωραία λόγια. Ζητά απαντήσεις. Πώς θα ανασάνει η μεσαία τάξη που συμπίεζεται; Πώς θα αποκτήσει πρόσβαση στη στέγη ο νέος εργαζόμενος; Πώς θα θωρακιστεί η δημόσια υγεία; Πώς θα εκσυγχρονιστεί το κράτος χωρίς να διαλυθεί ο κοινωνικός ιστός; Αυτά δεν απαντώνται με ευκολόγια ούτε με ανακύκλωση γενικοτήτων περί «μεταρρυθμίσεων» και «σταθερότητας».

Όταν τα παραδοσιακά κόμματα αφήνουν κενό, κάποιοι θα το καλύψι. Και συνήθως δεν είναι οι πιο υπεύθυνοι δυνάμεις. Ο λαΐκισμός τρέφεται από τη σύγχυση, από την αίσθηση ότι «όλοι ίδιοι είναι», από την απογοήτευση που δεν βρίσκει θεσμική διέξοδο. Αν οι μεγάλες παρατάξεις δεν αρθρώσουν πειστικό, συγκεκριμένο, κοστολογημένο λόγο, τότε η διαμαρτυρία θα μετατραπεί σε ψήφο όπου φυσάει ο άνεμος πάω.

Και τότε θα είναι αργά για διαπιστώσεις. Η σοβαρότητα δεν είναι βαρετή αρετή. Είναι προϋπόθεση επιβιώσης της δημοκρατίας. Σημαίνει να λες την αλήθεια, ακόμη κι όταν κοστίζει. Να ηεραρχείς προτεραιότητες. Να μην αναζητάς (εκ των προτέ-

ρων) αποδιοπομπαίους τράγους και να αναλαμβάνεις την ευθύνη την ώρα που πρέπει να την αναλάβεις. Ούτε πριν, ούτε μετά.

Τρεις μήνες είναι και λίγοι και πολλοί. Λίγοι για να χτιστεί από το μηδέν μια αξιοπιστη πρόταση. Πολλοί για να διορθωθούν λάθη, να κλείσουν τρύπες, να παρουσιαστεί ένα καθαρό πολιτικό σχέδιο. Η κοινωνία παρακολουθεί. Μπορεί να φαίνεται κουρασμένη, αλλά δεν είναι αδιάφορη. Δεν είναι μόνο αυτά που θορυβεί στα σόσιαλ η κοινωνία. Είναι κι αυτά που παρακολουθεί ήρεμα, σιωπηλά, ψύχραιμα. Αλλά αντιλαμβάνεται ποιος δουλώνει και ποιος αυτοσχεδιάζει.

Η κάλπη δεν θα είναι απλώς αριθμητική αναμέτρηση. Θα είναι κρίση ωριμότητας για το πολιτικό σύστημα. Ναι, και για τους ίδιους τους πολίτες επίσης. Όσοι όμως θεωρούν ότι μπορούν να πορευθούν με ευκολίες, as αναλογιστούν ότι η θάλασσα δεν συγχωρεί την προχειρότητα. Και όταν η βάρκα μπάζει νερά, δεν σώζεται με παραγγέλματα. Σώζεται με δουλειά, με σχέδιο και, ναι, με όρεξη και διάθεση να λερωθείς για να μπалώσεις τις τρύπες.

Ο τόπος αξίζει περισσότερα απ' ό,τι φαίνεται να του επιφυλάσσει η «μοίρα». Αξίζει σοβαρά κόμματα, υπεύθυνοι δυνάμεις, συγκεκριμένες προτάσεις που να αγγίζουν την καθημερινότητα με τα χίλια δυο προβλήματα της. Το στοίχημα είναι μπροστά μας. Και κανείς δεν μπορεί να πει, μετά, ότι δεν ήξερε.

photiouth@kathimerini.com.cy

Stocktaking 60 ημερών

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Συμπληρώθηκαν ήδη δύο μήνες από την ανάληψη της εξάμηνης εκπιρροπής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε. από την Κυπριακή Δημοκρατία. Και η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, η οποία προσδοκά να αξιοποιήσει τα επιτεύγματά της στο τιμόνι της Ε.Ε., με φόντο τις προεδρικές εκλογές 2028, θα δυσκολευτεί να εμφανιστεί περήφανη, με βάση το υφιστάμενο πολιτικό stocktaking των πρώτων 60 ημερών.

Άλλωστε, η «πρώτη καλημέρα» της Κυπριακής Προεδρίας συνδέθηκε με το «videogate», το σκάνδαλο που οδήγησε στην παραιτήση του διευθυντή του γραφείου του προέδρου Χριστοδουλίδη και της Πρώτης Κυρίας από τον Φορέα Κοινωνικής Στήριξης. Και το οποίο αποδόθηκε σε υβριδική επίθεση από τη Ρωσία, κάτι που ουδέποτε τεκμηριώθηκε. Και συνεπώς ουδέποτε υιοθετήθηκε από την Ε.Ε., η οποία σε πολλές άλλες περιπτώσεις, όπως στη Δανία και τη Γερμανία, δεν είχε κανέναν ενδοιασμό να μιλήσει για ρωσικό δάκτυλο, αποδίδοντας ευθύνη στο καθεστώς Πούτιν.

Αυτά, ωστόσο, που χαρακτηρίζουν τις πρώτες 60 ημέρες της Κυπριακής Προεδρίας είναι κυρίως όσα έλαβαν χώρα σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Κατ'αρχάς η απόφαση 6 κρατών-μελών (Γερμανίας, Ιταλίας, Γαλλίας, Ισπανίας, Πολωνίας, Ολλανδίας) να συστήσουν άτυπο διευθυντήριο εντός της Ε.Ε., επικειρώνας να υποκαταστήσουν τους «27» και την «αρχή της ομοφωνίας», καταλήγοντας το δικαίωμα άσκησης βέτο. Κι έτσι, λοιπόν, στις ημέρες της Κυπριακής Προεδρίας της Ε.Ε., δρομολογήθηκε μέσω της ομάδας «Ε6» η δημιουργία «Ευρώπης δύο ταχυτήτων» και κατ'επέκταση η κατάργηση του δικαιώματος αρνησικυρίας.

Ωστόσο, η Κυπριακή Προεδρία δεν άρθρωσε λέξη για το άτυπο διευθυντήριο της ομάδας «Ε6», ενώ η στάση που τήρησε ήταν εξίσου μεμπτή στο ζήτημα του Συμβουλίου Ειρήνης που συνέστησε ο Ντόναλντ Τραμπ, ο οποίος προσδοκά να υποκαταστήσει τον ΟΗΕ, καταστρατηγώντας το διεθνές δίκαιο, όπως άλλωστε απέδειξε στις περιπτώσεις της Ουκρανίας και της Γάζας. Αν και η κυβέρνηση της Κύπρου είχε κάθε υποχρέωση να τοποθετηθεί, τόσο θεσμικά ως προε-

δρεύουσα της Ε.Ε. (δεδομένων των σχέσεων της Ένωσης με τον ΟΗΕ), όσο και σε εθνικό επίπεδο, καθώς επενδύει στα Ηνωμένα Έθνη για να λύσει το Κυπριακό στη βάση του «διεθνούς δικαίου», αποφάσισε εν τη σοφία της να παραστεί στο Συμβούλιο του Ντόναλντ Τραμπ, με

Μέχρι σήμερα, η Κύπρος, ούτε με την κρατική της υποστήριξη, ούτε με το θεσμικό καπέλο της Προεδρίας του Συμβουλίου, έχει επικρίνει τις δηλώσεις του πλανητάρχη.

καθεστώς παρατηρητή.

Στο οποίο συμμετείχε και η μη αναγνωρισμένη οντότητα του Κοσόβου, στην οποία ο πλανητάρχης προσέδωσε καθεστώς «ιδρυτικού μέλους», ανοίγοντας την όρεξη κι άλλων μη αναγνωρισμένων οντοτήτων που παίρνουν σειρά και θέλουν κι αυτές ανάλογες διεθνείς

επιτυχίες. Όπως η «Σομαλιλάνδη», που όπως δημοσιεύει σήμερα η «Κ» (σελ. 4) κτυπάει την πόρτα του Ντόναλντ Τραμπ και ζητάει αναγνώριση, την οποία έχει ήδη εξασφαλίσει από το Ισραήλ και επισφραγίστηκε με τα διαπιστευτήρια του πρώτου της «πρέσβη», την περασμένη Τετάρτη. Και όπως το κατοχικό ψευδοκράτος της Κύπρου, η «Τουρκική Δημοκρατία Βορείου Κύπρου», που παρακολουθεί στενά την αναβάθμιση της διεθνούς υπόστασης του Κοσόβου από τον Ντόναλντ Τραμπ και μαζί και τις διεθνείς γκέλες του προέδρου Χριστοδουλίδη, στο ίδιο ακριβώς ζήτημα.

Πριν από όλα αυτά, στις 3 Ιανουαρίου, η Κύπρος παρακολουθούσε παγωμένη το σκηνικό που έστησε ο Ντόναλντ Τραμπ με την απαγωγή Μαδούρο από το έδαφος της Βενεζουέλας –ανεξάρτητης κατά τα λοιπά χώρας– και λίγο αργότερα, στις 9 Ιανουαρίου, τις δηλώσεις του πλανητάρχη περί προσάρτησης της Γροιλανδίας, που ανήκει στη Δανία. Μέχρι σήμερα, η Κύπρος, ούτε με την κρατική της υπόσταση, ούτε με το θεσμικό καπέλο της Προεδρίας του Συμβουλίου, έχει επικρίνει τις δηλώσεις του πλανη-

τάρχη. Άλλωστε, η συμμετοχή της στο Συμβούλιο Ειρήνης παραπέμπει σε επιβράβευση και όχι σε τήρηση αποστάσεων, πόσο μάλλον σε έκφραση συνοχής.

Στο stocktaking 60 ημερών πρέπει να συνυπολογιστεί πάντως η «μεγαλοψυχία» του προέδρου Χριστοδουλίδη, ο οποίος πριν από τρεις μέρες συζητούσε με την Τζόρτζια Μελόνι τη στρατηγική συνεργασία Κύπρου-Ιταλίας. Αλλά, δεν της είπε λέξη για την απόφαση της Ρώμης να καταστήσει το έδαφός της εκκολλημένο ιταλοτουρκικών αμυντικών κοινοπραξιών, παρέχοντας στην Τουρκία δυνατότητα συμμετοχής στο πρόγραμμα SAFE, διά της πλαγίας. Και επειδή ο Πρόεδρος μας είναι «υπεράνω», δεν ήγειρε προς την κα Μελόνι ούτε τη δημιουργία «Ευρώπης δύο ταχυτήτων», περιλαμβανομένων της κατάργησης του δικαιώματος βέτο, στην οποία πρωτοστατεί η Ρώμη.

«Ηθικό δίδαγμα»: Μπορεί σε πολιτικό επίπεδο να μπάζουμε από παντού, αλλά –αν μη τι άλλο– είμαστε «μεγαλόψυχοι και υπεράνω»!

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Ελλάς - Γαλλία, μια στέρεη γεωπολιτική σχέση

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Η Γαλλία είναι μια χώρα που έχει αποδείξει τα τελευταία πενήντα και κάτι χρόνια πως η Ελλάδα μπορεί να βασιστεί στη στήριξη της στα δύσκολα. Προφανώς δεν το κάνει για λόγους αξιακούς ή συναισθηματικούς μόνο. Η ελληνική κυβέρνηση έπαιξε πολύ έξυπνα το διπλωματικό παιχνίδι με τη συμφωνία για τις φρεγάτες, σε μια στιγμή που η Γαλλία ζορίστηκε από την απώλεια μιας κρίσιμης σύμβασης για την κατασκευή πυρηνικών υποβρυχίων για λογαριασμό της Αυστραλίας. Ανοίξε ταυτόχρονα την αγορά για τα Rafale και για άλλες χώρες.

Χωρίς τη Γαλλία, όμως, δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι η Ελλάδα θα είχε ενταχθεί στην ΕΟΚ. Αυτό προκύπτει από την ιστορική έρευ-

Εχουμε έναν καλό και δοκιμασμένο φίλο, σε μια περίοδο της Ιστορίας όπου έρχονται τα πάνω κάτω στην παγκόσμια σκακιέρα.

να. Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής το αναγνώριζε και προσπάθησε με κάθε τρόπο να δείξει στον Ζισκάρ ντ' Εστέν την προσωπική και εθνική ευγνώμοσύνη για τον ρόλο του. Ο Γάλλος ηγέτης μπορεί να μην το συνειδητοποιούσε όταν έπαιρνε την απόφαση, τον Ιούλιο του 1974, να παραχωρήσει στον Καραμανλή ένα κρατικό γαλλικό αεροσκάφος για την επιστροφή του στην Αθήνα, αλλά ήταν ίσως η υψίστη συμβολική κίνηση που οδήγησε το πλήθος να φωνάζει το «Ελλάς - Γαλλία - συμμάχια» στους δρόμους της πρωτεύουσας. Ο ρόλος της Γαλλίας ήταν ωστόσο σημαντικός όχι μόνον όταν μπήκαμε στην ΕΟΚ, αλλά και όταν κινδυνεύσαμε να... βγούμε από την Ε.Ε. το 2015. Όλες

οι ιστορικές μαρτυρίες δείχνουν ότι ο Φρανσουά Ολάντ ήταν εκείνος που έκανε ό,τι μπορούσε για να πείσει την Ανγκελα Μέρκελ ότι το G7exit μπορεί να έμοιαζε με ένα λειτουργικό, λογιστικό σχέδιο, αλλά θα ήταν αζιακά και γεωπολιτικά καταστροφικό για την Ευρώπη. Ο Γάλλος πρόεδρος πήρε επίσης το αεροπλάνο και πήγε στο Βερολίνο μόλις ανέλαβε, γιατί οι γαλλικές υπηρεσίες τον ειδοποίησαν ότι ο Σόιμπλε είχε σχεδόν πείσει τη Μέρκελ για την ανάγκη ενός ελληνικού time out από το ευρώ. Στις μέρες μας, η Γαλλία είναι μια χώρα που καταλαβαίνει απολύτως τις ελληνικές ευαισθησίες και ανησυχίες σε σχέση με την Τουρκία, πολύ περισσότερο από κάθε άλλη βορειοευρωπαϊκή χώρα. Και αυτό αρχίζει και φαίνεται και στην πρόθεσή της να τη συμπεριλάβει στον σκληρό πυρήνα του ευρωπαϊκού τομέα ασφαλείας που σχεδιάζεται. Υπάρχουν ασφαλώς αποκλίσεις συμφερόντων και διαφωνίες. Οι Έλληνες στρατιωτικοί διαμαρτύρονται εδώ και δεκαετίες για το πόσο δύσκολο και ακριβό είναι το «γαλλικό σέρβις» για διάφορα εξοπλιστικά συστήματα. Από την άλλη, επισημαίνουν ότι όταν η Ελλάδα χρειάζεται κάποια επείγουσα παραγγελία για «στρατιγικούς» λόγους, η ανταπόκριση του Παρισιού είναι άμεση και θετική.

Εχουμε, λοιπόν, έναν καλό και δοκιμασμένο φίλο στην περίπτωση της Γαλλίας. Και αυτό δεν είναι λίγο σε μια περίοδο της Ιστορίας όπου έρχονται τα πάνω κάτω στην παγκόσμια γεωπολιτική σκακιέρα και είναι δύσκολο να καταλάβεις ποιος είναι σύμμαχος και ποιος όχι, ή ποιος μπορεί να είναι ο σύμμαχος του αύριο που ουδέποτε είχες σκεφθεί στο παρελθόν. Μια στέρεη γεωπολιτική σχέση, χωρίς υπερβολές και παράλογες προσδοκίες, είναι πάντοτε χρήσιμη και καθησυχαστική στους καιρούς μας. Το αν και πώς θα αλλάξει με την επόμενη γαλλική κυβέρνηση έχουμε χρόνο να το αναλύσουμε.

Με την ελπίδα...

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Το γεγονός ότι οι έμμεσες συνομιλίες Ιράν και ΗΠΑ, που ολοκληρώθηκαν σε δύο γύρους το βράδυ της Πέμπτης στη Γενεύη, σημείωσαν «σημαντική πρόοδο», σύμφωνα με γραπτό μήνυμα στο Χ του «διαμεσολαβητή» υπουργού Εξωτερικών του Ομάν, απομάκρυνε για λίγο τον κίνδυνο ενός Αρμαγεδδώνος, με απρόβλεπτες συνέπειες σε περιφερειακό και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Αξιοσημείωτο είναι ότι από αμερικανικής πλευράς μετείχαν άτομα της απολύτου εμπιστοσύνης του Ντόναλντ Τραμπ – ο γαμπρός του, Τζάρετ Κούσνερ, ειδικός επί θεμάτων της Μέσης Ανατολής, και ο εξ απορρήτων συνεργάτης του Αμερικανού προέδρου στα κρίσιμα θέματα εξωτερικής πολιτικής Στιβ Γουίτκοφ. Το Ιράν εκπροσωπήθηκε από τον υπουργό του επί των Εξωτερικών. Η πρωτοφανής συγκέντρωση αμερικανικών ναυτικών και αεροπορικών δυνάμεων εξυπηρετούσε την ανάγκη επιδείξεως ισχύος και αποφασιστικότητας και πιθανόν λειτουργήσει μέχρις ενός σημείου, αλλά ουδείς ανέμενε πως θα δημιουργούσε πανικό στην Τεχεράνη. Περί αυτών όμως είχε απόλυτη επίγνωση και ο σημερινός ένοικος του Λευκού Οίκου.

Ο κ. Τραμπ γνώριζε άριστα επίσης ότι το Ιράν δεν είναι Βολιβία, Κούβα ή κάποια χώρα της αμερικανικής ηπείρου, όπου ο σημερινός πρόεδρος των ΗΠΑ εξασφάλισε, μέχρι στιγμής τουλάχιστον, ελευθερία δράσεως. Κατ' αρχάς το Ιράν είναι μια μεγάλη χώρα της Ευρασίας όπου, εκτός των ΗΠΑ, οι δύο άλλες μεγάλες πυρηνικές δυνάμεις του πλανήτη, η Ρωσία και η Κίνα, έχουν μείζονα στρατηγικά και οικονομικά συμφέροντα. Πέραν τουί-

του, ήδη πριν από τη συνάντηση στην Αλάσκα τον περασμένο Αύγουστο, οι ηγέτες των ΗΠΑ και της Ρωσίας συζητούσαν μεταξύ άλλων και το θέμα του Ιράν. Ο Ρώσος πρόεδρος είχε αποκαλύψει την πρόθεσή του να αναλάβει διαμεσολαβητική πρωτοβουλία στο Ιρανικό και ο Αμερικανός πρόεδρος το επιβεβαίωσε. Το τι συζητείται στις συχνές τηλεφωνικές συνομιλίες που έχει ο κ. Τραμπ με τον πρόεδρο της Κίνας Σι Τζινπίνγκ δεν είναι γνωστό ακόμη. Γεγονός πάντως είναι πως όλες οι προσκείμενες στις ΗΠΑ αραβικές χώρες της περιοχής και φυσικά η Τουρκία είναι εναντίον μιας στρατιωτικής επιμέθεσης των ΗΠΑ στο Ιράν. Αυτό ήταν από μίαν άποψη αναμενόμενο. Η έκπληξη είναι ότι η Βρετανία απέκλεισε τη χρήση των βάσεων της στη νήσο Ντιέγκο Γκαρσία στον Ειρηνικό και του αεροδρομίου της RAF στο Φέρφορντ του Γκλόστερσαϊρ σε περίπτωση επιθέσεως των ΗΠΑ στο Ιράν.

Ο κ. Τραμπ μπορεί να αντιμετωπίζει ενίοτε σκαίως τους Ευρωπαίους εταίρους του στο ΝΑΤΟ, ανταπιδιδοντάς τους την αντιπάθεια τους προς τον ίδιο, αλλά οι Τρεις Μεγάλοι του πλανήτη συνομιλούν με άλλους όρους μεταξύ τους. Κάποιοι θα πουν ότι υπάρχει και το Ισραήλ, με τον πρωθυπουργό Μπέντζαμιν Νετανιάχου να επιμένει πως πρέπει να υπάρξει αφοπλισμός του Ιράν και από τους πυραύλους μεγάλου βεληνικού που διαθέτει. Με αυτόν ασχολήθηκε ο Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών Μάρκο Ρούμπιο, που δήλωσε ότι προέχει το θέμα των πυρηνικών. Προς το παρόν, as ελπίζουμε ότι η πρόσκαιρη ηρεμία θα διατηρηθεί τουλάχιστον έως τη συνάντηση ΗΠΑ - Ιράν σε λίγες μέρες στη Βιέννη. Αλλιώς θα χάσουμε τον νου μας.

Όταν διαβάσετε αυτές τις γραμμές, δεν θα ξέρουμε αν η κατάσταση στη Μέση Ανατολή έχει ανατραπεί. Τις γράφω ακούγοντας στο ραδιόφωνο πως μετά την αποτυχία των συνομιλιών εμφανίζεται μια τελευταία «ελπίδα» συμφωνίας για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν. Ή, για να λέμε τα πράγματα με το όνομά τους, μια τελευταία ελπίδα το καθεστώς των αγιατολάδων να υποταχθεί στις απαιτήσεις του Τραμπ. Ελπίδα; Προσπαθώ να μπω στη θέση κάποιου μέσου Ιρανού. Διότι το Ιράν δεν είναι ούτε Ιράκ ούτε Λιβύη. Το Ιράν είναι ένα έθνος πανάρχαιο, του οποίου η συνοχή δεν εξαρτάται από τη θρησκεία όπως στους Αραβες γείτονές του. Ως την ημέρα εκείνη που η επανάσταση των αγιατολάδων ανέτρεψε το καθεστώς του σάκχ, στο Ιράν υπήρχε μια ενεργή κοινωνία των πολιτών. Αρκεί να σκεφτεί κανείς ότι οι Ιρανές είχαν δικαίωμα ψήφου πριν το αποκτήσουν οι Ελβετίδες. Αυτή η παράδοση χειραφέτησης φάνηκε πως διατηρεί ακόμη κάποια δικαιώματα στη ζωή με την εξέγερση των γυναικών πριν από μερικά χρόνια. Όσο για την κοινωνία των πολιτών, παρά το συστηματικό έργο εξόντωσής της από τους μούλδες και τους Φρουρούς της Επανάστασης, φέτος απέδειξε πως μπορεί να είναι καθημαγμένη, είναι όμως ζωντανή. Είναι αυτοί

Εξέγερση ή επανάσταση

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

που άκουσαν την παρότρυνση του Τραμπ να βγουν στους δρόμους. Σε 36.000 με 40.000 υπολογίζονται οι νεκροί αυτών των μηνών. «Δεν είναι εξέγερση. Είναι επανάσταση, μεγαλειότητα».

Μπείτε λοιπόν στη θέση κάποιου απ' αυτούς. Πώς θα αισθανθεί αν μάθει ότι οι ΗΠΑ συμφώνησαν με το Ιράν για το πυρηνικό του πρόγραμμα και ο πόλεμος απευχόχθ. Ο πόλεμος τον οποίο κανείς δεν επιθυμεί, όμως μερικές φορές είναι απαραίτητος, όπως δήλωσε σε μια από τις σπάνιες εκπλώσεις κοινής λογικής ο πρόεδρος Τραμπ. Αυτός ο Ιρανός δεν ενδιαφέρεται ποσώς για τη συμμόρφωση των αγιατολάδων στους περιορισμούς που θέλει να τους επιβάλει ο Τραμπ για τα πυρηνικά. Το μόνο που τον ενδιαφέρει είναι να απαλλαγεί από την τυραννία του θεοκρατικού καθεστώτος κι αν είναι να το πετύχει αυτό με τις βόμβες των αμερικανικών F-22, as το πετύχει έτσι. Ξέρει πως το καθεστώς έχει αδυνατίσει. Δεν είναι μόνον ο πόλεμος των 12 ημερών που έγινε πέρυσι το καλοκαίρι. Δεν είναι μόνον η αποτυχία του να καταφέρει σοβαρά πλήγματα στο Ισραήλ και η αδρανοποίηση των αντιπροσώπων του, της Χαμάς και της Χαζζμπολάχ. Είναι και η οικονομική κρίση που το μαστίζει, αλλά και ο φόβος των πυλώνων που το στηρίζουν. Οι ανώτεροι

αξιαματικοί των Φρουρών της Επανάστασης δεν ξέρουν τι θα απογίνουν αν ο Χαμενεϊ δραπετεύσει όπως ο Ασαντ. Τα δε κατώτερα στελέχη δεν έχουν να πληρώσουν το νοίκι τους, ενώ κινδυνεύουν να κατηγορηθούν για εγκλήματα πολέμου.

Ο Ψυχρός Πόλεμος δεν έγινε θερμός διότι και οι δύο υπερδυνάμεις μιλούσαν την ίδια γλώσσα και από μίαν άποψη ήσαν δύο διαφορετικές εκδοχές του ίδιου πολιτισμού. Το Ιράν μιλάει άλλη γλώσσα από τον δυτικό κόσμο. Για τους μούλδες δεν υπάρχουν ούτε δικαιώματα του ατόμου, ούτε ισότητα φύλων, ούτε δημοκρατία. Και το πρόβλημα δεν είναι ότι αυτό τους απομακρύνει από τον υπόλοιπο κόσμο. Το πρόβλημα είναι ότι τους φέρνει αντιμέτωπους με ένα μεγάλο μέρος της κοινωνίας τους στο οποίο οφείλουμε να συμπαρασταθούμε. Αν μη τι άλλο οφείλουμε να καταλάβουμε επιτέλους ότι η πολιτική της καταλλαγής που ακολούθησε ο Ομπάμα απέτυχε. Για να μην αναφερθώ στη βαριά μυωπία της προοδευτικής Δύσης, η οποία το 1979 κήρυξε την απελευθέρωση του Ιράν από την τυραννία του σάκχ και την ανάδειξη της ιδιαίτερης πολιτισμικής του ταυτότητας. Κάτι που ήταν ψέμα, αφού οι Ιρανοί δεν είναι Αραβες και την πολιτισμική τους ταυτότητα την απέκτησαν πολύ πριν υπο-

ταχθούν στο Ισλάμ. Αναρωτιέμαι αν θα είχε μετανιώσει ο Φουκώ σήμερα γι' αυτά που έλεγε τότε για την επανάσταση των αγιατολάδων. Ρητορικό το ερώτημα. Η αριστερή διανόηση δεν μετανιώνει, ούτε αλλάζει γνώμη. Και να είστε βέβαιοι πως αν η Αμερική επιτεθεί στους αγιατολάδες, θα δούμε διαδήλωση μπροστά στην αμερικανική πρεσβεία. Στο όνομα της ανεξαρτησίας, εννοείται.

Αν ανατραπεί το θεοκρατικό καθεστώς του Ιράν, θα είναι ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα του 21ου αιώνα. Ο ισλαμικός επεκτατισμός θα δεχθεί ένα σοβαρό πλήγμα και θα απελευθερωθούν οι δημιουργικές δυνάμεις μιας κοινωνίας με βαθιές ιστορικές ρίζες. Αυτά πέρα από τις γεωστρατηγικές ανακατατάξεις στην περιοχή και την ανακούφιση του Ισραήλ από έναν εχθρό που θέλει να το αφανίσει. Το Ισραήλ που επί σάκχ ήταν ένας από τους σπμαντικούς συμμάχους του Ιράν.

Ακούω στις ειδήσεις συνεχώς για τον φόβο πολέμου στη Μέση Ανατολή αν χτυπήσει η Αμερική το Ιράν. Και δεν μπορώ να μη σκεφτώ ότι ο πόλεμος ήδη διεξάγεται από τη μια, κι απ' την άλλη να μην αναρωτιέμαι πώς όλοι αυτοί που φοβούνται τον πόλεμο δεν φοβούνται τους μούλδες που συνομιλούν με τον θεό τους.

ttheodoropoulos@kathimerini.gr

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini. gr

Εργαλεία εκσυγχρονισμού ή κάλυψης παρωχημένων ονείρων;

Του **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Γ. ΔΡΟΣΑΤΟΥ**

Η ολοκλήρωση του νέου κύκλου υποβολής αιτήσεων αδειοδότησης μη κρατικών πανεπιστημίων για το ακαδημαϊκό έτος 2026-2027 στην Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαιδευσης (ΕΘΑ-ΑΕ) επαναφέρει την ανώτατη εκπαίδευση στη συζήτηση.

Σε ώριμα συστήματα εκπαίδευσης, η συνύπαρξη δημόσιων και ιδιωτικών ιδρυμάτων λειτουργεί συμπληρωματικά, υπό την προϋπόθεση ότι τηρείται το ρυθμιστικό πλαίσιο. Τα κορυφαία διεθνή πανεπιστήμια αποτελούν μέρος οργανωμένων ακαδημαϊκών οικοσυστημάτων που λειτουργούν ως συγκοινωνούντα δοχεία. Στην ευρύτερη περιοχή της Βοστώνης, των ιδιωτικών Χάρβαρντ και MIT και του δημοσίου Πανεπιστημίου της Μασαχουσέτης, λειτουργούν περισσότερα από 40 πανεπιστήμια και κολέγια. Αντιστοιχώς, το Γέιλ δεσπόζει στην πόλη Νιου Χέιβεν του Κονέκτικατ, όπου υπάρχουν άλλα πέντε ιδρύματα. Ένα τέτοιο οικοσύστημα επιτρέπει τον υγιή επιστημονικό ανταγωνισμό, διευρύνει τις επιλογές και την κινητικότητα φοιτητών και προσωπικού και ευνοεί διαπανεπιστημιακές συνεργασίες.

Στην Ελλάδα υπήρχε η λανθασμένη προσδοκία ότι κορυφαία πανεπιστήμια του εξωτερικού θα

έσπενδαν να ιδρύσουν παρартήματα. Όμως, πανεπιστήμια όπως αυτά της Οξφόρδης, του Κέμπριτζ, το Χάρβαρντ και το Γέιλ δεν είναι απλώς «εκπαιδευτικοί πάροχοι» που απονέμουν πτυχία. Είναι καθοριστικοί φορείς καινοτόμου έρευνας, τεχνολογικής μεταφοράς, επιχειρηματικής ανάπτυξης και διασύνδεσης με τη βιομηχανία, προσέλκυσης επενδυτικών κεφαλαίων και ανάπτυξης των τοπικών κοινωνιών. Το οικονομικό αποτύπωμά τους υπερβαίνει τα έσοδα από διδάκτρα και την αγορά ενοικίων με εστίασης. Για να εγκατασταθούν σε μια άλλη χώρα θα αξιολογήσουν αν υπάρχει συνέπεια στη χρηματοδότηση έρευνας, δυνατότητα μεταφοράς τεχνολογίας και προοπτική πρωτοπορίας σε κάποιον κλάδο της οικονομίας. Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα έχει κάνει θετικά αλλά μικρά βήματα σε αυτούς τους τομείς σε σύγκριση με άλλες χώρες αναλόγου πληθυσμιακού και οικονομικού μεγέθους που έχουν κάνει άλματα.

Είχε επίσης καλλιεργηθεί η ελπίδα πως τα νέα ιδρύματα θα γίνουν αμέσως τα καλύτερα πανεπιστήμια της χώρας. Τέτοιες προσδοκίες αγνοούν τη διεθνή εμπειρία που δείχνει ότι η ακαδημαϊκή φήμη και η αριστεία στη διδασκαλία και την έρευνα

οικοδομούνται με συστηματική μακροχρόνια επένδυση δεκαετιών ή αιώνων σε ανθρώπινο κεφάλαιο και υποδομές. Το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης ιδρύθηκε το 1096, το Χάρβαρντ το 1636, το Γέιλ το 1701 και το MIT το 1861. Επιπλέον, η ποιότητα των υποψηφίων φοιτητών τους είναι ανάλογη της φήμης τους. Δεν μπορεί να παραβλεφθεί ότι μολονότι αυτά τα πανεπιστήμια επιλογούν τους καλύτερους μεταξύ υποψηφίων από ολόκληρο τον κόσμο, 55%-75% των φοιτητών τους προέρχονται από τον εγχώριο μαθητικό πληθυσμό. Στην Ελλάδα και στις γειτονικές χώρες, παρά τη μικρή μερίδα μαθητών που αριστεύουν και εισάγονται σε καλά ελληνικά ή ξένα πανεπιστήμια –όταν διαθέτουν την οικονομική δυνατότητα–, η μέση επίδοση μαθητών συνεχώς χειροτερεύει. Στην αξιολόγηση PISA η Ελλάδα βρίσκεται στις χαμηλότερες θέσεις της Ε.Ε. μαζί με τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία. Χωρίς ενίσχυση της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, η εγχώρια κρίσιμη μάχη αριστείας θα συνεχίσει να θθίνει, αδυνατώντας να γίνει πόλος έλξης για ανταγωνιστικά ιδρύματα.

Για να γίνει το άνοιγμα της ανώτατης εκπαίδευσης ευκαιρία προόδου, η χώρα πρέπει να το

αξιοποιήσει ως μοχλό ανάπτυξης σε τομείς όπου μπορεί να πρωταγωνιστήσει και όχι σαν ανούσιο μηχανισμό εγχώριας παραγωγής επιπλέον πτυχιούχων. Η τεχνολογική επανάσταση έχει δημιουργήσει νέα επαγγέλματα και νέες δεξιότητες για τα υπάρχοντα. Τα υποψήφια νέα πανεπιστήμια χρειάζεται να αποδείξουν ότι ο σχεδιασμός των προγραμμάτων τους καλύπτει τις σύγχρονες ανάγκες. Ταυτόχρονα, η πολιτεία χρειάζεται 20ετές εθνικό σχέδιο για την ανάπτυξη του επιστημονικού και εργατικού δυναμικού της έπειτα από ενδελεχή χαρτογράφηση των αναγκών της χώρας. Αν δεν γίνουν αυτά, η ΕΘΑΑΕ θα αξιολογεί αιτήσεις τμημάτων που θα στοχεύουν αποκλειστικά να «χορτάσουν» τα οικογενειακά όνειρα προηγούμενων δεκαετιών να δουν τα παιδιά τους σε τελετές αποφοίτησης ιατρικών και νομικών σχολών, αγνοώντας ότι η αποφοίτηση δεν εξασφαλίζει και την απαιτούμενη ανταγωνιστικότητα στον επαγγελματικό στίβο.

Ο κ. Κωνσταντίνος Γ. Δροσάτος είναι καθηγητής της Ιατρικής Σχολής, University of Cincinnati, ΗΠΑ, πρόεδρος του Ινστιτούτου ΑΡΙΣΤΕΙΑ, ΗΠΑ, γεν. γραμματέας της ΑΜΚΕ Κύμπος.

Συμπωματολογία του πυρετού

Του ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ

Μπουρδουκλωμένοι, αποσβολωμένοι και σχεδόν αμίλητοι ήταν οι κτηνοτρόφοι στην περιοχή Ορόκλινης με τους οποίους ήρθα προσωπικά σε επαφή μεσοδόμαδα, στο πλαίσιο ρεπορτάζ της «Κ» για τον αφθώδη πυρετό, τη νέα σοβαρή υγειονομική κρίση που έμελλε να μας αιφνιδιάσει στη δύση του φετινού χειμώνα. Γιατί όμως αιφνιδιαστήκαμε, αφού στις μη ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία περιοχές της Κύπρου η νόσος προϋπήρχε; Ακουύεται ίλαροτραγικό, όπως σχεδόν καθετί που συμβαίνει στο νησί μας, αλλά πώς γίνεται στη μακρινή Αυστραλία να προκάλεσαν από τον περασμένο Δεκέμβριο κιόλας σε μπλόκο εισαγωγής καλλουμιού από ολόκληρη την Κύπρο, όχι μόνο την κατεχόμενη και εμείς να... αιφνιδιαστήκαμε;

Σύμφωνα με ισχυρισμό κτηνοτρόφου στην Ορόκλινη, με τον οποίο ήλπισα, από τη μέρα που εμφανίστηκε το πρώτο κρούσμα στα κατεχόμενα, οι Κτηνιατρικές Υπηρεσίες δεν πραγματοποιήσαν «ούτε και έναν έλεγχο» στην περιοχή που βρίσκεται η μονάδα του. Ισχυρισμός που οι ίδιες οι Κτηνιατρικές, μέσω ανακινώσας που εξέδωσαν στη συνέχεια, απέρριψαν, σημειώνοντας ότι «η συγκεκριμένη μονάδα βρίσκεται πέραν της ακτίνας των τριών χιλιομέτρων από τη γραμμή κατάπαυσης του πυρός και δεν εμπίπτει στη ζώνη ενισχυμένων προληπτικών ελέγχων, ενώ είχε ελεγχθεί δύο φορές εντός Δεκεμβρίου 2025».

Ένα μοτίβο αλληλοφύρωσας ευθυνών, που παρατηρήθηκε αρκετές φορές από τη μέρα που ο αφθώδης διαγνώστηκε επισήμως και στις ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία μας περιοχές. Φταίει οι κρατικοί αρμόδιοι, αιρετοί και μόνιμοι, που λόγω ανεπάρκειας και ωκαδεφρισμού δεν κάνουν σωστά τη δουλειά τους ή φταίνε οι κτηνοτρόφοι που, όπως ειπώθηκε επανειλημμένα αυτές τις μέρες, αγοράζουν σανό από τα κατεχόμενα και επιπλέον δεν ενημέρωσαν έγκαιρα για τη συμπτωματολογία των ζώων τους;

Με το δίκαιο να επιτάσσει πως την πρώτιστη ευθύνη σε τέτοιες περιπτώσεις τη φέρει ασφαλώς το κράτος και όχι οι απλοί πολίτες, που στην περίπτωση των κτηνοτρόφων μάλιστα, όπως χαρακτηριστικά δήλωσαν οι ίδιοι, «αντί να μας φέρουν ψυχολόγο μας έφεραν αστυνομία», θα μπορούσε επιπροσθέτως να ειπωθεί ότι λόγω της αναβλητικής νοστορίας που ανέκαθεν μας χαρακτήριζε, ίσως, λίγο πολύ, όλοι να φταιμε.

Δεν είναι άλλωστε η πρώτη κρίση που ενώ δεν θα έπρεπε, μας αιφνιδιάζει. Δεν είναι η πρώτη φορά που ως λαός συνολικά λειτουργούμε πυροσβεστικά και όχι προληπτικά.

Το σημαντικότερο ωστόσο γεγονός, και εδώ ίσως να εντοπίζεται και το μεγαλύτερο ενδεχομένως διδάγμα απ' αυτή την ιστορία, είναι ότι κάποια στιγμή θα ήταν ωφέλιμο να θυμηθούμε ότι ασχέτως πολιτικής συνθήκης και κατάστασης, στα κατεχόμενα κατοικούν πραγματικοί άνθρωποι με πραγματική ζωή και πραγματικά προβλήματα, όσο κι αν στρουθοκαμηλικά έχουμε στο συλλογικό μας φαντασιακό χτίσει ένα πελώριο τείχος και προσποιούμαστε ότι δεν υπάρχουν.

Λέγοντας τα παραπάνω, δεν αδικώ φυσικά την πλειοψηφία της κοινής γνώμης, που πενήντα τόσα χρόνια μετά, θεωρεί τις συναντήσεις που γίνονται για παράδειγμα αυτή την περίοδο με την κα Ολγκίν πιο γραφικές και από τα Λεύκα. Ούτε καν το άνοιγμα ενός σημείου διέλευσης δεν κατορθώνουν οι δύο ηγέτες να συμφωνήσουν, θα λύσουν και το Κυπριακό; ευλόγως αναρωτιέται κανείς... Αυτό όμως είναι άλλο ζήτημα και δεν αναιρεί το γεγονός ότι η στρουθοκαμηλική μας στάση για τα τεκταινόμενα ευρύτερα στην απ' εκεί πλευρά είναι εξωφρενικά προβληματική: Κάτι τέτοιες στιγμές, όπως η κρίση που διανύουμε με τον αφθώδη πυρετό, επιβεβαιώνουν του λόγου το αληθές.

Συνοπτικά, η παγερή μας αδιαφορία ως κοινωνία συνολικά για τα τεκταινόμενα της καθημερινότητας των συνανθρώπων μας που ζουν στην άλλη πλευρά της διαχωριστικής γραμμής, μόνο άσχετη δεν είναι τόσο με την παρούσα όσο και με πολλές άλλες κρίσεις που κατά καιρούς αντιμετωπίζουμε. Η εκκρεμότητα του εθνικού μας ζητήματος δεν αφορά μόνο τις γνωστές του πτυχές, αλλά και πολλές άλλες, που είτε λησμονούμε είτε αγνοούμε εντελώς.

Σε κάθε περίπτωση, προτεραιότητα τώρα πρέπει να είναι η διαχείριση και η επίλυση της κρίσης του αφθώδους πυρετού, με τον τάχιστο περιορισμό του το συντομότερο δυνατό. Θα τα καταφέρουμε; Θα δείξει. Απ' αυτή την κρίση, πάντως, δεν διακυβεύεται μόνο η υγεία των ζώων μας και η προοπτική της οικονομίας μας. Διακυβεύεται και η ελάχιση εναπομένουσα θεσμική αξιοπιστία και φερεγγυότητα της Πολιτείας και του κράτους μας, που –υπενθυμίζω– βρίσκεται ήδη στα τάρταρα.

demetriadesp@sppmedia.com

Εσωτερικά εκτοπισμένοι Παλαιστίνιοι αγωνίζονται για ένα γεύμα Ιφτάρ που διανέμεται από μια φιλανθρωπική κουζίνα κατά τη διάρκεια του ιερού μήνα του Ραμαζανιού, στο Χαν Γιουνίς, στη νότια Λωρίδα της Γάζας, στις 26 Φεβρουαρίου 2026.

ΕΡΩΤΑΝΤΙΑ ΜΑΔ

Με σήμα κινδύνου ο αφθώδης!

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Με καταστροφικές διαθέσεις η νόσος. Εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δήλωσε ότι «θα παρασχεθεί κάθε δυνατή στήριξη, από ομάδα εμπειρογνομώνων της Ε.Ε. (ΕΥΕΤ), η οποία θα στηρίζει την αρμόδια κυπριακή αρχή στην αντιμετώπιση της νόσου», συν οι 529.000 δόσεις εμβολίων. Ο Λεωνίδας Φυλακτού, ο Ε/κ επικεφαλής της Δικοινοτικής Τεχνικής Επιτροπής για την Υγεία ομιλεί στο ΚΥΠΕ: «Ζητήσαμε ως Ε/κ πλεονά 20.000 εμβόλια». Ο Τ/κ ηγέτης Τ. Ερχιουρμάν, δήλωσε από την πλευρά του ότι «η Τ/κ πλευρά παρακαλεί άμεσα τις 20.000 δόσεις εμβολίων. Ο κίνδυνος εξάπλωσης αφορά ολόκληρο το νησί».

Με βάση σχετική ανακοίνωση της Επιτροπής στα μέσα Φεβρουαρίου, «η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρέδωσε 500.000 δόσεις εμβολίου κατά του αφθώδους πυρετού στην αρμόδια αρχή της Κυπριακής Δημοκρατίας, προς στήριξη των εμβολιαστικών δραστηριοτήτων στις περιοχές όπου η κυβέρνηση δεν ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο».

Ομιλεί ο Χουσεΐν Τσαβούς, Τ/κ «υπουργός» Γεωργίας: «Είχα εντοπιστεί περιστατικά αφθώδους πυρετού ήδη από τον Δεκέμβριο του 2025» και είχα «ενημερώσει επανειλημμένως τις κυπριακές αρχές, οι οποίες αρνήθηκαν να αναγνωρίσουν τη σοβαρότητα της κατάστασης». Είπε ακόμα ότι «ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί η διαπίστωση ότι στα προσβεβλημένα ζώα περιλαμβάνονται σε μεγάλο ποσοστό αιγο-

πρόβατα, τα οποία αποτελούν φορείς του ιού και καθιστούν ακόμα ταχύτερη την εξάπλωση».

Η ανακοίνωση της Επιτροπής και οι δηλώσεις Λ. Φυλακτού και Χ. Τσαβούς προσφέρουν αυξημένο επίπεδο πληροφόρησης. Έτσι κατανοήσαμε μερικά, πολύ χρήσιμα πράγματα γύρω από την έκταση του προβλήματος, τις ημερομηνίες, τα εμβόλια, τον ρόλο της Επιτροπής, τις διαβουλεύσεις στο επίπεδο της Τεχνι-

Σήμερα στην ίδια αδιέξοδη γραμμή. Κουράστηκε ακόμα και ο Γκουτέρες να λέει τα ίδια και τα ίδια. Κουράστηκαν και οι Κύπριοι να βλέπουν ηγεσίες κατώτερες των περιστάσεων, που τρέχουν πίσω από τα γεγονότα, ενώ με στοιχειώδη προνοητικότητα θα έκαναν το αυτονόητο.

κής Επιτροπής για την Υγεία, τις ποσότητες κ.λπ.

Ο αφθώδης πυρετός τρέχει, περνά πάνω από τα ττέλια, ο άνεμος σπέρνει τη νόσο, εδώ ή εκεί, δεν ρωτά αν η κουέλλα είναι άσπρη ή μαύρη, αν ο ιδιοκτήτης της φάρμας λέγεται Ανδρέας ή Χασάν, αν η μάντρα είναι στην Ορόκλινη ή στην Τρεμετουσιά. Η αφθώδης νόσος μάς θυμίζει την προηγούμενη:

εκκρεμότητες του παρελθόντος, θα μπορούσαν να ξεπεραστούν, μια νέα ατμόσφαιρα κάτω από την πίεση της πανδημίας μπορούσε εύκολα να οικοδομηθεί. Ο γ.γ. του ΟΗΕ Α. Γκουτέρες παρουσίασε στις 27 Μαρτίου 2020 τις προτεραιότητες του Οργανισμού: «Όλοι σταδιακά συνειδητοποιούν ότι έχουμε μόνο έναν πόλεμο, αυτόν κατά του κορωνοϊού». Η έκκληση Γκουτέρες αφορούσε και τη νήσο: «αξιοποιήστε την ευκαιρία, συνεργαστείτε!»! Η έκκληση Γκουτέρες έπεσε στο κενό: μια συνάντηση έγινε όλη κι όλη μεταξύ Αναστασιάδη και Ακιντζι και αυτή με πρωτοβουλία του δεύτερου. Η Κύπρος λειτούργησε σαν δύο χώρες. Η επιλογή να υιοθετήσουμε «εμείς» τα δικά μας μέτρα εδώ και οι Τ/κ τα «δικά» τους εκεί, φέρνει τη δικοτόμηση πιο κοντά, εμβαθύνει τον διαχωρισμό και εμποδώνει μια πραγματικότητα της Κύπρου των «δύο πλευρών». Η κρίση επέβαλλε συνεργασίες, αλληλοβοήθεια, ανταλλαγή εμπειρογνομosύνης. Η Κύπρος έχασε μια μοναδική ευκαιρία για να αλλάξει τη ροή των πραγμάτων, να επιουλώσει πληγές του παρελθόντος, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό για την υποστήριξη της διαδικασίας επίλυσης του πολιτικού ζητήματος.

Σήμερα στην ίδια αδιέξοδη γραμμή. Κουράστηκε ακόμα και ο Γκουτέρες να λέει τα ίδια και τα ίδια. Κουράστηκαν και οι Κύπριοι να βλέπουν ηγεσίες κατώτερες των περιστάσεων, που τρέχουν πίσω από τα γεγονότα, ενώ με στοιχειώδη προνοητικότητα θα έκαναν το αυτονόητο. Δεν μπορούμε να αποτρέψουμε τον

αφθώδη πυρετό, μπορούμε όμως να μειώσουμε την οξύτητα του προβλήματος και να αποτρέψουμε την περαιτέρω επέκτασή του. Δεν μπορούμε να προβλέψουμε τα πάντα, μπορούμε όμως να κατανέμουμε τα εμβόλια που αποστέλλει η Επιτροπή γρηγορότερα. Ίσως να προστατεύαμε πολλά ζωα και να αποτρέπαμε ανθρώπινες καταστροφές, αν προσέχαμε έγκαιρα τον τέως γενικό διευθυντή της Διεύθυνσης Στήριξης Διαρθρωτικών Προγραμμάτων στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Μάριο Νάβα: «Το ευρωπαϊκό κεκτημένο βρίσκεται σε αναστολή εντός της Τ/κ κοινότητας, για την οποία όμως υπάρχει ένα πρόγραμμα βοήθειας συνολικού ύψους 240 εκατομμυρίων ευρώ για την επταετία 2021-27. Είναι πολύ ξεκάθαρο ότι Τ/κ και Ε/κ πρέπει οι ίδιοι να κάνουν αποφασιστικά βήματα. Πρέπει να κάνουν βήματα ο ένας προς τον άλλο. Η Κύπρος έχει μεγάλο δυναμικό, αρκεί να στρέψει τα βλέμματα προς τον ουρανό», 31/10/22.

Είμαστε τώρα εδώ, αυτά είναι τα πράγματα. Ο αφθώδης πυρετός, πέρα από καθυστερήσεις ή ολιγωρίες, μάς οδηγεί στο να σκεφτούμε κάτι σημαντικότερο, ότι η Κύπρος, η δικοτόμηση, η διαίρεση, όλα δίπλα δίπλα σε μια συγκρουσιακή σχέση, άρα «δύο πλευρές» χωρίς επαφή ή επικοινωνία, είναι μια μη βιώσιμη κατάσταση. Ίσως να σκεφτούμε ότι το αμοιβαίο συμφέρον μπορεί να επικρατήσει, όχι (μόνο) γιατί η αφθώδης νόσος κοστίζει, αλλά (και) γιατί η κοινή λογική υποσχετεί περισσότερα!

www.larkoslarkou.org.cy

Πώς ενισχύονται οι Φειδίες

Του ΜΙΧΑΛΗ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Στις 15 Ιανουαρίου, λίγες μόνο μέρες μετά το βίντεο που έριξε βαρύτατες σκιές για μια μαύρα ταμεία και χρήση του φορέα κοινωνικής στήριξης για προεκλογικούς σκοπούς από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, η σύζυγός του κα Φιλίππα Καρσερά έστειλε προδικαστικό πρωτόκολλο στην κα Νικολέττα Τσιγκίνη για να μην ασχολείται μαζί της, με παλαιά στοιχεία και παραδείγματα που ουδείς κατανόησε ποια όρια είχαν ξεπεράσει. Ηρωοποίησε με αυτό τον τρόπο το ηγετικό στέλεχος του κινήματος Άλμα και προκάλεσε την εύλογη συμπάθεια προς αυτήν του κάθε δημοκράτη πολίτη, ανεξάρτητα από την κρίση του για την ποιότητα ή την ουσία του πολιτικού της λόγου.

Στις 21 Φεβρουαρίου, η επιτροπος Προστασίας Δεδομένων κα Μαρία Χριστοφίδου απαίτησε από τον κ. Φειδία Παναγιώτου την αναστολή της ψηφιακής πλατφόρμας «Αgora», της εφαρμογής μέσω της οποίας λειτουργεί το κόμμα «Άμεση Δημοκρατία». Λίγες μόνο

ημέρες πριν από τη διεξαγωγή εσωκομματικής διαδικασίας για την ανάδειξη των υποψηφίων του κόμματος μέσω των πλατφόρμας αυτής. Η κα Χριστοφίδου ουδέποτε εξήγησε ποια ήταν η παραβίαση για την οποία ελέγχεται η «Αgora», παρά μόνο ανέφερε ότι ζητεί να «κατέβει» για να γίνει έλεγχος. Ζήτησε δηλαδή από ένα κόμμα να αναστείλει –ουσιαστικά– τη λειτουργία του, για να το «τσεκάρει»...

Ένας αδιανόητος και αντιδημοκρατικός παραλογισμός που ηρωοποίησε τον Φειδία Παναγιώτου και προκάλεσε την εύλογη συμπάθεια προς αυτόν του κάθε δημοκράτη πολίτη.

Ο κ. Παναγιώτου σωστά ελέγχεται από το Ευρωκοινοβούλιο για το πώς αξιοποιεί τους ευρωπαϊκούς πόρους και πιθανόν έχει ζητήματα στο πώς λειτουργεί το κόμμα και η πλατφόρμα του, τα οποία επίσης πρέπει να εξεταστούν. Η σπουδή, όμως, σε μια περίοδο που αμφισβητούνται όλοι οι θεσμοί της χώρας, να γίνονται θεσμικές ανεξήγητες επιθέσεις απέναντι σε νέα κόμματα, είναι αυτοκτονική. Δείχνουν την παντελή

ανικανότητα του πολιτικού συστήματος να αντιμετωπίσει την κρίση στην οποία έβαλε τον εαυτό του. Σε μια περίοδο μάλιστα που ο φόβος έχει αντικατασταθεί από την τυφλή αντίδραση και την υπερβολή, με μόνο σκοπό την τιμωρία δσων υπονόμωσαν τη φιλελεύθερη πλευρά της πολιτικής.

Δεν πρέπει να αφεθεί η Βουλή να κατακυλλήσει στον βούρκο του χάους, λένε τα παραδοσιακά κόμματα και έχουν δίκιο. Εκείνο όμως που δεν δείχνουν να αντιλαμβάνονται είναι ότι για να οδηγηθούν οι πολίτες σε επιλογές τιμωρίας, αδιαφορώντας για το χάος, φέρουν σοβαρές ευθύνες οι ίδιοι. Είναι πολλές οι φορές που οι πολίτες τους προειδοποίησαν σε εκλογές, αλλά η λήψη του μηνύματος περιορίστηκε να μηνμνεύεται στη δήλωση μετά την κάλπη και να ξεχνιέται εκκωφαντικά την επομένη.

Ο Φειδίας Παναγιώτου δεν είναι πολιτική επιλογή. Δεν εκφράζει κάποιο όραμα για τον τόπο, δεν εκπροσωπεί κάποια ουσιαστική διαφοροποίηση, δεν έχει θέσεις για κανένα σχεδόν ζήτημα. Βράκε όμως τον τρόπο να γηνηθεί της

ανάγκης της κοινωνίας και ειδικά των νέων ανθρώπων για αλλαγή. Για να βγει η χώρα από τη μιζέρια και τον ωκαδεφισμό, την πελατειακή σχέση των κομμάτων, για να τιμωρηθεί ένα κατεστημένο που ήδη βρίσκεται στην εντατική.

Κάτι που γίνεται απείρως ευκολότερο όταν οι παραδοσιακές δυνάμεις οι ίδιες δεν εκφράζουν όραμα για τη χώρα. Όταν ούτε η κυβέρνηση, ούτε ο ΔΗΣΥ, το ΑΚΕΛ, το ΔΗΚΟ κ.ο.κ. δεν έχουν και δεν υπερασπίζονται κάποιο ολοκληρωμένο πλάνο που θα βελτιώνει τη ζωή των ανθρώπων και θα δίνει μια καλύτερη προοπτική για την Κύπρο.

Ο Φειδίας μόνο για δύο θέματα τοποθετείται μέχρι σήμερα: Το πρώτο είναι η στήριξη της εισβολής και των επιδιώξεων της Ρωσίας στην Ουκρανία. Το δεύτερο είναι να αντιστραφεί οτιδήποτε αφορά την ευρωπαϊκή ενοποίηση, συντασσόμενος με τις δυνάμεις που επιθυμούν τη διάλυση της Ένωσης. Την ώρα που δηλώνει ότι δεν έχει ιδέα για το εθνικό πρόβλημα της Κύπρου, παρουσιάζεται ως ειδήμων για την αντίστοιχη εισβολή στην Ουκρανία,

προκαλώντας μας τεράστια ζημιά στο Ευρωκοινοβούλιο. Ακόμα και η Αντιγόνη, η φετινή μας εκπρόσωπος στη Γιουροβίτζιον, έτρεξε κακήν κακώς να κατεβάσει την ανάρτησή της με τον Φειδία από τα κοινωνικά της δίκτυα, όταν βρέθηκε αντιμετώπιση χιονοστιβάδας αντιδράσεων από όλη την Ευρώπη, γιατί πήγε να συνταχθεί με τη «μαριονέτα του Πούτιν», όπως χαρακτηρίζουν τον Φειδία.

Και όμως, το πολιτικό μας σύστημα αδιαφορεί. Έχει απέναντι στον Φειδία την ίδια αντιμετώπιση που είχε απέναντι στο ΕΛΑΜ και απέναντι στον Οδυσσέα Μιχαηλίδη. Στην αρχή τοὺς βλέπει αφ' υψηλού και σνομπάρει. Στη συνέχεια, προσπαθεί να «δείξει τα δόντια του» με αποτέλεσμα να τρώει τα μούτρα του. Και, στο τέλος, γίνεται η καταιδρωμένη ουρά τους. Μόνο και μόνο επειδή αδυνατεί να δώσει ελπίδα και πολιτικές λύσεις σε κατ' εξοχήν πολιτικά προβλήματα, που τόσο άμεση ανάγκη έχουν οι πολίτες και η χώρα.

michalis@michalis.com

Το αεροδρόμιο της Ορθοδοξίας

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΙΣ**

Μεγάλος πειρασμός για την Ορθοδοξία ήταν και παραμένει η ιδεολογικοποίηση, η φιλοσοφικοποίησh και η συναισθηματοποίηση της χριστιανικής αλήθειας. Με απλά λόγια, η Ορθοδοξία είναι πράξη ζωής, είναι βίωση της εν Χριστώ ζωής και δεν είναι ούτε ιδεολογία, ούτε φιλοσοφία, ούτε και συναισθηματική έξαρση. Ολόκληρος ο άνθρωπος, σώμα και ψυχή, διά των μυστηρίων, οδηγείται από «κατ’ εικόνα στο καθ’ ομοίωσιν...». Μερικά «δυνατά μυαλά» τα οποία κατά καιρούς υπηρέτησαν την Εκκλησία, υπέπεσαν στην πλάνη να «κατεβάσουν» τον Θεό σε ανθρώπινα επίπεδα. Η «παγίδα» αυτή αποτελεί την εύκολη λύση, για αποφυγή της πάλης του ανθρώπου με τον εαυτό του και τον διάβολο, ώστε να μπορεί να αγαπήσει τον Θεό και τους άλλους ανθρώπους και να βιώσει το θαύμα της αληθινής χαράς. Αυτή η διελκυστίνδα ξεκινά από την Παλαιά Διαθήκη και συνεχίζεται μέχρι τις μέρες μας. Ο Μωυσής ανέβηκε για 40 μέρες στο όρος Σινά και έλαβε τις δέκα εντολές από τον Θεό, αλλά μέχρι να επιστρέψει, ο περιούσιος λαός του Ισραήλ έφτιαξε χρυσό μοσχάρaki και λάτρευε τα είδωλα. Ο ταπεινός άγιος Σπυρίδωνας, κατά την πρώτη Οικουμενική Σύνοδο, αντέτρεψε τις δοξασίες του πανίσχυρου Άρειου, με ένα απλό κεραμίδι και απέδειξε στην πράξη την ύπαρξη της Αγίας Τριάδος. Πάνω βγήκε η φωτιά, κάτω έτρεξε το νερό και στο χέρι του έμεινε το χώμα. Και η σύγχρονη Αγία Γαβριηλία έλεγε ότι: «Η ζωή της Εκκλησίας βρίσκεται πέρα από κάθε ηθική πειθαρχία ή θρησκευτικά καθήκοντα. Είναι υπέρβαση της Ηθικότητας στην Πνευματικότητα».

Η Κυριακή της Ορθοδοξίας και η αναστήλωση των Αγίων Εικόνων, κατά την Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδο, έγινε ύστερα από 100 χρόνια συγκρούσεων μεταξύ εικονοφίλων και εικονομάχων, συγκρούσεις οι οποίες έθεσαν σε κίνδυνο την ύπαρξη και αυτής της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Και σε αυτή την περίπτωση είχαμε τη σύγκρουση ανάμεσα στη λογική προσέγγιση και τη θεία εμπειρία. Με την κοινή λογική το φίλημα μιας «ζωγραφιάς» αποτελεί ειδωλολατρία, αλλά με τη θεία εμπειρία η προσκύνηση μιας αγίας εικόνας αποτελεί μυστική προσκύνηση του εικονιζόμενου αγίου. Πιο απλά, η ζωή του πιστού μέσα στην Εκκλησία δεν περιορίζεται, αλλά ξεπερνά την ανθρώπινη λογική. Η θεία λειτουργία και όλα τα μυστήρια της Εκκλησίας αποτελούν υπέρλογες και όχι παράλογες πράξεις.

Το 1923 έγινε ένας μεγάλος «πνευματικός σεισμός» στην Ορθόδοξη Εκκλησία, με την αλλαγή του ημε-

ρολογίου, από το Ιουλιανό, στο Γρηγοριανό, δηλαδή η μετάθεση κατά 13 μέρες νωρίτερα του ημερολογίου, για αστρονομικούς λόγους. Υιοθετήθηκε από το Οικουμενικό Πατριαρχείο και ακολούθησαν οι Εκκλησίες της Κύπρου και της Ελλάδας. Συνεπακόλουθα, οι γιορτές μετατέθηκαν κατά 13 μέρες νωρίτερα με εξαίρεση τον εορτασμό του Πάσχα, ο οποίος ακολουθεί τους κανόνες το παλαιού ημερολογίου και έτσι όλη η Ορθόδοξη Εκκλησία γιορτάζει την ίδια μέρα το Πάσχα. Το ημερολόγιο προκάλεσε σχίσμα και συντάρaxε κυρίως τα μοναστήρια. Πολλοί μοναχοί έφυγαν από το Σταυροβούνι και μετέβησαν στα Ιεροσόλυμα και στο Άγιο Όρος, όπου δεν έγινε αλλαγή του ημερολογίου. Στο Άγιο Όρος, πολλοί ζηλωτές μοναχοί, όπως λέγονται, παρόλο που δεν άλλαξε το ημερολόγιο, δεν μνημόνευαν τον Οικουμενικό Πατριάρχη. Σε αυτή τη δίμη εισήλθαν και πολλοί άγιοι πατέρες, ανάμεσά τους και ο πρόσφατα ανακηρυχθείς Άγιος Εφραίμ ο Κατουνακιώτης. Η συνοδεία του αποφάσισε τότε να κάνουν 40ήμερη νηστεία και να παρακαλέσουν τον Θεό να τους δείξει τι είναι σωστό. Ο Άγιος Εφραίμ έλεγε ότι «έβλεπα πάντοτε την Θεϊαν Χάριν εις την Θεϊαν Λειτουργίαν να καθαγιάζει τα Τίμα Δώρα, σε Σώμα και Αίμα του Χριστού. Όμως, όσον διάστημα ήμουν με τους ζηλωτές έβλεπον κάτι σαν κάλυμμα μπροστά μου, το οποίο με εμπόδιζε να βλέπω ευκρινώς την Θεϊαν Χάριν. Το κάλυμμα αυτό έφυγε, όταν επανήλθον εις την ζώσαν Εκκλησίαν του Αγιορείτικου Παλαιού Ημερολογίου, απομακρυνόμενος οριστικά από τους ζηλωτές...».

Ο αείμνηστος Σερ Στίβεν Ράνσιμαν, ο κορυφαίος Βυζαντινολόγος καθηγητής στο Κέιμπριτζ, έλεγε ότι «η Ορθοδοξία ως η μόνη αληθινή έκφραση της πίστης του Χριστού, θα είναι η μόνη θρησκεία η οποία θα μπορεί να επιβιώσει τον 21ο αιώνα...». Ο καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Γεώργιος Ματζαρίδης, έλεγε ότι: «η Ορθοδοξία μοιάζει με το χειρότερο αεροδρόμιο που υπάρχει στον κόσμο, το οποίο έχει όμως αεροδιάδρομο, από τον οποίο μπορούν τα αεροπλάνα να απογειωθούν. Αντιθέτως, ο Ρωμαιοκαθολικισμός και ο Προτεσταντισμός διαθέτουν πολυτελέστατα αεροδρόμια, αλλά δεν έχουν αεροδιάδρομους για να απογειώνονται αεροπλάνα...». Και η Αγία Γαβριηλία τα είπε τόσο απλά και ωραία: «Όλα όσα γίνονται είναι στο πρόγραμμα του Θεού... Άφησε ελεύθερο τον εαυτό σου στα Χέρια του Θεού... κι Εκείνος θα οδηγήει».

kaparispan@yahoo.gr

Κάθε καταγγελία είναι ομολογία

Του **ΘΟΔΩΡΗ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ**

Την ημέρα που ορκίστηκε πρόεδρος, ο Ντόναλντ Τραμπ υπέγραψε μια σειρά από προεδρικά διατάγματα. Ένα από αυτά είχε τίτλο «Το τέλος της εργαλειοποίησης του ομοσπονδιακού κράτους». Ο Τραμπ, βλέπετε, προεκλογικά κατηγορούσε λυσσαλέα τους Δημοκρατικούς για το ότι, λέει, εργαλειοποιούσαν το δικαστικό σύστημα και το υπουργείο Δικαιοσύνης εναντίον των πολιτικών αντιπάλων τους, δηλαδή αυτόν. Κι αυτό ήταν κακό πράγμα. Όταν εκλεγόταν, θα το σκατατούσε.

Ξέρουμε όλες και όλοι τι έγινε μετά. Σήμερα, για πρώτη φορά στην ιστορία εκείνης της χώρας, το υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ λειτουργεί ως προσωπικό δικηγορικό γραφείο του προέδρου. Μεταξύ πολλών άλλων, το υπουργείο έχει κυνηγήσει οκτώ βουλευτές και γερουσιάδες, τον πρώην διοικητή του FBI, την εισαγγελέα της Νέας Υόρκης, τον πρώην σύμβουλο εθνικής ασφαλείας, τον πρόεδρο της ομοσπονδιακής τράπεζας, ένα μέλος του διοικητικού συμβουλίου της ομοσπονδιακής τράπεζας και τον πρώην κυβερνήτη του Νιου Τζέρσεϊ. Για όσα κατηγορούσε τους Δημοκρατικούς, τα κάνει τώρα, χειρότερα.

Ή, θυμάστε το άλλο; Τους ανυπόστατους ισχυρισμούς του Τραμπ περί χρηματισμού συγγενών του Τζο Μπάιντεν από ξένες κυβερνήσεις; Σήμερα ο ίδιος ο Τραμπ έχει βγάλει 1,4 δισ. δολάρια από ρουσφέτια, δωράκια και καθαρές δωροδοκίες από ξένα κράτη, εταιρείες και πλούσιους φυλακισμένους που θέλουν να τους απονεμίει χάρη. Όσα κατηγορούσε, τα κάνει στο खिलाप्लासio. Αυτό είναι ένα φαινόμενο που επαναλαμβάνεται και επιβεβαιώνεται ξανά και ξανά τους τελευταίους 13 μήνες. Όλα τα εγκλήματα και τα λάθη για τα οποία ο Τραμπ και ολόκληρο το MAGA κίνημα κατηγορούσαν τους επάρατους Δημοκρατικούς και τους εχθρούς τους, είναι εγκλήματα και

λάθη που σκόπευαν να κάνουν και οι ίδιοι.

Κατηγορούσαν τη Χίλαρι Κλίντον ότι διέρρηε κρατικά μυστικά χρησιμοποιώντας το λάθος e-mail – κι όταν ήρθαν στα πράγματα, άρχισαν να επικοινωνούν εκτός πρωτοκόλλου με κρυπτογραφημένες πλατφόρμες, όπως το Signal. Κατηγορούσαν τα πανεπιστήμια, τα ΜΜΕ και τις εταιρείες τεχνολογίας για καταπίεση της «ελευθερίας της έκφρασης» και για «πολιτική ορθότητα». Μόλις ανέλαβαν, άρχισαν να απολύουν δημοσίους υπαλλήλους που είχαν γράψει κατά του Τραμπ στα social media, να μηνύουν ΜΜΕ που κάνουν κριτική στον πρόεδρο. Οι ίδιοι που κατηγορούσαν τα «mainstream μίντια» ως αριστερόστροφα, χειραγωγούμενα και άδικα, τώρα βάζουν δικούς τους ολιγάρχες, όπως ο δισεκατομμυριούχος Λάρι Ελison, να αγοράσουν το CBS και το TikTok (και να προσπαθήσουν να αγοράσουν και το CNN) για να παίξουν μόνο Τραμπ. Και βέβαια, ποιος μπορεί να ξεχάσει το θέμα που κινητοποιούσε πιο πολύ από κάθε άλλο τον πυρήνα του MAGA κινήματος στα τέλη της προηγούμενης δεκατίας: τη σκοτεινή συνωμοσία των παιδόφιλων που δρούσαν ανενόχλητοι στους κόλπους της ελίτ. Από ό,τι αποδεικνύεται, η «συνωμοσία των παιδόφιλων» περιλάμβανε κάμποσους από τους δικούς τους πολιτικούς εκπροσώπους.

Το φαινόμενο είναι τόσο καθολικό, που πλέον μπορεί κάποιος με ασφάλεια να καταλάβει ποιο είναι το επόμενο πράγμα που θα κάνει η κυβέρνηση Τραμπ, απλώς ακούγοντας τον πρόεδρο να κατηγορεί τους εχθρούς του. Και ποια είναι η μεγαλύτερη κατηγορία που εξαπολύει εναντίον των εχθρών του τα τελευταία έξι χρόνια; Μα, ότι κλέβουν τις εκλογές. Χωρίς καμία απόδειξη, με δεκάδες δικαστικές αποφάσεις να επαληθεύουν το αντίθετο, ισχυρίζεται ακόμα ότι οι Δημοκρατικοί «έκλεψαν» τις

εκλογές του 2020, και ότι θα «έκλεβαν» τις εκλογές του 2024, των οποίων το αποτέλεσμα είχε προαναγγείλει ότι θα αναγνώριζε μόνο αν κέρδιζε. Αρα; Τι ξέρουμε, έχοντας δει και όλα τα παραπάνω, ότι θα κάνει τώρα; Θα «κλέψει» τις εκλογές.

Τον ερχόμενο Νοέμβριο στις ΗΠΑ έχουν εκλογές για τη Γερουσία και τη Βουλή των Αντιπροσώπων. Το διακύβευμα είναι η πλειοψηφία και στα δύο Σώματα. Σήμερα την έχουν οι Ρεπουμπλικανοί, κι έτσι ο Τραμπ κυβερνά ανενόχλητος με προεδρικά διατάγματα, ενίοτε παράνομα. Πώς είναι βέβαιοι τόσο αναλύτες ότι δεν πρόκειται να γίνουν κανονικές εκλογές τον Νοέμβριο; Είναι τρεις οι λόγοι. Πρώτον, επειδή το λέει. Το προαναγγέλλει. Το υπόσχεται ανοικτά, ξανά και ξανά. Προχθές η Washington Post αποκάλυψε ότι στον Λευκό Οίκο συζητιέται σοβαρά το ενδεχόμενο κήρυξης κατάστασης εθνικής ασφαλείας πριν από τις εκλογές, για να αναλάβει τον έλεγχο της εκλογικής διαδικασίας η ομοσπονδιακή κυβέρνηση, δήθεν για να την προστατέψει από «απάτες». Ο δεύτερος λόγος είναι ότι δεν μπορούν να κάνουν αλλιώς. Τους τελευταίους 13 μήνες αυτή η κυβέρνηση δεν κυβερνά μόνο εκτός θεσμικού πλαισίου και εθιμικής κανονικότητας – κυβερνά και εκτός της νομιμότητας. Τα μέλη αυτής της κυβέρνησης και ο ίδιος ο Τραμπ ξέρουν ότι αν χαθεί το Κογκρέσο, δεν θα χάσουν μόνο μέρος της πολιτικής τους ισχύος. Θα πάνε φυλακή. Κανένας δεν πολιτεύεται όπως πολιτεύονται αυτοί τους τελευταίους μήνες αν πιστεύει ότι υπάρχει πιθανότητα να κυβερνήσουν άλλοι σύντομα.

Και ποιος είναι ο τρίτος λόγος που ξέρουμε ότι θα προσπαθήσουν να κλέψουν τις εκλογές; Το ότι εδώ και έξι χρόνια ο Τραμπ κατηγορεί τους Δημοκρατικούς ότι κλέβουν τις εκλογές. Γι’ αυτόν, κάθε καταγγελία είναι ομολογία.

Αυθαίρετη πολυτελής κατοικία καρδερίνας, με πισίνα εσωτερικού χώρου, στην καρδιά του δάσους.

Index sitorum prohibitorum

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ***

Όταν ο Καστοριάδης μιλούσε για «φαντασιακή θέσμιση της κοινωνίας», έθετε στην ουσία στη βάση κάθε οργανωμένου πολιτισμικού συστήματος, όπως αυτό της αρχαίας Ελλάδας, ένα σύστημα από αρχετυπικά σύμβολα και εικόνες, μύθους και ανιμιστικές θρησκείες, τελετουργίες και λατρευτικές πρακτικές. Επομένως οι θεσμοί, η πολιτική οργάνωση, οι νόμοι που διέπουν κάθε συγκεκριμένη ιστοριοκοινωνική κοινότητα δεν είναι προϊόντα συνειδητής σκέψης και έλλογων αποφάσεων ατόμων ή συλλογικών οργάνων, αλλά μάλλον αποτέλεσμα ασυνειδητής επιβολής ενός άναρχου πνευματικού κόσμου και συλλογικής προσαρμογής στα δεδομένα του. Η προσαρμογή αυτή στο φαντασιακό σύστημα έδωσε μορφή σε κοινωνικές πρακτικές, κοινά πιστεύω και, κυρίως, νόημα στην καθημερινή ζωή των μελών της κοινότητας. Ένα τέτοιο φαντασιακό σύστημα, για παράδειγμα, περιγράφεται από τον Όμπρο στο έπη του. Αν και ο Καστοριάδης δεν αναφέρθηκε ποτέ στις πηγές του, στην ακαδημαϊκή παράδοση δηλαδή που έθεσε τις βάσεις της προβληματικής του «φαντασιακού», δεν είναι δύσκολο να αντιληφθεί κανείς ότι οι βασικές αναφορές της Θεματικής αυτής ανάγονται στον Γάλλο ανθρωπολόγο Ζιλμπέρ Ντυράν και

στον Ελβετό ψυχίατρο Καρλ Γιουνγκ. Στο βασικό του έργο «Οι ανθρωπολογικές δομές του φαντασιακού», ο Ντυράν μεταφέρει στον χώρο της ανθρωπολογίας τα βασικά ευρήματα και πορίσματα της έρευνας του Γιουνγκ πάνω στο συλλογικό ασυνείδητο.

Αυτό που διαφοροποιεί το «φαντασιακό» από το «συλλογικό ασυνείδητο» είναι μόνο η οπτική γωνία από την οποία ο κάθε στοχαστής ερμηνεύει το ίδιο βασικό αντικείμενο, την έννοια της λειτουργίας των αρχετύπων. Ο ψυχοθεραπευτής, όταν αναλύει και ερμηνεύει τα όνειρα των ασθενών του, αναγκάζεται να κατανοήσει σύμβολα και εικόνες που δεν είναι προϊόντα της συνειδησης και που για τον λόγο αυτό παραμένουν ασυνείδητα για τον ασθενή. Στην προσπάθεια ερμηνείας των ονείρων, ο Γιουνγκ στράφηκε σε συμβολικά περιεχόμενα και εθνολογικά περιβάλλοντα πολύ διαφορετικά από τον πνευματικό κόσμο του μέσου Ευρωπαίου της εποχής του. Έτσι διαπίστωσε την ομοιότητα των ονειρικών συμβόλων των ασθενών του με σύμβολα από την ευρωπαϊκή και την κινεζική αλχημистική παράδοση, την αρχαία αστρολογία και μυθολογία, την αρχαία αιγυπτιακή θρησκεία, την ινδουιστική παράδοση και τον κινεζικό κόσμο του Ταό. Στα διαφορετικά αυτά πνευματικά περιβάλλοντα παρουσιάζονταν οι ίδιοι αρχετυπικοί συμβολι-

σμοί, τους οποίους ο αναλυτής παρατηρούσε στα όνειρα των αναλυόμενων. Η ερμηνεία των ονείρων βασίστηκε κατά συνέπεια κατά ένα μεγάλο μέρος στην ανάλυση των μύθων και των θρησκευτικών παραδόσεων των λαών.

Μελετώντας τα διάφορα πνευματικά περιβάλλοντα καθώς και ένα τεράστιο εθνολογικό υλικό από διαχρονικούς μύθους και ιστορίες απ’ όλο τον κόσμο, ο Durand απέδειξε ότι κάθε αρχετυπικό σύστημα συμβόλων, εικόνων και ιδεών επιτελεί δυο βασικές λειτουργίες, τη «φωτεινή» (diurne) και τη «σκοτεινή» (nocturne). Κάτι ανάλογο είχε υποστηρίξει και ο Nietzsche στην ανάλυσή του της αρχαιοελληνικής τραγωδίας, λέγοντας ότι η τραγωδία ήταν το αποτέλεσμα της συνάντησης και αντιπαράθεσης ανάμεσα στο «απολλώνιο», φωτεινό στοιχείο και το «διονυσιακό», χθόνιο και σκοτεινό στοιχείο. Η σχέση ανάμεσα στις δυο ανθρωπολογικές λειτουργίες των αρχετυπικών συστημάτων είναι αντισταθμιστική. Η «φωτεινή» λειτουργία είναι έλλογη, παράγει επιστημονικό λόγο, τεχνική και υλική πρόοδο και ανάπτυξη. Είναι αυτή που κυριαρχεί στην Ευρώπη από τον Διαφωτισμό και μετά. Έργα της όλης είναι τόσο η Τεχνική Νοημοσύνη όσο και οι παγκόσμιοι πόλεμοι και η καταστροφή του περιβάλλοντος. Η υπερβολή αυτής της λειτουργίας έχει ως αποτέλεσμα τον

κλονισμό της και, μοιραία, την κατάρρευση της εικόνας του κόσμου που εκπροσωπεί. Όσο εξασθενεί η «φωτεινή» λειτουργία, όμως, τόσο ενδυναμώνεται η «σκοτεινή», λειτουργώντας όπως ειπώθηκε αντισταθμιστικά. Η δεύτερη αυτή λειτουργία είναι γονιμοποιητική, «μητρική», δημιουργεί δηλαδή ασυνείδητα και υπόγεια νέα πρότυπα, αρχές, κοινωνικές πρακτικές και θεσμούς. Μέσα από τη λειτουργία αυτή ανατέλλει στην κοινωνική συνείδηση ένα νέο νόημα του κόσμου, οι νέοι στόχοι και το νέο όραμα για τον άνθρωπο. Η χθόνια και νυκτερινή λειτουργία δρα όπως το όνειρο και η φαντασίωση σε μια αποστειρωμένη και κορεσμένη πραγματικότητα και επιτελεί αυτό που ο Νίτσε ονόμαζε «επαναξιοποίηση και ανατροπή όλων των αξιών» (Umwertung aller Werte).

Το κύριο μέσο στο οποίο λαμβάνει χώρα αυτή η ανατροπή είναι σήμερα το διαδικτυακό και κύριος φορέας της είναι οι «ωκεάνιες γενιές» (Alpha-Gen και ακόλουθες), οι μεγαλωμένες με τη μητρική γλώσσα και το μητρικό γάλα (alma mater) του διαδικτύου. Η στάση των παλαιότερων γενεών, η στάση των γονιών και του πολιτικού κατεστημένου, η στάση δηλαδή του πνεύματος της παράδοσης και της συντήρησης απέναντι στην κοσμογονική αυτή επαναξιολόγηση των πάντων, μοιάζει, όπως πολύ

γλαφυρά περιγράφει ο Καρλ Γιουνγκ, με αυτή της κότας, η οποία ανακαλύπτει ότι από τα αυγά της εκκολάφθηκαν παπάκια και όχι κοτοπουλάκια. Στέκεται ανήμπορη και πανικόβλητη βλέποντας ότι τα παπάκια της κατευθύνονται στο νερό, σπρωγμένα από μια ακατανίκητη δύναμη, μια φύση την οποία η ίδια δεν μοιράζεται μαζί τους. Ποια μπορεί να είναι άραγε η αντίδρασή της; Πόσο λογικό θα ήταν να απαγορέψει στα παπάκια να κολυμπήσουν από μικρά στο νερό και να εξοικειωθούν με τον φυσικό τους υδατινο κόσμο εγκαταλείποντας τον μόνο κόσμο που εκείνη γνώρισε και ο οποίος καθόρισε τη δική της ύπαρξη; Δεν είναι τυχαίο το παράδειγμα του Γιουνγκ, καθώς το νερό συμβολίζει τον ασυνείδητο κόσμο των ονείρων. Η συντηρητική αντίδραση δεν είναι και τόσο απρόβλεπτη: ο «Κατάλογος των απαγορευμένων βιβλίων» (Index librorum prohibitorum) της Ιερής Εξέτασης και του Μεσαίωνα θα εκσυγχρονισθεί σε «Κατάλογο απαγορευμένων ισotόπων» (Index sitorum prohibitorum), καθώς ο Λεβιάθαν του Διαφωτισμού και της Νεωτερικότητας μετατρέπεται στον Μέγα Ιεροεξεταστή του Μεσαίωνα.

*Ο Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΕ ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ

Του **Κ. Π. ΠΑΠΑΔΙΟΧΟΥ**

Μέρος της γαλλικής πυρηνικής ομπρέλας, που με βάση τους σχεδιασμούς του προέδρου Εμανουέλ Μακρόν προβλέπεται να «επεκταθεί» και να καλύψει συνολικά οκτώ ευρωπαϊκές χώρες, αναμένεται να αποτελέσει, σύμφωνα με πληροφορίες, η Ελλάδα, με προφανείς τις θετικές συνέπειες αναφορικά με την περαιτέρω αμυντική θωράκιση της χώρας, η οποία τα τελευταία χρόνια έχει ούτως ή άλλως πραγματοποιήσει ποσοτικά και ποιοτικά άλματα στο πεδίο των εξοπλισμών. Η γαλλική πρωτοβουλία που θα αναπτυχθεί με τη συνδρομή της Μεγάλης Βρετανίας, της δεύτερης δύναμης στην ήπειρο που διαθέτει πυρηνικό οπλοστάσιο, ουσιαστικά αποσκοπεί στην ευρωπαϊκή «κυριότητα» της πυρηνικής αποτροπής στο πλαίσιο των προσπάθειών για ενίσχυση της στρατηγικής αυτονομίας της Ευρώπης. Το γενικό περίγραμμα του σχεδίου που προωθεί το Παρίσι αναμένεται να παρουσιάσει αύριο σε ομιλία του ο ίδιος ο Εμανουέλ Μακρόν από το Ιλ Λονγκ στη Βρέστη, όπου σταθμεύουν τα τέσσερα πυρηνικά υποβρύχια που υπηρετούν την Ωκεάνια Στρατηγική Δύναμη της Γαλλίας και επί της ουσίας οδηγεί σε ένα «μικρό και ευρωπαϊκό ΝΑΤΟ».

Με διμερείς συμφωνίες

Σύμφωνα με πληροφορίες, το πλαίσιο της συνεργασίας πυρηνικής αποτροπής που έχει εκπονήσει το Παρίσι θα οικοδομηθεί μέσω διμερών συμφωνιών μεταξύ της

Γαλλίας και των ενδιαφερόμενων μερών, περιλαμβανομένης της Ελλάδας. Επί της ουσίας, το Παρίσι θα προτείνει εναλλακτικά «μενού» για το εύρος της συνεργασίας και την κάλυψη από τη γαλλική πυρηνική ομπρέλα και, αντιστοίχως, για τη συμβολή της κάθε χώρας στο εγχείρημα. Στο πεδίο της εφαρμογής των συμφωνιών, σε καιρό ειρήνης θα προβλέπονται κοινές ασκήσεις και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των χωρών που θα μετέχουν και ενδεχομένως η δημιουργία κοινού στρατηγείου. Σε περίπτωση απειλής πολέμου είναι προφανές πως θα ενεργοποιούνται ρήτρες κοινής πυρηνικής άμυνας.

Ο υφιστάμενος σχεδιασμός προβλέπει συνομιλίες με οκτώ συνολικά χώρες, που φαίνεται να είναι θετικά διακείμενες στο εγχείρημα. Οι επτά εξ αυτών προέρχονται από την κεντρική και βόρεια Ευρώπη –εξέλιξη ευεξήγητη λόγω της υφιστάμενης ρωσικής

απειλής– ενώ από τον ευρωπαϊκό Νότο θα μετέχει στην παρούσα φάση η Ελλάδα. Και τούτο, καθώς σύμφωνα με πληροφορίες, το Παρίσι επιθυμεί και για λόγους συμβολικούς η πρωτοβουλία του να μην «περιορίζεται» γεωγραφικά σε συγκεκριμένες «ενότητες» της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, παρότι είναι σαφές ότι η προωθούμενη συμμετοχή της Αθήνας δεν έχει «αντιτουρκικό» πρόσημο, συνεκτιμήθηκε ότι η Ελλάδα αντιμετωπίζει υπαρκτή απειλή. Τέλος, η ένταξη της Ελλάδας στη γαλλική πυρηνική ομπρέλα συνιστά και συνέχεια της υφιστάμενης αμυντικής συμφωνίας της Ελλάδας με τη Γαλλία, που αναμένεται να ανανεωθεί τον Απρίλιο στην Αθήνα, παρουσία του Γάλλου προέδρου Εμανουέλ Μακρόν, και περιλαμβάνει την ενεργοποίηση της ρήτρας αμοιβαίας αμυντικής συνδρομής σε περίπτωση που υπάρξει παραβίαση της κυριαρχίας, δηλαδή της

εδαφικής ακεραιότητας της μιας ή της άλλης χώρας. Σύμφωνα με πληροφορίες, οι σε βάθος συζητήσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων κρατών θα δρομολογηθούν μετά την αυριανή ομιλία Μακρόν, με στόχο οι διμερείς συμφωνίες να αρχίσουν να διαμορφώνονται πριν από το καλοκαίρι.

Το Βερολίνο

Σημειώνεται πως μεταξύ των χωρών που τους έχει προταθεί και θα μετάσχουν στο εγχείρημα εκτιμάται βάσιμα πως θα είναι και η Γερμανία. Εξάλλου, ο Γερμανός καγκελάριος Φρίντριχ Μερτς είχε γνωστοποιήσει κατά την πρόσφατη Διάσκεψη για την Ασφάλεια στο Μόναχο ότι ξεκίνησε τις πρώτες συνομιλίες με τον Γάλλο πρόεδρο για μια ευρωπαϊκή πυρηνική αποτροπή. Είναι δε προφανές ότι ένα «σχήμα», στο οποίο με τον ένα ή τον άλλο τρόπο θα έχουν συμμετοχή το Παρίσι, το Λονδίνο και το

Βερολίνο, θα έχει εξαιρετικά μεγάλη βαρύτητα. Παράλληλα, μένει να αποδειχθεί τι υποδοχής θα τύχει η κυοφορούμενη γαλλική πρωτοβουλία από την Ουάσινγκτον. Το πιθανότερο είναι η διοίκηση Τραμπ να μην αντιταχθεί στο σχέδιο, καθώς μάλιστα ασκεί πολυεπίπεδες πιέσεις προκειμένου η Ευρώπη να αναλάβει μεγαλύτερες «ευθύνες» σε σχέση με την οικοδόμηση των δικών της μηχανισμών αποτροπής. Πάντως, το γαλλικό σχέδιο –περιλαμβανομένης της ελληνικής συμμετοχής– δεν ετέθη κατά τη συνάντηση που είχαν την περασμένη Πέμπτη στον Λευκό Οίκο ο υπουργός Εξωτερικών Γιώργος Γεραπετρίτης με τον Αμερικανό ομόλογό του Μάρκο Ρούμπιο, παρότι στη διάρκεια της καλύφθηκε ένα ιδιαίτερα ευρύ φάσμα θεμάτων.

Ανανέωση συνεργασίας

Η διαφαινόμενη ένταξη της Ελλάδας στη γαλλική πυρηνική ομπρέλα θα συνδυαστεί με την ανανέωση της πενταετούς αμυντικής συμφωνίας μεταξύ των δύο χωρών, περί τα τέλη Απριλίου (πιθανότατα όπως ανέφερε η «Κ» σε ρεπορτάζ του Βασ. Νέδου στις 22 ή 23 του μήνα). Στη συμφωνία αναμένεται να προστεθεί ένα παράρτημα ή ένα ξεχωριστό μνημόνιο κατανόησης (MoU), το οποίο θα αφορά τη συνεργασία Ελλάδας και Γαλλίας σε επίπεδο καινοτομίας. Η συνεργασία στο συγκεκριμένο σκέλος θα αφορά τους φορείς αμυντικής καινοτομίας. Από την ελληνική πλευρά θα είναι συμβαλλόμενο το Ελληνικό Κέντρο Αμυντικής Καινοτομίας (ΕΛΚΑΚ) και από τη γαλλική το AID (Agence de l'innovation de défense), που ούτως ή άλλως αποτέλεσε ένα από τα πρότυπα που ακολουθήθηκαν για να δημιουργηθεί το ΕΛΚΑΚ.

Άμυνα και καινοτομία

Η επικείμενη ένταξη της Ελλάδας κάτω από την πυρηνική ασπίδα της Γαλλίας θα συνδυαστεί με την ανανέωση της πενταετούς αμυντικής συμφωνίας μεταξύ των δύο χωρών, περί τα τέλη Απριλίου, η οποία πρόκειται να επεκταθεί στον τομέα της καινοτομίας.

Η Σούδα, οι ΗΠΑ και το «τόξο» του Ιράν

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ**

Οι εγκαταστάσεις της Σούδας, όπου οι αμερικανικές ναυτικές δυνάμεις μπορούν να εξυπηρετούνται 365 ημέρες τον χρόνο, μάλιστα με τη δυνατότητα ελλιμενισμού στο Κρητίδωμα Κ-14 ακόμα και των πυρηνοκίνητων αεροπλανοφόρων που διαθέτουν οι ΗΠΑ, ήλθαν εκ των πραγμάτων στην επιφάνεια, λόγω των εξελίξεων περί το Ιράν. Στην Αθήνα υπάρχει διπλωματική ετοιμότητα. Αν και η Ελλάδα την Παρασκευή εξέδωσε οδηγία αποφυγής ταξιδιών Ελλήνων πολιτών στο Ισραήλ, τα παλαιστινιακά εδάφη και το Ιράν, ακολουθεί γενικά πολύ πιο συγκρατημένη τακτική σε όλα όσα εκπέμπει τα τελευταία 24ωρα σε σύγκριση, για παράδειγμα, με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Δεδομένης της ασφαλούς απόστασης της Ελλάδας από το πιθανό θέατρο επιχειρήσεων, δεν υπάρχει κάποια στρατιωτική ετοιμότητα.

Ως προς τη θέση της Ελλάδας στο συγκεκριμένο ζήτημα είναι απολύτως σαφές ότι το ιδεατό

σενάριο θα ήταν να μην κλιμακωθεί περαιτέρω η ένταση στη Μέση Ανατολή, με την αντιμετώπιση των επόμενων φάσεων του σχεδίου ανοικοδόμησης και σταθεροποίησης της Γάζας να παραμένει ένα στοίχημα που απομένει να κερδηθεί. Οστόσο σε σχέση με τη θέση της χώρας μας στην αμερικανική θωράκιση του κόσμου, οι εξελίξεις των τελευταίων 24ώρων επιβεβαιώνουν ότι στο Στέιτ Ντιπάρτμεντ η Ελλάδα γίνεται αντιληπτή ως τμήμα του «καυτού τεταρτημορίου» της περιοχής Μέσης Ανατολής και Βόρειας Αφρικής και, υπό αυτό το πρίσμα, οι αμερικανικές εγκαταστάσεις και διευκολύνσεις σε ελληνικό έδαφος βρίσκονται σε «κόκκινο» συναγερμό.

Οι ναυτικές εγκαταστάσεις της Σούδας αποτελούν μοναδικές αξίες σταθμό για το αμερικανικό ναυτικό καθώς μπορεί να εξυπηρετήσουν αεροπλανοφόρα (δεν είναι τυχαία η στάση του «Gerald R. Ford» επί τέσσερις ημέρες), ενώ τα τελευταία χρόνια υπάρχει περιφραγμένη χερσαία σύνδεση του

Μαραθίου με το αεροδρόμιο στο Ακρωτήριο, όπου οι αεροπορικές δυνάμεις των ΗΠΑ σταθμεύουν πολλές φορές προκειμένου να μεταφέρουν κρίσιμα οπτικά συστήματα και πυρομαχικά τα οποία μπορεί να μεταφορτωθούν στα αμερικανικά πολεμικά. Για τον λόγο αυτό η περιοχή της Σούδας, όχι μόνο λόγω της αμερικανικής παρουσίας, αλλά και της στρατηγικής σημαντικότητας 115 Πτέρυγας Μάχης της Πολεμικής Αεροπορίας, τυγχάνει αυξημένων αντιαεροπορικής και anti-drone προστασίας την οποία δεν παρέχουν μόνο οι ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις (με πυροβολαρχία Patriot) αλλά και οι Αμερικανοί (συστήματα αντιμετώπισης μη επανδρωμένων συστημάτων (C-UAS) τύπου M-LIDS, αντιαεροπορικής άμυνας μικρού βεληνεκούς τύπου AN/TWQ-1 Avenger κ.λπ.).

Πρόκειται, βεβαίως, για καθαρά προληπτικά μέτρα, καθώς οι αμερικανικές εγκαταστάσεις στην Ελλάδα αξιοποιούνται κατά κύριο λόγο για ανεφοδιασμό. Η «πρώτη γραμμή» είναι το Ισραήλ αλλά και

η Ιορδανία όπου βρίσκονται ανεπτυγμένα όλα τα επιθετικά όπλα των Αμερικανών, ενώ τα αεροπλανοφόρα πλέουν εκατοντάδες μίλια μακριά από την Ελλάδα. Η αξία της Σούδας είναι κάπως υψηλότερη στην παρούσα φάση και λόγω του «εμπάργκο» που φαίνεται ότι έχει εγείρει το Ηνωμένο Βασίλειο στη χρήση των βάσεων του στο Ακρωτήριο της Κύπρου, από αμερικανικά αεροσκάφη. Πολιτικά αντιθετη με μια παρέμβαση των ΗΠΑ στο Ιράν είναι και η Τουρκία. Παρ' όλα αυτά, ο τουρκικός εναέριος χώρος παραμένει ανοιχτός και χρησιμοποιήθηκε όλες τις προηγούμενες ημέρες για τη μεταφορά αμερικανικών δυνάμεων προς το Ιράκ και το Κατάρ, όπου υπάρχουν –επίσης– υψηλές συγκεντρώσεις αεροπορικών και χερσαίων πολεμικών μέσων.

Η συνάντηση με Ρούμπιο

Οι πολεμικές προετοιμασίες στη Μέση Ανατολή συνέπεσαν με την επίσκεψη του υπουργού Εξωτερικών Γιώργου Γεραπετρίτη στην Ουάσινγκτον, όπου συνα-

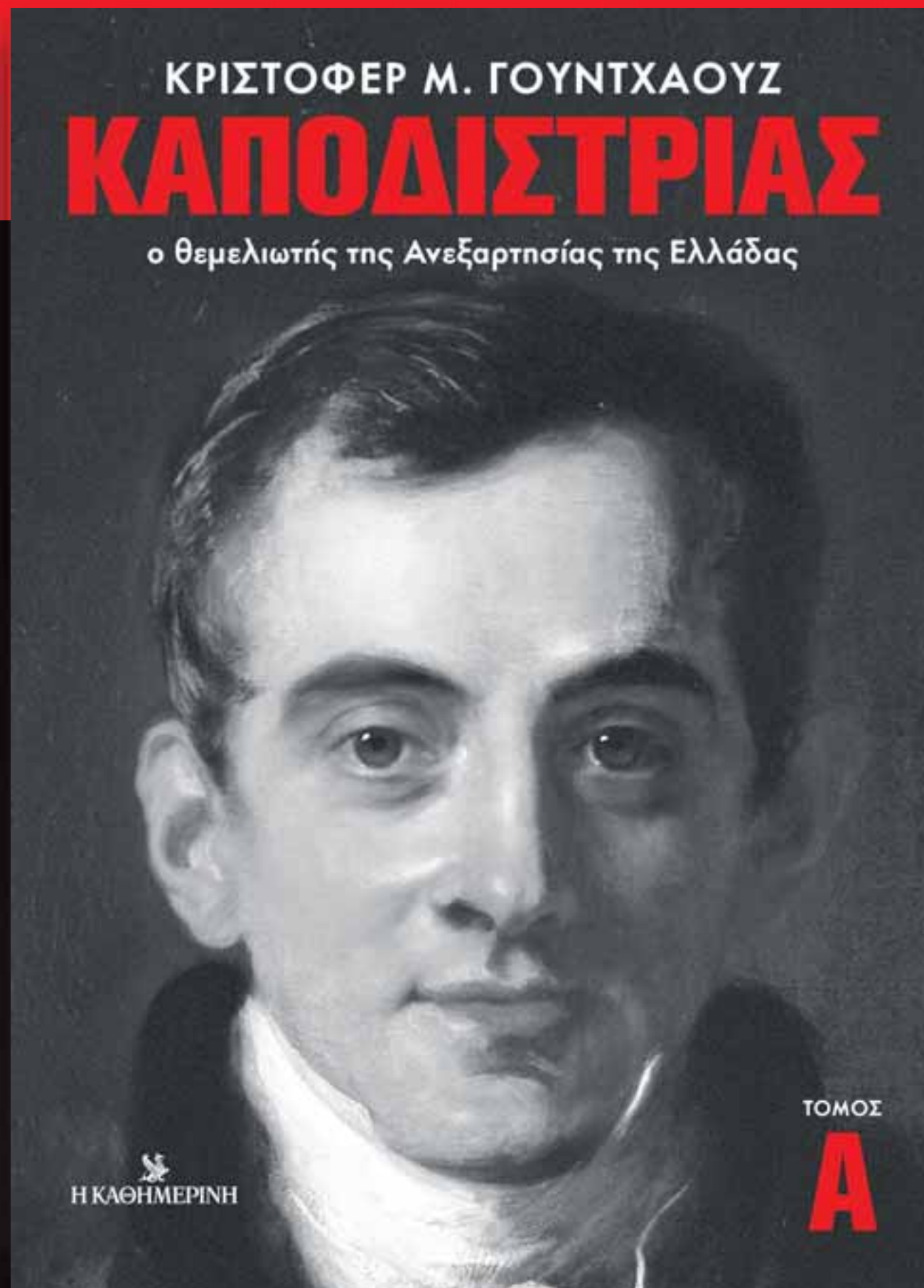
ντήθηκε με τον επικεφαλής της αμερικανικής διπλωματίας Μάρκο Ρούμπιο σε ένα τετ α τετ στον Λευκό Οίκο που κρίνεται επιτυχημένο από το γεγονός και μόνο ότι πραγματοποιήθηκε, ενώ είναι προφανές ότι οι Αμερικανοί έχουν άλλες προτεραιότητες. Σύμφωνα με άριστα πληροφορημένες πηγές, η Τουρκία αποτέλεσε αντικείμενο συζήτησης μόνο ακροθιγώς, με τον κ. Γεραπετρίτη να αναφέρει στον συνομιλητή του την πρόσφατη επιστολή της Αγκυρας στον ΟΗΕ εναντίον της Ελλάδας, της Κυπριακής Δημοκρατίας και του Ισραήλ και, βεβαίως, της Chevon, μιας και οι Τούρκοι δηλώνουν ανυποχώρητοι από το τουρκολιβικό μνημόνιο.

Ωστόσο η συνέχεια κινήθηκε γύρω από τις εξελίξεις στη Μέση Ανατολή και τη Γάζα, αλλά και την εξέλιξη των σχέσεων ΗΠΑ - Ευρώπης μέσα στο πολύ προβληματικό πλαίσιο του ΝΑΤΟ. Στη συγκεκριμένη συζήτηση η Ελλάδα έχει να συνεισφέρει αρκετά, καθώς αποτελεί μία από τις λίγες χώρες της Συμμαχίας που κινείται πλέον άνω

του 3% των αμυντικών δαπανών επί του ΑΕΠ, ενώ με δεδομένη και την ευελιξία που έχει δοθεί κατά την περυσινή σύνοδο κορυφής του ΝΑΤΟ (3,5% αμεινών αμυντικές δαπάνες και 1,5% ευρύτερα θεωρούμενες ως δαπάνες στον τομέα της ασφάλειας), η Ελλάδα μπορεί να αγγίξει και το 5% εντός των επόμενων ετών.

Στη συνάντηση των δύο υπουργών συζητήθηκε και η ετοιμότητα της Ελλάδας να συνεισφέρει στην ανασυγκρότηση και σταθεροποίηση της Γάζας, κάτι που αποτελεί προτεραιότητα της προεδρίας του Ντόναλντ Τραμπ, ως κατεχόμενη επιχείρημα για τη δυνατότητά του να μεσολαβεί αποτελεσματικά. Τους δύο υπουργούς συνόδευσαν οι δύο πρόσβεις (των ΗΠΑ στην Αθήνα Κίμπερλι Γκίλφοϊλ και της Ελλάδας στην Ουάσινγκτον Αντώνης Αλεξανδρίδης), ενώ ο κ. Γεραπετρίτης «τράκαρε» έξω από το Οβάλ Γραφείο με τον δήμαρχο Νέας Υόρκης Ζόραν Μαμντάνι, ο οποίος ταξίδεψε στην ομοσπονδιακή πρωτεύουσα για να συναντήσει τον κ. Τραμπ.

Η βιογραφία-σταθμός
μιας από τις πλέον
εμβληματικές μορφές
του νεότερου Ελληνισμού

*Ο Γουντχάουζ εξιστορεί τη ζωή του Ιωάννη Καποδίστρια
έως το τραγικό τέλος με δεξιοτεχνία, έτσι ώστε το βιβλίο
να διαβάζεται σαν ένα μεγάλο ιστορικό μυθιστόρημα*

ΜΗ ΧΑΣΕΤΕ
ΤΟΝ Α΄ ΤΟΜΟ

ΤΗΝ
ΚΥΡΙΑΚΗ
8/3
ΜΕ ΤΗΝ
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η μεγάλη ζαριά του Τραμπ

Ο αμερικανο-ισραηλινός πολεμικός κλοιός στο Ιράν και οι παρενέργειες στην περιοχή

Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΕ ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ

Το SOS του πτεράρχου

Ο αρχηγός των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων, πτέρarquος Ντιαν Κέιν, φέρεται να έχει ενημερώσει τον Λευκό Οίκο ότι ένας πόλεμος με το Ιράν μπορεί να τραβήξει σε μακρος.

Την πιο δύσκολη απόφαση στα πέντε χρόνια που ασκεί προεδρική εξουσία καλείται να λάβει ο Ντόναλντ Τραμπ ύστερα από τις διαπραγματεύσεις της περασμένης Πέμπτης στη Γενεύη με το Ιράν. Παρά τις διαβεβαιώσεις Ιρανών αξιωματούχων και του μεσολαβητή από το Ομάν περί «σημαντικής προόδου», η Ουάσιγκτον δεν είχε τοποθετηθεί μέχρι την ώρα που γράφονταν αυτές οι γραμμές και το ενδεχόμενο στρατιωτικής δράσης παρέμενε ισχυρό.

Δύο ημέρες πριν από το ραντεβού της Γενεύης, ο ειδικός απεσταλμένος του Λευκού Οίκου Στιβ Γουίτκοφ δήλωσε ότι ο Αμερικανός πρόεδρος «απορεί γιατί το Ιράν δεν έχει ακόμη συνθηκολογήσει», παρά τη συγκέντρωση τεράστιας στρατιωτικής δύναμης των ΗΠΑ, συμπεριλαμβανομένων δύο αεροπλανοφόρων, σε απόσταση βολής από τα σύνορά του. Η απάντηση είναι μάλλον απλή: Στα μάτια της Τεχεράνης, οι αξιώσεις της Ουάσιγκτον ισχυρύνονταν με το να της θέτουν το δίλημμα «είτε θα αυτοκτονήσετε είτε θα σας σκοτώσουμε».

Αναφορικά με το ιρανικό πυρηνικό πρόγραμμα που βρισκόταν, θεωρητικά, στο επίκεντρο της διαπραγματεύσης, η Τεχεράνη είχε δεχθεί, με τη συμφωνία

του 2015, επί προεδρίας Ομπάμα, αυστηρούς περιορισμούς στον εμπλουτισμό ουρανίου και συστηματικό έλεγχο από τους διεθνείς επιθεωρητές. Αλλά ο Τραμπ, που ακύρωσε μονομερώς τη συμφωνία το 2018, ζήτησε από το Ιράν να δεχθεί μηδενικό εμπλουτισμό ουρανίου στην επικράτειά του, δηλαδή να παραιτηθεί από ένα κυριαρχικό δικαίωμα κάθε χώρας που έχει υπογράψει τη συνθήκη μη διάδοσης πυρηνικών όπλων – μια πράξη δημόσιας ταπείνωσης.

Επιπλέον, η Ουάσιγκτον έθετε άλλους δύο βαρύτατους όρους. Πρώτον, να διακόψει η Τεχεράνη κάθε βοήθεια σε περιφερειακούς συμμάχους της –ισχυρές σιιτικές οργανώσεις στο Ιράκ, Χεζμπολάχ, Χαμάς, Χούθι– και, δεύτερον, να δεχθεί περιορισμούς στο βελαντέ των βαλλιστικών πυραύλων της. Και οι δύο όροι ανταποκρίνονται στις πάγιες αξιώσεις του Μπέντζαμιν Νετανιάχου, αλλά ειδικά ο δεύτερος όρος είναι αδιανόητος για κάθε Ιρανό πολιτικό με στοιχειώδη εθνική συνείδηση, αφού θα σήμαινε ότι το Ιράν θα έχανε το μοναδικό, ουσιαστικά, μέσο άμυνας που διαθέτει απέναντι στο εξοπλισμένο με πυρηνικά όπλα Ισραήλ.

Η εσωτερική αντίσταση

Με αυτά τα δεδομένα, η ιρανική ηγεσία εύλογα υπέθεσε ότι οι διαπραγματεύσεις ήταν προσχηματικές, από πλευράς Αμερικανών,

και ότι ο πραγματικός στόχος τους δεν ήταν άλλος από την αλλαγή καθεστώτος. Αλλωστε ο ίδιος ο Ντόναλντ Τραμπ, υπό τη μέθη της απαγωγής Μαδούρο, είχε καλέσει, στις 13 Ιανουαρίου, τους Ιρανούς διαδηλωτές «να καταλάβουν τους κρατικούς θεσμούς», με την υπόσχεση ότι «η (αμερικανική) βοήθεια έρχεται». Εχοντας αποκλείσει την αποστολή Αμερικανών στρατιωτών στα ακανθί και γεμάτα ορεινούς όγκους εδάφη του Ιράν, έβλεπε ως υποκατάστατο των «boots on the ground» τους Ιρανούς διαδηλωτές. Ωστόσο τα πράγματα δεν εξελίχθηκαν σύμφωνα με τις επιθυμίες του. Οι διαδηλώσεις σταμάτησαν μετά το κύμα άγριας κρατικής καταστολής, οι εκκλήσεις για απεργίες δεν βρήκαν ανταπόκριση και οι τελευταίες προσπάθειες αναζωπύρωσης των κινητοποιήσεων περιορίζονται, για την ώρα, σε πανεπιστήμια δύο πόλεων, προκαλώντας μεγαλύτερες αντιδιαδηλώσεις καταστολικών.

Εν τω μεταξύ, η ιρανική ηγεσία ετοιμάζεται για τον πόλεμο, που θεωρεί πολύ πιθανό. Η Συνέλευση των Εμπειρογνομόνων είναι έτοιμη να επιλέξει τον διάδοχο του αγιατολάχ Χαμενεϊ από μια λίστα υποψηφίων διαδόχων σε περίπτωση δολοφονίας του. Παράλληλα, ο 86χρονος ανώτατος ηγέτης έχει ορίσει τους ανθρώπους που θα έχουν το γενικό πρόσταγμα σε περίπτωση

πόλεμου – στο πολιτικό επίπεδο τον γραμματέα του Συμβουλίου Ασφαλείας Αλί Λαριτζαί και στο στρατιωτικό τον επικεφαλής του Συμβουλίου Άμυνας Αλί Σαμχανί, δύο σκληρούς πολιτικούς, με παρελθόν στους Φρουρούς της Επανάστασης.

Παρά τα πλήγματα που δέχθηκε στον πόλεμο των 12 ημερών, τον περασμένο Ιούνιο, και τη δραστηκή αποδυνάμωση της Χαμάς και της Χεζμπολάχ, το Ιράν παραμένει ένα δύσκολο πρόβλημα για τον Τραμπ και τον Νετανιάχου. Σύμφωνα με ρεπορτάζ πολλών αμερικανικών Μέσων, ο αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων, πτέρarquος Ντιαν Κέιν, προειδοποίησε τον Τραμπ ότι ένας πόλεμος με το Ιράν μπορεί να τραβήξει σε μακρος και να στοιχίσει αρκετά θύματα στις γραμμές του αμερικανικού στρατού, με την αναμενόμενη βροχή βαλλιστικών πυραύλων και drones εναντίον αμερικανικών βάσεων και πολεμικών πλοίων. Ένας παρατεταμένος πόλεμος, με πιθανή επίπτωση τον πανικό στην αγορά πετρελαίου, θα ήταν ό,τι χειρότερο για τον Ντόναλντ Τραμπ ενόψει των ούτως ή άλλως δύσκολων εκλογών του Νοεμβρίου για το Κογκρέσο. Από την άλλη, το να κλείσει μια συμφωνία με την Τεχεράνη λίγο-πολύ παρόμοια με εκείνη του 2015 και να φέρει πίσω στην Αμερική τη «μεγάλη αρμάδα» του χωρίς να έχει ρίξει ντουφεκιά, θα αποτελούσε μεγά-

λο πλήγμα για το διεθνές γόττρο του ίδιου και της χώρας του.

Σενάρια συμφωνίας

Σε αυτό το φόντο κυκλοφορούν σε αμερικανικά Μέσα, ενώ διεξάγονταν οι συνομιλίες της Γενεύης, σενάρια για μια συμφωνία γύρω από το πυρηνικό πρόγραμμα, με την οποία το Ιράν θα δεσμευόταν στο διηνεκές (και όχι για ορισμένη περίοδο, όπως με τη συμφωνία που είχε κλείσει ο Ομπάμα) να περιοριστεί σε έναν πολύ περιορισμένο, κατά βάση συμβολικό, εμπλουτισμό ουρανίου, ενώ το κρίσιμο θέμα των βαλλιστικών πυραύλων θα παραπεμπόταν για μεταγενέστερες συνομιλίες. Είναι πολύ αμφίβολο, όμως, αν κάτι τέτοιο θα έσωζε το πρόσωπο του Τραμπ, όπως είναι αμφίβολο κατά πόσον το Ισραήλ θα «καταπεί» μια τέτοια συμφωνία και δεν θα εξαπολύσει μονομερώς επιθέσεις εναντίον του Ιράν, υπολογίζοντας ότι θα σύρει, εκόντα άκοντα και τον Αμερικανό πρόεδρο στο πλεύρο του. Καθώς μάλιστα φημολογείται από διεθνή Μέσα ότι η Τεχεράνη πρόκειται μέσα στους επόμενους μήνες να προμηθευτεί 48 μαχητικά αεροπλάνα Su-35 και σωρεία αντιαεροπικών πυραύλων από τη Μόσχα, το παράθυρο ευκαιρίας για την εκδήλωση επίθεσης υπό τις καλύτερες δυνατές συνθήκες μάλλον δεν θα μείνει ανοικτό για πολύ ακόμη.

Π. Γ. Π.

Πλήθος πιστών στην προσευχή της Παρασκευής, στο τέμενος «Ιμάμης Χομεϊνί», στην Τεχεράνη. Η μηλούζα με τη διαφήμιση καζίνου του Λας Βέγκας, που επέλεξε να φορέσει ο νέος δεξιά, είναι μάλλον μια (επικίνδυνη) άστοχη ενδυματολογική επιλογή, παρά πράξη αντίστασης.

ΑΠΟΨΗ

Οι αντοχές του καθεστώτος της Τεχεράνης

Του ΜΑΝΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

Η κυρίαρχη δυτική οπτική για το Ιράν παραμένει σε μεγάλο βαθμό απλουστευτική, παραβλέποντας κρίσιμες ιστορικές και κοινωνικές διαστάσεις. Η επανάσταση του 1979 ανέτρεψε τη μοναρχία μέσω μιας ευρείας κοινωνικής συμμετοχής που περιλάμβανε κοσμικούς εθνικιστές, μαρξιστικές και ισλαμοαριστερές οργανώσεις, τον σιιτικό κλήρο και ισχυρά εργατικά συνδικάτα. Τελικά ο αγιατολάχ Χομεϊνί κατόρθωσε να επιβάλει ένα σύστημα διακυβέρνησης που έχει στον πυρήνα του την έννοια της επιτροπείας του νομικού - θεολόγου (velayat-e faqih). Η πολιτική εξουσία πρέπει να ασκείται από έναν ανώτατο θρησκευτικό ηγέτη, ο οποίος λειτουργεί ως θεματοφύλακας της επανάστασης και της ισλαμικής νομιμότητας. Ο Χομεϊνί όμως ενσωμάτωσε στο νέο πολιτειακό οικοδόμημα και

μερικά ρεπουμπλικανικά στοιχεία, θεσμοθετώντας την άμεση εκλογή προέδρου και τη λειτουργία κοινοβουλίου. Για τρεις δεκαετίες, η ιρανική ηγεσία δεν αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα στο εσωτερικό της χώρας.

Εντούτοις, η πολιτική νομιμοποίηση του συστήματος εξουσίας έχει μειωθεί σημαντικά. Οι μαζικές διαδηλώσεις των τελευταίων ετών καταδεικνύουν το μέγεθος της κοινωνικής δυσαρέσκειας. Η ένταση των κινητοποιήσεων και η διεύρυνση της κοινωνικής τους βάσης, με συμμετοχή ομάδων που παραδοσιακά δεν αμφισβητούσαν δημόσια το καθεστώς (π.χ. οι «μπαζάρς», δηλαδή οι μικροέμποροι), υποδηλώνουν μια κρίση αντιπροσώπευσης. Σε κάθε περίπτωση, μια αμερικανική επέμβαση δεν είναι πιθανόν να οδηγήσει στην ανατροπή της ιρανικής πολιτικής τάξης για του-

λάχιστον τέσσερις λόγους.

Πρώτον, η Τεχεράνη έχει αποδείξει επανειλημμένως την ανθεκτικότητά της σε εξωτερικές επεμβάσεις και πιέσεις. Η σημερινή ηγετική ομάδα απαρτίζεται από ανθρώπους που έχουν πολεμήσει στα νιάτα τους στον αιματηρό πόλεμο Ιράν - Ιράκ. Δεν πρόκειται να παραδώσουν την εξουσία χωρίς αντίσταση μέχρις εσχάτων. Αυτή είναι μια εκτίμηση που συμμερίζονται σχεδόν όλοι οι αξιόπιστοι ξένοι αναλυτές. Αν κάποιος δεν έχει πλέον τίποτα να χάσει, τείνει να συμπεριφέρεται με τρόπους που υπερβαίνουν τις συνήθειες ορθολογικές στρατηγικές κόστους - οφέλους.

Δεύτερον, η πρόσφατη ιστορία των δυτικών επεμβάσεων στην ευρύτερη περιοχή καταδεικνύει μια αδήριτη πραγματικότητα. Η αποκλειστική χρήση αεροπορικής

ισχύος δεν επαρκεί για την ανατροπή αυταρχικών καθεστώτων. Δεν κατέστη εφικτό στο Αφγανιστάν (2001), στο Ιράκ (2003), στη Λιβύη (2011) και δεν πρόκειται να συμβεί ούτε στην περίπτωση του Ιράν. Το ενδεχόμενο μαζικών κερσαίων επιχειρήσεων θα πρέπει να αποκλειστεί, λόγω των μεγάλων ορεινών όγκων και του μεγέθους της ιρανικής επικράτειας.

Τρίτον, μια γενικευμένη αμερικανική επίθεση είναι πολύ πιθανόν να προκαλέσει δυσανάλογο αριθμό θυμάτων. Στη χώρα υπάρχει μεγάλη παράδοση αντιαμερικανισμού από τη δεκαετία του 1950, όταν αμερικανικές και βρετανικές μυστικές υπηρεσίες οργάνωσαν πραξικόπημα εναντίον του δημοκρατικά εκλεγμένου πρωθυπουργού Μοσαντέκ. Κανείς δεν είναι σε θέση να προβλέψει με βεβαιότητα πώς θα αντιδράσει η ιρανική κοινωνία απέναντι στο ενδεχόμε-

νο μιας πλήρους κρατικής κατάρρευσης. Το πάθημα του Ιράκ δεν πρέπει να ξεχαστεί τόσο εύκολα.

Τέταρτον, μια στρατιωτική εκστρατεία με στόχο την ανατροπή του καθεστώτος θα απαιτούσε, για να είναι επιχειρησιακά βιώσιμη, την υποστήριξη ορισμένων γειτονικών κρατών. Στη σημερινή συγκυρία, καμία χώρα της Μέσης Ανατολής (πλην Ισραήλ) δεν φαίνεται διατεθειμένη να εμπλακεί σε μια παρατεταμένη σύγκρουση με το Ιράν. Μια ασύμμετρη αντίδραση της Τεχεράνης μπορεί να προκαλέσει περιφερειακή αποσταθεροποίηση και να οδηγήσει σε απρόβλεπτες εξελίξεις. Εξάλλου, οι ιρανικές δυνάμεις διαθέτουν τα μέσα για να κλείσουν τα Στενά του Ορμούζ, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την τιμή του πετρελαίου.

Καταληκτικά, η ανατροπή του ιρανικού καθεστώτος δεν αποτελεί έναν

ρεαλιστικό στόχο για την Ουάσιγκτον. Η αμερικανική στρατιωτική ηγεσία φαίνεται να το κατανοεί. Αυτό δυστυχώς δεν σημαίνει ότι η διοίκηση Τραμπ τελικά δεν θα προβεί σε έναν λανθασμένο στρατηγικό υπολογισμό, υπερεκτιμώντας τις δυνατότητές της. Προφανώς η Αθήνα δεν δύναται να επηρεάσει τις εξελίξεις στον Περσικό Κόλπο. Ούτε εδώ αμφισβητείται η ανάγκη διασφάλισης του στρατηγικού χαρακτήρα των ελληνοαμερικανικών σχέσεων. Ωστόσο, η Αθήνα θα μπορούσε να εξηγήσει καλύτερα στον Ουάσιγκτον ποια είναι ακριβώς η θέση της στο συγκεκριμένο ζήτημα. Τα ελληνικά συμφέροντα σαφώς δεν εξυπηρετούνται από έναν νέο «ατελείωτο» πόλεμο στη Μέση Ανατολή.

Ο κ. Μάνος Καραγιάννης είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και Reader in International Security στο King's College London.

«Τι έκανες εσύ στον πόλεμο;»

Οι ανισότητες στο εισόδημα αλλά και στη στράτευση διαμορφώνουν ένα νέο κοινωνικό τοπίο στην Ουκρανία

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

Στο ξενοδοχείο Intercontinental του Κιέβου πολιτικοί, επιχειρηματίες και ξένοι δημοσιογράφοι μεγάλων ΜΜΕ βυθίζονται στους άνετους καναπέδες, τρώνε φουά γκρα και συζητούν για τον πόλεμο σαν αυτός να διεξάγεται κάπου πολύ μακριά. Στην προστατευμένη αυτή «φούσκα», εξάλλου, δεν κάνει κρύο, δεν έχει διακοπές ρεύματος και η απειλή είναι ανεπαίσθητη.

Στα 5 ένα δώρο

Μπορεί χιλιάδες πολίτες της χώρας να μην έχουν για ώρες ή μέρες νερό στα σπίτια τους όταν οι Ρώσοι πλήττουν τις ενεργειακές υποδομές, αλλά το Good Wine, το ακριβό σούπερ μάρκετ στην καρδιά της ουκρανικής πρωτεύουσας, με τα πολυτελή αυτοκίνητα που συνωστίζονται στο πάρκινγκ του, έχει προσφορά τα Fiji: για κάθε πέντε μπουκάλια νερό ένα δώρο.

Οι ανισότητες είναι παντού ορατές, ειδικά ύστερα από τέσσερα χρόνια πολέμου. Η Παγκόσμια Τράπεζα εκτιμά ότι το 2025 το ποσοστό φτώχειας στη χώρα ήταν σχεδόν 37%, σημαντικά υψηλότε-

ρο σε σχέση με τα επίπεδα πριν από το 2022.

Ένα στα τέσσερα νοικοκυριά περιλαμβάνει πλέον ένα μέλος που είτε είναι εκτοπισμένος στο εσωτερικό της χώρας, είτε βετεράνος, είτε έχει κάποιο πρόβλημα υγείας ή αναπηρία εξαιτίας της ρωσικής εισβολής.

Την ίδια στιγμή, η διαφθορά δεν γίνεται ανεκτή σε μια κοινωνία που τη θεωρούσε μέχρι πρότινος σχεδόν ενδημική. Το αστείο που κυκλοφορεί τα τελευταία χρόνια στην Ουκρανία είναι πως η νέα γενιά δεν ξέρει να «λαδώνει», αφού έχει περιοριστεί η διαφθορά σε μικρή κλίμακα. Η είδηση ότι ο πρώην υπουργός Ενέργειας Γερμάν Γκαλουσένκο συνελήφθη ενώ προσπαθούσε να εγκαταλείψει τη χώρα αποκατέστησε στα μάτια των πολιτών την τιμή της εθνικής αρχής για την καταπολέμηση της διαφθοράς και της επιχείρησης «Μίδας».

Κατά τον Άντον Γκρουσέτσκι, διευθυντή του Διεθνούς Ινστιτούτου Κοινωνιολογίας στο Κίεβο (KIS), το ερώτημα «Τι έκανες εσύ στον πόλεμο;» θα διχάσει μεταπολεμικά την ουκρανική κοινω-

νία. Εοτίες έντασης διαφαινόνται ήδη μεταξύ ανυπότακτων και βετεράνων, αλλά και μεταξύ κατοίκων διαφορετικών περιοχών που αντιμετωπίζουν μεγάλες οικονομικές ανισότητες.

Όσοι μένουν κοντά στην εμπόλεμη ζώνη δύσκολα θα επιστρέψουν σε πόλεις όπως η Χερσώνα ή το Χάρκοβο, που δεν θεωρούνται πλέον ασφαλείς για να ξαναβούν τις επιχειρήσεις τους, επισημαίνει στην «Κ» ο Γκρουσέτσκι.

Η στρατηγική

Για το Κίεβο η στρατηγική στον πόλεμο είναι οι απώλειες στις τάξεις του ρωσικού στρατού να υπερβαίνουν τη δυνατότητα στρατολόγησής νέων ανδρών. Αυτό συμβαίνει όντως τους τελευταίους μήνες. Σε οικονομικό επίπεδο «η Ρωσία αρχίζει πλέον να αισθάνεται τις συνέπειες των κυρώσεων και διαφαίνεται μια επερχόμενη οικονομική κρίση», επισημαίνει ο Στέφαν Μάιστερ, επικεφαλής του Κέντρου για τη Διακυβέρνηση στην Ανατολική Ευρώπη και τη Ρωσία στο Γερμανικό Συμβούλιο Διεθνών Σχέσεων.

«Ωστόσο, φοβάμαι ότι η μορφή

μιας «ειρηνευτικής συμφωνίας» που θα προωθούσε ο Τραμπ δεν θα οδηγήσει σε πραγματικό τέλος του πολέμου και πιθανότατα δεν θα επιφέρει ουσιαστικό αποτέλεσμα. Αν τελικά επιβληθεί μια συμφωνία, αυτό ενδέχεται να διχάσει περαιτέρω την Ουκρανία, καθώς θα πρόκειται για μια κακή συμφωνία».

Ο φόβος μιας κακής συμφωνίας συσπειρώνει προς το παρόν την κοινή γνώμη γύρω από τον πρόεδρο Βολοντίμιρ Ζελένσκι, ο οποίος εξακολουθεί να απολαμβάνει μεγάλα ποσοστά εμπιστοσύνης έως και 54% στις δημοσκοπήσεις. Οι διαπραγματεύσεις στη Γενεύη συνεχίζονται, αλλά ελάχιστοι στην Ουκρανία θεωρούν ότι θα αποδώσουν σύντομα καρπούς.

Θα είναι, λοιπόν, το 2027 η χρονιά-κλειδί για τον τερματισμό του πολέμου, όπως πολλοί πιστεύουν και ελπίζουν στην Ουκρανία; Ο Μάιστερ απαντάει στην «Κ» ότι «εδώ και δύο χρόνια υποστηρίζεται πως το εκάστοτε έτος θα είναι το καθοριστικό και παρ' όλα αυτά ο πόλεμος συνεχίζεται. Σίγουρα υπάρχει μια μεταβολή με τον παράγοντα Τραμπ, ο οποίος

πράγματι επιχειρεί να τερματίσει αυτόν τον πόλεμο με τον δικό του τρόπο, ασκώντας κυρίως πίεση στην Ουκρανία». Κατά τη γνώμη του, «η Ουκρανία θα αντιμετωπίσει πρόβλημα με το ανθρώπινο δυναμικό της, καθώς απλώς δεν διαθέτει επαρκή πληθυσμό, ενώ η Ρωσία έχει προσαρμόσει ταχύτερα τα οπτικά και μη επανδρωμένα συστήματά της».

Οι δύο κλεψύδρες

Υπό αυτήν την έννοια, ο Μάιστερ εκτιμά ότι πράγματι «το επόμενο έτος θα μπορούσε να αποδειχθεί καθοριστικό, διότι τότε η Ουκρανία ενδέχεται να έχει αποδυναμωθεί σε τέτοιο βαθμό, ώστε η Ρωσία να επιχειρήσει εκ νέου επίθεση. Ωστόσο, αν εξετάσει κανείς τις τάσεις στη Ρωσία, διαπιστώνει ότι η χώρα προετοιμάζεται για έναν πόλεμο διαρκείας: στρατιωτικοποίηση της κοινωνίας, μετάβαση σε οικονομία πολέμου, μαζική παραγωγή όπλων και πυρομαχικών. Πιθανότατα πρέπει να υποθέσουμε ότι στη συνέχεια το διακύβευμα θα είναι η δοκιμή της επιχειρησιακής ικανότητας του ΝΑΤΟ και του άρθρου 5».

Νεκροταφείο πεσόντων στο Λβιβ, στη δυτική Ουκρανία. Το τμήμα για την ελευθερία έχει αρχίσει να εξελίσσεται σε εορτή έντασης μεταξύ κοινωνικών ομάδων, ακόμη και πόλεων.

ΑΠΟΨΗ

Συνηθίσαμε τον πόλεμο. Και τον ξεχάσαμε

Της **ΣΙΣΣΥΣ ΑΛΩΝΙΣΤΙΩΤΟΥ**

Η διεθνής και εγχώρια δημοσιογραφική κάλυψη του πολέμου στην Ουκρανία ακολουθεί ένα επαναλαμβανόμενο ιστορικό μοτίβο: αρχική έκρηξη προσοχής, σταδιακή εξομάλυνση και τελικά απομείωση της κάλυψης, παρά τη συνεχιζόμενη ένταση της σύγκρουσης. Πρόκειται για μια δυναμική που έχει περιγραφεί, θεωρητικά και εμπειρικά, στη μελέτη της δημόσιας προσοχής σε παρταταμένους κρίσεις.

Στις απαρχές της εισβολής, η παγκόσμια κοινή γνώμη λειτουργήσει σχεδόν ως ενιαίο ψυχολογικό σύνολο, με όρους που θυμίζουν Γκιστάβ Λε Μπων στην «Ψυχολογία των Μαζών» (1895): το πλήθος κινητοποιείται από έντονο συναίσθημα, οπτική ταύτιση και ηρωικές αφηγήσεις.

Η αρχική δημοσιογραφική αφήγηση ήταν έντονα αξιακή. Η υποστήριξη της Ουκρανίας παρουσιαζόταν ως ηθική επιταγή για την υπεράσπιση της δημοκρατίας και των «δυτικών αξιών», ενώ οι ανθρωπιστικές συνέπειες της εισβολής κυριαρχούσαν στην ειδησεογραφία.

Οι εικόνες από τη Μαριούπολη και την Μπούτσα κατέκλυζαν πρωτοσέλιδα, τηλεοπτικούς δέκτες και κοινωνικά δίκτυα, συγκροτώντας ένα καθεστώς υψηλής συναισθηματικής εγρήγορσης.

Τα δεδομένα του GDELT, της διεθνούς βάσης παρακολούθησης ειδήσεων και γεγονότων σε πραγματικό χρόνο, επιβεβαιώνουν εμπειρικά αυτή τη φάση. Από τον Φεβρουάριο έως τον Μάιο 2022 ο όγκος των αναφορών εκτοξεύεται σε ιστορικά υψηλά επίπεδα και ο τόνος των δυτικών Μέσων καταγράφεται ως έντονα αρνητικός και καταδικαστικός. Λέξεις όπως «εισβολή», «σφαγή», «πρόσφυγες» και συνεχείς ενδείξεις «έκτακτο» ή «live» συγκροτούσαν ένα περιβάλλον διαρκούς επείγοντος.

Ωστόσο, ήδη από το καλοκαίρι του 2022 αρχίζει η σταδιακή κανονικοποίηση. Σύμφωνα με δείκτες όγκου αναφορών στο GDELT, αυτές μειώνονται κατά 40%-60%, ο τόνος γίνεται λιγότερο έντονος και το δημοσιογραφικό πλαίσιο μετατοπίζεται: ο πόλεμος παρουσιάζεται λιγότερο ως σοκ και περισσότερο ως μόνιμη διεθνής κρίση με οικονομικές και γεωπο-

λιτικές συνέπειες. Οι όροι «ενέργεια», «κυρώσεις», «εφοδιαστικές αλυσίδες», «ΝΑΤΟ» και «Ε.Ε.» μπαίνουν στο επίκεντρο. Η πολεμική ανταπόκριση συνυπάρχει πλέον με την ανάλυση επιπτώσεων.

Από το φθινόπωρο του 2023 και μετά, η μετατόπιση γίνεται πιο εμφανής. Η καθαρή πολεμική ανταπόκριση μειώνεται περισσότερο και

Παρά την αρχική πεποίθηση ότι η ιστορία και οι αξίες δοκιμάζονται, η εξέλιξη της προσοχής ακολουθεί τελικά τους γνώριμους μηχανισμούς της θεαματικής δημοσιοποίησης: κορύφωση, εξομάλυνση, φθορά.

αντικαθίσταται από ερμηνευτική και πολιτική θεματολογία: βοήθεια, αντοχές της Ουκρανίας, διαπραγματευτικά σενάρια, μεταπολεμική ανασυγκρότηση. Οι συμβολικές επισκέψεις ηγετών στο πεδίο

υποχωρούν έναντι διπλωματικών συναντήσεων και διεθνών συνόδων. Ο πόλεμος συνεχίζεται, αλλά δεν είναι πια στο κέντρο της ειδησεογραφίας.

Στη μετατόπιση αυτή συμβάλλουν και εξωτερικοί παράγοντες. Η πολιτική επάνοδος Τραμπ και η ανάδυση νέων διεθνών κρίσεων, ιδίως στη Μέση Ανατολή και στη Γάζα, απορροφούν σημαντικό μέρος της διεθνούς προσοχής. Ταυτοχρόνως, ενισχύεται το φαινόμενο της «κόπωσης από τις ειδήσεις» (news fatigue) κατέγραψε την ψυχολογική κόπωση κοινού και μέσων απέναντι σε επαναλαμβανόμενες εικόνες καταστροφής. Στη σύγχρονη βιβλιογραφία πολεμικής επικοινωνίας, το τελικό στάδιο αυτής της διαδικασίας περιγράφεται ως attenuation της κάλυψης: σταδιακή μείωση της έντασης και του όγκου της δημοσιογραφικής προ-

βολής, ενώ η σύγκρουση συνεχίζεται. Αυτό καταγράφεται καθαρά στην περίπτωση της Ουκρανίας.

Η εξέλιξη συνδέεται επίσης με την «οικονομία της προσοχής» που περιέγραψε ο Χέρμπερτ Σάιμον (1971): σε συνθήκες υπερπληροφόρησης, το σπάνιο αγαθό δεν είναι η πληροφορία αλλά η ανθρώπινη προσοχή. Ο ταχύς κύκλος ειδήσεων και η αλγοριθμική ιεράρχηση θεμάτων επιταχύνουν τη φθορά της. Όσο περισσότερο διαρκεί μια σύγκρουση, τόσο δυσκολότερο γίνεται να διατηρηθεί η ίδια ένταση κάλυψης.

Ανάλογο μοτίβο έχει καταγραφεί ιστορικά ήδη στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όπου η δημοσιογραφική ένταση μειώθηκε μετά το αρχικό σοκ, παρά την κλιμάκωση της βίας. Η αναλογία των φάσεων με την Ουκρανία είναι αξιοσημείωτη: σοκ (1939/2022), κανονικοποίηση (1940-42/2022-2023), εξασθένηση ενδιαφέροντος (1943-45/2023-2025).

Στο σύγχρονο περιβάλλον μετρήσιμης ψηφιακής απήχησης, το κοινό συμμετέχει ενεργά στη διαμόρφωση της ειδησεογραφικής ιεράρχη-

σης. Τα Μέσα παρακολουθούν σε πραγματικό χρόνο αναγνώσεις, χρόνο θέασης και διαμοιρασμούς και προσαρμόζουν τη θεματολογία αναλόγως. Δημιουργείται έτσι ένας βρόχος ανατροφοδότησης: η μείωση του ενδιαφέροντος οδηγεί σε λιγότερη κάλυψη, η οποία με τη σειρά της μειώνει την ορατότητα του θέματος.

Η γενική αυτή τάση εμφανίζεται και στην ελληνική περίπτωση αλλά η εξασθένηση της προσοχής εμφανίζεται εντονότερη από ό,τι σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Η πορεία της κάλυψης του πολέμου στην Ουκρανία και οι αντιδράσεις των ανθρώπων ως «κοινού» αναδεικνύουν μια επίμονη κοινοτοπία. Παρά την αρχική πεποίθηση ότι η ιστορία και οι αξίες δοκιμάζονται, η εξέλιξη της προσοχής ακολουθεί τελικά τους γνώριμους μηχανισμούς της θεαματικής δημοσιότητας: κορύφωση, εξομάλυνση, φθορά. Η διάρκεια του πολέμου υπερβαίνει τη διάρκεια της προσοχής. Και η συλλογική εγρήγορση, ακόμη και απέναντι σε μια σύγκρουση που βιώθηκε ως αξιακή, αποδεικνύεται πεπτερασμένη.

Οι πρίγκιπες είναι γυμνοί

Ένα πέπλο μυστικότητας διαφύλασσε το κύρος του παλατιού. Οχι πια

Του ΣΑΪΜΟΝ ΝΙΞΟΝ

Λίγοι βγήκαν από το σκάνδαλο Επσταϊν με ενισχυμένο το κύρος τους. Με ικανοποίηση, όμως, μπορώ να πω ότι ο πατέρας μου συγκαταλέγεται σε αυτούς. Ως Βρετανός πρέσβης στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα το 2004, εξοργίστηκε τόσο από την αγενή συμπεριφορά του τότε πρίγκιπα Αντρίου κατά τη διάρκεια επίσημης επίσκεψης –υπό την ιδιότητά του ως ειδικού εμπορικού απεσταλμένου της κυβέρνησης– ώστε θεώρησε αναγκαίο να αποστείλει επίσημη επιστολή διαμαρτυρίας προς τον επικεφαλής του Φόρεϊν Όφς. Η στάση του Αντρίου, επισήμαινε, όχι μόνο δεν ενίσχυσε τις σχέσεις της Βρετανίας με έναν κρίσιμο στρατηγικό και εμπορικό σύμμαχο, αλλά τις υπονόμωσε.

Όλα αυτά τα χρόνια τον άκουγα να επανέρχεται συχνά στο περιστατικό, κάθε φορά που η συμπεριφορά του Αντρίου γινόταν ειδηση. Πλέον, όμως, η ιστορία έγινε γνωστή σε όλους, καθώς κάποιος στη δημόσια διοίκηση ανέσυρε την επιστολή του πατέρα μου και τη διοχέτευσε σε μεγάλη εφημερίδα, η οποία την πρόβαλε στο πρωτοσέλιδο της το περασμένο Σάββατοκύριακο. Εκείνο που δεν ανέφεραν τα δημοσιεύματα ήταν ότι ο πατέρας μου δεν έλαβε ποτέ απάντηση, ούτε καν επιβεβαίωση παραλαβής της επιστολής του. Δεν υπάρχει επίσης καμία ένδειξη ότι έγινε οποιαδήποτε επίσημη ενέργεια. Χρειάστηκαν άλλα επτά χρόνια μέχρι να εξαναγκαστεί ο Αντρίου να αποχωρήσει από το αξίωμά του.

Κουλτούρα ατιμωρησίας

Αναφέρω την ιστορία όχι μόνο από υλική υπερφάνεια, αλλά επειδή φωτίζει το γιατί οι επιπτώσεις του σκανδάλου Επσταϊν στη Βρετανία υπερβαίνουν κατά πολύ τη μοίρα ενός έκπτωτου μέλους της βασιλικής οικογένειας, ο οποίος έχει πλέον συλληφθεί ως ύποπτος για παράπτωμα κατά την άσκηση δημόσιου λειτουργήματος – αδικμα που δυνάμικα επισύρει ποινή φυλάκισης. Η εμπειρία του πατέρα μου αποκαλύπτει μια βαθιά ριζωμένη κουλτούρα μυστικότητας γύρω από τη μοναρχία, η οποία στην περίπτωση του Αντρίου φαίνεται να μετεξελιχθηκε σε κουλτούρα ατιμωρησίας, απειλώντας πλέον τα ίδια τα θεμέλια του θεσμού.

Ο προβληματικός χαρακτήρας του Αντρίου ήταν, άλλωστε, ευρέως γνωστός στους κύκλους

της εξουσίας. Ακόμη και ο ίδιος ο αδελφός του, ο σημερινός βασιλιάς, φέρεται να είχε προειδοποιήσει κατά του διορισμού του ως εμπορικού απεσταλμένου. Ωστόσο, καμία επίσημη διαμαρτυρία από άλλους εν ενεργεία διπλωμάτες δεν έχει δει μέχρι σήμερα το φως της δημοσιότητας. Ορισμένοι δημόσιοι λειτουργοί αποκάλυψαν ανώνυμα στο BBC ότι επιχείρησαν να εμποδίσουν το κράτος να καλύψει δαπάνες για μασάζ και άλλες υπερβολές που ο Αντρίου είχε χρεώσει ως έξοδα –δαπάνες που δεν θα εγκρίνονταν για κανέναν άλλο αξιωματούχο–, αλλά τους ζητήθηκε να τις πληρώσουν ούτως ή άλλως.

Το προστατευτικό πέπλο μυστικότητας που τον κάλυπτε επί χρόνια αντανάκλouse εν μέρει τον σεβασμό προς τη μητέρα του, την εκλιπούσα βασίλισσα Ελισάβετ Β', της οποίας η αδυναμία στον αγα-

πημένο της γιο ήταν κοινό μυστικό. Βαθύτερα, όμως, η μυστικότητα ήταν εγγενές στοιχείο της λειτουργίας του βρετανικού κράτους. Στο έργο του «The English Constitution», ο βικτωριανός συγγραφέας Γουόλτερ Μπάτζετ περιέγραψε τη μοναρχία ως το «σεβάσμιο» συστατικό του συντάγματος, σε αντίθεση με την κυβέρνηση και το κοινοβούλιο που αποτελούσαν το «αποτελεσματικό». Ο σεβασμός αυτός, ωστόσο, προϋπέθετε τη διατήρηση μιας ορισμένης μυστηριακής αύρας. «Μην αφήνετε το φως της ημέρας να πέσει πάνω στη μαγεία», προειδοποιούσε – η υπερβολική διαφάνεια θα εξασθενούσε τη δύναμή της στη συλλογική φαντασία.

Κολακεία βορειοκορεατική

Το φως, βεβαίως, διεισδύει εδώ και χρόνια. Σε κάποιο βαθμό το επέτρεψε η ίδια η βασιλική οικο-

γένεια, επιχειρώντας να συνδεθεί με το κοινό στη σύγχρονη εποχή των μέσων ενημέρωσης. Σε άλλες περιπτώσεις επιβλήθηκε από τα γεγονότα – όπως όταν η βασίλισσα Ελισάβετ συμφώνησε να αρχίσει να πληρώνει φόρους για να συμβάλει στην αποκατάσταση του κάστρου του Ουίνδσορ μετά την πυρκαγιά του 1992. Παρ' όλα αυτά, Τύπος και κοινή γνώμη συνέχισαν έως πρόσφατα να συμπτύσσονται σε ένα εντυπωσιακό καθεστώς σιωπής. Τις εβδομάδες που ακολούθησαν τον θάνατο της βασίλισσας και την ανάρρηση του Καρόλου Γ', ο βρετανικός Τύπος, σχεδόν χωρίς εξαίρεση, υιοθέτησε ένα ύφος που δύσκολα θα περιγραφόταν αλλιώς: η κολακεία έφτασε σε επίπεδα Βόρειας Κορέας.

Σήμερα, το σκάνδαλο Αντρίου απειλεί να σκίσει τα παραπετάσματα. Το γεγονός ότι ένα μέλος της βασιλικής οικογένειας συνελ-

φθη, κρατήθηκε επί έντεκα ώρες σε αστυνομικό τμήμα και ενδέχεται να βρεθεί ενώπιον της Δικαιοσύνης –ακόμη και στη φυλακή– καταρρίπτει την αντίληψη ότι οι βασιλείς βρίσκονται υπεράνω του νόμου. Καθώς η έρευνα συνεχίζεται, εντείνονται οι πιέσεις για να αποκαλυφθεί ποιος γνώριζε τι και πότε για τη συμπεριφορά του. Διατυπώνονται επίσης αιτήματα να ανοίξουν τα αρχεία της μοναρχίας και να δημοσιοποιηθούν τα οικονομικά της στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων της διαθήκης της εκλιπούσας βασίλισσας και της προέλευσης των 12 εκατ. λιρών που κατέβαλε ο Αντρίου στη Βιρτζίνια Τζιούφρε για τον εξωδικαστικό συμβιβασμό των καταγγελιών σεξουαλικής κακοποίησης.

Παράλληλα, παλαιά ταμπού καταρρέουν. Η παράδοση που θέλει το κοινοβούλιο να μη συζητά τη βασιλική οικογένεια παρακάμφθηκε την περασμένη εβδομάδα, με το επιχείρημα ότι ο Αντρίου δεν αποτελει πλέον ενεργό μέλος της. Ήδη από το 1936, όταν ένας απειθαρχος βασιλιάς εξαναγκάστηκε σε παραίτηση, είχε καταστεί σαφές ότι η μοναρχία υφίσταται κατ' ανοχήν του κοινοβουλίου. Τα κυβερνητικά σχέδια για τροποποίηση της σειράς διαδοχής ώστε να εξαιρεθεί από αυτήν ο Αντρίου θα διαβρώσουν περαιτέρω την κληρονομική αρχή. Πιθανές είναι και πρόσθετες μεταρρυθμίσεις για τη συρρίκνωση του θεσμού όταν ο πρίγκιπας Ουίλιαμ ανέλθει στον θρόνο.

Το ανοιχτό ερώτημα

Θα ήταν, ωστόσο, υπερβολή να υποστηριχθεί ότι απειλείται η ίδια η μοναρχία. Το σκάνδαλο δεν έχει αγγίξει μέχρι στιγμής τον βασιλιά, ούτε τον διάδοχό του. Επιπλέον, ο θεσμός είναι πολύ βαθιά θεμελιωμένος στο συνταγματικό οικοδόμημα της Βρετανίας ώστε να εξεταστεί σοβαρά η κατάργησή του – κάτι τέτοιο θα προκαλούσε μείζονα πολιτειακή κρίση που καμία κυβέρνηση δεν θα επιθυμούσε. Το Στέμμα παραμένει ένας ευρέως ενοποιητικός εθνικός θεσμός, υπεράνω κομματικών αντιπαραθέσεων, με ισχυρή λαϊκή στήριξη. Το αν, όμως, μπορεί να διατηρησει την αίγλη του υπό τη πλήρη φως της δημοσιότητας παραμένει ανοιχτό ερώτημα.

Ο κ. Σάιμον Νίξον είναι ανεξάρτητος σχολιαστής και εκδότης του ενημερωτικού δελτίου Wealth of Nations στο Substack.

Μήνυμα στο Μπάκιγχαμ

Το γεγονός ότι ένα μέλος της βασιλικής οικογένειας συνεληφθή και ενδέχεται να βρεθεί ενώπιον της Δικαιοσύνης –ακόμη και στη φυλακή– καταρρίπτει την αντίληψη ότι οι βασιλείς βρίσκονται υπεράνω του νόμου.

Η Πράσινη υδραυλικός που έσπασε τον δικομματισμό

Τι σηματοδοτεί η ανέλπιστη νίκη της Χάνα Σπένσερ στο εργατικό Μάντσεστερ

Του ανταποκριτή μας στο ΛΟΝΔΙΝΟ ΘΥΜΙΟΥ ΤΖΑΛΛΑ

Οι Λαϊκές συννοικίες Γκόρντον και Ντέντον βρίσκονται στα νοτιοανατολικά προάστια του Μάντσεστερ. Εδώ μεγάλωσαν οι αδελφοί Γκάλαχερ και στα ντιμπέτι των επαναστατικών κοινοβουλευτικών εκλογών για την τοπική έδρα η ερώτηση προς τους υποψηφίους για το ποιο είναι το αγαπημένο τους τραγούδι από τους Oasis ήταν στανταράκι. Τον τελευταίο μήνα, οι δρόμοι της εκλογικής περιφέρειας έγιναν το εργαστήρι όπου παίρνει σχήμα το νέο πολιτικό τοπίο της Βρετανίας, στην πιο συνταρακτική αλλαγή του εδώ και αιώνες. Το δεξιό λαϊκιστικό Reform του Νάιτζελ Φάρατζ είχε ανακηρύξει την αναμέτρηση δημοψήφισμα για την παραμονή του Εργατικού Κip Στάρμερ στην πρωθυπουργία. Οι Πράσινοι την αντιμετώπισαν ως τη στιγμή που θα τους εδραίωνε στη συνειδηση της κοινής γνώμης ως το κυρίαρχο αντίπαλον δέος στον Φάρατζ. Και οι Εργατικοί την περιέγραψαν ως «τη μάχη για την ψυχή της χώρας». Για την υποψήφια του Εργατικού Κόμματος Αγγελική Στόγια, η αναμέτρηση είχε τη δική της

ιστορική σημασία: Αν τις κέρδιζε, θα ήταν η πρώτη Ελληνίδα βουλευτής στο κοινοβούλιο του Γουέστμινστερ. Οι Πράσινοι τελικά πήραν την έδρα με άνεση: 41% έναντι 29% του Reform. Οι Εργατικοί λίγο πιο πίσω στο 26%. Το Συντηρητικό Κόμμα, με λιγότερο από 2%, υπέστη την απόλυτη πολιτική ατίμωση: χάνει τις 500 λίρες που είχε καταβάλει ως εγγύηση συμμετοχής της υποψήφιας Σαρλότ Κάντεν στις εκλογές – είναι το ελάχιστο προβλεπόμενο διοικητικό κόστος για να ασχοληθεί το κράτος με μία υποψηφιότητα.

Και όμως, το 2024 οι Labour είχαν επικρατήσει με 51%, το Reform είχε έρθει δεύτερο με 14% και οι Πράσινοι τρίτοι με 13%. Οι Labour εκλέγουν εκεί τον βουλευτή τους πάππου προς πάππου, από την εποχή του ιδρυτή του κόμματος Ράμσεϊ ΜακΝτόναλντ. Στις 35 εκλογικές αναμετρήσεις από το 1906 μέχρι την περασμένη Πέμπτη, οι Εργατικοί είχαν χάσει μόνο μία φορά: το 1931 από τους Συντηρητικούς. Μόνο που στη Βρετανία δεν υπάρχουν πια σίγουρες έδρες. Γι' αυτό και οι επαναστατικές εκλογές του Γκόρντον και Ντέ-

Η Χάνα Σπένσερ «άγγιξε» τους ψηφοφόρους στις υποβαθμισμένες περιοχές: γνήσιο λαϊκό παιδί της λευκής εργατικής τάξης, χόρευε με σημαίες του Μπανγκλαντές, με γυναικές με μαντίλες και έστελνε τα προεκλογικά της μηνύματα στα σουρτουά, τη γλώσσα του Πακιστάν.

REUTERS/PHIL NOBLE

ντον είχαν μια σπάνια ιστορική φόρτιση: μια πρόβα τζενεράλε για το ιστορικό τέλος του δικομματισμού στη Βρετανία. Η 34χρονη τοπική σύμβουλος, υδραυλικός στο επάγγελμα, Χάνα Σπένσερ, που κέρδισε τις εκλογές στο Μάντσεστερ, είχε αρχικά θεωρηθεί από πολλούς λάθος υποψηφιότητα σε λάθος περιοχή. Στο Διαδίκτυο εμφανίστηκαν παλαιότερα σχόλιά της με τα οποία περιέγραφε την ανακούφισή της όταν μετακόμισε από την περιοχή, «αφού είχε γεμίσει με takeaways για ξέπλυμα χρήματος». Ακόμη και αν τα σχόλια ήταν απαξιωτικά, η Σπένσερ περιέγραφε μια αληθινή υποβάθμιση, ορατή διά γυμνού οφθαλμού. Στο Γκόρντον και Ντέντον, το ποσοστό σχετικής παιδικής φτώχειας είναι διπλάσιο από τον εθνικό μέσο όρο. Πολλές γειτονιές με ένδοξο παρελθόν στη μεταποίηση και στη μηχανουργία τώρα συγκαταλέγονται στο 10% των πιο υποβαθμισμένων περιοχών της Αγγλίας. Η ανατολική πλευρά, στο Ντέντον, είναι λαϊκή «white British», εκεί όπου στόχευε το Reform. Στη δυτική πλευρά, στο Γκόρντον, περίπου το 28% του πληθυσμού είναι μουσουλμάνοι,

στόχος των Πρασίνων. Το μεγάλο ποσοστό της Σπένσερ δείχνει ότι κατάφερε να συνομιλήσει και με τις δύο κοινότητες. Ένα γνήσιο λαϊκό παιδί της λευκής εργατικής τάξης, που χόρευε με σημαίες του Μπανγκλαντές, με γυναίκες με μαντίλες και έστελνε τα προεκλογικά της μηνύματα στα σουρτουά, την επίσημη γλώσσα στο Πακιστάν.

«Δώσ' τα όλα»

Η Σπένσερ (με τη στήριξη μεταξύ άλλων και του Τζέρεμι Κόρμπιν) υποσχέθηκε, βέβαια, τα πάντα στους πάντες άνευ κόστους. Με τη φορολόγηση λίγων βαθύπλουτων μετόχων στις πολυεθνικές, οι λογαριασμοί ρεύματος θα μειωθούν, οι μισθοί θα ανέβουν, το NHS θα συνταγογραφεί δωρεάν γυαλιά στους κατοίκους της χώρας. Στην επικίνδυνα ομιλία της ζήτησε συγγνώμη από όσους πελάτες την περίμεναν για επισκευές στο σπίτι τους την επόμενη εβδομάδα, και τόνισε ότι στη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου πρόλαβε να πάρει και την ειδικότητα του σοβατζή. Ισως της χρειαστεί. Το παλιό κοινοβούλιο του Γουέστμινστερ δεν έμοιαζε ποτέ τόσο ετοιμόρροπο.

Παθαίνουν και τα παιδιά burnout;

Ενας στους έξι ανηλίκους υποφέρει από εξουθένωση. Πώς θα καταλάβουν οι γονείς ότι το σύστημα του στρες έχει φτάσει στα όριά του

Τα συμπτώματα

Σωματικά: διαρκής κόπωση, πονοκέφαλοι, κοιλιακά άλγη, διαταραχές ύπνου.

Συναισθηματικά: άγχος, θλίψη, απάθεια, αίσθημα «άδειου μυαλού», ευερεθιστότητα, θυμός.

Συμπεριφορικά: αποφυγή δραστηριοτήτων, πτώση απόδοσης στο σχολείο, μειωμένη κοινωνικότητα.

Παράγοντες κινδύνου

Ιδιαίτερα φορτωμένο πρόγραμμα σχολικών ή εξωσχολικών δραστηριοτήτων.

Υψηλές προσδοκίες από γονείς ή δασκάλους.

Έλλειψη ελεύθερου χρόνου και επαρκούς ξεκούρασης.

Οικογενειακά προβλήματα.

Της **ΤΑΣΟΥΛΑΣ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ**

Ολοένα και περισσότεροι ενήλικοι αναγνωρίζουν στον εαυτό τους τις επιπτώσεις της εργασιακής/επαγγελματικής εξουθένωσης, το λεγόμενο burnout: Αισθάνονται διαρκή κόπωση και εκνευρισμό· δυσκολεύονται να συγκεντρωθούν, να χαλαρώσουν, ακόμα και να κοιμηθούν· υποφέρουν από πονοκεφάλους και στομαχικές διαταραχές· κυριεύονται από το αίσθημα ότι όλα είναι μάταια. «Είναι ένα είδος εσωτερικού... κνησμού», όπως εύστοχα το διατύπωσε μια φίλη, «που δεν με αφήνει να ησυχάσω, που γίνεται ολοένα εντονότερο και πιο επώδυνο...».

Οι ειδικοί συμφωνούν ότι το burnout συνήθως εμφανίζεται με τη μορφή έντονου άγχους και σωματοποιημένων συμπτωματολογίας· εκδηλώνεται κυρίως με αύπνια ή νυχτερινές αφυπνίσεις από έντονη νοτική υπερδιέγερση και επαναλαμβανόμενες σκέψεις. Στα συμπτώματα περιλαμβάνονται επίσης η υπερφαγία ή η κατανάλωση αλκοόλ ως μέσων αυτορρύθμισης. «Όμως, σε ένα πιο βαθύ επίπεδο, το burnout δεν έχει να κάνει μόνο με την κόπωση ή το άγχος. Αφορά τη σταδιακή αποσύνδεση του ατόμου από τον ίδιο του τον εαυτό. Δεν νιώθουμε μόνο κουρασμένοι, αλλά και άδεια, αποσυνδεδεμένοι από καθετί, ακόμη και σε συνθήκες που θεωρητικά θα έπρεπε να μας ανακουφίζουν. Το γεγονός ότι το νευρικό σύστημα βρίσκεται σε κατάσταση χρόνιου υπερδιέγερσης, χωρίς επαρκείς περιόδους αποκατάστασης, συνεπάγεται συναισθηματική εξάντληση, απώλεια νοήματος και μια εσωτερική αποξένωση που αρκετές φορές οδηγεί στην κατάρρευση», λέει στην «Κ» η κλινική ψυχολόγος - ψυχοθεραπεύτρια Άννα Κανδαράκη.

Η σχέση με την εργασία

«Πρόκειται, δηλαδή, για μια μακρά συνθήκη υπέρβασης του εαυτού και σιωπηλής απαίτησης να αντέχουμε περισσότερα απ' όσα μας αναλογούν. Στον πυρήνα του βρί-

σκεται συχνά η ταύτιση της αξίας με την απόδοση και η δυσκολία να τεθούν όρια χωρίς ενοχή. Γι' αυτό και δεν θεραπεύεται με γρήγορες λύσεις ούτε με επιφανειακή ανακούφιση», συνεχίζει η κ. Κανδαράκη. «Η ξεκούραση, η καλύτερη οργάνωση της καθημερινότητας και η αποφόρτιση από την υπερβολική εργασία είναι απαραίτητες, όμως δεν αρκούν. Η ουσιαστική αντιμετώπιση του απαιτεί κάτι βαθύτερο: μια επαναδιαπραγμάτευση της σχέσης μας με την εργασία, με τις προσδοκίες των άλλων και, τελικά, με τον εαυτό μας. Χωρίς αυτή τη μετατόπιση, η εξάντληση θα υποχωρεί προσωρινά – και πάντα θα βρίσκει τρόπο να επιστρέψει».

Κι αν για τους ενήλικους ο πίκυς της δυσκολίας είναι τόσο ψηλός, όταν πρέπει να συνειδητοποιήσουν τη σοβαρότητα της κατάστασης και να πατήσουν φρένο, τι γίνεται με τα παιδιά και τους εφήβους που μεγαλώνουν σε περιβάλλοντα με συνεχείς απαιτήσεις, γρήγορους ρυθμούς και υψηλές προσδοκίες; Μπορούν οι γονείς να βιώσουν burnout; Πώς εκδηλώνεται σε μικρότερες ηλικίες, πώς το αναγνωρίζουν οι γονείς και, κυρίως, πώς μπορούν να βοηθήσουν;

«Η εξουθένωση στα παιδιά προφανώς δεν είναι επαγγελματική. Είναι όμως σε μεγάλο βαθμό εργασιακή, αφού οι ώρες που συμπληρώνουν σε σχολείο, φροντιστήρια και προετοιμασία μαθημάτων και εξετάσεων ξεπερνούν κατά πολύ το οκτάωρο. Αν, μάλιστα, συνυπολογίσουμε την ενασχόληση με αθλήματα και εξωσχολικές δραστηριότητες, αλλά και με το Διαδίκτυο, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, τότε θα διαπιστώσουμε ότι ο χρόνος που έχουν για να είναι... παιδιά, δηλαδή για να παίζουν ή απλώς να χαλαρώνουν, είναι ελάχιστος», επισημαίνει ο Γεώργιος Π. Χρούσος, ακαδημαϊκός, ομότιμος καθηγητής Παιδιατρικής και Ενδοκρινολογίας, επικεφαλής στην έδρα της UNESCO Εφηβικής Υγείας και Ιατρικής. «Η κατάσταση γίνεται χειρότερη με τη μη ισορροπημένη διατροφή, την

έλλειψη άσκησης, τον ανεπαρκή και κακής ποιότητας ύπνο και το χαοτικό καθημερινό πρόγραμμα δραστηριοτήτων, γευμάτων και ύπνου. Και η επιδείνωση διευκολύνεται από τις αυξημένες και πολλές φορές εξωπραγματικές φιλοδοξίες και προσδοκίες των γονέων, την έλλειψη ψυχικής υποστήριξης από ενήλικους και φίλους, καθώς και από την ένδεια διά ζωής διάδρασης στις σχέσεις με τους άλλους».

Πώς εκδηλώνεται

Στα παιδιά, το burnout μπορεί να εκδηλωθεί με επίμονη κόπωση, απώλεια ενδιαφέροντος για το σχολείο ή για δραστηριότητες που προηγουμένως τα ευχαριστούσαν, συναισθηματική απόσυρση, ευερεθιστότητα και μια αυξανόμενη αίσθηση ότι «δεν είναι καλά». Τα σωματικά συμπτώματα – πονοκέφαλοι, κοιλιακά άλγη (έως και διάρροια), διαταραχές του ύπνου, ακόμα και λοιμώξεις (κυρίως αναπνευστικές) – είναι συχνότερα από όσο στους ενήλικους. Και είναι σημαντικό οι γονείς να κατανοήσουν ότι διαφέρει από την κατάθλιψη ή τις αγχώδεις διαταραχές, αν και μπορεί να συνυπάρχουν με αυτές. «Συνήθως συνδέεται με καταστάσεις που εντάσσονται σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο, όπως τις εξετάσεις ή την πίεση για σχολικές επιδόσεις, ενώ βελτιώνεται όταν μειώνονται οι στρεσογόνοι παράγοντες και ενισχύονται οι υποστηρικτικές σχέσεις. Η έγκαιρη αναγνώριση έχει κρίσιμη σημασία, αφού όταν το πρόβλημα αγνοείται ή υποτιμάται, ενδέχεται να εξελιχθεί σε σοβαρότερες συναισθηματικές ή ψυχικές δυσκολίες και συμπεριφορές, με αρνητικές επιπτώσεις, εξηγεί ο κ. Χρούσος.

Γι' αυτό και ο ρόλος του οικογενειακού αλλά και του σχολικού περιβάλλοντος είναι καθοριστικός, τόσο για την πρόληψη όσο και για την αποκατάσταση. Τα παιδιά έχουν ανάγκη να αισθανθούν ότι τα βλέπουν, τα ακούν και τα στηρίζουν. Αντίθετα, ο υποστηρικτικός λόγος ή οι συνεχείς συγκρίσεις αυξάνουν το άγχος και τη δυσφορία. «Το burnout είναι κραυγή για βοήθεια, όχι έν-

δειξη αδυναμίας. Μας δείχνει ότι το σύστημα στρες ενός παιδιού έχει φτάσει ένα όριο που χρειάζεται ανακούφιση, φροντίδα και χρόνο για να ανακάμψει. Πώς επιτυγχάνεται αυτό; Με καλές διατροφικές συνήθειες, επαρκή ύπνο, αγάπη, αποδοχή, ενσυναίσθηση, ρεαλιστικές προσδοκίες, ευκαιρίες για αυτονομία και σύνδεση. Όλα όσα θα εξασφαλίσουν, δηλαδή, τη μακροπρόθεσμη ψυχική και σωματική υγεία του», καταλήγει ο καθηγητής Παιδιατρικής και Ενδοκρινολογίας.

Σύμφωνα με πρόσφατη βρετανική έρευνα, σχεδόν ένα στα έξι παιδιά στον δυτικό κόσμο υποφέρει από εξουθένωση. Για τον παιδοψυχίατρο - ψυχαναλυτή Αθανάσιο Αλεξανδρίδη είναι αναμενόμενο. «Το burnout βρίσκεται έδαφος στη νευροφυσιολογία και την ψυχοπαθολογία, όμως κατά βάση είναι πολιτισμική νόσος», επισημαίνει. «Προκαλείται από μια οργανική εξάρτηση από συγκεκριμένες ορμόνες, όπως την αδρεναλίνη και την ντοπαμίνη οι οποίες εκκρίνονται όταν είμαστε σε διαρκή δράση. Και συνεχώς, σε επίπεδο υπαρκτού και ψυχολογικού, που δημιουργείται όταν, ενήλικοι και παιδιά, λειτουργούμε μέσα σε ένα μεγάλο "πρότζεκτ" που δεν σταματά ποτέ. Η δομή του σημερινού σχολείου ρίχνει νερό στον μύλο του burnout. Θα έπρεπε να είναι ολόημερο, να περιλαμβάνει και τη μελέτη και μετά το σκόλασμα τα παιδιά να έχουν ελευθερωμένο, όπως προτιμώ να τον αποκαλώ, χρόνο. Αντιθέτως, είναι φορτωμένα με χίλιες δυο υποχρεώσεις και δραστηριότητες, όχι μόνο τις καθημερινές αλλά και τα Σαββατοκύριακα. Κι αυτό φορτίζει όλη την οικογένεια. Επιπλέον, η έννοια της επίδοσης υπάρχει παντού. "Τι βαθμό πήρες;", "Έβαλες γκολ;". "Τι χρόνο έκανες στο τρέξιμο;". Το αποτέλεσμα είναι ίδιο, για μικρούς και μεγάλους: δεν μπορούμε να βάλουμε μια άνω τελεία σε όσα κάνουμε, γιατί δεν αντέχουμε τον φόβο του κενού. Κι όμως, είναι τόσο δημοφιλές το κενό· από αυτό θα προκύψει κάτι αυθεντικό. Διαφορετικά, θα παραμένουμε εγκλωβισμένοι σε έτοιμα "σχήματα"».

Τι να λέμε

Βλέπω ότι είσαι πολύ κουρασμένος/η. Ας το συζητήσουμε.

Δεν είσαι αδύναμος/η, αυτό που περνάς είναι δύσκολο.

Η υγεία σου είναι πιο σημαντική από τους βαθμούς.

Τι σε δυσκολεύει περισσότερο αυτή την περίοδο;

Ποια είναι τα πιο σημαντικά πράγματα στα οποία μπορούμε να εστιάσουμε;

Είναι ΟΚ να έχεις ανάγκη από ξεκούραση.

Δεν χρειάζεται να είσαι τέλειος/α για να αξίζεις.

Τι να μη λέμε

Απλά, προσπάθησε περισσότερο.

Όλοι αγχώνονται, είναι φυσιολογικό.

Στην ηλικία σου εγώ τα κατάφερα. Θα τα καταφέρεις κι εσύ.

Είσαι υπερβολικός/ή!

Χαραμίζεις τις ικανότητές σου.

Μπορείς και καλύτερα. Αυτό θα σε κάνει πιο δυνατό/ή.

Οι αναπαραστάσεις της Ιστορίας σε όλη τη χώρα

1. Το Μνημείο Εθνικής Αντίστασης στη Λαμία, αφιερωμένο στον Αρη Βελουχιώτη. 2. Το Μνημείο Πεσόντων Κοκκινιάς, έργο του Γιώργου Ζογγολόπουλου. 3. Το Μνημείο Εθνικής Αντίστασης στον Καρακώλιθο Λιβαδειάς. 4. Το «Θυσιαστήριο της Λευτεριάς» στο Πάρκο Σκοπευτηρίου Καισαριανής. 5. Το Μνημείο Εθνικής Αντίστασης στην Εγκλουβή Λευκάδας. 6. Το Μνημείο Εθνικής Αντίστασης στη Θεσσαλονίκη. 7. Το «Μπλοκ 15» στο Χαϊδάρι, το στρατόπεδο συγκέντρωσης όπου κρατούνταν οι 200 που εκτελέστηκαν στην Καισαριανή.

Η αμνηχανία της μνήμης

Πώς παίρνει υπόσταση στον δημόσιο χώρο η ιστορία της Αντίστασης; Και πώς οι πολιτικές έριδες του παρόντος αναπλάθουν τις απεικονίσεις του παρελθόντος;

Της **ΤΖΙΝΑΣ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Αέρινες αρχαιοελληνικές γυναικείες μορφές με φτερά, δάφνινα στεφάνια και σπαθιά, γενειοφόροι αντάρτες με γροθιά υψωμένη και όπλο στην πλάτη, πενθούσες αγωνίστριες μάνες και βαρύγδουπα συμπλέγματα ηρωικών μορφών με περιστέρια και δρεπάνια. Ανάγλυφες εικόνες αγώνα, νίκης, πένθους και ηρωισμού, διάσπαρτες σε πόλεις και χωριά. Πώς διαχέεται η μνήμη της Εθνικής Αντίστασης στον δημόσιο χώρο και ποιες μορφές παίρνει; Με ποιον τρόπο τα μνημεία γίνονται εργαλείο και μέσο αφήγησης του παρελθόντος;

Τα μνημεία Εθνικής Αντίστασης, είτε πρόκειται για γλυπτά και τόπους μαρτυρίου είτε για φωτογραφίες και έγγραφα, καλούνται να φωτίσουν και να μετασχηματίσουν την Ιστορία σε εμπειρία. Με αφορμή τις φωτογραφίες της εκτέλεσης των 200 κομμουνιστών την Πρωτομαγιά του 1944 στην Καισαριανή, συζητούμε για το πώς η Αντίσταση αποκτά υλικό ίχνος: γίνεται άγαλμα, επιγραφή, διαδρομή, χώρος. «Η διάχυση της μνήμης στον δημόσιο χώρο επιτυγχάνεται μέσα από την ιστορική σήμανση σημείων που συνδέονται με ιστορικά γεγονότα. Είτε μέσα από υλικά μνημεία (πλάκες, τύμβοι, αγάλματα), είτε μέσα από πρακτικές ανάδειξης της μνήμης του χώρου: μετονομασίες δρόμων και πλατειών, ιστορικοί περίπατοι, εκδηλώσεις σε ιστορικούς τόπους», αναφέρει ο ιστορικός Ιάσοντας Χανδρινός (επισκέπτης καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ρέγκενσμπουργκ).

«Τα μνημεία παράγουν συμβολικό κεφάλαιο μέσα από τις τελετουργίες (επετειακές εκδηλώσεις, ξεναγήσεις, περίπατοι). Η αφήγηση του παρελθόντος γίνεται πιο συγκροτημένη όταν αρθρώνεται με βάση ένα τοπίο-σημείο ή όταν επιχειρεί να εξοικειώσει τον επισκέπτη με τον χώρο όπου εκτυλίχθηκαν γεγονότα», επισημαίνει ο κ. Χανδρινός και προσθέτει: «Τα μνημεία της Εθνικής Αντίστασης άρχισαν να κατασκευάζονται τα τελευταία 60 χρόνια, τα περισσότερα μετά τη δεκαετία του '80, συνδυάζουν διάφορα υλικά (μάρμαρο, χαλκός) και εκφράζουν ποικίλες αισθητικές επιλογές. Μια τυπική τάση είναι η «ηρωική», μέσα από την αποτύπωση της κλασικής εικόνας του γενειοφόρου αντάρτη (Λαμία, Αμφίσσα, «Καρακώλιθος»

Λιβαδειάς, Εγκλουβή Λευκάδας). Μια άλλη είναι αυτή που χρησιμοποιεί γυναικείες μορφές, ως συμβολισμό του πένθους/ή της ελευθερίας (Θεσσαλονίκη, Νίκαια)».

Η μνήμη της Αντίστασης εγγράφεται κυρίως μέσα από τη γλυπτική. Ηρώα, προτομές, ανδριάντες και επιτύμβιες στήλες υπενθυμίζουν γεγονότα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Εμβληματικό παράδειγμα, το Μνημείο Πεσόντων της προσφυγικής και ΕΑΜικής Κοκκινιάς (1956), έργο του Γιώργου Ζογγολόπουλου. Τοποθετημένο στο σημείο του Μπλόκου της 17ης Αυγούστου 1944, μεταφέρει τη μνήμη in situ, αποκλίνοντας από την εικονογραφική παράδοση του «ηρωικού στρατιώτη». Στο εξημεριστικό σύμπλεγμα, η φτερωτή Νίκη ανασπκώνει τον γυμνό εκτελεσμένο νέο. Χαμηλό, δημοκρατι-

κό βάθρο, λιτή επιγραφή, ορείχαλκος αντί μαρμάρου. Θρήνος και θρίαμβος μπλέκονται σε μια νεωτερική γλώσσα απαλλαγμένη από κλασικιστικές βεβαιότητες.

Καισαριανή

Σημαντικό τοποσφημα της Αντίστασης, όπως οι τόποι φυλάκισης, βασανισμού και εκτέλεσης, μετασχηματίζονται σε μνημονικούς τόπους. Άλλοτε ανοικτοί υπαίθριοι χώροι, άλλοτε κτίρια-μαρτυρίες της ναζιστικής θηριωδίας. Στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής, στο «Θυσιαστήριο της Λευτεριάς», δεσπόζει το Μνημείο Πεσόντων Αγωνιστών του Απόστολου Φανακίδη. Η μοντερνιστική, συμμετρική εγκατάσταση αποφεύγει κάθε ρεαλιστική αφήγηση. Οι μαύρες πλάκες με χαραγμένα τα ονόματα των εκτελεσθέντων, η μαρμαρίνη σκάλα, το υδάτινο

στοιχείο, οι δύο επιβλητικές στήλες από ορείχαλκο και γρανίτη που κατευθύνουν το βλέμμα προς τη «Μάντρα» της εκτέλεσης, συνθέτουν μια βιωματική εμπειρία. Ο επισκέπτης δεν «διαβάζει» απλώς την ιστορία, τη διασχίζει. Το πένθος δεν επιβάλλεται, αναδύεται.

Εξίσου φορτισμένο παραμένει το στρατόπεδο συγκέντρωσης Χαϊδαρίου με το παρακείμενο Πάρκο Ιστορικής Μνήμης. Το διαβόητο Μπλοκ 15, από τα σκληρότερα της περιφέρειας του Γ' Ράιχ, βασάνισε εκατοντάδες ομήρους ανάμεσά τους οι 200 της Καισαριανής και πλήθος Εβραίων. Το κτίριο του 1937, στρατιωτικό κέντρο εκπαίδευσης επί Μεταξά, είναι επισκέψιμο αλλά βαθιά πληγωμένο από τη φθορά. Στο εξωτερικό, αντιστοιχεί χώροι μετατρέπονται σε εκθεσιακούς με σημειακές παρεμβάσεις και διακριτικές σημάνσεις

αφήνοντας στο ίδιο το κέλυφος την αφήγηση.

Τελευταία αναδεικνύονται νέοι τρόποι επανανοηματοδότησης μνημονικών τόπων, δείχνοντας ότι η τεχνολογία μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά, ιδίως για τις νεότερες γενιές, χωρίς να υποκαθιστά την υλικότητα του τόπου. Μια διαδραστική εμπειρία μνήμης είναι η «αναζωογόνηση» του Μπλοκ 15 μέσω ψηφιακής εφαρμογής εικονικής αναπαράστασης (επιστημονικός υπεύθυνος: Πάνος Κωνσταντόπουλος, καθηγητής Τμήματος Πληροφορικής ΟΠΑ). Ο επισκέπτης περιηγείται από απόσταση στον χώρο παρακολουθώντας δραματοποιημένες ιστορικά τεκμηριωμένες μαρτυρίες.

Τα περισσότερα κτίρια που συνδέθηκαν με την Κατοχή δεν έχουν χαρακτηριστεί ιστορικά μνημεία, πολλά από αυτά κατεδαφίστηκαν ή άλλαξαν χρήση.

«Υπάρχει αμνηχανία στη μνημειοποίηση των γεγονότων. Η μνήμη της Εθνικής Αντίστασης υπήρξε και παραμένει προβληματική, λόγω της ταραγμένης πολιτικής κατάστασης αμέσως μετά το τέλος της Κατοχής που οδήγησε στον Εμφύλιο. Εξαιτίας των πολιτικών παθών, η μνήμη καταπιέστηκε επί δεκαετίες και οι ιστορικοί τόποι παρέμειναν χωρίς καμία σήμανση. Έως σήμερα, η μνημειοποίηση εμποδίζεται από διαφωνίες και αντιπαράθεσεις που αφορούν την ερμηνεία των γεγονότων και τελικά το ίδιο το περιεχόμενο της μνήμης, άρα και των μνημείων», αναφέρει ο κ. Χανδρινός.

Η μελέτη

Στην Ελλάδα, παρά τα ισχυρά τοπικά παραδείγματα Μουσείων Εθνικής Αντίστασης (Καλάβρυτα, Νίκαια, Ηλιούπολη, Κρήτη, Καισαριανή) η μνήμη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου παραμένει αποσπασματική. Η προμελέτη για τη δημιουργία κεντρικού Μουσείου Εθνικής Αντίστασης που εκπονήθηκε το 2019 από διεπιστημονική ομάδα σε συντονισμό του ιστορικού Μενέλαου Χαράλαμπίδη και χωροθέτηση σε διατηρητέο κτίριο επί της οδού Βουλής, δεν προχώρησε. Το κενό ενός κεντρικού μουσείου που θα λειτουργεί ως χώρος έκθεσης, φύλαξης τεκμηρίων, ιστορικής έρευνας και εκπαιδευσης είναι αισθητό και είναι αναγκαία η πλήρωσή του για την καλλιέργεια μιας συλλογικής μνημονικής κουλτούρας.

“

Η πληγή του Εμφυλίου

«Η μνήμη της Εθνικής Αντίστασης υπήρξε και παραμένει προβληματική, λόγω της ταραγμένης πολιτικής κατάστασης αμέσως μετά το τέλος της Κατοχής, που οδήγησε στον Εμφύλιο», επισημαίνει ο ιστορικός Ιάσοντας Χανδρινός.

Από τις ΗΠΑ στη Δανία: Πώς θυμούνται οι άλλοι;

«Στο κέντρο του Βερολίνου υπάρχει ένα μνημείο εμβληματικό παράδειγμα διαχείρισης “δύσκολης μνήμης”. Η Neue Wache (Νέα Φρουρά), ένα νεοκλασικό κτίριο του 19ου αιώνα, που στο εσωτερικό του δεσπόζει η Πιετή της Κέτε Κόλβιτς, ένα σπαρταρικό γλυπτό που λειτουργεί ως υπερϊστορικό σύμβολο πένθους. Οικοδομήθηκε ως φυλάκιο της βασιλικής φρουράς και μνημείο για τους Πρώσους πεσόντες στους Ναπολεόντειους Πολέμους. Το 1931 αναδιανομήθηκε σε μνημείο για τους νεκρούς του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, ενώ κατά τη ναζιστική περίοδο εντάχθηκε στη συμβολική αρχιτεκτονική του καθεστώτος, με την προσθήκη χριστιανικού σταυρού που απέκλειε σιωπηρά τους Εβραίους στρατιώτες. Στη Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας μετατράπηκε σε μνημείο για τα “θύματα του φασισμού και του милитарισμού”, ενώ μετά το 1993 επανεγκαινιάστηκε ως ομοσπονδιακό μνημείο “για τα θύματα του πολέμου και της τυραννίας”. Η ίδια η μεταβολή της ονομασίας, όπως εξηγεί και η πινακίδα στην είσοδο, αποκαλύπτει ότι η μνήμη δεν

είναι στατική, αλλά αναπλασίζεται ανάλογα με το πολιτικό παρόν. Τα μνημεία αντανάκλουν τις εκάστοτε πολιτικές αναγνώσεις του παρελθόντος, αποτελώντας πεδία δημόσιου διαλόγου για το πώς μια κοινωνία επιλέγει να αφηγηθεί τα τραύματά της», αναφέρει η Πηνελόπη Πετσίνη, επίκουρη καθηγήτρια ΠΑΔΑ (Παν. Δυτικής Αττικής).

Το υπόδειγμα

«Η Εθνική Αντίσταση δεν σημαίνει για όλους το ίδιο, αν μη τι άλλο επειδή αφορά μια μνήμη προσωπική, οικογενειακή και διαγενεακή. Η αποδοχή κάθε άλλης αφήγησης θα προϋπέθετε την άρνηση μιας ταυτότητας, δύσκολα πράγματα. Υποδειγματικό παράδειγμα διαχείρισης μιας αντίστοιχης δύσκολης μνήμης είναι το Μουσείο Αφροαμερικανικής Ιστορίας και Πολιτισμού, στην Ουάσινγκτον. Ένας πολυσυστηριακός χώρος που συγκινεί χωρίς να φανατίζει και τιμά χωρίς να χειραγωγεί. Ένας εορταστικός τρόπος να θυμηθεί κανείς ανθρώπους που έζησαν μέσα στη σκληρότητα και στην αδικία, αλλά κατά-

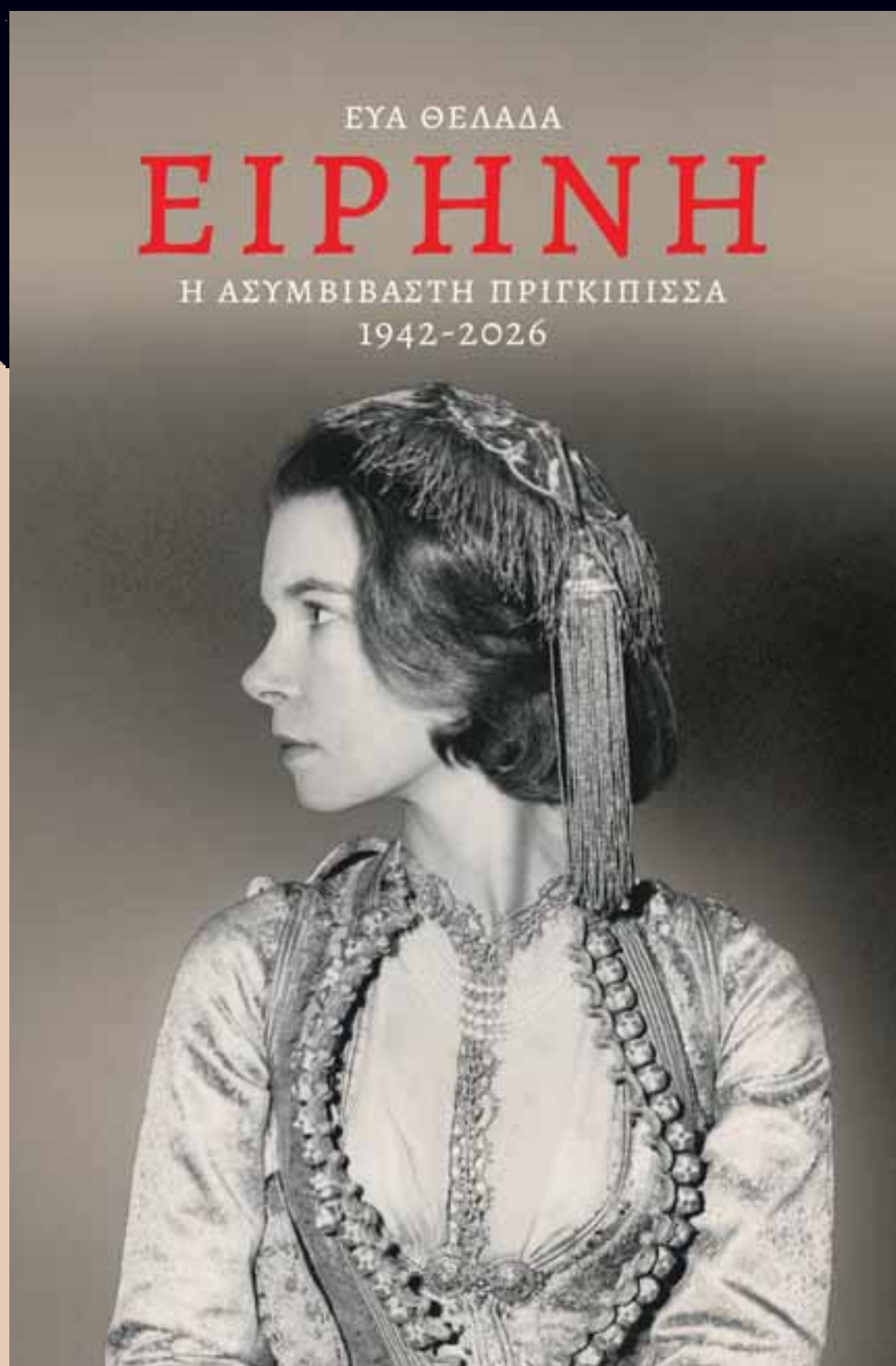
φεραν να διατηρήσουν την ευαισθησία τους προσφέροντας απλόχερα ζωντάνια, χαρά και δημιουργία», επισημαίνει ο αρχιτέκτονας Κώστας Τσιαμπάς (αναπληρωτής καθηγητής ΕΜΠ). Στο εξωτερικό, βλέπουμε συχνά τη μετατόπιση από τα τραύματά της, αναφέρεται στο «μνημείο ως εμπειρία». Η μνήμη της Εθνικής Αντίστασης συνδιαλέγεται με τον κατεχόμενο μνημονικό τόπο, αυτόν του μουσείου. Στη Γαλλία, το μπρουταλιστικό Musée de la Résistance Nationale οργανώνει τη μνήμη ως δίκτυο συλλογών και έρευνας, ενώ στη Νορβηγία, το Μουσείο φιλοξενείται σε κτίριο του 17ου αιώνα, δίπλα σε τόπο εκτέλεσης αγωνιστών. «Ένα ιδιαίτερο μουσείο είναι αυτό της Δανικής Αντίστασης 1940-1945 (Frihedsmuseet) στην Κοπεγχάγη. Η περιήγηση στον υπόγειο εκθεσιακό χώρο καθοδηγείται μέσα από παιχνίδια χαρακτήρων και αναπαραστάσεις αντιστασιακών δράσεων: ο επισκέπτης μπορεί να τυπώσει παράνομα περιοδικά, να υποκλέψει τηλεφωνικές κλήσεις και να σπάσει γερμανικούς κώδικες», περιγράφει ο κ. Χανδρινός.

“

Πεδία διαλόγου

«Τα μνημεία αντανάκλουν τις εκάστοτε πολιτικές αναγνώσεις του παρελθόντος, αποτελώντας πεδία δημόσιου διαλόγου για το πώς μια κοινωνία επιλέγει να αφηγηθεί τα τραύματά της», λέει η Πηνελόπη Πετσίνη, επίκουρη καθηγήτρια ΠΑΔΑ.

Μια συναρπαστική ζωή.
Μια διαφορετική ματιά στην ιστορία.
Μια γυναίκα που έπαιρνε χαρά
προσφέροντας στον συνάνθρωπο.

«Γιατί είμαστε εδώ, σ' αυτή τη ζωή; Δεν είμαστε
μόνο για να περνάμε καλά. Ήρθαμε στον κόσμο
για να μάθουμε κάτι και πρέπει να ξεκινήσουμε
από το παιδί που κρύβουμε μέσα μας»

**ΚΥΡΙΑΚΗ 8/3
ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ**

Του **ΕΦΡΑΙΜ ΓΕΩΡΓΙΟΥ**

Στην Κύπρο βρέθηκε ο Πύρρος Δήμας ως επίτιμος προσκεκλημένος της ERB CYPRIALIFE, στο πλαίσιο της ημερίδας δυναμικού πωλήσεων «DREAMTEAM – για εμάς η επιτυχία δεν έχει όρια» και της βραδιάς βραβεύσεων «LEGENDS Awards Night». Ο άνθρωπος που έμαθε να ζει με τα όρια και να τα ξεπερνά, κλήθηκε να μιλήσει για την επιτυχία, τη διαχείριση της πίεσης, τη δύναμη της ομάδας και το τίμημα της κορυφής. Από τη Χειμάρρα και τα χρόνια του φόβου, μέχρι τα Ολυμπιακά βάρη, την πολιτική και τις προσωπικές του απώλειες, ο Πύρρος Δήμας άνοιξε τα χαρτιά του στην «Κ» για όσα τον διαμόρφωσαν.

Τα παιδικά χρόνια

Γεννημένος στη Χειμάρρα της Βορείου Ηπείρου, ο Πύρρος μεγάλωσε σε μια ελληνική οικογένεια μέσα σε ένα καθεστώς φόβου. «Μην μιλάς, μόνο άκου», του έλεγε η μητέρα του στα Τίρανα, «Ελληνικά μόνο στο σπίτι και χαμηλόφωνα». Επί Ενβέρ Χότζα, η πίστη και η γλώσσα έπρεπε να κρύβονται καθώς το τίμημα θα ήταν βαρύ. Το μεγαλύτερό του «πανεπιστήμιο», όπως τονίζει σε κάθε ευκαιρία, ήταν η γιαγιά του, η νόννα Νίτσα όπως την αποκαλούσε ο ίδιος. Φτωχικά, με έναν κήπο για τα προς το ζην και χωρίς σύνταξη, του έμαθε αξιοπρέπεια, πίστη, αντοχή και την αγάπη για την Ελλάδα. Συνήθιζε να βλέπει τα φώτα της Κέρκυρας και ονειρευόταν πως μια μέρα θα ήταν εκεί. Όταν κέρδιζε μετάλλια στην Αλβανία, εκείνη του ψιθύριζε «Αυτά δεν έχουν αξία... με την Ελλάδα πρέπει να αγωνίζεσαι». Ανάμεσα σε φακέλους, φόβο και ιστορίες πολιτικών κρατουμένων, ο μικρός Πύρρος έμαθε τι σημαίνει να αντέχεις, να μην τα βάζεις κάτω και να προσπλύνεσαι στον στόχο.

Ο αθλητής

«Εξέκρινσα 7,5 χρόνων. Με ένα ξύλο για μπάρρα». Για τον ίδιο η άρση βαρών ήταν τρόπος ζωής. «Μαθαίνεις από μικρός να ελέγχεις το σώμα σου. Ξέρεις μέχρι πού μπορείς να το πιέσεις. Αν δεν ξέρεις τα όριά σου, δεν αντέχεις». Στην Αλβανία είχε γίνει ένας απ' τους κορυφαίους αθλητές και έλαβε αναγνώριση, όμως πάντα η Ελλάδα ήταν στην καρδιά του. Όταν εντάχθηκε στην Ελληνική Ολυμπιακή Ομάδα άπαντες γύρω του ήξεραν πως θα έγραφε ιστορία. Δεν το διατυπώνισαν, ήθελαν να τον προστατέψουν. Στα 20 του πήγε στους Ολυμπιακούς Αγώνες της Βαρκελώνης. Άγνωστος στο ευρύ κοινό, αλλά με απόλυτη βεβαιότητα. «Στο αεροδρόμιο με ρώτησαν ποιος είσαι ο στόχος μου. Είπα πως ήρθα να πάρω το χρυσό. Με κοίταξαν περίεργα». Στον αγώνα, μια προσπάθεια τον χώριζε από το βάθρο ή την αφάνεια. «Εκεί δεν υπάρχει δεύτερη σκέψη. Αν περάσει το “κι αν δεν”, έχεις τελειώσει. Είναι η ζωή σου και ο θάνατός σου». Σήκωσε την μπάρρα. Χρυσό. «Το κατάλαβα μετά από λίγο όταν μου το φώναξε ένας δημοσιογράφος... Το βράδυ έμεινα μόνος και κοιτούσα τον ουρανό, κι έφαγα 36 παγωτά... Ήταν η ώρα μου. Ό,τι ήταν απαγορευμένο τότε στα χρόνια».

Το 1996 στην Ατλάντα ήταν πλέον φαβορί. Με τραυματισμούς, με άγχος και εμπειρία.

Ως θιασώτης της άποψης ότι αθλητισμός και πολιτισμός πάνε μαζί, αξιοποιεί το όνομα και τις επιτυχίες του για να προσφέρει.

ΠΥΡΡΟΣ ΔΗΜΑΣ

Όσα δεν χωρούν σε ένα βάρη

Από τη Χειμάρρα και τα χρόνια του φόβου, μέχρι τα Ολυμπιακά βάρη, την πολιτική και τις προσωπικές του απώλειες

Λίγες μέρες πριν τον αγώνα μια ψύξη τον γέμισε ερωτηματικά. Δεν μπορούσε να κινηθεί καλά κι όλα έδειχναν ζοφερά. Μια ένεση κορτιζόνης όμως τον βοήθησε και ένα 24ωρο πριν τον αγώνα ήταν έτοιμος. «Ήμουν φοβισμένος πριν μπω, αλλά μόλις έπιασα την μπάρρα, όλα έφυγαν. Η Ατλάντα ήταν ο καλύτερός μου αγώνας. Πήγαν όλα ρολόι». Δεύτερο χρυσό και μια επιβεβαίωση ότι ήρθε για να μείνει. Το 2000 στο Σίδνεϊ κουβαλούσε πια το βάρος των προσδοκιών. «Όλοι το είχαν δεδομένο. Όταν έχασα το αρασέ, η μισή αίθουσα έφυγε». Εκεί αναγκάστηκε να βρει τη δική του φόρμουλα ώστε να ανταπεξέλθει. «Έλεγα, φεύγεις από τα παιδιά σου, από το σπίτι σου. Κάνε το για αυτά. Έβαζα τα παιδιά μπροστά και τον κόσμο απ' έξω». Πήρε το χρυσό, αλλά με τίμημα καθώς ο ώμος τον είχε ήδη προδώσει.

Και στην Αθήνα το 2004 ήρθε

η πιο σκληρή μάχη. Χειρουργεία στον ώμο και στο γόνατο και μια αίσθηση «σαν να σου βάζουν μαχαίρι», ενέσεις, ξυλοκαίνη ήταν μια ιδιαίτερα δύσκολη και ψυχοφθόρα διαδρομή. Είχε φτάσει τρεις φορές έξω από το σπίτι του, έτοιμος να τα παρατήσει. «Με τα πράγματα στο αυτοκίνητο. Ήμουν έτοιμος να χτυπήσω το κουδούνι και να τελειώσω. Αλλά έλεγα θα ζήσεις μια ζωή με το “τι θα γινόταν αν;”». Έσφιξε τα δόντια, το πάλεψε καθώς οι Ολυμπιακοί Αγώνες ήταν στην Ελλάδα, στη χώρα του. Στην τελτή έναρξη μπήκε με τη σημαία πρώτος, κι ένα ρίγος τον κατέκλυσε. Περνφάνια και συγκίνηση ήταν τα συναισθήματα. Στον αγώνα έδωσε τα πάντα, «έπαιζε με ένα πόδι και ένα χέρι». Ζήτησε το 207,5 κιλά για το χρυσό. «Δεν θέλω το ασπμένιο» τονίζε στον προπονητή του. Το πάλεψε εν τέλει για το χρυσό, όμως το σώμα του δεν ανταποκρίθηκε. Στην

τελική ήρθε το χάλκινο και όπως σημείωσε ήταν «ίσως η μεγαλύτερη υπέρβαση της ζωής μου».

Το τέλος της καριέρας του, όπως τονισε, ήταν πιο δύσκολο κι απ' τα μετάλλια. «Έβαλα τα παπούτσια και κάτι έσπασε μέσα μου». Για 25 χρόνια ήξερε μόνο το τι σημαίνει προπόνηση «το μετάλλιο δεν σε αλλάζει. Σε αλλάζει το πώς διαχειρίζεται το τέλος». Σε αυτό τον «αγώνα» χρειάστηκε τη στήριξη της οικογένειάς του για να μπορέσει να ανταπεξέλθει, να σταθεί στα πόδια, να ενταχθεί ξανά στην κοινωνία με έναν διαφορετικό πια ρόλο.

Ο πολιτικός

Η είσοδός του στην πολιτική, όπως λέει, «προέκυψε τελείως τυχαία». Ζούσε τότε στην Αμερική, ετοιμαζόταν για ένα νέο ξεκίνημα, «είχαμε συμφωνήσει για σπίτι, για όλα», όταν η πραγματικότητα στην Ελλάδα τον τράβηξε πίσω. «Ήταν η περίοδος

Όταν εντάχθηκε στην Ελληνική Ολυμπιακή Ομάδα άπαντες γύρω του ήξεραν πως θα έγραφε ιστορία.

που η Χρυσή Αυγή είχε μεγάλη απήκηση, ειδικά στους Βορειοηπειρώτες. Ο κόσμος ήταν θυμωμένος. Είχε χάσει περιουσίες, δουλειές, αξιοπρέπεια. Δεν άκουγε κανέναν».

Η δική του υποψηφιότητα, παραδέχεται, είχε και τον στόχο να τραβήξει πίσω τον κόσμο: «Δεν ήταν εύκολο. Έμπλεξα, αλλά δεν το μετάνιωσα. Ήταν πολύ δύσκολη περίοδος, όμως θεωρώ ότι βγήκα αλώβητος». Για τον ίδιο, η πολιτική είναι παρεμβάσεις κι όχι μεγάλα λόγια. «Μέσα από την πολιτική μπορούμε να αλλάξουμε πράγματα. Δεν θα λύσω τα οικονομικά προβλήματα της χώρας. Αλλά για τον αθλητισμό μπορώ να είμαι φωνή. Το έλεγα και μέσα στην κρίση. Αθλητισμός, πολιτισμός και παιδεία δεν κόβονται. Αν τα κόψεις, θα τα βρεις μπροστά σου... Κλείσαμε τα αθλητικά σχολεία και είχαμε 55% μείωση εγγραφών. Κόψαμε ώρες γυμναστικής. Αυτό ήταν έγκλημα».

Σήμερα μιλά για το σχέδιο εκουρος και το γεγονός πως είναι ένα ορθό βήμα για τον αθλητισμό. Στόχος του σχεδίου είναι η χαρτογράφηση των σωματείων, ώστε να υπάρξουν στοχευμένες παρεμβάσεις στις εγκαταστάσεις με γήπεδα εκεί όπου υπάρχουν πραγματικές ανάγκες. «Δεν μπορείς να κάνεις γήπεδο εκεί που δεν υπάρχει σύλλογος. Πρέπει να ξέρεις τι χρειάζεται κάθε περιοχή». Δεν δηλώνει ούτε αφελής ούτε απογοητευμένος. «Δεν είμαι απαισιόδοξος. Είμαι αισιόδοξος. Λεφτά δεν υπάρχουν πολλά, αλλά αν υπάρχει σχέδιο, κάτι μπορεί να αλλάξει».

Πύρρος Δήμας ο άνθρωπος

Η ζωή του είχε τα πάντα. Από την απόλυτη δόξα και τα χρυσά μετάλλια, μέχρι το πιο βαθύ σκοτάδι, την απώλεια της πρώτης συζύγου του, μετά από μια σκληρή μάχη με τον καρκίνο. Σήμερα, πατέρας πέντε παιδιών, με ένα νέο ξεκίνημα και έναν δεύτερο γάμο απ' τον οποίο ήρθε το πέμπτο του παιδί, ο Πύρρος Δήμας μίλησε ανοιχτά.

«Ο πόνος είναι πόνος. Η απώλεια είναι απώλεια. Όσο και να το δουλέψεις, όσο κι αν περνάει ο χρόνος, δεν αλλάζει αυτό», τονισε με μάτια γεμάτα. «Τα παιδιά με κράτησαν. Αυτά σε αναγκάζουν να σκεφτείς αλλιώς, να δεις μπροστά, να προσέχεις... Για τη μικρή έχω βάλει νέους στόχους. Να είμαι εκεί». Παράλληλα, ως θιασώτης της άποψης ότι αθλητισμός και πολιτισμός πάνε μαζί, αξιοποιεί το όνομα και τις επιτυχίες του για να προσφέρει. Στηνρίζει τα Παιδικά Χωριά SOS από το 1992, την Ογκολογική Μονάδα Παίδων «Ελπίδα», τον Σύλλογο Γονιών Παιδιών με Νεοπλασματική Ασθένεια «Φλόγα», με τα έσοδα απ' τις πωλήσεις του βιβλίου του «Πύρρος. Με το μικρό μου όνομα» να πηγαιίνουν σε αυτούς τους οργανισμούς. «Παίρνεις πολλαπλάσια πίσω. Παίρνεις ζωή μέσα από αυτό. Η γιαγιά μου έλεγε “κάνε καλό για να βρεις καλό”. Κι έτσι πάνε αυτά».

Κι όταν τον ρωτάς τι κρατά τελικά, η απάντησή του ξεκαθάρνει. «Καλά είναι τα μετάλλια, καλά αυτά που πέτυχα σαν Πύρρος. Αλλά μεγαλύτερη επιτυχία είναι να βγάλουμε σωστούς ανθρώπους στην κοινωνία». Κι αυτό, όπως τονισε, είναι ο μεγαλύτερος στόχος και το σημαντικότερο επίτευγμα.

Αυτό ήταν έγκλημα

«Μέσα από την πολιτική μπορούμε να αλλάξουμε πράγματα. Δεν θα λύσω τα οικονομικά προβλήματα της χώρας. Αλλά για τον αθλητισμό μπορώ να είμαι φωνή. Το έλεγα και μέσα στην κρίση. Αθλητισμός, πολιτισμός και παιδεία δεν κόβονται. Αν τα κόψεις, θα τα βρεις μπροστά σου... Κλείσαμε τα αθλητικά σχολεία και είχαμε 55% μείωση εγγραφών. Κόψαμε ώρες γυμναστικής. Αυτό ήταν έγκλημα».

ΑΠΟΨΗ

Πονεμένη (Λεμεσιανή) ιστορία...

Του **ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ**

Αναμφισβήτητη η έγκριση από την Κομισιόν, του μέτρου της κρατικής ενίσχυσης που αφορά τη δημόσια χρηματοδότηση του γηπέδου στη Λεμεσό και την άδεια χρήσης διάρκειας 20 ετών από τις λεμεσιανές ομάδες, είναι μια σημαντική εξέλιξη. Εν προκειμένω, κάποιοι άνθρωποι εντός της Κύπρου, όπως η έφορος Ελέγχου Κρατικών Ενισχύσεων, έκαναν σωστά τη δουλειά τους, καταφέροντας να διεκπεραιώσουν τις απαραίτητες διαδικασίες, προκειμένου να πειστούν οι Ευρωπαίοι για την ορθότητα του εγχειρήματος. Η τελική όμως κατάληξη του

θέματος, δεν σημαίνει απαραίτητα ότι διαγράφει όλα εκείνα τα τραγελαφικά που συνέβησαν για πολλά χρόνια και διαμόρφωσαν μια πονεμένη ιστορία σε σχέση με το γήπεδο της Λεμεσού. Μια ιστορία που ξεκίνησε χωρίς αναπτυξιακό πλάνο, δίχως κανένα στρατηγικό σχεδιασμό και που τελικώς κατέληξε να μην έχει καμία σχέση με την αρχική έμπνευση του όλου εγχειρήματος.

Ο τότε πανίσχυρος Πρόεδρος της Δημοκρατίας, έδωσε διαταγή να ανεγερθεί ένα γήπεδο στην επαρχία απ' όπου κατάγεται, με πρόσχημα την εξόφληση της «οφειλής» που είχε το κράτος έναντι των λεμεσιανών ομάδων. Κατά βάθος θα μπορούσε κανείς να εντοπίσει και μια επιδι-

ωξη του ίδιου να δημιουργηθεί ένα πολιτικό κεφάλαιο, το απόθεμα του οποίου θα είχε κομματικά και προσωπικά οφέλη. Αυτό, όμως, as το κρίνει ο ιστορικός του μέλλοντος. Οι λεμεσιανές ομάδες είχαν τότε παραδώσει την κρατική γη που παλαιότερα τους είχε προσφερθεί και η Πολιτεία ανέλαβε την υλοποίηση του έργου. Τόσο απλό, τόσο «κυπριακό». Η «κυπριοποίηση» του θέματος, έπαιξε να υφίσταται, καθώς η παρέμβαση του τότε γενικού ελεγκτή έφερε την υπόθεση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σχετικά με την πιθανή εμπλοκή κανόνων για κρατικές ενισχύσεις και συμβάσεις. Το πρότζεκτ κατέληξε από ένα σημείο και έπειτα να πλέει σε εντελώς αχαρτογράφητα

νερά. Το μπέρδεμα ήταν τέτοιο, που δύο εβδομάδες πριν παραδοθεί το γήπεδο στις λεμεσιανές ομάδες, το καθεστώς χρήσης ήταν άγνωστο, όπως επίσης και το ποσό που θα χρειαζόταν να καταβάλλουν προκειμένου να έχουν δικαίωμα χρήσης. Τελικώς και μετά από πολλά και διάφορα, ΑΕΛ, Απόλλωνας και Άρς, τέθηκαν προ μιας συμφωνίας, που ουδέποτε είχαν στο μυαλό τους ότι θα υπογράψουν.

Το συμβολικό ποσό που θα κατέβαλλαν οι ομάδες για να το χρησιμοποιήσουν, μετατράπηκε σε επίτιμο μίσθωμα, το ύψος του οποίου ορίστηκε από μεγάλο ελεγκτικό γραφείο. Επιπλέον, η κυριότητα του γηπέδου ανήκει αποκλειστικά και μόνο στον ΚΟΑ και όχι στις λεμεσιανές

ομάδες, όπως αρχικά είχε συμφωνηθεί. Ασυμφωνία, εμμονικές πολιτικές, έλλειψη πνεύματος συνεργασίας, προσωπικές ματαιοδοξίες, ερασιτεχνισμοί και πολιτικά παγινίδια, συνέβαλαν ούτως ώστε το όλο εγχείρημα να πάρει μια εντελώς διαφορετική κατεύθυνση.

Τελικώς, την πλήρωσαν οι λεμεσιανές ομάδες, οι οποίες ποτέ δεν απέκτησαν το γήπεδο που για δεκαετίες τους είχαν υποσχεθεί. Ενδεχομένως και αυτές να πληρώνουν τις δικές τους αμαρτίες. Η αδυνομία να συνεργαστούν και να πείσουν τον ΓΣΟ, για την ορθότητα ν' ανακαίνιστεί το Τσίρειο, τους έφερε σε μια θέση μειονεκτική... συγγράφοντας έτσι μια πονεμένη Λεμεσιανή ιστορία!

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
-0,78%

Χ.Α.
0,17%

Dow Jones
-1,40%

Nasdaq
-1,03%

Nikkei
2,30%

Dax
0,90%

FTSE 100
2,07%

Πετρέλαιο
-1,07%

€/ \$
0,15%

ΕΚΤ

Σε επιφυλακή για επιπτώσεις ΑΙ στην εργασία

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θα παρακολουθεί στενά την αγορά εργασίας για πιθανές ενδείξεις απώλειας θέσεων εργασίας λόγω της εφαρμογής της τεχνητής νοημοσύνης, δήλωσε η πρόεδρος της, Κριστίν Λαγκάρντ, μιλώντας σε ευρωβουλευτές την Πέμπτη στις Βρυξέλλες. Δήλωσε πως πραγματοποιούνται σημαντικές δαπάνες για την τεχνολογία τόσο στην Ευρώπη όσο και στις ΗΠΑ, αλλά ότι δεν είναι ακόμη ορατές οι συνέπειες στην απασχόληση. **Σελ. 10**

ALPHA BANK

ΕΛΛΑΔΑ

Στα αζήτητα παλιά και μεγάλα εξοχικά

Σημαντική είναι η πτώση της ζήτησης που καταγράφεται από το εξωτερικό για εξοχικές κατοικίες μεγάλης επιφάνειας, ειδικά αν πρόκειται και για παλιά ακίνητα. Το υψηλό κόστος αγοράς και συντήρησης ακινήτων που ξεπερνούν τα 150 τ.μ. είναι σοβαρός ανασταλτικός παράγοντας στην ολοκλήρωση αγοραπωλησιών. **Σελ. 12**

ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

Η κοινωνική στήριξη στο επίκεντρο

«Πληρώνω όταν μπορώ, στηρίζομαι όταν χρειάζομαι», το νέο μοντέλο κοινωνικής πολιτικής

Σε μια βαθιά φιλοσοφική αλλαγή επικεντρώνεται η συζήτηση για το νέο συνταξιοδοτικό σύστημα που προωθείται, τη μετάβαση από ένα μοντέλο που «μετράει εισφορές» σε ένα μοντέλο που προστατεύει τους ανθρώπους καθ' όλη τη διάρκεια του

εργασιακού τους βίου. Ο αναλογιστής και συντονιστής της ομάδας έργου της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ), Κώστας Σταυράκης, αναλύει στην «Κ» τη μελέτη σχεδιασμού και ανάλυσης οικονομικού και κοινωνικού αντικτύπου που πα-

ρουσιάστηκε ενώπιον των κοινωνικών εταίρων. Όπως τονίζει, η μεταρρύθμιση αποτελεί ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο το οποίο θέτει ως προϋπόθεση τις αξιοπρεπείς συντάξεις, τη μείωση των ανισοτήτων, την ενίσχυση της απασχόλησης των

γυναικών και τη διαφάνεια. Η νέα φιλοσοφία επιδιώκει ένα δίκαιο και βιώσιμο σύστημα που ανταποκρίνεται στις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας, ακολουθώντας το σύνθημα «Πληρώνω όταν μπορώ, στηρίζομαι όταν χρειάζομαι». Το οικοδόμη-

μα συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση δεν αφορά μια άσκηση επιφανειακής προσαρμογής, αλλά ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο και για να πετύχει θα πρέπει να τύχει κατανόησης και αποδοχής από τον κόσμο, επισημαίνει ο αναλογιστής. **Σελ. 4**

ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΚΕΡΔΗ

Σημαντική συμβολή της Κύπρου

Πέραν της Τράπεζας Κύπρου, ισχυρά κέρδη κατέγραψαν το 2025 και η Eurobank και η Alpha Bank, με την Κύπρο να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην κερδοφορία και τη στρατηγική ανάπτυξη των τραπεζικών ομίλων. **Σελ. 3**

ΕΚΠΟΙΗΣΕΙΣ

Πληθαίνουν οι προτάσεις νόμου

ΔΗΚΟ και ΑΚΕΛ προωθούν προτάσεις νόμου για τις εκποιήσεις, με ειδικούς δικαστές και προσωρινή αναστολή ειδοποιήσεων. Παράλληλα, ΑΚΕΛ και ΕΛΑΜ εισπούνται πρόσθετη φορολόγηση τραπεζών για ενίσχυση κοινωνικής πολιτικής και στεγαστικών μέτρων. **Σελ. 5**

ΑΝΑΛΥΣΗ

/ Των **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ** και **ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ**

Η αθέατη πλευρά και οι προκλήσεις του δημόσιου χρέους

Καθώς η Ε.Ε. επιχειρεί να ισορροπήσει τη δημοσιονομική πειθαρχία και την ανάγκη για αυξημένες επενδύσεις, το δημόσιο χρέος παραμένει καθοριστικός δείκτης σταθερότητας. Το χρέος της Ευρωζώνης διαμορφώθηκε στο 88,5% του ΑΕΠ, με μεγάλες χώρες, όπως η Ιταλία και η Γαλλία, να παραμένουν πάνω από το 110%. Ωστόσο, οι επίσημοι δείκτες δεν αποτυπώνουν το σύνολο των μακροχρόνιων υποχρεώσεων μιας οικονομίας. Το κυπριακό δημόσιο χρέος έχει μειωθεί εντυπωσιακά, υποχωρώντας κάτω από το 60% του ΑΕΠ, ενώ παρουσιάζει πτωτική τάση. Η εικόνα αυτή οφείλεται στην ικανοποιητική ανάπτυξη, στα υψηλά φορολογικά έσοδα και στην αποτελεσματική διαχείριση χρέους. Όμως, πίσω από αυτή τη θετική πορεία κρύβεται μια δημοσιονομική στρέ-

βλωση: το κράτος έχει δανειστεί από το Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΤΚΑ) πέραν των €10 δισ., τα οποία, λογιστικά, θεωρούνται ενδοκυβερνητικές υποχρεώσεις. Αν και θεσμικά επιτρεπτή, η συνεχής άντληση ρευστότητας από το ΤΚΑ υπονομεύει τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος, το οποίο ήδη επιβαρύνεται από τη γήρανση του πληθυσμού και την αύξηση του προσδόκιμου ζωής. Παράλληλα, τα δημόσια οικονομικά αντιμετωπίζουν διαρθρωτικές προκλήσεις: (α) οι δημόσιες δαπάνες αυξάνονται με ταχύτερο ρυθμό από το ονομαστικό ΑΕΠ, δημιουργώντας πιέσεις που δύναται να ανατρέψουν τη θετική πορεία, (β) οι μισθολογικές δαπάνες του δημόσιου τομέα, ως ποσοστό

του προϋπολογισμού, παραμένουν από τις υψηλότερες στην Ε.Ε., ενώ η παραγωγικότητα του κράτους δεν έχει βελτιωθεί ανάλογα, (γ) οι δημόσιες δαπάνες παρουσιάζουν υψηλό βαθμό ανελαστικότητας, και (δ) η αύξηση των φορολογικών εσόδων οφείλεται εν μέρει στον πληθωρισμό και σε έκτακτες οικονομικές δραστηριότητες, γεγονός που υποδηλοί ότι η κυβέρνηση βασίζεται, σε κάποιο βαθμό, σε προσωρινά έσοδα για να χρηματοδοτεί μόνιμες δαπάνες. Σε αυτό το περιβάλλον, η χώρα μας καλείται να διαχειριστεί το συνολικό της χρέος, από μακροχρόνια οπτική, τις αυξανόμενες δαπάνες και τις διαρθρωτικές της αδυναμίες. Η πραγματική πρόκληση είναι η ενίσχυση της ανθεκτικότητας του οικονομικού μοντέλου, η οποία μπορεί να ενισχυθεί με-

σω των πιο κάτω συστάσεων: α) Διαμόρφωση κατάλληλης επενδυτικής πολιτικής για τα πλεονάσματα του ΤΚΑ και δημιουργία πραγματικού αποθεματικού για σκοπούς ενίσχυσης της διαφάνειας και της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας. Αξιοποίηση σε αυτό το πλαίσιο των δυνατοτήτων που προσφέρει η εγχώρια αγορά για εμπορεύσιμα ομόλογα μακροχρόνιας διάρκειας. β) Υιοθέτηση δημοσιονομικής στρατηγικής στη βάση κανόνα δαπανών, συνδεδεμένων με την αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ, και εφαρμογή μηχανισμών διόρθωσης σε περίπτωση υπερβάσεων. γ) Επανεξέταση της μισθολογικής δομής του ευρύτερου δημόσιου τομέα, με βάση την παραγωγικότητα και ψηφιοποίηση διαδικασιών, με στόχο τη μείωση του λειτουργικού κό-

στους και την αύξηση της παραγωγικότητας. δ) Επανεξέταση φορολογικών απαλλαγών που δεν έχουν αναπτυξιακό αντίκτυπο, με στόχο την ενίσχυση των εσόδων, χωρίς αύξηση των φορολογικών συντελεστών. ε) Ενίσχυση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος μέσω αξιοποίησης των αναλογιστικών μελετών, προσαρμογής εισφορών ή/και ορίων ηλικίας. στ) Μείωση της εξάρτησης της οικονομίας από κυκλικούς τομείς, όπως τα ακίνητα και προώθηση πράσινων και ψηφιακών επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Ο Ανδρέας Χαραλάμπος και ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι οικονομολόγοι και οι απόψεις που εκφράζουν είναι προσωπικές.

pwc

We accelerate what's possible
so you can
turn vision into value

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Ας είμαστε συγκρατημένοι

Βιώνουμε περιόδους έντονων αντιφάσεων και αβεβαιότητας που δημιουργούν ένα περιβάλλον χαμηλής οικονομικής ορατότητας. Όσα ξέραμε τα προηγούμενα χρόνια καταρρέουν, το παλιό πέθανε αλλά το καινούργιο δεν έχει ακόμα γεννηθεί. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον οι εκτιμήσεις για την οικονομία θα πρέπει να είναι συγκρατημένες, ενώ τα μεγάλα λόγια για τα οικονομικά επιτεύγματα είναι καλά να απουσιάζουν. Ο Δείκτης Οικονομικής Συγκυρίας όπως τον «μετρά» το Πανεπιστήμιο Κύπρου καταγράφει πτώση λόγω υποχώρησης του επιχειρηματικού κλίματος στον τομέα των υπηρεσιών και της κάμψης στην καταναλωτική εμπιστοσύνη. Τα στοιχεία «μαρτυρούν» επίσης πως ο Δείκτης Οικονομικής Αβεβαιότητας σκαρφαλώνει λόγω ενίσχυσης της καταναλωτικής και επιχειρηματικής αβεβαιότητας σε όλους τους τομείς, πλην των κατασκευών.

Ετεροχρονισμένες συζητήσεις

Η αυστηρή ρύθμιση της κτήσης περιουσίας από αλλοδαπούς δεν είναι επιθυμητή, γιατί θα πρέπει να αποφευχθεί η δημιουργία δυσανάλογων περιορισμών που ενδέχεται να πλήξουν τη χρηματοδότηση και υλοποίηση μεγάλων αναπτυξιακών έργων. Όσοι αντιδρούν βλέπουν μέχρι και πλήγμα στη συνολική επενδυτική ελκυστικότητα της χώρας. Τα κόμματα, όμως, σκοπεύουν να καταθέσουν προτάσεις νόμου για περιορισμό και έλεγχο της κατάστασης, ειδικά στις περιπτώσεις που η κτήση γίνεται μέσω εταιρειών χωρίς να αποκαλύπτονται οι τελικοί δικαιούχοι. Απόλυτα κατανοητές οι αντιδράσεις και οι πρωτοβουλίες, αλλά όπως συμβαίνει συχνά σε αυτή τη χώρα, άλλη μια συζήτηση ξεκινά ετεροχρονισμένα και μάλλον θα προκληθεί περισσότερα προβλήματα από αυτά που επιδιώκει να λύσει.

Η σύγκρουση Cyta-AHK με αφορμή την ενέργεια αποδεικνύει ότι το σημαντικότερο πρόβλημα αυτής της χώρας είναι πως εκτός από συμφέροντα, δεν υπάρχει εθνική στρατηγική

Αν όλα πάνε κατ' ευχήν

Το έργο στο Βασιλικό είναι κομμικής σημασίας για την ενεργειακή ασφάλεια και επάρκεια της χώρας που όμως δεν θα ολοκληρωθεί πριν το 2029 στην καλύτερη περίπτωση, αν και με βάση την προϊστορία καμία βεβαιότητα δεν θα πρέπει να κυριαρχεί. Να υπενθυμίσουμε ότι το έργο είχε προκηρυχθεί σε διαγωνισμό το 2019 προσελκύοντας χαμηλό ενδιαφέρον, που είχε ως αποτέλεσμα την υπογραφή σύμβασης με κινεζική εταιρεία η οποία τερμάτισε μονομερώς το συμβόλαιο το 2024. Η χερσαία υποδομή στο Βασιλικό συμπληρώνεται και από πλωτή μονάδα που παραμένει εδώ και

χρόνια χωρίς πιστοποίηση, αφού και προς τούτο θα απαιτηθεί νέος διαγωνισμός. Να υπενθυμίσουμε ότι η συνολική επένδυση (πλωτό και χερσαίο τμήμα) χρηματοδοτήθηκε από την Ε.Ε. με €100 εκατ. από τα οποία τα €67 εκατ. έχουν επιστραφεί κατόπιν κοινοτικής απαίτησης.

Συμμετέχει σε ποσοστό κάτω του 5%

Η Κύπρος δεν κατάφερε να αναπτύξει τις ΑΠΕ με τρόπο ωφέλιμο για την κοινωνία και την οικονομία. Η Ελεγκτική Υπηρεσία περιγράφει την κατάσταση πολύ εύστοχα

αναδεικνύοντας μεταξύ άλλων: Περιορισμένη ανάπτυξη έργων ΑΠΕ από την ΑΗΚ, σημαντική αύξηση των δαπανών για δικαιώματα εκπομπών που επιβαρύνουν τους καταναλωτές, λειτουργία ηλεκτροπαραγωγών σταθμών με ληγμένες περιβαλλοντικές άδειες, αδυναμίες στη διαχείριση οφειλών και συμβάσεων, ελλείψεις σε ελέγχους καθώς και ζητήματα σε πληροφοριακά συστήματα και διαδικασίες προμηθειών. Αποτέλεσμα όλων αυτών η ΑΗΚ να αντιπροσωπεύει μόλις το 4,76% της εγκατεστημένης ισχύος και οι ευθύνες θα πρέπει να αναζητηθούν στα διοικητικά συμβούλια ΡΑΕΚ και ΑΗΚ των τελευταίων είκοσι χρόνων.

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Υποτίμηση νομίσματος

Υποτίμηση ενός νομίσματος καλείται η μείωση της αξίας του σε σχέση με κάποιο άλλο νόμισμα, αφού απαιτείται μικρότερη ποσότητα του ενός για απόκτηση μιας μονάδας του άλλου. Στην αγορά συναλλάγματος αναφέρεται ως μείωση της συναλλαγματικής ισοτιμίας, δηλαδή της τιμής σύμφωνα με την οποία ανταλλάσσονται τα νομίσματα.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

Όταν ξυπνάμε από τον λήθαργο

Κάθε τόσο ξυπνάμε από τον λήθαργο της κατοχής και προσπαθούμε να καταλάβουμε σε ποια συνθήκη ζούμε τα τελευταία 50 και βάλε χρόνια. Τα κρούσματα αφθώδους πυρετού σε ζώα αναφέρθηκαν στις μη ελεγχόμενες από τη Δημοκρατία περιοχές εδώ και αρκετές εβδομάδες. Στην ελεγχόμενη πλευρά, το πρώτο κρούσμα εντοπίστηκε από κτηνοτρόφο στις 19 Φεβρουαρίου, που οδήγησε στη δημιουργία ζώνης επιτήρησης 10 χιλιομέτρων για να ξεκινήσουν εμβολιασμοί. Το πρόγραμμα θα απαιτήσει 550.000 εμβόλια που αναμένονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ οι πρώτες ανάγκες (10.000 εμβόλια) καλύφθηκαν από τις κατεχόμενες περιοχές. Για να αντιμετωπιστεί η κατάσταση θα χρειαστεί να θανατωθούν 13.000 ζώα, ενώ κάποιες κτηνοτροφικές μονάδες θα παραμείνουν ανενεργές για μεγάλο χρονικό διάστημα. Όπως και στο παρελθόν έτσι και σήμερα, εμφανίζεται ένα περιστατικό για να μας θυμίσει να τον χειρότερο τρόπο πως δεν μπορούμε να ζούμε με την πλάτη γυρισμένη στην κατεχόμενη πλευρά, λες και μας χωρίζει κάποιο αδιαπέραστο και αποστειρωμένο σύνορο.

Το αλκοόλ μπορεί να επηρεάσει ουσιαστικά τόσο τον εγκέφαλο όσο και το υπόλοιπο σώμα. Βραχυπρόθεσμα, ορισμένες από τις επιδράσεις του μπορεί να γίνονται αντιληπτές ως ευχάριστες. Ωστόσο σε βάθος χρόνου, ιδίως όταν καταναλώνεται σε μεγάλες ποσότητες, η χρήση του συνδέεται με σοβαρές βλάβες για την υγεία. Ακολουθεί αναλυτική καταγραφή των επιπτώσεων του αλκοόλ στον οργανισμό, τόσο κατά τη διάρκεια της κατανάλωσής του όσο και μακροπρόθεσμα.

Συρρίκνωση του εγκεφάλου: Το αλκοόλ δρα γρήγορα στον εγκέφαλο, προκαλώντας αίσθημα καλάρωσης και ενισχύοντας την κοινωνικότητα. Σε βάθος χρόνου, όμως, η κατανάλωσή του έχει συσχετιστεί με μεταβολές στη δομή του εγκεφάλου. Ορισμένες μελέτες δείχνουν ότι μεσήλικες και ηλικιωμένοι που καταναλώνουν κατά μέσον όρο ακόμη και ένα ποτό ημερησίως τείνουν να εμφανίζουν ελαφρώς μικρότερο εγκεφαλικό όγκο σε σύγκριση με όσους απέχονταν από το αλκοόλ. Και όσο αυξάνεται η κατανάλωση, τόσο εντονότερη φαίνεται να είναι η συρρίκνωση του εγκεφάλου. Οι ειδικοί δεν ξέρουν ακριβώς το γιατί, όμως μια πιθανή εξήγηση είναι ότι το αλκοόλ επηρεάζει το ανοσοποιητικό σύστημα του εγκεφάλου, ενισχύοντας τη φλεγμονή, η οποία μπο-

ρεί να προκαλέσει βλάβη στους νευρώνες.

Επίδραση στην καρδιά: Πριν από μερικές δεκαετίες επικρατούσε η άποψη ότι το αλκοόλ μπορεί να προσφέρει οφέλη για την καρδιαγγειακή υγεία. Τα τελευταία χρόνια, ωστόσο, αυτή η αντίληψη έχει αμφισβητηθεί από μερίδα ειδικών, καθώς νέα ερευνητικά δεδομένα έχουν έρθει στο φως. Η συσχέτιση του αλκοόλ με την καρδιακή προσβολή και το εγκεφαλικό επεισόδιο αποδεικνύεται σύνθετη. Η βαριά κατανάλωση (τρία ή περισσότερα ποτά ημερη-

Η κατανάλωσή του σε μεγάλες ποσότητες συνδέεται με σοβαρές επιπτώσεις στην υγεία, σύμφωνα με πρόσφατες μελέτες.

σίως) έχει συνδεθεί με αυξημένο κίνδυνο και για τα δύο συμβάντα. Αντιθέτως, στην περίπτωση της ελαφριάς έως μέτριας κατανάλωσης (έως δύο ποτά την ημέρα), τα ευρήματα παραμένουν αντικρουόμενα. Ορισμένες μελέτες καταγράφουν μια μικρή αύξηση του κινδύνου ακόμη και με ένα ποτό ημερησίως, ενώ άλλες υποστηρί-

Πώς το αλκοόλ επηρεάζει τον οργανισμό

Το 54% των ενηλίκων στις ΗΠΑ δηλώνει ότι καταναλώνει αλκοόλ, σύμφωνα με πρόσφατη δημοσκόπηση. Το συγκεκριμένο ποσοστό είναι το χαμηλότερο που έχει καταγραφεί εδώ και σχεδόν 90 χρόνια συλλογής στοιχείων.

ζουν ότι τα άτομα που πίνουν με μέτρο ενδέχεται να εμφανίζουν χαμηλότερο κίνδυνο σε σύγκριση με όσους δεν καταναλώνουν καθόλου αλκοόλ.

Παθήσεις του ήπατος: Το ήπαρ είναι πιθανότατα το όργανο που πλήττεται περισσότερο από την κατανάλωση αλκοόλ και οι αλκοολικές ηπατοπάθειες αποτελούν την κυριότερη αιτία θανάτου που σχετίζεται με το αλκοόλ. Σύμφωνα με μια εκτίμηση, περίπου το 90% των ατόμων που καταναλώνουν περισσότερα από τέσσερα ποτά ημερησίως εμφανίζουν λιπώδεις εναποθέσεις στο ήπαρ, ενώ σχεδόν το 30% όσων πίνουν συστηματικά τρία ή περισσότερα ποτά την ημέρα αναπτύσσουν κίρρωση. Τα λιπώδη αποθέματα, η φλεγμονή και τα πρώιμα στάδια ίνωσης είναι δυναμικά αναστρέψιμα, αντιθέτως η προχωρημένη κίρρωση αποτελεί μη αναστρέψιμη βλάβη. Όπως συμβαίνει και σε άλλα όργανα, η βαριά κατανάλωση αλκοόλ αυξάνει και τον κίνδυνο καρκίνου του ήπατος εξαιτίας των βλαβών στο DNA που προκαλεί η ακεταλδεΐδη.

Κίνδυνος καρκίνου σε στόμα και λαιμό: Οι ιστοί που διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο από την κατανάλωση αλκοόλ είναι εκείνοι που έρχονται σε άμεση επαφή με αυτό, όπως το στόμα και ο λαιμός. Η κατανάλωση αλκοόλ

συνδέεται με αυξημένο κίνδυνο τεσσάρων μορφών καρκίνου στο στόμα και στο ανώτερο πεπτικό σύστημα: του στόματος, του φάρυγγα, του λάρυγγα και του οισοφάγου. Οι περιοχές αυτές είναι ιδιαίτερα ευάλωτες, καθώς οι ιστοί τους εκτίθενται σε υψηλές συγκεντρώσεις ακεταλδεΐδης. Σύμφωνα με σχετική ανάλυση, ακόμη και ένα ποτό ημερησίως αυξάνει τον κίνδυνο καρκίνου του στόματος και του λαιμού κατά 13% και του οισοφάγου κατά 26%. Για όσους καταναλώνουν πέντε ή περισσότερα ποτά την ημέρα, ο κίνδυνος και για τους τρεις αυτούς τύπους καρκίνου είναι περίπου τετραπλάσιος.

Βλάβες στο έντερο: Όπως το στόμα και ο λαιμός, έτσι και το στομάχι και το έντερο εκτίθενται άμεσα στο αλκοόλ και στην ακεταλδεΐδη, γεγονός που τα καθιστά ιδιαίτερα ευάλωτα σε κυτταρικές βλάβες. Οι ιστοί του γαστρεντερικού σωλήνα εμφανίζουν επίσης προδιάθεση για καρκίνους που σχετίζονται με την κατανάλωση αλκοόλ. Πρόσφατη μελέτη έδειξε ότι άτομα που καταναλώναν συστηματικά δύο ή περισσότερα ποτά ημερησίως είχαν κατά 25% υψηλότερο κίνδυνο εμφάνισης ορθοκολικού καρκίνου σε σύγκριση με όσους έπιναν, κατά μέσον όρο, λιγότερο από ένα ποτό την εβδομάδα.

THE NEW YORK TIMES

Orthodoxou
Employment

Ideal staff from third countries for your needs!

+357 24 841 111

orthodoxouemployment.com

Εφερε κέρδη η Κύπρος στις τράπεζες

Στα αποτελέσματα της Eurobank και της Alpha Bank για το 2025 υπάρχουν πολλές αναφορές στο νησί

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Πέραν των ισχυρών κερδών της Τράπεζας Κύπρου για το 2025 της τάξης των 481 εκατομμυρίων ευρώ, η Eurobank και η Alpha Bank παρουσίασαν αντιστοίχως ισχυρά κέρδη, δίνοντας μεγάλη ώθηση στα αποτελέσματά τους η θέση τους στην Κύπρο. Τα κέρδη του Ομίλου της Eurobank για το 2025 ήταν στα 1,41 δισεκατομμύρια ευρώ και της Alpha Bank ανήλθαν σε 943 εκατομμύρια ευρώ. Και στα αποτελέσματα της Eurobank και στα αποτελέσματα της Alpha Bank υπάρχουν πολλές αναφορές στο όνομα «Κύπρος», καθώς αυτές οι δύο έχουν ισχυρή παρουσία στο νησί και είναι οι δύο από τις τρεις συστημικές τράπεζες.

Από πλευράς Eurobank, τα προσαρμοσμένα καθαρά κέρδη του Ομίλου διαμορφώθηκαν σε 1,41 δισ. ευρώ όπως προαναφέρθηκε, μειωμένα όμως κατά 4,9% σε ετήσια βάση. Τα συνολικά καθαρά κέρδη μειώθηκαν σε 1,36 δισ. ευρώ και συμπεριέλαβαν μεταξυ άλλων, το κόστος εθελούσιας εξόδου ύψους 27 εκατ. ευρώ στην Ελληνική Τράπεζα, την αρνητική υπεραξία ύψους 58 εκατ. ευρώ από την εξαγορά της CNP Cyprus Insurance και εισφορά σε κυβερνητικά έργα ύψους 19 εκατ. ευρώ. Εστιάζοντας όμως στα του εξωτερικού και ιδιαίτερα στα της Κύπρου, τα προσαρμοσμένα καθαρά κέρδη των δραστηριοτήτων στο εξωτερικό αυξήθηκαν σε ετήσια βάση κατά 4,5% σε 741 εκατ. το 2025 και συνεισέφεραν 52,5% στην κερδοφορία του Ομίλου. Ειδικότερα, τα προσαρμοσμένα καθαρά κέρδη στην Κύπρο

ενισχύθηκαν κατά 1,4% σε ετήσια βάση σε 491 εκατ. ευρώ και στην Βουλγαρία αυξήθηκαν κατά 8% σε ετήσια βάση, σε 224 εκατ. ευρώ. Το σύνολο του ενεργητικού διαμορφώθηκε σε 108 δισ. ευρώ, εκ των οποίων 62,8 δισ. στην Ελλάδα, 28,7 δισ. ευρώ στην Κύπρο και 13,6 δισ. ευρώ στη Βουλγαρία. Τα δάνεια ενισχύθηκαν οργανικά κατά 5,3 δισ. το 2025, εκ των οποίων 3,8 δισ. στην Ελλάδα και 1,6 δισ. στο εξωτερικό. Τα συνολικά υπόλοιπα χορηγήσεων (προ προβλέψεων) διαμορφώθηκαν σε 56 δισ. στις 31 Δεκεμβρίου 2025, εκ των οποίων 37,3 δισ. στην Ελλάδα, 8,8 δισ. στην Κύπρο και 8,9 δισ. στη Βουλγαρία. Οι καταθέσεις πελατών αυξήθηκαν κατά 4,1 δισ. ευρώ το 2025. Τα συνολικά υπόλοιπα καταθέσεων διαμορφώθηκαν σε 82,7 δισ. στις 31 Δεκεμβρίου 2025, εκ των οποίων 45,2 δισ. στην Ελλάδα, 23,9 δισ. στην Κύπρο και 11 δισ. στη Βουλγαρία.

Πολλές αναφορές

Η Alpha Bank δεν προχωρά σε τμηματοποίηση των αποτελεσμάτων σε Ελλάδα και Κύπρο, αλλά κάνει πολλές αναφορές μέσα στα αποτελέσματά της για τις κινήσεις της στο νησί. Αναφέρει πως, το 2025, τα προσαρμοσμένα καθαρά κέρδη μετά από φόρους από τις διεθνείς δραστηριότητες του Ομίλου ανήλθαν σε 98 εκατ., από 102 εκατ. το προηγούμενο έτος (μειωμένα κατά 4%). Το καθαρό έσοδο τόκων μειώθηκε κατά 5% σε ετήσια βάση, ενώ τα καθαρά έσοδα από Προμήθειες ενισχύθηκαν κατά 16%, αντίστοιχα. Τα επαναλαμβανόμενα λειτουργικά έξοδα αυξήθηκαν κατά 24% σε

Επενδύσεις που βγαίνουν στις ελληνικές τράπεζες και αποτυπώνονται στα αποτελέσματά τους.

Τα προσαρμοσμένα καθαρά κέρδη της Eurobank στην Κύπρο ενισχύθηκαν κατά 1,4% σε ετήσια βάση, σε 491 εκατ. ευρώ.

ετήσια βάση, ως αποτέλεσμα της αύξησης των αμοιβών και εξόδων προσωπικού καθώς και των γενικών εξόδων. Τα υπόλοιπα των δανείων (μετά από συσσωρευμένες προβλέψεις) ανήλθαν σε 2,5 δισ., ενώ οι καταθέσεις διαμορφώθηκαν σε 6,2 δισ. Ο δείκτης απόδοσης ενσώματων ιδίων κεφαλαίων για το έτος 2025 ανήλθε σε 13,3%.

Το 2026, η τράπεζα υπογραμμίζει πως θα επικεντρωθεί στην πλήρη ενσωμάτωση των πρόσφατων εξαγορών και τη συνεπή υλοποίηση του σχεδίου της, ενώ η κερδοφορία αναμένεται να συνεχίσει την αναπτυξιακή της δυναμική. Το δ' τρίμηνο 2025, τονίζει η τράπεζα πως κατέγραψε θετική συνεισφορά ύψους 10,8 εκατ. ευρώ στα καθαρά έσοδα από τόκους από την εξαγορά της Astrobank τον Οκτώβριο του 2025. Σε επαναλαμβανόμενη βάση, το καθαρό έσοδο τόκων (εξαιρουμένης της επίπτωσης από την Astrobank) αυξήθηκε ελαφρώς σε τριμηνιαία βάση. Τα Καθαρά έσοδα από αμοιβές και προμήθειες ανήλθαν σε 136,1 εκατ. το δ' τρίμηνο, αυξημένα κατά 12% σε τριμηνιαία βάση (+10% σε τριμηνιαία βά-

ση εξαιρουμένης της επίπτωσης της Astrobank). Το χαρτοφυλάκιο εξυπηρετούμενων δανείων της Alpha Bank, (εξαιρουμένων των ομολογιών υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας ύψους 5,1 δισ. των συναλλαγών «Galaxy» και «Cosmos») ενισχύθηκε κατά 5,1% (+3% μη συμπεριλαμβανομένης της Astrobank), ή 1,8 δισ. το δ' τρίμηνο και ανήλθε σε 37,5 δισ. Οι καταθέσεις του Ομίλου αυξήθηκαν κατά 4,2%, ή €2,2 δισ. σε τριμηνιαία βάση και διαμορφώθηκαν σε 55,1 δισ., ως αποτέλεσμα της ολοκλήρωσης της εξαγοράς των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού της AstroBank.

Πειθαρχημένη ανάπτυξη

Ο διευθύνων σύμβουλος της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος,

κ. Παύλος Μυλωνάς, στα αποτελέσματα της Εθνικής, τράπεζας που έχει παρουσία επίσης στο νησί, κάνει λόγο για πειθαρχημένη ανάπτυξη. Οι στρατηγικοί στόχοι της τράπεζας, αναφέρει, όπως αποτυπώνονται στο νέο επιχειρηματικό σχέδιο για την περίοδο 2026 - 2028, σηματοδοτούν το επόμενο στάδιο πειθαρχημένης ανάπτυξης και διαρκούς δημιουργίας αξίας. «Φιλοδοξεί η ΕΤΕ να επιτύχει υψηλή αλλά διατηρήσιμη απόδοση ενσώματων ιδίων κεφαλαίων (RoTE), αξιοποιώντας τις ευνοϊκές μακροοικονομικές συνθήκες προκειμένου να επιταχύνει την καθαρή πιστωτική επέκταση σε επίπεδα άνω των 10 δισ. ευρώ εντός της επόμενης τριετίας. Παράλληλα, αναμένουμε τη διατήρηση της δυναμικής στα έσοδα από προμήθειες σε υψηλά μονοψήφια ποσοστά, καθώς ενισχύουμε τις σταυρωμένες πωλήσεις. Τα κόστη μας θα ωφεληθούν από το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος των στρατηγικών μας επενδύσεων στην τεχνολογία έχει ολοκληρωθεί. Η αυξανόμενη κερδοφορία θα ενισχύσει τα κεφαλαιακά μας αποθέματα, τροφοδοτώντας την ισχυρή οργανική μας ανάπτυξη, καθώς και υψηλές αποδόσεις για τους μετόχους μας. Παρ' όλα αυτά, το επιχειρηματικό μας σχέδιο στοχεύει σε δείκτη CET1 κάτω από 16% στο τέλος του 2028, διατηρώντας επαρκή αποθέματα κεφαλαίου και τη στρατηγική μας ευελιξία», σχολιάζει.

Σημειώνεται πως, ο Όμιλος κατέγραψε κέρδη μετά από φόρους ύψους 1,3 δισ. ευρώ, μέρος των οποίων συνέβαλε σίγουρα μερικώς και η κυπριακή θυγατρική.

5+1

Αλήθειες

για την είσοδο της Cyta στην Ενέργεια

1

Η αγορά Ενέργειας χρειάζεται ίσους όρους, όχι δύο μέτρα και δύο σταθμά.

Η αγορά λειτουργεί ήδη σε συνθήκες ανταγωνισμού.

Δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς δραστηριοποιούνται σε περισσότερους από έναν τομείς.

Η Cyta ζητά να έχει τις ίδιες δυνατότητες που έχουν όλοι οι άλλοι.

Η επικαιροποίηση του νόμου της αποκαθιστά την ίση μεταχείριση και η απόφαση της Βουλής αφορά τη θεσμική συνέπεια της Πολιτείας και την εφαρμογή των ιδίων κανόνων ανταγωνισμού για όλους.

2

Στόχος είναι το όφελος του πολίτη.

Η δραστηριοποίηση της Cyta στην Ενέργεια είναι στοχευμένη.

Αφορά καταναλωτές που σήμερα δεν έχουν επιλογή να χρησιμοποιήσουν πράσινη Ενέργεια: ενοικιαστές, κατοίκους πολυκατοικιών και μικρές επιχειρήσεις που δεν μπορούν να εγκαταστήσουν φωτοβολταϊκά.

Η απόφαση της Βουλής θα καθορίσει αν οι καταναλωτές αυτοί θα έχουν το δικαίωμα πρόσβασης σε φθηνότερη, πράσινη Ενέργεια.

3

Η συμμετοχή της Cyta ενισχύει την ανάπτυξη της πράσινης Ενέργειας.

Η Cyta θα συνεργαστεί με παραγωγούς Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και θα επενδύσει σταδιακά σε ιδιοπαραγωγή και αποθήκευση.

Η παρουσία της μπορεί να επιταχύνει νέες επενδύσεις και να διευρύνει την πρόσβαση σε καθαρή, πιο φθηνή Ενέργεια.

Η ενεργειακή μετάβαση του τόπου προχωρά όταν περισσότεροι φορείς συμμετέχουν με διαφάνεια και σαφείς, ισότιμους κανόνες.

4

Η αγορά ελέγχεται από τους κανόνες της Ρυθμιστικής Αρχής.

Η δραστηριοποίηση της Cyta θα γίνει με πλήρη συμμόρφωση προς το ρυθμιστικό πλαίσιο της αγοράς Ενέργειας. Οι τιμές και οι όροι καθορίζονται από την αρμόδια ρυθμιστική αρχή και τις θεσμοθετημένες διαδικασίες.

Η Cyta επιδιώκει ισότιμη συμμετοχή, με τους ίδιους κανόνες που εφαρμόζονται για κάθε φορέα.

5

Η σύγχρονη Οικονομία συνδέει Ενέργεια και Τεχνολογία.

Σε ολόκληρη την Ευρώπη, οι αγορές Ενέργειας και Τεχνολογίας συγκλίνουν και διαμορφώνουν κοινά οικοσυστήματα υπηρεσιών, παρέχοντας νέες επιλογές και εξελιγμένες υπηρεσίες μετρούσιμου οφέλους στους πολίτες.

Η Κύπρος μπορεί να αξιοποιήσει αυτή τη δυναμική με θεσμική ωριμότητα και στρατηγική προσαρμογή.

+1 Αλήθεια

Η Cyta έχει συνδεθεί διαχρονικά με την εξέλιξη και την πρόοδο της Κύπρου.

Με έργο μετρήσιμο και διεθνώς αναγνωρισμένο, έχει κερδίσει την εμπιστοσύνη των πολιτών. Η ίδια αξιοπιστία μπορεί να ενισχύσει και τον τομέα της Ενέργειας με περισσότερες επιλογές και ουσιαστικό όφελος για τον πολίτη.

ένα με σένα

Οι πυλώνες του νέου συνταξιοδοτικού

Οι στόχοι, οι αρχές και το κοινωνικό συμβόλαιο μιας νέας εποχής - Ο αναλογιστής Κ. Σταυράκης αναλύει τη μελέτη σχεδιασμού

Της **ΑΔΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Η δημόσια συζήτηση για τη συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση έχει αναζωπυρωθεί, με πολλές απορίες, ανησυχίες και αντιδράσεις από κοινωνικούς εταίρους και πολίτες. Πίσω όμως από τις τεχνικές παραμέτρους, τα αναλογιστικά μοντέλα και τα νούμερα, βρίσκεται μια βασική φιλοσοφία, η ανάγκη για ένα σύστημα πιο δίκαιο, πιο ισορροπημένο και πιο ανθεκτικό στις πραγματικές συνθήκες εργασίας και ζωής των ανθρώπων, βασισμένο στις θεμελιώδεις αρχές της κοινωνικής ασφάλισης σύμφωνα και με τα διεθνή πρότυπα.

Στο επίκεντρο αυτής της προσπάθειας τοποθετείται η τεχνική ομάδα εργασίας της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ), η οποία αναλύει τα δεδομένα, αξιολογεί στρεβλώσεις και αδυναμίες του υφιστάμενου συστήματος, και προτείνει λύσεις μεταρρυθμίσεων βασισμένες σε διεθνείς πρακτικές και διεθνή πρότυπα, όπως οι σχετικές συμβάσεις και συστάσεις της ΔΟΕ. Ο αναλογιστής και συντονιστής της ομάδας έργου της ΔΟΕ, Κώστας Σταυράκης, και η υπόλοιπη ομάδα βρίσκονται πίσω από τα σενάρια και τα μοντέλα που αναπτύχθηκαν για να καταρτιστεί η πρόταση της κυβέρνησης σε σχέση με τον δύσκολο γρίφο της συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης. Ο ρόλος μας, ως ΔΟΕ, κύρια αποστολή της οποίας είναι η προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης και η υπεράσπιση των διεθνώς αναγνωρισμένων ανθρωπίνων και εργασιακών δικαιωμάτων, είναι να διευκολύνουμε τον κοινωνικό διάλογο και να στηρίξουμε την κυβέρνηση και κοινωνικούς εταίρους ώστε να ληφθούν αποφάσεις, επισήμανε ο κ. Σταυράκης στην «Κ». Δεν επιβάλλουμε πολιτικές, δίνουμε εργαλεία μέσα στο πλαίσιο αρχών και διεθνών πρακτικών υπογράμμισε, τονίζοντας ότι το οικοδόμημα συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση δεν αφορά μια άσκηση επιφανειακής προσαρμογής, αλλά ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο και για να πετύχει θα πρέπει να τύχει κατανόησης και αποδοχής από τον κόσμο.

Με βάση τους κυβερνητικούς σχεδιασμούς και στα πλαίσια της κατεύθυνσης πολιτικής για τη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος της Κύπρου εντάσσεται και η μεταρρύθμιση του 1ου πυλώνα του συνταξιοδοτικού συστήματος, που αφορά το Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΤΚΑ), για την οποία ο αναλογιστής παρουσίασε τη μελέτη σχεδιασμού και ανάλυσης οικονομι-

Πρώτιστα τίθεται η βελτίωση της επάρκειας των συντάξεων και η καλύτερη προστασία των συνταξιούχων από τη φτώχεια.

κού και κοινωνικού αντικτύπου ενώπιον των κοινωνικών εταίρων, με τους οποίους διεξάγεται κοινωνικός διάλογος. Ωστόσο, αξίζει να αναφέρουμε ότι βρισκόμαστε ακόμα σε ένα κομβικό σημείο του διαλόγου προκειμένου να συμφωνηθεί ένα πλαίσιο σχεδιασμού στη βάση του οποίου θα ετοιμαστεί και το σχετικό νομοσχέδιο. Ως εκ τούτου, μπορεί μεν ορισμένοι παράμετροι του σχεδιασμού να διαφοροποιηθούν, ωστόσο η φιλοσοφία και η στόχευση του οικοδομήματος θα συνεχίσει να επικεντρώνεται στην κοινωνική βιωσιμότητα του συστήματος και την καλύτερη και ισότιμη προστασία όλων, με ιδιαίτερη προσοχή στις ευάλωτες ομάδες, εξήγησε ο κ. Σταυράκης.

Στόχος

Το πρώτο βήμα για το εγχείρημα αυτό που αφορά την εκβάρθρων αναλογική μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού είναι να ξεκαθαρίσουμε το τι θέλουμε να πετύχουμε μέσα από αυτό, υποστήριξε ο κ. Σταυράκης, με τους στόχους που έχουν τεθεί και είναι σαφείς.

Πρώτα τίθεται η βελτίωση της επάρκειας των συντάξεων και η καλύτερη προστασία των συνταξιούχων από τη φτώχεια. Δεύτε-

Στη βάση των εισηγ- σεων της πρότασης του αναλογιστή τίθενται οι αξιοπρεπείς συντάξεις, λιγότερες ανισότητες, η ενίσχυση της απα- σχόλησης των γυναι- κών και η διαφάνεια.

ρο ζητούμενο μέσω της συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης είναι η μείωση των ανισοτήτων στο συνταξιοδοτικό σύστημα, ιδιαίτερα για ομάδες που δικαιολογημένα έχουν διακεκομμένη εργασία, όπως οι γυναίκες. Επίσης, ιδιαίτερα σημαντικό είναι μέσω της εκβάρθρων μεταρρύθμισης να διορθωθούν στρεβλώσεις του υφιστάμενου συστήματος οι οποίες υποβαθμίζουν τη σημασία που έχει η εργασία και η ασφάλιση, και αφήνουν ορισμένους ασφαλισμένους εκτεθειμένους. Κύρια επιδίωξη είναι η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, διασφαλίζοντας την ισορροπία μεταξύ της κοινωνικής αλληλεγγύης και δικαιοσύνης τόσο μεταξύ όσο και εντός των γενεών, σε αντίθεση

με τη συνηθισμένη δημόσια συζήτηση που εστιάζει στο πόσο θα πάρει ο καθένας.

Η φιλοσοφία

Ο αναλογιστής της ΔΟΕ εξηγεί ότι κάθε παράμετρος του σχεδιασμού της μεταρρύθμισης απορρέει από μια συνολική φιλοσοφία και συνδέεται με συγκεκριμένο στόχο πολιτικής συντάξεων. Αν ανατραπεί η φιλοσοφία, χάνεται η συνοχή του συστήματος. Η πρώτη λοιπόν αρχή του νέου μοντέλου που σχεδιάζεται αφορά τη σταθερότητα ενός επαρκούς βασικού συνταξιοδοτικού επιδόματος για τις χαμηλές εισοδηματικές ομάδες. Πιο συγκεκριμένα, όπως εξηγεί ο κ. Σταυράκης, ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα του υφιστάμενου συστήματος είναι η διασφάλιση ενός επαρκούς συνταξιοδοτικού εισοδήματος για τους ανθρώπους που εργάστηκαν 40 και 45 χρόνια.

Επομένως, η μεταρρύθμιση που σχεδιάζεται στοχεύει στη χορήγηση μιας αξιοπρεπούς σύνταξης για τους ασφαλισμένους του συνταξιοδοτικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.

Την ίδια ώρα, στο επίκεντρο του νέου συστήματος που μελετάται βρίσκεται ένα ενισχυμένο πλαίσιο προστασίας για όλους

όσοι δικαιολογημένα αναγκάζονται να απομακρυνθούν από την αγορά εργασίας προκειμένου να φροντίσουν άτομα με αυξημένες ανάγκες ή προβλήματα υγείας. Όπως μας εξηγεί ο αναλογιστής της ΔΟΕ, από τη στιγμή που οι συνθήκες στην κοινωνία ευρύτερα έχουν αλλάξει, οφείλουμε να φτιάξουμε ένα σύστημα που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας. Ειδικότερα, στόχος μας θα πρέπει να είναι η κατάρτιση μιας κοινωνικά προοδευτικής μεταρρύθμισης, η οποία να παρέχει ισχυρή προστασία για όλους όσοι δικαιολογημένα αναγκάζονται να απέχουν για κάποιο χρονικό διάστημα από την εργασία τους για να φροντίσουν τα παιδιά τους ή οι οποίοι δικαιολογημένα έχουν διακεκομμένη εργασία λόγω του ότι φροντίζουν άτομα που έχουν ανάγκη, όπως ανάπηρα τέκνα ή υπερήλικες γονείς. Παράλληλα, το σύστημα δίνει ιδιαίτερη έμφαση στους νέους που ολοκληρώνουν τις σπουδές τους και διανύουν μια περίοδο ανεργίας έως ότου ενταχθούν στην αγορά εργασίας.

Μέσω του νέου συστήματος που σχεδιάζεται, το κράτος θα στηρίζει τους νέους αυτούς και ένα εύλογο διάστημα έως ότου ενταχθούν στην αγορά εργασί-

ας, δεν θα θεωρείται κενό στην ασφάλισή τους.

Με άλλα λόγια αντιστρέφονται οι όροι του παιχνιδιού και τίθεται στο προσκήνιο η κοινωνική στήριξη κατά τη διάρκεια του εργασιακού βίου. Αντιστρέφοντας τους όρους του παιχνιδιού, μέσω του νέου μοντέλου κοινωνικής ασφάλισης που προωθείται, το κράτος θα στηρίζει από νωρίς τον κάθε ένα που συμμετέχει στο νέο σύστημα όταν αυτός χρειάζεται πραγματικά βοήθεια καλύπτοντας εισφορές σε περιόδους σπουδών, φροντίδας τέκνων, αναπηρίας, και οικογενειακών αναγκών. Ταυτόχρονα, η μεταρρύθμιση εξετάζει και νέες κατηγορίες ασφαλισμένων, οι οποίοι έχουν εισόδημα και δεν εργάζονται.

Όπως τόνισε ο κ. Σταυράκης, μιλάμε πλέον για μια εμπροσθοβαρή κοινωνική πολιτική η οποία ενισχύει τη διαφάνεια και τη δικαιοσύνη με σύνθημα «Πληρώω όταν μπορώ, στηρίζομαι όταν χρειάζομαι».

Η μεγάλη παρεξήγηση

Μεγάλο μέρος της δημόσιας συζήτησης περιστρέφεται γύρω από το ερώτημα ποιος επωφελείται οικονομικά και ποιος όχι από αυτό το σύστημα. Σύμφωνα με τον κ. Σταυράκη, η μεταρρύθμιση δεν είναι ένας μηχανισμός αφαίρεσης, αλλά ένας μηχανισμός κοινωνικής δικαιοσύνης, βελτιώνοντας την επάρκεια του βασικού συνταξιοδοτικού εισοδήματος. Οφείλουμε να δούμε τη μεγάλη εικόνα η οποία σχετίζεται με τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής. Κατ' επέκταση, το σύστημα θα λειτουργεί ως δίκτυ ασφαλείας για όλους τους ασφαλισμένους, από τα χαμηλότερα έως τα υψηλότερα εισοδηματικά στρώματα, προσφέροντάς τους στήριξη όταν αντιμετωπίζουν προβλήματα που εύλογα θα τους κρατήσουν εκτός αγοράς εργασίας.

Στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης σημαντικό δεν είναι μόνο η αναλογικότητα, δηλ. «πόσα έβαλες», αλλά το «πώς διασφαλίζεται η κοινωνική συνοχή», σημειώνει χαρακτηριστικά ο κ. Σταυράκης υπογραμμίζοντας ότι το σύστημα θα λειτουργεί για όλους τους ασφαλισμένους, ανεξαρτήτως εισοδηματικού επιπέδου. Την ίδια ώρα είναι σημαντικό να γίνει κατανοητό ότι ο ρόλος της κοινωνικής ασφάλισης διαφέρει ουσιαστικά από εκείνον των ιδιωτικών επενδυτικών σχεδίων, καθώς το ΤΚΑ λειτουργεί στη βάση της κοινωνικής δικαιοσύνης και αλληλεγγύης, και όχι της ατομικής αποταμίευσης.

Αλληλεγγύη και δίκαιη χρηματοδότηση των κοινωνικών συντάξεων

Εντός του πλαισίου των τρέχοντος κοινωνικού διαλόγου, ο αναλογιστής υπογραμμίζει ότι τα οφέλη πρέπει να κατανέμονται κατά τρόπο κοινωνικά δίκαιο, με προτεραιότητα στην προστασία όσων βρίσκονται σε μεγαλύτερη ανάγκη.

Σε ό,τι αφορά τη θέση των συντεχνιών ότι δεν μπορεί να ασκείται κοινωνική πολιτική αποκόπτοντας εισόδημα από εργαζόμενους που έχουν συνεισφέρει, με το πρόσχημα ενίσχυσης των χαμηλοσυνταξιούχων, ο κ. Σταυράκης αναφέρει ότι το κράτος ήδη χρηματοδοτεί μέρος της κοινωνικής σύνταξης και της κατώτατης σύνταξης του ΤΚΑ. Οι συντεχνίες υποστηρίζουν ότι αν αυτός είναι ο στόχος, τότε αυτό θα πρέπει να γίνει μέσω του κρατικού προϋπολογισμού και όχι μέσω ανακατανομής πόρων από το ΤΚΑ. Ο αναλογιστής διευκρινίζει ότι το κράτος χρηματοδοτεί και το επίδομα προς τους χαμηλοσυνταξιούχους, υπογραμμίζοντας ότι οι σχετικές δαπάνες καλύπτονται μέσω της φορολογίας και όχι από τις ασφαλιστικές εισφορές. Επισημαίνει ότι απαιτεί-

ται μια ισορροπημένη προσέγγιση, όπου το ΤΚΑ θα στηρίζει όσους έχουν πραγματική ανάγκη, ενώ το κράτος θα παρεμβαίνει συμπληρωματικά, όπου και όταν χρειάζεται. Επιπλέον, σημειώνει ότι η προτεινόμενη μεταρρύθμιση μετατοπίζει μέρος της στήριξης από το τέλος του βίου προς τις πρώιμες φάσεις του, αξιοποιώντας έτσι πιο αποτελεσματικά τον ρόλο του κράτους. Σε τελική ανάλυση, ο στόχος είναι η διαμόρφωση ενός συστήματος που θωρακίζει τις ομάδες που μέχρι σήμερα παρέμεναν εκτεθειμένες.

Στην καρδιά της μεταρρύθμισης πρέπει να βρίσκεται το πού θέλουμε σήμερα να είμαστε ως κοινωνία. Ένα σύστημα που «μετράει εισφορές» ή ένα σύστημα που προστατεύει ανθρώπους, τόνισε ο αναλογιστής.

Η απάντηση που φαίνεται να δίνεται μέσω της στόχευσης της κυβέρνησης, αλλά και βάσει των εισηγήσεων από τη ΔΟΕ, είναι ότι οι πολίτες χρειάζονται αξιοπρεπείς συντάξεις, λιγότερες ανισότητες, ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών, σύγχρονη κοινωνική προστασία και

Το κύριο ερώτημα είναι ποιοι θέλουμε να είμαστε ως κοινωνία, ένα σύστημα που «με- τράει εισφορές» ή ένα σύστημα που προστα- τεύει ανθρώπους;

διαφάνεια μέσα σε ένα δίκαιο επιμερισμό των υποχρεώσεων.

Δεν υπάρχουν εύκολες λύσεις, υπάρχουν όμως λύσεις με συνοχή και δικαιοσύνη και αυτές προσπαθούμε να υπηρετήσουμε, επισημαίνει ο κ. Σταυράκης. Η οικονομική, δημοσιονομική και μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα πρέπει να συμβαδίζει με την κοινωνική ισότητα και δικαιοσύνη, σημειώνει.

Οι βέλτιστες πρακτικές

Η συζήτηση για τη συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση στην Κύπρο βρίσκεται σε καίρια καμπή, καθώς η κυβέρνηση έχει θέσει τρεις θεμελιώδεις στόχους, τη βελτίωση της επάρκειας των

συντάξεων για το σύνολο των ασφαλισμένων, την ενισχυμένη προστασία των ευάλωτων ομάδων και τον ανασχεδιασμό ενός δικαιοτέρου συστήματος, το οποίο να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες της κοινωνίας και της αγοράς εργασίας.

Αυτοί οι πυλώνες αποτέλεσαν το σημείο αφετηρίας για την τεχνοκρατική εργασία των ειδικών, οι οποίοι κλήθηκαν να αξιολογήσουν ποια φιλοσοφία συνταξιοδοτικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης είναι εφικτό και ωφέλιμο να υιοθετήσει η Κύπρος, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τη διεθνή εμπειρία και πρότυπα όσο και τις ιδιαιτερότητες του κυπριακού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Το ζητούμενο δεν είναι η μηχανική αντιγραφή ξένων προτύπων, αλλά η προσαρμογή των βέλτιστων πρακτικών σε ένα πλαίσιο που να ανταποκρίνεται με την εγκάρια θεσμική και οικονομική πραγματικότητα.

Σε διεθνές επίπεδο, τα συνταξιοδοτικά συστήματα τοποθετούνται σε ένα συνεχές με δύο διακριτά άκρα, αφενός, τα συστήματα με έμφαση στην

ατομική ευθύνη, όπως το αγγλοσαξονικό, όπου ο ρόλος της κοινωνικής ασφάλισης είναι περιορισμένος και μεγαλύτερο βάρος μεταφέρεται στον ίδιο τον εργαζόμενο και στα ιδιωτικά ταμεία • και αφετέρου, τα συστήματα καθολικής κοινωνικής αλληλεγγύης, όπως τα σκανδιναβικά, όπου το κράτος εγγυάται υψηλό επίπεδο προστασίας για όλους, ανεξαρτήτως ιστορικού εισφορών ή διακοπών στην απασχόληση.

Εντός αυτού του φάσματος, προκρίνεται ένα σημείο ισορροπίας, με την υιοθέτηση ενός συστήματος που συνδυάζει κοινωνική προστασία, αναλογικότητα, διαφάνεια και δημοσιονομική βιωσιμότητα, διαμορφώνοντας ένα μοντέλο ανθεκτικό και λιγότερο εκτεθειμένο σε κλυδωνισμούς, ακόμη και σε περιόδους κρίσεων.

Η Κύπρος τοποθετείται, σύμφωνα με τους ειδικούς, σε μια ενδιάμεση θέση, καθώς διαθέτει τα οικονομικά θεμέλια για τη διαμόρφωση ενός δικαιότερου και σταθερότερου συστήματος, αλλά ταυτόχρονα, ως μικρή οικονομία, υπόκειται σε περιορισμούς που δεν επιτρέπουν υπερμέτρες

Στενεύει τον κλοιό των τραπεζών η Βουλή

Νέα πρόταση νόμου από το ΔΗΚΟ για το ζήτημα των εκποιήσεων

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Λίγο πριν διαλυθεί η Βουλή των Αντιπροσώπων για τις βουλευτικές εκλογές, τα κόμματα προχωρούν σε πιέσεις στις τράπεζες. Αυτή τη φορά όχι σε σχέση με τη φορολόγηση, αλλά για τις εκποιήσεις, καθώς το ΔΗΚΟ κατέθεσε πρόταση νόμου για τη διαχείριση –όπως αναφέρει– του ζητήματος των εκποιήσεων. Σύμφωνα λοιπόν με ανακοίνωση του κόμματος μέσω του προέδρου του, του Νικόλα Παπαδόπουλου, τα δεδομένα της κυπριακής οικονομίας είναι τα καλύτερα που υπήρξαν ποτέ, άρα και κατά τη γνώμη του κόμματος υπάρχει η δυνατότητα της πλήρους διευθέτησης του ζητήματος των εκποιήσεων. Το ΔΗΚΟ γνωστοποίησε πως κατέθεσε την Πέμπτη πρόταση νόμου στη Βουλή, με την οποία εισηγείται να δοθεί η δυνατότητα στο Ανώτατο Δικαστήριο για να διορίσει ειδικούς δικαστές για την επίλυση χρηματοπιστωτικών διαφορών. Εξηγεί ότι οι ειδικοί δικαστές θα μπορούν να εκδικάζουν υποθέσεις που αφορούν διαφορές μεταξύ δανειοληπτών, εγγυητών και πιστωτών και θα περιλαμβάνουν διαφορές για το ύψος του δανείου, το χρεωστικό υπόλοιπο, καταχρηστικές ρήτρες, ή και οποιοδήποτε άλλο θέμα προκύπτει από τη σύμβαση μεταξύ του δανειολήπτη και του πιστωτή.

Βάσει της πρότασης νόμου, στα πλαίσια της εκδίκασης της υπόθεσης ο ενυπόθηκος οφειλέτης (ο δανειζόμενος) θα δικαιούται να ζητήσει παραμερισμό της ειδοποίησης εκποίησης και το δικαστήριο θα δικαιούται να εκδίδει διάταγμα παραμερισμού της ειδοποίησης για 9 μήνες. Μετά από τους 9 μήνες ο ενυπόθηκος πιστωτής (ο δανειστής) θα δικαιούται να προχωρήσει με νέα ειδοποίηση εκποίησης, εκτός φυσικά και εάν το δικαστήριο θα αποφασίσει διαφορετικά.

Όπως αναφέρει το ΔΗΚΟ, με αυτήν τη λύση επειδή οι ειδικοί δικαστές θα

Εισηγείται να δοθεί η δυνατότητα στο Ανώτατο Δικαστήριο για να διορίσει ειδικούς δικαστές για την επίλυση χρηματοπιστωτικών διαφορών.

είναι εξειδικευμένοι, θα εκδικάζονται γρήγορα αυτές οι υποθέσεις. Κατά δεύτερον, ο δανειολήπτης θα μπορεί να παραμερίζει την ειδοποίηση εκποίησης και επομένως θα μπορεί να διαπραγματευτεί το χρέος του. Τρίτον, το χρονοδιάγραμμα των 9 μηνών θα λειτουργεί εποικοδομητικά για τη διευθέτηση της υπόθεσης που είναι και το ζητούμενο. Έτσι, το ΔΗΚΟ υπογραμ-

Εκτός του ΔΗΚΟ, βλέπει και το ΑΚΕΛ χώρο για βελτίωση του πλαισίου των εκποιήσεων, ενώ υπάρχουν και προτάσεις στο τραπέζι για έκτακτη φορολόγηση.

μίζει πως, με αυτό τον τρόπο όλες οι πλευρές θα έχουν κίνητρο έτσι ώστε, είτε η υπόθεση να εκδικαστεί γρήγορα είτε να συμβιβάζεται. Εκτιμά το κόμμα ότι, με την προτεινόμενη τροπολογία και με τη συνεργασία της εκτελεστικής και της δικαστικής εξουσίας, διευθετείται ολοκληρωτικά το μείζον ζήτημα των εκποιήσεων, με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να επιβραβεύονται οι συνεπείς δανειολήπτες και να αποτρέπεται η κατάχρηση του συστήματος από κακόπιστους κακοπληρωτές.

Στα ίδια πρότυπα

Εκτός του ΔΗΚΟ, βλέπει και το ΑΚΕΛ χώρο για βελτίωση του πλαισίου των εκποιήσεων. Το ΑΚΕΛ έχει επαναφέρει πρόταση νόμου που έχει ήδη κατατεθειμένη στη Βουλή, για να αποκατασταθεί το δικαίωμα των δανειοληπτών να προσφεύγουν στη Δικαιοσύνη προτού προχωρούν οι εκποιήσεις, στις περιπτώσεις παράνομων χρεώσεων και καταχρηστικών ρητρών. Σε αντίστοιχη ανακοίνωση, του ΑΚΕΛ, το κόμμα κάλεσε όσους αναγνωρίζουν τα λάθη

του παρελθόντος να στηρίξουν την πρόταση νόμου, αφού έχει ως στόχο την αποκατάσταση του δικαιώματος των δανειοληπτών να προσφεύγουν στη Δικαιοσύνη πριν από την έναρξη διαδικασιών εκποίησης.

Μέτωπο και η φορολόγηση

Άλλο ένα μέτωπο που έχει ανοίξει η Βουλή για τις τράπεζες, αφορά την πρόσθετη φορολόγηση. Το ΑΚΕΛ κάνει λόγο για επιβολή έκτακτου τέλους και αφορά έκτακτη φορολογία πάνω στα κέρδη των τραπεζών με σκοπό την ενίσχυση της κοινωνικής πολιτικής της χώρας. Βάσει της πρότασης ΑΚΕΛ το τέλος θα αφορά τα έτη 2025-2026 επί του ποσού που υπερβαίνει το 40% του εισοδήματος για το 2022, σε ποσοστό 20% επί των εσόδων των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Πρόταση για «έξτρα» φορολόγηση έχει και το ΕΛΑΜ και αφορά την αύξηση ειδικού φόρου επί των καταθέσεων, φόρο που είναι υπαρκτός σήμερα και επιζητούν να διπλασιαστεί για να ενισχυθεί το στεγαστικό και η άμυνα.

Βλέπουν στον πάτο της Ευρώπης την Κύπρο για επενδύσεις

Η Ευρώπη τοποθετείται ως ένας από τους καλύτερους τόπους για επενδύσεις. Και μεν οι άμεσες επενδύσεις που κατέχουν ξένοι επενδυτές ανέρχονται σε σχεδόν 10 τρισεκατομμύρια μόνο στην Ε.Ε., αλλά η Κύπρος τοποθετείται χαμηλά ως προορισμός για εγκατάσταση ή επέκταση εταιρειών, σύμφωνα με αμερικανικό «think tank». Σε έρευνα που παρουσιάζει το Euronews, σύμφωνα με το «Conference Board», ένα παγκόσμιο «think tank» επιχειρηματικής έρευνας με έδρα τις ΗΠΑ, οι εξαιρετικές δεξιότητες, η ισχυρή επιχειρηματική κουλτούρα και το σχετικά μέτριο κόστος εργασίας καθιστούν τη Δανία τον κορυφαίο προορισμό για εταιρείες που επιθυμούν να εγκατασταθούν, ή να επεκταθούν στην Ευρώπη. Στην πρώτη δεκάδα της έκθεσης κυριαρχούν οι χώρες της Βόρειας Ευρώπης, όμως αναφέρει πως, η Κύπρος, η Ελλάδα, η Κροατία, η Πολωνία, η Σλοβακία και η Βουλγαρία κατατάσσονται τελευταίες. Όλες αυτές οι χώρες συγκεντρώνουν λιγότερους από 30 βαθμούς, ενώ το μέγιστο σκορ είναι το 100.

Στην έρευνα το «Conference Board» προχώρησε και σε ερωτήσεις προς τους υπεύθυνους ανθρώπινου δυναμικού και τους ηγέτες, τι πραγματικά αναζητούν στους υπαλλήλους τους όταν εξετάζουν πού να μεταφερθούν και να επεκταθούν. Απάντησαν ότι η κατοχή των κατάλληλων δεξιοτήτων για τις τρέχουσες και μελλοντικές θέσεις εργασίας είναι η προτεραιότητα (51%), ενώ η υψηλή παραγωγικότητα που υποστηρίζεται από ισχυρές τεχνολογικές δυνατότητες (28%) είναι η δεύτερη, μαζί με τους ανταγωνιστικούς φόρους εργασίας για τη διατήρηση των δαπανών σε χαμηλά επίπεδα (28%). Η ισότητα ευκαιριών στην αγορά εργασίας επιλέχθηκε συντριπτικά ως ο λιγότερο σημαντικός παράγοντας μεταξύ αυτών που αναφέρονται (62%), σημειώνει το Euronews.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΡΟΥΓΚΑΛΑΣ

The

INSIDER

Το εβδομαδιαίο podcast ανάλυσης της επικαιρότητας

με τον Ανδρέα Χατζηκυριάκο

 Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Επενδύσεις 4 δισ. δολ. από Έλληνες εφοπλιστές

Μεγάλη κινητικότητα και από κινεζικές ναυτιλιακές εταιρείες

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Επενδύσεις της τάξεως του 1 δισ. δολ. σε αγορές μεταχειρισμένων πλοίων και άνω των 3 δισ. σε παραγγελίες για τη ναυπήγηση νεότευκτων προχώρησαν, σύμφωνα με εκτιμήσεις μεγάλων ναυλομεστικών οίκων, τον Ιανουάριο οι Έλληνες εφοπλιστές. Ωστόσο, ιδιαίτερα υψηλά και σε περιπτώσεις υψηλότερη ήταν και η αντίστοιχη δραστηριότητα κινεζικών ναυτιλιακών επιχειρήσεων, αντανakλώντας τον ανταγωνισμό μεταξύ των δύο ναυτιλιακών δυνάμεων του πλανήτη για την πρωτοκαθεδρία.

Σύμφωνα με τα στοιχεία των ναυλομεστικών οίκων Allied QuantumSea και Clarksons Research, τον Ιανουάριο του 2026 καταγράφηκε αυξημένη επενδυτική δραστηριότητα στην παγκόσμια ναυτιλιακή αγορά τόσο στον τομέα των αγοραπωλησιών μεταχειρισμένων πλοίων (SnP) όσο και στις παραγγελίες νεότευκτων.

Στην αγορά μεταχειρισμένων ολοκληρώθηκαν 217 συναλλαγές, με το εκτιμώμενο επενδεδυμένο κεφάλαιο να ανέρχεται σε 7,1

δισ. δολ. Τα δεδομένα της Allied QuantumSea καταδεικνύουν μια σαφή απόκλιση στην κατανομή κεφαλαίων και στις στρατηγικές προτεραιότητες μεταξύ ελληνικών και κινεζικών συμφερόντων.

Σε επίπεδο όγκου, οι Κινέζοι αγοραστές υπήρξαν περισσότερο δραστήριοι από τους Έλληνες, ολοκληρώνοντας συνολικά μεγαλύτερο αριθμό συναλλαγών. Ειδικότερα, στον τομέα του ξηρού φορτίου, οι Κινέζοι πλοιοκτήτες προχώρησαν σε 16 αγορές (επένδυση 233 εκατ. δολ.), έναντι 9 αγορών από ελληνικής πλευράς (196,3 εκατ. δολ.). Αντίθετα, η ελληνική δραστηριότητα επικεντρώθηκε στον τομέα των δεξαμενοπλοίων και ειδικότερα στα πλοία μεταφοράς αργού πετρελαίου, όπου καταγράφηκαν 14 εξαγορές (αξίας 883,1 εκατ. δολ.), ενώ η κινεζική συμμετοχή περιορίστηκε σε μία συναλλαγή. Οι αναλυτές της Allied QuantumSea εξηγούν ότι αυτή η διαφοροποίηση ως προς την κατανομή κεφαλαίων συσχετίζεται και με την απόδοση της ναυλαγοράς. Οι αποδόσεις στα πλοία μεγέθους Capesize και στα δεξαμενόπλοια

Στην αγορά μεταχειρισμένων πλοίων οι Έλληνες εφοπλιστές επικεντρώθηκαν στα τάνκερ μεταφοράς αργού πετρελαίου, όπου καταγράφηκαν 14 εξαγορές (αξίας 883,1 εκατ. δολ.).

αργού πετρελαίου ενίσχυσαν την εμπιστοσύνη των επενδυτών σε μεγαλύτερες κατηγορίες πλοίων. «Οι κατηγορίες αυτές προσφέρουν μεγαλύτερη λειτουργική μόχλευση (operational leverage), αυξάνοντας τα δυνητικά έσοδα κατά τη διάρκεια ευνοϊκών ναυλαγορικών κύκλων», αναφέρουν οι ειδικοί. Επιπλέον, το μεταβαλλόμενο γεωπολιτικό περιβάλλον, οι κυρώσεις και οι αλλαγές στις παγκόσμιες ενεργειακές εμπορικές διαδρομές αναδιαμορφώνουν τα πρότυπα ροής του αργού πετρελαίου, γεγονός που εξηγεί και τη δραστηριότητα στον τομέα των δεξαμενοπλοίων.

Παράλληλα, στον τομέα των νέων ναυπηγήσεων, η έκθεση της Clarksons Research αναφέρει δαπάνες ύψους 18 δισ. δολ. τον Ιανουάριο, με συμβόλαιο για 158 πλοία χωρητικότητας 15,2 εκατ. dwt. Οι παραγγελίες δεξαμενοπλοίων ανήλθαν σε 45 πλοία, συμπεριλαμβανομένων 16 VLCCs. Με δεδομένο ότι τα ελληνικά συμφέροντα αντιπροσωπεύουν

περίπου το 30% του παγκόσμιου στόλου δεξαμενοπλοίων και το 20% του ξηρού φορτίου, η συμμετοχή τους αναλογικά σε αυτές τις παραγγελίες παραμένει υψηλή. Εκτιμάται έτσι από την αγορά ότι από τους Έλληνες εφοπλιστές υπογράφηκαν συμβάσεις ναυπήγησης της τάξεως των 3 δισ. δολ. τουλάχιστον.

Σύμφωνα με την Clarksons, η διατήρηση των παραγγελιών σε αυτά τα επίπεδα σχετίζεται με τις θετικές συνθήκες της ναυτιλιακής αγοράς και τη γενικότερη βελτίωση του επενδυτικού κλίματος, έπειτα από την άρση της αβεβαιότητας σχετικά με την πολιτική των ΗΠΑ κατά το πρώτο εξάμηνο του 2025. Παρά ταύτα, οι αναλυτές σημειώνουν ότι οι αυξημένες τιμές των νεότευκτων και η αβεβαιότητα ως προς τις επιλογές των ναυτιλιακών καυσίμων εξακολουθούν να αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα για τη λήψη αποφάσεων νέων κατασκευών από αρκετούς πλοιοκτήτες.

Κεφάλαια 445,7 εκατ. άντλησαν το 2024 startups στην Ελλάδα

Κεφάλαια κοντά στα επίπεδα του 2024 «μάζεψαν» πέρυσι εταιρείες τεχνολογίας που δραστηριοποιούνται και αναπτύσσονται στην περιοχή της ανατολικής Ευρώπης, με την Πολωνία, την Τουρκία και την Ελλάδα να συγκεντρώνουν τον μεγαλύτερο όγκο κεφαλαίων. Σύμφωνα με την έρευνα Venture in Eastern Europe Report 2025 που δημοσίευσε η πλατφόρμα How to web, οι νεοφυείς εταιρείες της περιοχής άντλησαν συνολικά 3,6 δισ. ευρώ, από τα πάνω από 60 δισ. που συγκεντρώσαν startups σε όλη την Ευρώπη κατά την προηγούμενη χρονιά. Εάν και χώρες όπως η Ουκρανία αλλά και η Βουλγαρία δείχνουν σημαντικά σημάδια ανάπτυξης στον τομέα καινοτομίας, εντούτοις η έρευνα αναφέρει πως η έλλειψη εμπειρίας των νέων επιχειρηματιών, η περιορισμένη πρόσβαση στα επενδυτικά κεφάλαια αλλά και οι γεωπολιτικές προκλήσεις των τελευταίων ετών, έχουν ανακόψει σημαντικά την πορεία κωρών της ανατολικής Ευρώπης.

Πέρυσι 22 χώρες της ανατολικής Ευρώπης τις οποίες καταγράφει και εξετάζει η έρευνα, συγκεντρώσαν 3,64 δισ. ευρώ (από 3,70 δισ. το 2024) σε ένα σύνολο 1.034 deals, με την Πολωνία να προσελκύει περίπου το 20% του συνολικού όγκου κεφαλαίων. Οι νεοφυείς εταιρείες που δραστηριοποιούνται στη χώρα, συγκεντρώσαν κοντά στα 787 εκατ. ευρώ σε σύνολο 182 deals, ακολουθεί η Τουρκία όπου οι νεοφυείς εταιρείες συγκεντρώσαν πάνω από μισό δισ. (527,4 εκατ.), ενώ έπειτα η Ελλάδα με 445,7 εκατ., εκ των οποίων

το μεγαλύτερο ποσοστό προέρχεται από το deal μιας εταιρείας. Ο αριθμός των ελληνικών deals ήταν ωστόσο σημαντικά μικρότερος σε σύγκριση με άλλες χώρες της κατάταξης (46). Οι ελληνικές startups προσείλκυσαν περίπου το 12,2% του συνολικού όγκου κεφαλαίων που επενδύθηκε στην αγορά τεχνολογίας σε χώρες της ανατολικής Ευρώπης. Στη σχετική κατάταξη, ακολουθούν η Εσθονία, όπου παραδοσιακά «καινοτομεί»

Οι ελληνικές startups προσείλκυσαν περίπου το 12,2% του συνολικού όγκου κεφαλαίων που επενδύθηκε στην αγορά τεχνολογίας σε χώρες της ανατολικής Ευρώπης.

(319,1 εκατ. ευρώ) και η Τσεχία (282,2 εκατ. ευρώ). Στις τελευταίες θέσεις βρίσκονται η Βόρεια Μακεδονία, η Αλβανία όπου καταγράφηκαν 4 deals, ενώ σε άλλες χώρες όπως το Κόσσοβο δεν έχει σημειωθεί καμία επενδυτική δραστηριότητα στον συγκεκριμένο κλάδο. Οι πιο ελκυστικοί κλάδοι για τους επενδυτές ήταν το enterprise software, ο κλάδος του fintech αλλά και τους Διαστίγματα με τεχνολογίες οι οποίες ενσωματώνουν τεχνητή νοημοσύνη. Ακολουθεί ο κλάδος του αυτοκινήτου, της υγείας αλλά και της ασφάλειας.

Δ. ΚΟΝΤΗ

Στην Ελλάδα η ευρωπαϊκή έδρα του μεγαλύτερου χρηματιστηρίου crypto

Ψήφο εμπιστοσύνης στις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας δίνει η Binance, το μεγαλύτερο χρηματιστήριο κρυπτονομισμάτων στον κόσμο, επιλέγοντας την Ελλάδα ως έδρα της στην Ευρώπη. Όπως εξηγεί στην «Κ», το μεγάλο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της χώρας μας απέναντι στα μεγάλα χρηματοοικονομικά κέντρα της Ευρώπης και ο λόγος που την προτίμησε, είναι ότι διαθέτει μια ισχυρή οικονομία και ένα ισχυρό ρυθμιστικό περιβάλλον. Η Binance, η οποία ελέγχει bitcoins αξίας περίπου 44 δισ. δολ. που βρίσκονται στα ηλεκτρονικά πορτοφόλια των πελατών της, υπέβαλε τον περασμένο μήνα αίτηση στην Ελλάδα, για να μπορεί να λειτουργεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο του Κανονισμού για τις αγορές κρυπτοστοιχείων (MiCA). Σύμφωνα με τον νόμο, οι εταιρείες κρυπτονομισμάτων πρέπει να λάβουν σχετική άδειά από τον Ιούλιο του 2026 για να λειτουργήσουν

στην ευρωπαϊκή αγορά. Σημειώνεται πως η Binance έχει περίπου 300 εκατ. χρήστες, ενώ η παγκόσμια ρυθμιστική έδρα είναι στο Άμπου Ντάμπι. «Η Ελλάδα συμβάλλει σημαντικά στο οικονομικό πλαίσιο της Ε.Ε., με μια οικονομία που αναπτύσσεται πάνω από τον μέσο όρο της περιοχής και ένα ισχυρό κανονιστικό περιβάλλον που προάγει τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, τη διαφάνεια και την προστασία των επενδυτών», όπως σχολιάζει στην «Κ» εκπρόσωπος της Binance.

Ο συνδιευθύνων σύμβουλος της εταιρείας, Ρίτσαρντ Τενγκ, δήλωσε στο περιθώριο του φόρουμ GFTN (Παγκόσμιο Δίκτυο Χρηματοοικονομικών και Τεχνολογίας) στο Τόκιο, ότι το εργατικό δυναμικό και το προφίλ ασφάλειας της Ελλάδας της προσφέρουν επίσης πλεονέκτημα, όπως ανέφερε το Reuters.

Η Ελλάδα δεν έχει ακόμη εκδώσει κάποια άδεια MiCA, σε σύγκριση με 45 στη Γερμανία και

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχει ξεκινήσει διαδικασία, ώστε να εξεταστεί η αίτηση της Binance.

22 στην Ολλανδία, ωστόσο, κατά την Binance, η κορήγηση της είναι κάτι αρκετά συνηθισμένο στην Ευρώπη και επομένως δίνει σημασία σε πολλούς άλλους παράγοντες, όπως κοινωνικούς, ομάδα ταλέντων και ζητήματα ασφαλείας. «Η Ελλάδα είναι το μέρος όπου πιστεύουμε ότι θα

Η Binance, η οποία ελέγχει bitcoins αξίας περίπου 44 δισ. δολ., υπέβαλε αίτηση στη χώρα για να μπορεί να λειτουργεί στην Ε.Ε.

αποτελέσει μια καλή βάση για να επεκταθούμε στην Ευρώπη», όπως σημείωσε ο Τενγκ. Από τότε που ανέλαβε τα νήια της εταιρείας τον Νοέμβριο του 2023, ο Τενγκ επιδιώκει να καταστήσει την Binance το «πιο ρυθμιζόμενο» ανταλλακτήριο κρυπτονομισμάτων στον κόσμο. «Θεωρούμε την MiCA ως ένα θετικό και σημαντικό ορόσημο για τον κλάδο των κρυπτονομισμάτων, ένα ορόσημο που φέρνει μεγαλύτερη κανονιστική σαφήνεια, ισχυρότερη προστασία των χρηστών και ένα σαφές πλαίσιο για υπεύθυν

καινοτομία», αναφέρει η Binance στην «Κ». Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχει ξεκινήσει διαδικασία ώστε να εξεταστεί η αίτηση της Binance έχοντας προσλάβει μεγάλες ελεγκτικές εταιρείες με διεθνή εμπειρία προκειμένου να συνδράμουν στην αξιολόγηση της αίτησης. «Καθώς διαμορφώνεται το νέο κανονιστικό πλαίσιο της Ε.Ε., χαιρετίζουμε την ευκαιρία να συνεργαστούμε στενά με την ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και προσβλέπουμε στη συμβολή μας στη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη του ψηφιακού χρηματοοικονομικού οικοσυστήματος της Ευρώπης», τονίζει στην «Κ» εκπρόσωπος της Binance.

Σημειώνεται πως της αίτησης της Binance είχε προηγηθεί η ίδρυση εταιρείας holding στην Ελλάδα τον περασμένο Δεκέμβριο, η οποία δραστηριοποιείται στην απόκτηση και διαχείριση συμμετοχών σε ολόκληρη την περιοχή και στην παροχή υπηρεσιών χρηματοοικονομικής συμβου-

λευτικής. Παράγοντες της αγοράς επισημαίνουν στην «Κ» πως δεν είναι τυχαίο ότι η Ελλάδα μπαίνει στο ραντάρ γιγάντων της αγοράς κρυπτονομισμάτων ώστε να αποτελέσει το «σπίτι» τους στην Ευρώπη. Έχει ένα σταθερό πολιτικό περιβάλλον, κάτι που διασφαλίζει ότι οι φορολογικοί και νομικοί κανόνες δεν αλλάζουν απροσδόκπα.

Η κίνηση της Binance συνιστά ένα σημαντικό βήμα στην ευρύτερη προσπάθειά της να επανέλθει σε ρυθμιζόμενες αγορές έπειτα από ένα ταραχώδες 2023, κατά το οποίο η εταιρεία κατέβαλε αποζημίωση 4,3 δισ. δολαρίων στις αμερικανικές αρχές και δέχθηκε τις δραστηριότητες της σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, καθώς ο προηγούμενος CEO, Τσανγκπένγκ Ζάο, κλήθηκε ένοχος για παραβίαση των νόμων των ΗΠΑ περί νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, με αποτέλεσμα ποινή φυλάκισης τεσσάρων μηνών.

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του **ΕΣΟYΑΡ ΠΡΑΣΑΝΤ / NEW YORK TIMES**

Το δολάριο παραμένει σταθερά στο βάθος του

Οι αναφορές είναι δυσοίωνες. Οι ημέρες κυριαρχίας του δολαρίου φτάνουν γρήγορα στο τέλος τους, λόγω της οικονομικής και πολιτικής δυσλειτουργίας των ΗΠΑ. Η Κίνα σχεδιάζει να εκτοπίσει το δολάριο, ενώ ακόμη και οι σύμμαχοι των Αμερικανών αποφεύγουν το δολάριο τώρα που οι ΗΠΑ γίνονται όλο και πιο ανταγωνιστικές. Αυτή η αφήγηση είναι εύλογη, λογική και φαινομενικά υποστηρίζεται από δεδομένα. Αλλά είναι ψευδής. Το δολάριο παραμένει σταθερά στο βάθος του. Ο λόγος, ωστόσο, δεν είναι τόσο η αμερικανική ιδιαιτερότητα, όσο οι αδυναμίες των αντιπάλων και συμμάχων της Αμερικής. Φαινομενικά η Ουάσιγκτον κάνει ό,τι περνάει από το χέρι της για να βλάψει το κύ-

ρος του δολαρίου. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ δεν δείχνει σημάδια συγκράτησης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και των αυξανόμενων επιπέδων χρέους, ενώ έχει μετατρέψει την κυριαρχία του δολαρίου σε όπλο στις παγκόσμιες πληρωμές.

Ο πρόεδρος Τραμπ εξαπέλυσε μετωπική επίθεση στην ανεξαρτησία της Fed. Ο ίδιος και οι παράγοντες που τον στηρίζουν διαβρώνουν τους μηχανισμούς ελέγχου και ισορροπιών που εμποδίζουν τις οικονομικές και εμπορικές πολιτικές να εκτροχιαστούν. Δεν είναι περίεργο που άλλες χώρες προσπαθούν να μειώσουν την έκθεσή τους στο δολάριο. Αλλά παρά τις συζητήσεις, το δολάριο εξακολουθεί να κυριαρχεί στα διεθνή

αποθεματικά και στις πληρωμές. Συνολικά, οι συμμετοχές ξένων επενδυτών σε ομόλογα του δημοσίου έχουν στην πραγματικότητα αυξηθεί κατά 650 δισ. δολάρια από τότε που ανέλαβε καθήκοντα ο Τραμπ, κάτι που δεν διαφέρει πολύ από τις αυξήσεις των δύο προηγούμενων ετών. Ακόμη και οι ξένες κεντρικές τράπεζες πρόσθεσαν σχεδόν 70 δισ. δολάρια στα αποθέματά τους. Ο κόσμος λοιπόν εξακολουθεί να αγοράζει άφθονες ποσότητες «ασφαλών» περιουσιακών στοιχείων σε δολάρια. Θεωρητικά, η τεχνολογία θα έπρεπε να βοηθήσει στην απομάκρυνση από το δολάριο. Η Κίνα έχει εκδώσει ψηφιακό γουάν και η ΕΚΤ σχεδιάζει να εκδώσει ψηφιακό ευρώ το 2029.

Οι ΗΠΑ δεν σχεδιάζουν να εκδώσουν ψηφιακό δολάριο, κάτι που θα έπρεπε να θέσει το δολάριο σε μειονεκτική θέση.

Στην πραγματικότητα, το μερίδιο του δολαρίου στις παγκόσμιες πληρωμές (εξαιρουμένων των πληρωμών εντός της Ευρώζωνης, οι οποίες γίνονται όλες σε ευρώ) έχει διατηρηθεί σταθερό κοντά στο 60% τα τελευταία χρόνια. Ενα ψηφιακό γουάν και ένα ψηφιακό ευρώ δύσκολα θα αλλάξουν την ισορροπία. Στην πραγματικότητα, η τεχνολογία μπορεί να καταλήξει να ευνοεί το δολάριο. Ο πολλαπλασιασμός των stablecoins που υποστηρίζονται από το δολάριο θα μπορούσε να το ενισχύσει. Ο υπόλοιπος κόσμος μπορεί να παραπονιέται όσο θέλει για το δολάριο, αλλά

η ευθύνη για την κυριαρχία του βαρύνει αποκλειστικά τις ίδιες τις χώρες που παραπονιούνται πιο έντονα.

Το Πεκίνο σαφώς θέλει να ενισχύσει την εξέχουσα θέση του γουάν στον διεθνή χρηματοοικονομικό τομέα. Το θεσμικό πλαίσιο ωστόσο της Κίνας δεν εμπνέει εμπιστοσύνη στους διεθνείς επενδυτές. Η Ευρωζώνη έχει οικονομικά βάρος, αλλά το χρηματοπιστωτικό της σύστημα είναι ιδιαίτερα κατακερματισμένο και η άνοδος του λαϊκιστικού εθνικισμού εμπνέει διχόνοια εντός και μεταξύ των χωρών-μελών της. Οι μεγάλες ευρωπαϊκές οικονομίες και άλλες όπως η Βρετανία και η Ιαπωνία αντιμετωπίζουν αργή ανάπτυξη, υψηλά επίπεδα χρέους

και άλλες οικονομικές δυσπραγίες. Ετσι, όταν οι εξαγωγείς, οι εισαγωγείς, οι επενδυτές και οι κεντρικές τράπεζες αναζητούν ένα νόμισμα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν εύκολα και με λίγους περιορισμούς, εξακολουθούν να στρέφονται ως επί το πλείστον στο δολάριο. Ετσι, το πραγματικό ερώτημα είναι αν οι άλλες χώρες προτίθενται να τακτοποιήσουν τα χρηματοοικονομικά τους συστήματα και να βελτιώσουν τους θεσμούς τους. Διαφορετικά, θα παραμείνουν στο έλεος του δολαρίου και θα ευθύνονται μόνον οι ίδιες.

* Ο Κ. Εσούαρ Πρασάντ είναι καθηγητής εμπορικής πολιτικής στη Σχολή Dyson στο Πανεπιστήμιο Cornell και ανώτερος συνεργάτης στο Ινστιτούτο Brookings.

Πόσο συχνά και τι αγοράζουν οι Έλληνες μέσω του Διαδικτύου

Θεαματική αύξηση των ηλεκτρονικών αγορών

Της **ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ**

Κατά 30 μονάδες αυξήθηκε μέσα σε μία δεκαετία το ποσοστό των χρηστών Internet στην Ελλάδα που πραγματοποιούν ηλεκτρονικές αγορές, εξέλιξη που έχει δημιουργήσει νέες καταναλωτικές συνήθειες αλλά και μία ολόκληρη νέα οικονομία. Και μπορεί το κομβικό σημείο για την ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου να ήταν η πανδημία, καθιστώντας για μεγάλο χρονικό διάστημα τις ηλεκτρονικές αγορές τη μοναδική επιλογή, η ανάπτυξη συνεχίστηκε και μετά το τέλος της πανδημίας και των υποχρεωτικών εγκλεισμών. Μέσα δε από τα στοιχεία της Eurostat αποκαλύπτονται καταναλωτικές τάσεις στην Ελλάδα με αρκετές διαφορές σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ε.Ε., όπως το αρνητικό ρεκόρ στην Ελλάδα όσων αγοράζουν ηλεκτρονικά συνδρομή για εφημερίδες, ενημερωτικά sites, αλλά την ίδια ώρα το πολύ υψηλότερο για την αγορά συνδρομής σε πλατόφρμες αναπαραγωγής εικόνας (π.χ. Netflix κ.ά.).

Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, 9 στους 10 Έλληνες χρησιμοποίησαν το Internet το 2025, ποσοστό υψηλό μεν, χαμηλότερο δε από τον

μέσο όρο στην Ε.Ε. (94,53%). Το 75,64% όσων χρησιμοποίησαν το Διαδίκτυο μες στο 2025 πραγματοποίησε και ηλεκτρονικές αγορές, ποσοστό που το 2015 ήταν πολύ χαμηλότερο, 46,62%, κάτι που δείχνει τη θεαματική διείσδυση του ηλεκτρονικού εμπορίου στην Ελλάδα. Το αντίστοιχο

Ηλεκτρονικές συσκευές, οικιακές συσκευές, είδη ένδυσης και έπιπλα αποτελούν τις δημοφιλέστερες κατηγορίες.

χο ποσοστό στην Ε.Ε. το 2015 ήταν 61,82% και το 2025 έφτασε το 77,82%.

Η συχνότητα των διαδικτυακών αγορών είναι αρκετά μεγάλη, με το 43,29% να έχει πραγματοποιήσει πάνω από 6 αγορές το 2025 (τους 3 τελευταίους μήνες πριν από τη διεξαγωγή της έρευνας) με το αντίστοιχο ποσοστό στην Ε.Ε. να είναι 32,17%. Το 56,71% πραγματοποίησε αγορές από 1 έως 5 φορές, εκ των οποίων το 32,23% 3 έως 5 φορές. Πέρα από τα διάφορα αγαθά,

όπως ηλεκτρονικές συσκευές, οικιακές συσκευές, είδη ένδυσης, έπιπλα, που αποτελούν τις δημοφιλέστερες κατηγορίες στο ηλεκτρονικό εμπόριο, μεγάλη είναι η διείσδυση του ηλεκτρονικού εμπορίου υπηρεσιών, με την Ελλάδα μάλιστα σε ορισμένες κατηγορίες να σημειώνει διπλάσια ποσοστά από τον μέσο όρο στην Ε.Ε. Το 30% των χρηστών Internet στην Ελλάδα αγοράζει ηλεκτρονικά υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας ή/και Internet έναντι 15% στην Ε.Ε., ενώ το 15%, έναντι 9% στην Ε.Ε., έχει αγοράσει υπηρεσίες παροχής ηλεκτρικής ενέργειας μέσω του Διαδικτύου.

Το Διαδίκτυο αποτελεί δημοφιλή μέθοδο στην Ελλάδα όσον αφορά την αγορά ειστηρίων για θεάματα, με το 44% να κάνει τέτοιες αγορές, ποσοστό που είναι από τα υψηλότερα στην Ε.Ε., ενώ 38% αγοράζει μέσω Internet εισιτήρια για μεταφορές (αεροπορικά και άλλα) και ένα 29% νοικιάζει με αυτόν τον τρόπο κατάλυμα.

Η ραγδαία ανάπτυξη και δι-
είσδυση των πλατφορμών ανα-
παραγωγής εικόνας (Netflix,
Disney+ κ.ά.) είχε ως αποτέλε-
σμα την αγορά αυτών των υπη-
ρεσιών μέσω Διαδικτύου από

Το ηλεκτρονικό εμπόριο στην Ελλάδα 2025

ΠΗΓΗ: Eurostat

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

σημαντικό ποσοστό χρηστών Internet στην Ελλάδα και δη το 40% έναντι 33% στην Ε.Ε. Πολύ μικρότερο, μόλις 12% έναντι 23% στην Ε.Ε., είναι το ποσοστό όσων αγοράζουν υπηρεσίες αναπαραγωγής μουσικής (π.χ. spotify), ενώ ένα 10% «κατεβά-

ζει» παιχνίδια επί πληρωμή.

Από την άλλη, η Ελλάδα παρουσιάζει το χαμηλότερο ποσοστό, μόλις 1,03%, όσων αγοράζουν συνδρομές για εφημερίδες, ενημερωτικά sites κ.λπ. έναντι 7,23% στην Ε.Ε. Τούτο, πάντως, σχετίζεται με τη χαμηλή αναγνω-

σιμότητα πλέον των εφημερίδων αλλά και με την απουσία κουλτούρας αγοράς ενημερωτικού περιεχομένου, κουλτούρα που υπάρχει εδώ και χρόνια στο εξωτερικό. Ενα αξιόλογο ποσοστό, τέλος, 10,50%, αγοράζει μέσω Διαδικτύου ebooks και audiobooks.

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΣΥΛΟΥ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2021-2027

Η Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Ταμείων του Υπουργείου Εσωτερικών, ως η Διαχειριστική Αρχή των Ταμείων Εσωτερικών Υποθέσεων της Ε.Ε. ανακοινώνει ότι, στα πλαίσια της διαχείρισης του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (ΤΑΜΕ), καλέι φορείς και θεσμοδότης οργανώσεις, οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.) που δραστηριοποιούνται στην Κυπριακή Δημοκρατία, στους τομείς, μεταξύ άλλων, της διεθνούς προστασίας, της μετανάστευσης και της ένταξης, όπως δηλώσουν γραπτώς το ενδιαφέρον τους για συμμετοχή, με δικαίωμα ψήφου, στην Επιτροπή Παρακολούθησης του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (ΤΑΜΕ) για την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο.

Ενημερωτικά, αναφέρεται ότι οι Επιτροπές Παρακολούθησης αποτελούν σημαντικό όργανο για την παρακολούθηση της ορθής υλοποίησης των Προγραμμάτων των Ταμείων Εσωτερικών Υποθέσεων για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027.

Σε ό,τι αφορά τον ρόλο και τις αρμοδιότητες της Επιτροπής Παρακολούθησης του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, παρακαλείστε όπως επισκεφθείτε την ιστοσελίδα της Διεύθυνσης Ευρωπαϊκών Ταμείων στους εξής συνδέσμους:

- **Επιτροπές Παρακολούθησης - Γενικές Πληροφορίες**
- **Επιτροπή Παρακολούθησης του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης**

Δικαίωμα υποβολής δήλωσης ενδιαφέροντος έχουν φορείς που πληρούν τις πιο κάτω προϋποθέσεις:

- Είναι νομικές οντότητες, εγγεγραμμένες στον Έφορο Σωματείων και Ιδρυμάτων, ή στον Έφορο Εταιρειών και Διανοητικής Ιδιοκτησίας, ή έχουν συσταθεί ως νομικά πρόσωπα, δυνάμει νομοθεσίας.
- Διαθέτουν αποδεδειγμένη εμπειρία ή/και εξειδίκευση στους τομείς της διεθνούς προστασίας, της μετανάστευσης και της ένταξης.

Διαδικασία επιλογής εκπροσώπων:

Στην Επιτροπή Παρακολούθησης ΤΑΜΕ θα συμμετέχουν με δικαίωμα ψήφου τρεις (3) εγκεκριμένοι ενδιαφερόμενοι φορείς.

Η περίοδος συμμετοχής των εγκεκριμένων ενδιαφερομένων φορέων στην Επιτροπή Παρακολούθησης του ΤΑΜΕ, θα είναι για εικοσιτέσσερις (24) μήνες από την ημερομηνία ορισμού τους ως μέλη της Επιτροπής. Μετά το πέρας των εικοσιτέσσερων (24) μηνών, η διαδικασία εκδήλωσης ενδιαφέροντος θα επαναληφθεί, για την επιλογή εκ νέου των τριών (3) φορέων που θα συμμετέχουν στην Επιτροπή για τους επόμενους εικοσιτέσσερις (24) μήνες ή μέχρι την ολοκλήρωση των εργασιών της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027.

Σε περίπτωση που υποβληθούν δηλώσεις ενδιαφέροντος από περισσότερους από τρεις (3) φορείς, η Διαχειριστική Αρχή θα προχωρήσει με τη διαδικασία της κλήρωσης, ώστε να επιλεγούν οι τρεις (3) φορείς που θα συμμετέχουν στην Επιτροπή Παρακολούθησης ΤΑΜΕ, σύμφωνα με το ως άνω χρονοδιάγραμμα.

Η υποβολή ανακριβών ή ελλιπών στοιχείων δύναται να οδηγήσει στον αποκλεισμό του φορέα από τη διαδικασία ή/και αν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ή της συμμετοχής διαπιστωθεί ότι δεν πληρούνται ή έπαψαν να πληρούνται οι προβλεπόμενες προϋποθέσεις συμμετοχής, η Διαχειριστική Αρχή διατηρεί το δικαίωμα τερματισμού της συμμετοχής του συγκεκριμένου φορέα.

Για περισσότερες πληροφορίες ή διευκρινίσεις, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνήσουν με τη Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Θεμάτων του Υπουργείου Εσωτερικών μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στο efd@moi.gov.cy.

Υποβολή δηλώσης Ενδιαφέροντος:

Οι ενδιαφερόμενοι φορείς καλούνται να υποβάλουν γραπτή δήλωση ενδιαφέροντος, στο έντυπο που βρίσκεται σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα της Διεύθυνσης Ευρωπαϊκών Ταμείων (www.moi.gov.cy/efu) κάτω από την ενότητα Ενημέρωση - Ανακοινώσεις, ή/και σκανάροντας τον πιο κάτω QR code:

www.moi.gov.cy/efu

Η δήλωση ενδιαφέροντος, μαζί με τα απαραίτητα δικαιολογητικά, θα πρέπει να αποσταλούν ηλεκτρονικά στη διεύθυνση: efd@moi.gov.cy, μέχρι τις 13 Μαρτίου 2026 καί ώρα 16:30.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Εως 10 χρόνια φυλάκιση για παράνομο τζόγο

Κατέβασμα ιστοσελίδων, σφράγιση καταστημάτων, βαριά πρόστιμα

Του **ΠΡΟΚΟΠΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ**

Ποινές κάθειρξης έως δέκα ετών, χρηματικές κυρώσεις έως 800.000 ευρώ και τσουκτερά δι-οικητικά πρόστιμα που φτάνουν στις 50.000 ευρώ για κάθε περίπτωση διαφήμισης παράνομων στοιχημάτων συγκροτούν το σκληρό πλαίσιο που εισάγει το νέο σχέδιο νόμου για την αντιμετώπιση του παράνομου τζόγου.

Η κυβέρνηση προχωρεί σε ριζική αναμόρφωση του πλαισίου κυρώσεων, θεσπίζοντας ποινές δύο ταχυτήτων. Χαμηλότερα κατώτατα όρια ώστε να εφαρμόζονται αποτελεσματικά από τα δικαστήρια, αλλά και ιδιαίτερα αυστηρή μεταχείριση σε επιβαρυντικές περιπτώσεις, όπως η κατ' επιταγήματα δράση ή η εμπλοκή ανηλίκων. Παράλληλα καθιερώνεται αυτελελής διοικητική κύρωση για τη διαφήμιση και την προώθηση παράνομων παιγνίων, ιδίως μέσω ψηφιακών καναλιών και influencers, ενώ επανέρχεται η άμεση σφράγιση καταστημάτων που λειτουργούν χωρίς άδεια. Με ενισχυμένους ελεγκτικούς και ανακριτικούς μηχανισμούς, το νέο πλαίσιο επιδιώκει να καταστήσει τις ποινές ουσιαστικά αποτρεπτικές.

Το σχέδιο νόμου που παρουσίασε στο υπουργικό συμβούλιο ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών Κυριάκος Πιερρακάκης εισάγει ένα συνεκτικό και αυστηρό πλαίσιο θεσμικών, διοικητικών και επιχειρησιακών μέτρων για την αντιμετώπιση των μη αδειοδοτημένων τυχερών παιγνίων σε επίγειο και διαδικτυακό περιβάλλον, με κεντρικό στόχο την προστασία των πολιτών, ιδίως των νέων.

Με τις διατάξεις του σχεδίου νόμου ενισχύονται οι αρμοδιότητες της Επιτροπής Οποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων για την άμεση αφαίρεση παράνομου διαδικτυακού περιεχομένου και την ταχεία ταυτοποίηση εμπλεκόμενων λογαριασμών και ιστοσελίδων. Επίσης ενισχύεται η επιτροπή με εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό και αναβαθμίζεται το Σώμα Ελεγκτών Παιγνίων, αποδίδοντάς του ιδιότητες ειδικών ανακριτικών υπαλλήλων για τη διερεύνηση τυχών ποινικών αδικημάτων που σχετίζονται με την αγορά τυχερών παιγνίων.

Η ανάγκη της συγκεκριμένης

παρέμβασης τεκμηριώνεται από τα στοιχεία της έρευνας της Επιτροπής Οποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων για το 2024, σύμφωνα με τα οποία 799.000 πολίτες (9,5% του πληθυσμού) συμμετείχαν σε παράνομα τυχερά παιχνίδια, με εκτιμώμενο κύκλο δραστηριότητας 1,67 δισ. ευρώ και μέση δαπάνη 2.089 ευρώ ανά παίκτη. Με βάση αυτά τα στοιχεία, η εκτιμώμενη ετήσια απώλεια εσόδων για το Δημόσιο είναι 400 εκατ. ευρώ.

Στον παράνομο τζόγο παίζουν κυρίως νεότερες ηλικίες, καθώς το 52,2% των παικτών είναι μέχρι 44 ετών, ενώ οι ηλικίες 18-34 εμφανίζουν τη μεγαλύτερη διείσδυση. Παράλληλα, 390.000 άτομα έπαιξαν αποκλειστικά διαδικτυακά, 215.000 σε παράνομους φυσικούς χώρους και 194.000 και με τους δύο τρόπους, με το παράνομο στοιχημα, τις παράνομες ρουλέτες και τα «φρουτάκια»

Σχεδόν 800.000 πολίτες έπαιξαν το 2024 σε παράνομα παιχνίδια, με τον τζιρο να φτάνει στο 1,7 δισ. και το Δημόσιο να χάνει εκατοντάδες εκατομμύρια.

να αποτελούν τις πιο διαδεδομένες μορφές. Οι ίδιοι οι παίκτες αναγνωρίζουν σοβαρούς κινδύνους, όπως απώλεια χρημάτων (61%), αδυναμία εισπράξεως κερδών (53%), έλλειψη προστασίας παίκτη (51%) και απουσία ορίων υπεύθυνου παιχνιδιού (50%), γεγονός που αναδεικνύει την επιτακτική ανάγκη ισχυρότερης θεσμικής θωράκισης.

Τι προβλέπεται

1. Η Επιτροπή Οποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων (ΕΕΕΠ) θα μπορεί:

- Να ζητάει, με ταχεία διοικητική διαδικασία, την αφαίρεση ή την απενεργοποίηση πρόσβασης (take down) σε διαδικτυακό περιεχόμενο που συνδέεται με τη διοργάνωση, προβολή ή προώθηση παράνομων τυχερών παιγνίων, απευθείας από παρόχους υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας (ιστοσελίδες, πλατφόρμες κοινωνικής δικτύω-

Περίπου οι μισοί παίκτες είναι μέχρι 44 ετών, με τις ηλικίες 18-34 να είναι περισσότερο επιρρεπείς.

σης, μηχανές αναζήτησης κ.λπ.).

- Να αιτείται από τους εν λόγω παρόχους στοιχεία ταυτοποίησης για συγκεκριμένους χρήστες, λογαριασμούς ή ιστοσελίδες που σχετίζονται με δραστηριότητες παράνομου διαδικτυακού στοιχηματισμού ή τυχερών παιγνίων.

2. Εκσυγχρονίζεται και διευρύνεται η λειτουργία του καταλόγου μη αδειοδοτημένων παρόχων τυχερών παιγνίων μέσω Διαδικτύου («black list») που τηρεί η ΕΕΕΠ, με την πρόβλεψη καταγραφής πρόσθετων πληροφοριών όχι μόνο για τους ίδιους τους ιστοτόπους, αλλά και για τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που διοργανώνουν, διεξάγουν ή προωθούν παράνομα τυχερά παιχνίδια, καθώς και για τις σχετικές παραβάσεις και τις επιβληθείσες κυρώσεις.

Παράλληλα εισάγεται μηχανισμός ταχύτερου και αυτοματοποιημένου αποκλεισμού πρόσβασης σε παράνομους ιστοτόπους, ενισχύοντας ουσιαστικά την αποτελεσματικότητα της «black list» ως εργαλείου πρόληψης και άμεσης διακοπής της παράνομης δραστηριότητας στο Διαδίκτυο, ιδίως ως προς την παράνομη διεξαγωγή, διαφήμιση και προώθηση τυχερών παιγνίων.

3. Επανέρχεται σε ισχύ και ενισχύεται ο μηχανισμός άμεσης διοικητικής σφράγισης καταστημάτων στα οποία διεξάγονται παράνομα τυχερά παιχνίδια, δηλαδή χωρίς την απαιτούμενη άδεια ή πιστοποίηση. Επίσης προβλέπεται ως πρόσθετο διοικητικό μέτρο η αφαίρεση της σχετικής άδειας λειτουργίας από τον οικείο δήμο, στις περιπτώσεις διαπίστωσης διεξαγωγής παράνομων παιγνίων.

4. Θεσπίζεται νέα, αυτελελής διοικητική κύρωση για τη διαφήμιση και την προώθηση παράνομων τυχερών παιγνίων, η οποία κυμαίνεται από 5.000 έως 50.000 ευρώ ανά παράβαση. Η κύρωση επιβάλλεται σε κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που, με οποιο-

δήποτε μέσο ή τρόπο, διαφημίζει, προβάλλει ή προωθεί σε τρίτους μη αδειοδοτημένα τυχερά παιχνίδια ή σχετικές υπηρεσίες.

5. Το σχέδιο νόμου προβλέπει αλλαγή του πλαισίου των ποινικών κυρώσεων, λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της αναλογικότητας και την πρακτική των ποινικών δικαστηρίων σε υποθέσεις παράνομων παιγνίων. Όπως τονίζεται στο σχέδιο νόμου, το ισχύον καθεστώς οδήγouse στην πράξη σε ανεφάρμοστες ή και μειωμένες ποινές μέσω αλλαγής «της κατηγορίας» από τα δικαστήρια, υπονομεύοντας τον αποτρεπτικό χαρακτήρα αυτών. Με την προτεινόμενη ρύθμιση εισάγεται πλαίσιο ποινικών κυρώσεων δύο ταχυτήτων θεσπίζοντας χαμηλότερα κατώτερα όρια ποινών ώστε να μπορούν να εφαρμόζονται από τα δικαστήρια, αλλά ακόμη πιο αυστηρές ποινικές κυρώσεις όταν συντρέχουν συγκεκριμένες επιβαρυντικές περιπτώσεις.

Αναλυτικότερα, ως προς την παράνομη διεξαγωγή τυχερών παιγνίων τροποποιείται το σύστημα ποινών με κατάργηση της διάκρισης ανά μέσο τέλεσης και υιοθέτηση ενιαίας αντιμετώπισης:

- Πλέον, για μη τυχερά παιχνίδια προβλέπεται φυλάκιση τουλάχιστον τριών ετών και χρηματική ποινή από 10.000 έως 500.000 ευρώ (σήμερα: φυλάκιση τουλάχιστον τριών ετών και χρηματική ποινή 100.000-200.000 ευρώ ανά παιγνιομηχανή ή 200.000-500.000 ευρώ μέσω Διαδικτύου).
- Για τυχερά παιχνίδια προβλέπεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών και χρηματική ποινή από 50.000 έως 700.000 ευρώ (σήμερα: κάθειρξη δέκα ετών και χρηματική ποινή 700.000 ευρώ).
- Στις διακεκριμένες περιπτώσεις, όπως κατ' επιταγήματα τέλεση ή συμμετοχή ανηλίκων, επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών και χρηματική ποινή 100.000-800.000 ευρώ (σήμερα: δεν υπήρχε αντίστοιχη κλιμάκωση).

Στα 23,6 δισ. ανήλθαν τα έσοδα από τον τουρισμό το 2025

Το 2025 αποδείχθηκε μια χρονιά υψηλών επιδόσεων για τον ελληνικό τουρισμό, καθώς, σύμφωνα με τα πρόσφατα στοιχεία, οι συνολικές ταξιδιωτικές εισπράξεις ανήλθαν στο ποσό - ρεκόρ των 23,6 δισ. ευρώ. Σύμφωνα μάλιστα με το Ινστιτούτο του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, οι οικονομίες των βασιικών χωρών - αγορών για τον ελληνικό τουρισμό δείχνουν ανθεκτικότητα που επιτρέπει αισιοδοξία για τη νέα σεζόν. Την ίδια αισιοδοξία αποπνέουν και οι πρώτες ενδείξεις από τις προκρατήσεις για το 2026, αλλά και τον προγραμματισμό των αεροπορικών θέσεων προς την Ελλάδα και την ευρύτερη διάθεση για ταξίδια που καταγράφεται παγκοσμίως. Εξετάζοντας τις μεγαλύτερες αγορές από τις οποίες αντλεί ταξιδιώτες η Ελλάδα, η Γερμανία αποτέλεσε τη χώρα που έφερε τα περισσότερα χρήματα. Συγκεκριμένα, οι εισπράξεις από τη γερμανική αγορά ανήλθαν σε περίπου 3,8 δισ. ευρώ το 2025. Σε πολύ μικρή απόσταση ακολούθησε το Ηνωμένο Βασίλειο,

από το οποίο η χώρα μας εισέπραξε περίπου 3,7 δισ. ευρώ. Η τρίτη μεγαλύτερη αγορά σε επίπεδο εσόδων ήταν οι Ηνωμένες Πολιτείες, προσφέροντας στον ελληνικό τουρισμό περίπου 1,7 δισ. ευρώ. Την πεντάδα των κορυφαίων αγορών συμπληρώνουν η Γαλλία και η Ιταλία, καθώς καθεμία από τις δύο χώρες απέφερε τουριστικά έσοδα ύψους περίπου 1,3 δισ. ευρώ.

Με το βλέμμα στραμμένο στο 2026, οι εκτιμήσεις της αγοράς, οι οποίες βασίζονται στις υπάρχουσες προκρατήσεις, δείχνουν ότι η θετική πορεία πρόκειται να

συνεχιστεί. Φέτος προβλέπεται αύξηση των τουριστικών εσόδων κατά τουλάχιστον 5%, υπό την προϋπόθεση ότι δεν θα υπάρξουν απρόβλεπτες οικονομικές και γεωπολιτικές εξελίξεις. Εφόσον επιβεβαιωθεί αυτό το σενάριο, τα ποσά που θα εισρεύσουν από αυτές τις πέντε κορυφαίες αγορές θα διαμορφωθούν σε ακόμη υψηλότερα επίπεδα. Ειδικότερα, τα έσοδα από τη Γερμανία αναμένεται να προσεγγίσουν τα 4 δισ. ευρώ, ενώ οι ταξιδιωτικές εισπράξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο εκτιμάται ότι θα φτάσουν

Αισιοδοξία για τη νέα σεζόν αποπνέουν οι πρώτες ενδείξεις από τις προκρατήσεις και τον προγραμματισμό των αεροπορικών θέσεων.

σχεδόν τα 3,9 δισ. Τα έσοδα από τις Ηνωμένες Πολιτείες προβλέπεται να ανέλθουν στα 1,78 δισ., ενώ οι εισπράξεις τόσο από τη Γαλλία όσο και από την Ιταλία αναμένεται να αγγίξουν περίπου το 1,36 δισ. ευρώ για κάθε χώρα. Συνολικά, η εικόνα αυτών των παραδοσιακών αγορών παραμένει ιδιαίτερα σταθερή, αποτελώντας τον βασικό πυλώνα για τα φετινά έσοδα. Παράλληλα, σημαντικές προσδοκίες δημιουργεί μεσοπρόθεσμα το άνοιγμα νέων αγορών, όπως για παράδειγμα η Ινδία, με την οποία ξεκίνησαν ήδη οι απευθείας αεροπορικές πτήσεις.

Γερμανία, Βρετανία και ΗΠΑ ήταν το 2025 οι τρεις μεγαλύτερες αγορές για την Ελλάδα σε επίπεδο ταξιδιωτικών εισπράξεων.

Μόλις 50 επιχειρήσεις πραγματοποιούν τις μισές εξαγωγές της χώρας

Της **ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ**

Ελαφρώς περισσότερες επιχειρήσεις σε σχέση με το 2023 πραγματοποιήσαν εξαγωγές το 2024, με τη συμμετοχή, μάλιστα, να είναι αυξημένη από τις μικρομεσαίες. Αν και το στοιχείο αυτό είναι ενθαρρυντικό καθώς δείχνει μια σχετική βελτίωση της εξωστρέφειας των μικρών ελληνικών επιχειρήσεων, κάθε άλλο παρά επιτρέπει πανηγυρισμούς. Ειδικά καθώς πάνω από το 25% της συνολικής αξίας των ελληνικών εξαγωγών εξακολουθεί να είναι υπόθεση μόλις πέντε επιχειρήσεων. Αλλωστε, το ευμετάβλητο γεωπολιτικό περιβάλλον και η αβεβαιότητα που προκαλεί η εμπορική πολιτική της κυβέρνησης Τραμπ δεν είναι καλός σύμμαχος για την ενίσχυση του εξαγωγικού εμπορίου, πολλώ δε μάλλον στην προσπάθεια των μικρών επιχειρήσεων να βρουν διέξοδο στις ξένες αγορές.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που

Συνολικά 19.603 επιχειρήσεις πραγματοποίησαν το 2024 εξαγωγές συνολικής αξίας περίπου 47 δισ. ευρώ.

ανακοίνωσε χθες η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), συνολικά 19.603 επιχειρήσεις πραγματοποίησαν το 2024 εξαγωγές συνολικής αξίας περίπου 47 δισ. ευρώ. Το 2023, 19.393 επιχειρήσεις είχαν πραγματοποιήσει εξαγωγές συνολικής αξίας 47,35 δισ. ευρώ, δηλαδή 210 λιγότερες σε σύγκριση με το 2024.

Το 27,2% της συνολικής αξίας των εξαγωγών πραγματοποιήθηκε το 2024 από συνολικά πέντε επιχειρήσεις, το 47,3% από συνολικά 50 επιχειρήσεις, το δε 83,4% από συνολικά 1.000 επιχειρήσεις. Από τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για το 2024 προκύπτει

Το 87,2% των επιχειρήσεων που πραγματοποίησαν εξαγωγές το 2024 ή 17.089 επιχειρήσεις ήταν μικρές (0-49 εργαζόμενοι). Οι επιχειρήσεις αυτές πραγματοποίησαν το 22% της συνολικής αξίας των εξαγωγών. Το 2023 εξαγωγές είχαν κάνει 16.933 μικρές επιχειρήσεις, με το μερίδιό τους στη συνολική αξία των εξαγωγών να είναι μικρότερο, και δη 20,9%.

μια ελαφρώς μεγαλύτερη «κινετοποίηση» των μικρών επιχειρήσεων για τις ξένες αγορές. Έτσι, το 87,2% των επιχειρήσεων που

πραγματοποίησαν εξαγωγές το 2024 ή 17.089 επιχειρήσεις ήταν μικρές (απασχολούν από 0 έως 49 εργαζομένους). Οι επιχειρήσεις

αυτές πραγματοποίησαν το 22% της συνολικής αξίας των εξαγωγών. Το 2023 εξαγωγές είχαν κάνει 16.933 μικρές επιχειρήσεις, με το μερίδιό τους στη συνολική αξία των εξαγωγών να είναι μικρότερο, και δη 20,9%.

Επιπλέον, εξαγωγές πραγματοποίησαν το 2024 1.667 μεσαίες επιχειρήσεις που απασχολούν από 50 έως 249 εργαζομένους, με τη συμμετοχή τους στην αξία των εξαγωγών να υποχωρεί στο 19,6%, από 20,3% το 2023. Οι επιχειρήσεις με 250 εργαζομένους και άνω που πραγματοποίησαν εξαγωγές το 2024 ανήλθαν σε 373, από 367 το 2023, και είναι αυτές που έκαναν το 58,3% της συνολικής αξίας των εξαγωγών (58,7% το 2023).

Το 4,8% (937 επιχειρήσεις) του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων πραγματοποίησε εξαγωγές σε πάνω από 20 χώρες, το 8,5% (1.676 επιχειρήσεις) σε 10-19 χώρες, το 45% (8.824 επιχειρήσεις) σε 2-9 χώρες και το

41,7% (8.166 επιχειρήσεις) πραγματοποίησε εξαγωγές σε μόνο μία χώρα.

Η δύναμη των θυγατρικών

Από τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ επιβεβαιώνεται, τέλος, το πλεονέκτημα που αποκτούν στις εξαγωγές οι ελληνικές επιχειρήσεις που διαθέτουν θυγατρικές στο εξωτερικό. Αυτό το μοντέλο, της ανάπτυξης εμπορικών θυγατρικών, επιτρέπει τη μείωση της εξάρτησης από συγκεκριμένους αντιπροσώπους και ξένα δίκτυα διανομής και εφαρμόστηκε με ιδιαίτερη επιτυχία, μεταξύ άλλων, και από την Chirita επί εποχής Σπύρου Θεοδωρόπουλου. Έτσι, ενώ 18.385 επιχειρήσεις χωρίς θυγατρικές στο εξωτερικό πραγματοποίησαν το 2024 εξαγωγές συνολικής αξίας 18,84 δισ. ευρώ, μόλις 336 επιχειρήσεις με θυγατρικές στο εξωτερικό πραγματοποίησαν εξαγωγές σχεδόν της ίδιας αξίας (17 δισ. ευρώ).

Σε κρίση η πατρίδα των Mercedes και Porsche

Η άλλοτε πανίσχυρη αυτοκινητοβιομηχανία της Γερμανίας βρίσκεται αντιμέτωπη με μια υπαρξιακή πρόκληση

Η άλλοτε πανίσχυρη ατμομηχανή της ευρωπαϊκής οικονομίας, η αυτοκινητοβιομηχανία της Γερμανίας, βρίσκεται αντιμέτωπη με μια υπαρξιακή πρόκληση που δοκιμάζει τις αντοχές του κοινωνικού και οικονομικού ιστού της χώρας. Στην καρδιά της κρίσης βρίσκεται το κρατίδιο της Βάδης-Βυρτεμβέργης, πατρίδας εμβληματικών κολοσσών, όπως η Mercedes-Benz και η Porsche, που προσέρχεται στις κάλπες στις 8 Μαρτίου.

Η περιοχή, που ταυτίστηκε επί δεκαετίες με την κατασκευαστική υπεροχή και την καινοτομία της Γερμανίας, βιώνει σήμερα πρωτοφανή περίοδο αβεβαιότητας λόγω μιας σειράς παραγόντων, από τον έντονο ανταγωνισμό από την Κίνα και την ανώμαλη μετάβαση στην ηλεκτροκίνηση μέχρι το αυξανόμενο κόστος παραγωγής. Η κρίση δεν περιορίζεται πλέον στις με-

Υφεση, πτωχεύσεις και περιορισμός των δημοσίων δαπανών στο κρατίδιο της Βάδης-Βυρτεμβέργης.

Η κρίση δεν περιορίζεται πλέον στις μεγάλες γραμμές παραγωγής των αυτοκινητοβιομηχανιών της Στουτγάρδης, αλλά διαχέεται με τη μορφή ντόμινο σε ολόκληρη την εφοδιαστική αλυσίδα.

γάλες γραμμές παραγωγής της Στουτγάρδης, αλλά διαχέεται με τη μορφή ντόμινο σε ολόκληρη την εφοδιαστική αλυσίδα. Μικρομεσαίες επιχειρήσεις, όπως η Dostech στο Μέσινγκεν, που επένδυσαν εγκαίρως στις ηλεκτρικές μεταφορές, βρίσκονται πλέον εκτεθειμένες στις διακυμάνσεις της ζήτησης και στον «πονοκέφαλο» της γραφειοκρα-

τίας. Οι αριθμοί αποτυπώνουν τη σοβαρότητα της κατάστασης, με τις αιτήσεις πτώχευσης στο κρατίδιο να καταγράφουν αύξηση 30% το 2024, το υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων 15 ετών. Η οικονομική συρρίκνωση της Βάδης-Βυρτεμβέργης –κατά 0,4% το 2024– ξεπέρασε τον εθνικό μέσο όρο, υπογραμμίζοντας την ευάλωτη θέση μιας περιοχής που

βασίζει το 38,1% της προστιθέμενης αξίας της στη μεταποίηση. Παρά το γεγονός ότι η ανεργία παραμένει συγκριτικά χαμηλή σε ποσοστό 4,8% –από 3,9% τον Ιανουάριο του 2023–, οι δείκτες της αγοράς εργασίας εκπέμπουν σήμα κινδύνου. Κι αυτό γιατί οι επιχειρήσεις αυξάνουν το προσωπικό τους παρά τη μειωμένη ζήτηση, φοβούμενες την οριστι-

κή απώλεια εξειδικευμένων στελεχών που θα είναι αδύνατο να αντικατασταθούν στο μέλλον. Η τάση αυτή, ωστόσο, έχει ημερομηνία λήξης. Οι εκτιμήσεις κάνουν λόγο για περικοπή 14.000 θέσεων εργασίας στον κλάδο έως το 2030, ενώ οι κενές θέσεις εργασίας έχουν ήδη μειωθεί κατά 30% σε σχέση με το 2022. Η πίεση μεταφέρεται

πλέον στην καθημερινότητα των πολιτών, καθώς η μείωση των φορολογικών εσόδων αναγκάζει τους δήμους να περιορίζουν τις δημόσιες υπηρεσίες και να αυξάνουν τα τροφεία στους παιδικούς σταθμούς. Στο σύνολο της Ε.Ε. η εικόνα παραμένει εξίσου περίπλοκη. Οι πωλήσεις νέων αυτοκινήτων σημείωσαν πτώση 3,5% τον Ιανουά-

στην ανάγκη για γενναίες επενδύσεις στις υποδομές, στην ψηφιοποίηση και στην έρευνα. «Είναι σαν σταγόνα στον ωκεανό για να εξαλειφθούν ελλείμματα στις υποδομές που έχουν συσσωρευτεί τα τελευταία 20 χρόνια», λέει η Μπιάνκα Σμιτς, διευθύντρια του Ινστιτούτου Hidden Champions από τη Σχολή Διοίκησης Επιχειρήσεων του Βερολίνου.

Οι εκτιμήσεις κάνουν λόγο για περικοπή 14.000 θέσεων εργασίας στον κλάδο έως το 2030.

UNCUT

Το εβδομαδιαίο podcast συνεντεύξεων

με την Ελισάβετ Γεωργίου

 Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Οι Αμερικανοί εγκαταλείπουν με ρυθμούς ρεκόρ τις ΗΠΑ

Σπουδάζουν, δουλεύουν ή απολαμβάνουν τη σύνταξή τους στο εξωτερικό

Καθώς οι ΗΠΑ γιορτάζουν φέτος τα 250 χρόνια ανεξαρτησίας τους, το Αμερικανικό Όνειρο φαίνεται να παίρνει μια εντελώς νέα μορφή: Για πολλούς, είναι να μη ζουν πια εκεί. Πέρυσι, τα στοιχεία έδειξαν κάτι που δεν είχε συμβεί από την εποχή της Μεγάλης Υφεσης, καθώς περισσότεροι άνθρωποι εγκατέλειψαν τις ΗΠΑ από ό,τι μετανάστευσαν σε αυτές.

Η κυβέρνηση Τραμπ παρουσιάζει αυτή την έξοδο σαν την εκπλήρωση της προεκλογικής της υπόσχεσης να επιταχύνει τις απελάσεις παράνομων μεταναστών και να περιορίσει τις νέες βίζες. Πίσω από τα νούμερα όμως κρύβεται μια διαφορετική εικόνα. Οι ίδιοι οι Αμερικανοί πολίτες μετανάστευσαν με ρυθμούς ρεκόρ, σε μια προσπάθεια να ξαναχτίσουν τη ζωή τους σε μέρη πιο προσιτά και ασφαλή.

Πολλοί αναφέρονται σε αυτό το κύμα των Αμερικανών μεταναστών σαν το «Donald Dash», καθώς οι αριθμοί έχουν αυξηθεί από την έναρξη της δεύτερης θητείας του Ντόναλντ Τραμπ. Όμως, όπως σημειώνει η Wall Street Journal, πρόκειται για ένα φαινόμενο που εντείνεται εδώ και χρόνια, λόγω της υπεργρασίας, του ακριβού κόστους ζωής στις ΗΠΑ και της με-

γάλης επιθυμίας των Αμερικανών να βιώσουν κυρίως τον ευρωπαϊκό τρόπο ζωής. Αν και επίσημα στατιστικά στοιχεία για τον αριθμό των Αμερικανών που μετανάστεύουν δεν υπάρχουν, εντούτοις τα δεδομένα από τις άδειες διαμονής, τις αγορές κατοικιών και τις εγγραφές σε πανεπιστήμια από τουλάχιστον 50 χώρες δείχνουν ότι οι Αμερικανοί απαντούν στα όσα συμβαίνουν στις ΗΠΑ με τον πιο ενεργό τρόπο. Η Wall Street Journal υπολογίζει ότι μια διασπορά εκατομμυρίων Αμερικανών σπουδάζει, δουλεύει εξ αποστάσεως και απολαμβάνει τη σύνταξη της στο εξωτερικό. Οι Αμερικανοί που έχουν αγοράσει διαμερίσματα στη Λισσαβώνα είναι τόσο πολλοί, ώστε όσοι καταγράφονται αυτόν τον καιρό διαμαρτυρούνται ότι στους δρόμους ακούν πιο συχνά τη δική τους γλώσσα παρά τα πορτογαλικά.

Στη μοδάρτη περιοχή Grand Canal Dock του Δουβλίνου, ένας στους 15 κατοίκους έχει γεννηθεί στις ΗΠΑ, λένε οι μεσίτες. Πρόκειται για ποσοστό υψηλότερο από εκείνο των Αμερικανών που είχαν γεννηθεί στην Ιρλανδία μετά το μεταναστευτικό κύμα που προκάλεσε ο Μεγάλος Λιμός της Πατάτας του 19ου αιώνα.

Το υπουργείο Εξωτερικών είχε εκτιμήσει ότι 1,6 εκατ. ζούσαν στο Μεξικό το 2022, με τον αριθμό πιθανότατα να έχει αυξηθεί στα χρόνια μετά την πανδημία, ενώ πάνω από 1,5 εκατ. πολίτες των ΗΠΑ ζουν στην Ευρώπη. Όταν η Gallup ρώτησε τους Αμερικανούς κατά τη διάρκεια της ύφεσης του 2008 πόσοι ήθελαν να εγκαταλείψουν τις ΗΠΑ, η απάντηση ήταν ένας στους δέκα. Πέρυσι, την ίδια απάντηση έδωσε ένας στους πέντε.

Πέρυσι περισσότεροι άνθρωποι εγκατέλειψαν τις ΗΠΑ από ό,τι μετανάστευσαν σε αυτές, κάτι που δεν είχε συμβεί από την εποχή της Μεγάλης Υφεσης.

Στο Μπαλί, στην Κολομβία και στην Ταϊλάνδη, Αμερικανοί κάτοικοι που τηλεγράφονται και άρα πληρώνονται σε δολάρια, πυροδοτούν διαμαρτυρίες κατά του «εξευγενισμού» (gentrification).

Περισσότεροι από 100.000 νέοι φοιτητές γράφτηκαν σε πανεπιστήμια στο εξωτερικό, στην αναζήτηση πιο προσιτών πτυχίων.

Αλλά και σε οίκους ευημερίας που ξεφυτρώνουν στο Μεξικό κατά μήκος των συνόρων με τις ΗΠΑ, ηλικιωμένοι Αμερικανοί βρίσκουν

φθηνή φροντίδα. Η Expatsi, μια εταιρεία μετεγκατάστασης, πραγματοποίησε τον περασμένο μήνα τηλεδιάσκεψη, στην οποία συμμετείχαν σχεδόν 400 Αμερικανοί που ήθελαν να μάθουν πώς να μετακομίσουν στην Αλβανία. Η χώρα προσφέρει ειδική βίζα που επιτρέπει στους πολίτες των ΗΠΑ να ζουν και να εργάζονται εκεί, χωρίς φόρο επί του εισοδήματος από το εξωτερικό για ένα έτος, χωρίς να κάνει ερωτήσεις.

Οι ΗΠΑ βίωσαν αρνητική καθαρή μετανάστευση, χάνοντας περίπου 150.000 άτομα το 2025. Και οι εκροές αναμένεται να αυξηθούν το 2026, σύμφωνα με το Brookings Institution.

Η συνολική εισερχόμενη μετανάστευση κυμαινόταν μεταξύ 2,6 και 2,7 εκατ. το 2025, μειωμένη από τα σχεδόν 6 εκατ. του 2023.

Οι ΗΠΑ είδαν 675.000 απελάσεις και 2,2 εκατ. «αυτοαπελάσεις» πέρυσι, σύμφωνα με στοιχεία του υπουργείου Εσωτερικής Ασφαλεί-

ας. Μια ανάλυση της Wall Street Journal σε 15 χώρες έδειξε ότι τουλάχιστον 180.000 Αμερικανοί μετανάστευσαν σε αυτές το 2025. Ο πραγματικός αριθμός πιθανότατα θα διαμορφωθεί πολύ υψηλότερα, καθώς και άλλες χώρες θα δημοσιεύουν τα πλήρη στατιστικά στοιχεία.

Ωστόσο δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία για τα 4-9 εκατ. των Αμερικανών που υπολογίζεται ότι ήδη ζουν εκτός των ΗΠΑ. Το υπουργείο Εξωτερικών είχε εκτιμήσει ότι 1,6 εκατ. ζούσαν στο Μεξικό το 2022, με τον αριθμό πιθανότατα να έχει αυξηθεί στα χρόνια μετά την πανδημία. Ο αριθμός των Αμερικανών κατοίκων του Καναδά, που ξεπερνάει τους 250.000, δεν περιλαμβάνει όσους έχουν διπλή υπηκοότητα ή περνούν τα σύνορα για τη δουλειά τους. Το Ηνωμένο Βασίλειο φιλοξενεί περισσότερους από 325.000 Αμερικανούς, την ώρα που πάνω από 1,5 εκατ. πολίτες των ΗΠΑ ζουν στην Ευρώπη.

Οι μισθοί στην Ευρώπη είναι χαμηλότεροι, όμως η ποιότητα ζωής είναι καλύτερη, λένε πολλοί εξ αυτών. Και το γεγονός ότι τα παιδιά τους δεν χρειάζεται να κάνουν ασκήσεις για την αντιμετώπιση ενόπλων επιθέσεων στο νηπιαγωγείο είναι ένα σημαντικό πλεονέκτημα.

Τι σημαίνουν όλα αυτά για μια χώρα που εδώ και δεκαετίες υπερφανεύονταν ότι αποτελούσε περιζήτητο προορισμό για ανθρώπους από όλο τον κόσμο; Σηματοδοτεί η μαζική έξοδος την κατάρρευση της εμπιστοσύνης στο μέλλον της Αμερικής ή στον αμερικανικό τρόπο ζωής; Αν και η εκλογή του Τραμπ υπήρξε ένας παράγοντας για πολλούς, εντούτοις η αλλαγή είναι πιο δομική. Όταν η Gallup ρώτησε τους Αμερικανούς κατά τη διάρκεια της ύφεσης του 2008 πόσοι ήθελαν να εγκαταλείψουν τις ΗΠΑ, η απάντηση ήταν ένας στους δέκα. Πέρυσι, την ίδια απάντηση έδωσε ένας στους πέντε.

Απειλή για την αμερικανική οικονομία η εμπορική αβεβαιότητα, προειδοποιεί το ΔΝΤ

Η αναστάτωση που έχουν προκαλέσει στις ΗΠΑ οι δασμοί απειλεί να ανατρέψει μια οικονομία που κατά τα άλλα βρίσκεται σε άνθηση, σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. «Η αβεβαιότητα γύρω από τις εμπορικές πολιτικές αντανάκλα μια μεγαλύτερη από το προσδοκώμενο επιβάρυνση της δραστηριότητας», ανέφερε αυτή την εβδομάδα το Ταμείο σε αξιολόγηση της μεγαλύτερης οικονομίας του κόσμου, συμπληρώνοντας όμως και ότι οι δασμοί ενδέχεται να επιβαρύνουν τους καταναλωτές λιγότερο απ' ό,τι αναμενόταν αρχικά. Πέρυσι, ο Ντόναλντ Τραμπ επέβαλε τους υψηλότερους δασμούς εδώ και περίπου έναν αιώνα, πιστεύοντας ότι με αυτό τον τρόπο θα υποκρεώσει τις εταιρείες ανά τον κόσμο να επενδύσουν περισσότερο στις ΗΠΑ. Την περασμένη εβδομάδα, μεγάλο μέρος αυτών των δασμών κρίθηκε παράνομο από το Ανώτατο Δικαστήριο, με αποτέλεσμα η αμερικανική κυ-

βέρνηση να αναζητήσει εναλλακτικά μέτρα χρέωσης των εισαγωγών. Την Τρίτη τέθηκε σε ισχύ ένας νέος οριζόντιος δασμός ύψους 10%, ενώ ο Τραμπ είπε ότι σύντομα ο συντελεστής θα αυξηθεί περαιτέρω, στο 15%.

Οι αλλαγές αυτές έγιναν μετά την ολοκλήρωση της αξιολόγησης από το ΔΝΤ, όπως επισήμανε η επικεφαλής του Ταμείου, Κρισταλίνα Γκεοργκίεβα. Σημειώνεται ότι η δημοσίευση της σχετικής έκθεσης, που αποτιμά τις οικονομικές εξελίξεις στις ΗΠΑ, καθυστέρησε λόγω της διακοπής της λειτουργίας της αμερικανικής κυβέρνησης πέρυσι, του λεγόμενου shutdown.

Για την τελευταία της εμπορική στροφή, η αμερικανική κυβέρνηση επικαλέστηκε μια κρίση στο ισοζύγιο πληρωμών των ΗΠΑ, ένα σχέδιο που πολλοί οικονομολόγοι αμφισβητούν. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, το οποίο θεωρείται γενικός δείκτης εμπορίου,

Η ανοδική πορεία του δείκτη χρέους/ΑΕΠ και η αύξηση του βραχυπρόθεσμου δείκτη αντιπροσωπεύουν έναν αυξανόμενο κίνδυνο σταθερότητας για τις ΗΠΑ και τη διεθνή οικονομία, αναφέρεται στην έκθεση του ΔΝΤ.

«Είναι υπερβολικά μεγάλο» στις ΗΠΑ, δήλωσε η Γκεοργκίεβα, τονίζοντας όμως ότι δεν αποτελεί άμεση ή επείγουσα ανησυχία. Η έκθεση του ΔΝΤ σημείωσε επίσης ότι η φθίνουσα καθαρή επενδυτική θέση της χώρας αποτελεί μια πιθανώς σοβαρή πηγή ευπάθειας.

Το ΔΝΤ έθεσε επίσης το ζήτημα των ελλειμμάτων προϋπολογισμού των ΗΠΑ, που είναι σε πολύ υψηλά επίπεδα, και κάλεσε για μέτρα μείωσής τους. «Η ανοδική πορεία του δείκτη χρέους/ΑΕΠ και η αύξηση του βραχυπρόθεσμου δείκτη αντιπροσω-

πνεί έναν αυξανόμενο κίνδυνο σταθερότητας για τις ΗΠΑ και τη διεθνή οικονομία», επισημαίνεται στην έκθεση. Η Γκεοργκίεβα έκανε επίσης αναφορά στην ταχεία ανάπτυξη της παραγωγικότητας στο αμερικανικό εργατικό δυναμικό, λέγοντας ότι πρόκειται για θετικό σημάδι των οικονομικών προοπτικών. Βέβαια, το ΔΝΤ προειδοποίησε πως η αυστηρότερη πολιτική μετανάστευσης ενδέχεται να περιορίσει την προσφορά εργασίας και να επιβαρύνει την αναπτυξιακή δυναμική.

«Η αυστηρότερη επιτήρηση των συνόρων και οι αυξημένες απελάσεις αναμένεται να μειώσουν το μέγεθος του εργατικού δυναμικού μεταναστευτικής προέλευσης τα επόμενα χρόνια, οδηγώντας σε βραδύτερη αύξηση της απασχόλησης, σε μια μέτρια ενίσχυση των πληθωριστικών πιέσεων και σε μείωση της οικονομικής δραστηριότητας κατά περίπου 0,4% έως το 2027», παρατηρεί η έκθεση. Το Ταμείο μείωσε την

πρόβλεψή του για τη μεσοπρόθεσμη ανάπτυξη κατά 0,25%, καθώς «η χαμηλότερη αύξηση του εργατικού δυναμικού αναμένεται να επισκιάσει τα οφέλη από την άνοδο της παραγωγικότητας της εργασίας».

Το ΔΝΤ στάθηκε επίσης στις εντάσεις με τη Federal Reserve, η οποία έχει δεχθεί πιέσεις από την κυβέρνηση Τραμπ να προχωρήσει σε σημαντικές μειώσεις επιτοκίων. Το Ταμείο προειδοποίησε ακόμη κατά επιζήμιων περιοπών στον προϋπολογισμό των υπηρεσιών που συλλέγουν οικονομικά δεδομένα και φορολογικά έσοδα. «Το ισχυρό θεσμικό πλαίσιο των ΗΠΑ για τη χάραξη οικονομικής και κανονιστικής πολιτικής θα πρέπει να συντηρηθεί, μεταξύ άλλων, μέσω του σεβασμού των υφιστάμενων θεσμικών εγγυήσεων και της ολοκληρωμένης χρηματοδότησης των υπηρεσιών που είναι υπεύθυνες για βασικές ομοσπονδιακές λειτουργίες», ανέφερε.

Σε επιφυλακή η ΕΚΤ για τις επιπτώσεις ΑΙ στην εργασία

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θα παρακολουθεί στενά την αγορά εργασίας για πιθανές ενδείξεις απώλειας θέσεων εργασίας λόγω της εφαρμογής της τεχνητής νοημοσύνης σε ολόκληρη την οικονομία, δήλωσε η πρόεδρος της, Κριστίν Λαγκάρντ, μιλώντας σε ευρωβουλευτές την Πέμπτη στις Βρυξέλλες. Ερωτηθείσα για τις επιπτώσεις της ΑΙ στην ανάπτυξη και στον πληθωρισμό, είπε ότι πραγματοποιούνται σημαντικές δαπάνες για την τεχνολογία τόσο στην Ευρώπη όσο και στις ΗΠΑ, με ορατά αποτελέσματα, αλλά ότι δεν είναι ακόμη ορατές οι συνέπειες στην απασχόληση.

«Η μέχρι τώρα εμπειρία μάς διδάσκει ότι οι μαζικές επενδύσεις οδηγούν σε κάποια βελτίωση της παραγωγικότητας», ανέφερε

η Λαγκάρντ στους Ευρωπαίους νομοθέτες. «Ωστόσο δεν βλέπουμε ακόμη συνέπειες στην αγορά εργασίας και κύματα απολύσεων που φοβόμαστε, και θα είμαστε εξαιρετικά προσεκτικοί στο μέλλον», πρόσθεσε.

Οι ανησυχίες για πιθανές εκτεταμένες απώλειες θέσεων εργασίας που προκαλούνται από την τεχνητή νοημοσύνη είναι διάχυτες. Ο διευθύνων σύμβουλος της JPMorgan, Τζέιμι Ντίμον, επανέλαβε αυτή την εβδομάδα τη θεωρία του σχετικά με το πώς η τεχνολογία θα μπορούσε να εξλείψει την ανάγκη για οδηγούς φορτηγών. Την Τετάρτη, η διοικήτης της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ, Λίζα Κουκ, προειδοποίησε ότι η Fed ενδέχεται να μην είναι σε θέση να αντιμε-

τωπίσει την αύξηση της ανεργίας που προκαλείται από την υιοθέτηση της τεχνητής νοημοσύνης.

Η Λαγκάρντ δήλωσε ότι το «μαζικό επενδυτικό κύμα» στις ΗΠΑ συνοδεύεται από «σημαντικές επενδύσεις» και στην Ευρώπη. «Αρχίζουμε να βλέπουμε κάποια αποτελέσματα και κάποια στοιχεία που μπορούμε να προσδιορίσουμε», είπε. «Η Ευρώπη δεν υστερεί, η Ευρώπη κινείται εξίσου γρήγορα και επωφελείται εξίσου από την αύξηση της παραγωγικότητας, μεταξύ άλλων και στον τομέα των ΜμΕ, όπως μας δείχνουν τα στοιχεία και οι έρευνές μας. Αυτό που δεν γνωρίζουμε ακόμη, και το οποίο εξετάζουμε πολύ προσεκτικά, είναι ο αντίκτυπος που θα έχει στην αγορά εργασίας».

Η πρόεδρος της ΕΚΤ παρατήρησε επίσης ότι η τεχνητή νοημοσύνη είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα της πρόκλησης που αντιμετωπίζουν οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής στην αξιολόγηση των αλλαγών στην οικονομία, οι οποίες έχουν γίνει πολύ πιο απότομες.

«Αυτές οι εξελίξεις εμφανίστηκαν πριν από τρία χρόνια και η ταχύτητα με την οποία αναβαθμίζονται είναι κάτι που δεν νομίζω ότι έχουμε ξαναδεί», δήλωσε η Λαγκάρντ και επισήμανε: «Είναι ένας συνδυασμός αβεβαιότητας, σοκ για την οικονομία, μετασχηματιστικού παράγοντα –για καλό ή για κακό– με μια ταχύτητα που είναι απλά απίστευτη».

Δεν βλέπουμε ακόμη συνέπειες στην αγορά εργασίας και κύματα απολύσεων που φοβόμαστε λόγω τεχνητής νοημοσύνης, και θα είμαστε εξαιρετικά προσεκτικοί στο μέλλον, σημειώνει η Κριστίν Λαγκάρντ.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Οι μεγάλες προκλήσεις στον δρόμο της Nvidia

Του ΠΟΜΠΕΡΤ ΣΑΪΡΑΝ / REUTERS BREAKINGVIEWS

Τα τσιπ της Nvidia είναι απαραίτητα για την τεχνητή νοημοσύνη. Δεν αποτελεί έκπληξη, λοιπόν, το γεγονός ότι την Τετάρτη ανέφερε ότι πούλησε πολλά από αυτά. Στο τρίμηνο που έληξε στις 25 Ιανουαρίου, ο κολοσσός δήλωσε ότι τα έσοδα ανήλθαν σε 68 δισ. δολάρια, σημειώνοντας αύξηση 73% σε σχέση με την ίδια περίοδο πριν από ένα χρόνο. Η Nvidia κέρδισε 1,76 δολ. ανά μετοχή, σε σύγκριση με 89 σεντς ανά μετοχή το τέταρτο τρίμηνο του περασμένου έτους, γεγονός που δείχνει ότι η ζήτηση αυξάνεται με φαινομενικά ακόρεστο ρυθμό.

Το πρόβλημα για τον τεχνολογικό γίγαντα των 4,8 τρις. δολαρίων είναι ότι οι επενδυτές φαίνονται επιφυλακτικοί ως προς το αν οι καλές εποχές θα συνεχιστούν. Προς το παρόν, είναι δύσκολο να κατηγορηθεί κανείς τα αποτελέσματα του επικεφαλής Τζέινσον Χουάνγκ.

Οι περιορισμοί εφοδιασμού και οι επιφυλάξεις των επενδυτών.

Το μεικτό περιθώριο κέρδους της Nvidia ανήλθε στο εκπληκτικό 75%.

Η τρελή βιασύνη των μεγαλύτερων τεχνολογικών εταιρειών στον κόσμο να γεμίσουν τα κέντρα δεδομένων με τον εξοπλισμό της –η Meta Platforms, για παράδειγμα, η οποία αύξησε τις επενδυτικές δαπάνες κατά περίπου 50% το τελευταίο τρίμηνο– σημαίνει ότι η εταιρεία έχει άπιστευτη τιμολογιακή δύναμη. Και η άνηση δεν τελειώνει σύντομα, με την Alphabet να δεσμεύεται να διπλασιάσει τις κεφαλαιουχικές δαπάνες φέτος, έως και 185 δισ. δολάρια.

Το ζήτημα είναι αν ο Χουάνγκ μπορεί να διατηρήσει αυτά τα οφέλη. Τα κέντρα δεδομένων απαιτούν επίσης γη, κτίρια, ενέργεια και εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Όλα αυτά θα «καταναλώσουν» και τους προϋπολογισμούς. Αλλά η Nvidia αντιμετωπίζει τους δικούς της περιορισμούς εφοδιασμού. Μια προφανής έλλειψη είναι η εξειδικευμένη μνήμη. Η υπολογιστική ισχύς των τσιπ τεχνητής νοημοσύνης ξεπερνάει την ικα-

νότητα να εργάζονται με τις τεράστιες ποσότητες δεδομένων που απαιτούν.

Το αποτέλεσμα ήταν μια ραγδαία αύξηση των τιμών για τα τσιπ που αποθηκεύουν αυτά τα bit, τα οποία κατασκευάζονται από εταιρείες όπως η SK Hynix. Οι πωλήσεις μνήμης υψηλού εύρους ζώνης της νοτιοκορεατικής εταιρείας υπερδιπλασιάστηκαν πέρυσι. Μέχρι στιγμής, όλα τα σημάδια δείχνουν ότι η Nvidia μπορεί να μετακυλίσει το υψηλότερο κόστος στους πελάτες. Την Τετάρτη δήλωσε ότι διαθέτει αποθέματα και χωρητικότητα για να καλύψει τη ζήτηση πέρα από τα επόμενα τρίμηνα. Οι εκτεταμένες ελλείψεις μνήμης ωστόσο έχουν γίνει πολύ πιο έντονες τους τελευταίους έξι μήνες.

Η έρευνα Texas Service Sector Outlook Survey (TSSOS) της Ομοσπονδιακής Τράπεζας του Ντάλας, που δημοσιεύθηκε στις αρχές της εβδομάδας, ανέφερε ότι τα εξαρτήματα αντιμετώπισαν «περιορισμούς στην προσφορά, παρόμοιους με αυτούς της πανδημίας». Εάν αυτή η κατάσταση συνεχιστεί, οι κατασκευαστές μνήμης μπορεί τελικά να καταβροχθίσουν περισσότερα από τα κέρδη του κλάδου. Οι επενδυτές φαίνεται να αναμένουν το ίδιο, προσφέροντας ανοδικά αποτελέσματα στις τιμές των μετοχών τους, ενώ η μετοχή της Nvidia δεν πάει πουθενά.

Ένα μεγαλύτερο πρόβλημα ίσως έγκειται απλώς στο πόσο καιρό και πόσο μακριά μπορεί να φτάσει η κατασκευή του κέντρου δεδομένων. Αυτή δεν είναι η πρώτη άνηση που έχει δει η αγορά μνήμης –ή η πρώτη κατάρρευση. Η SK Hynix, για παράδειγμα, έχασε πάνω από 6 δισ. δολάρια το 2023, λόγω της υπερπροσφοράς μετά την πανδημία. Οι επενδυτές το αποτιμούν αυτό: ακόμη και μετά την ιλιγγιώδη άνοδο της εταιρείας, εξακολουθεί να διαταράσσεται. Τα κέντρα δεδομένων απαιτούν επίσης γη, κτίρια, ενέργεια και εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Όλα αυτά θα «καταναλώσουν» και τους προϋπολογισμούς. Αλλά η Nvidia αντιμετωπίζει τους δικούς της περιορισμούς εφοδιασμού. Μια προφανής έλλειψη είναι η εξειδικευμένη μνήμη. Η υπολογιστική ισχύς των τσιπ τεχνητής νοημοσύνης ξεπερνάει την ικα-

Το πρόβλημα για τον τεχνολογικό γίγαντα είναι ότι οι επενδυτές φαίνονται επιφυλακτικοί ως προς το αν οι καλές εποχές θα συνεχιστούν.

Επενδυτικές εταιρείες -αναμένοντας ότι το δικαστήριο δεν θα τασσόταν υπέρ του Τραμπ- είχαν ήδη αγοράσει δικαιώματα για επιστροφές δασμών από επιχειρήσεις. Οι τιμές ήταν περίπου 20 σεντς ανά δολάριο πριν από την απόφαση και μετά την ευθυγράμμιση, εκτοξεύθηκαν σε περίπου 40 σεντς.

Μπίζνες πολλών δισ. από funds με τις επιστροφές δασμών

Αγοράζουν τα δικαιώματα επιχειρήσεων επί μελλοντικών εισπράξεων

Η πρόσφατη απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου των ΗΠΑ να ακυρώσει τους σαρωτικούς δασμούς της κυβέρνησης Τραμπ δεν έφερε μόνο ανακούφιση στον εμπορικό κόσμο, αλλά δημιούργησε παράλληλα μια νέα, επικερδή αγορά δισεκατομμυρίων δολαρίων στη Γουόλ Στρίτ. Στην απόφασή του, το δικαστήριο δεν διευκρίνισε εάν η κυβέρνηση θα πρέπει να καταβάλει επιστροφές χρημάτων για τους δασμούς, οι οποίες ανέρχονται συνολικά σε περισσότερα από 133 δισ. δολάρια. Στο κενό λοιπόν που δημιουργήσε η δικαστική ευθυγράμμιση, επενδυτικά κεφάλαια και funds σπεύδουν να εκμεταλλευτούν το «κάος της επιστροφής χρημάτων» μετατρέποντας τις γραφειοκρατικές αξιώσεις των εισαγωγέων σε ένα νέο, εξαιρετικά κερδοφόρο πεδίο συναλλαγών.

Επενδυτικές εταιρείες και hedge funds, όπως η King Street Capital Management και η Anchorage Capital Advisors –οι οποίες διαχειρίζονται περίπου 30 δισ. δολάρια η καθέμι–, αγοράζουν επιθετικά τα δικαιώματα επί των μελλοντικών επιστροφών από εισαγωγείς που προτιμούν την άμεση ρευστότητα από μια δικαστική διαμάχη που μπορεί να κρατήσει χρόνια. Η εν λόγω αγορά θυμίζει ήδη κατά κάποιο τρόπο

τις τοποθετήσεις σε πτωχευμένες εταιρείες, όπως η τράπεζα Lehman Brothers ή η εταιρεία ανταλλαγής κρυπτονομισμάτων FTX, όπου οι επενδυτές αγόραζαν «ελπίδα», στοιχηματίζοντας στην τελική δικαίωση.

Οι επενδυτές εκμεταλλεύονται την αβεβαιότητα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις για το αν θα μπορέσουν ποτέ να εισπράξουν χρήματα και πό-

Οι μικρότερες εταιρείες συχνά βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, καθώς δεν διαθέτουν τους πόρους για να συντηρήσουν πολυετείς νομικούς αγώνες.

σο καιρό μπορεί να χρειαστεί αυτό. «Είμαστε πολύ σίγουροι ότι το Ανώτατο Δικαστήριο θα γνωμοδοτούσε υπέρ των φορολογουμένων», δήλωσε ο Μάθιου Χάμιλτον, διευθύνων σύμβουλος της Fulcrum, η οποία, όπως είπε, βρίσκεται σε συνομιλίες για την αγορά περισσότερων αξιώσεων.

Οι επενδυτικές εταιρείες –αναμένοντας ότι το δικαστήριο δεν θα τασσόταν υπέρ του Τραμπ– είχαν ήδη αγοράσει δι-

καιώματα για επιστροφές δασμών από επιχειρήσεις τους τελευταίους μήνες. Οι τιμές ήταν περίπου 20 σεντς ανά δολάριο πριν από την απόφαση και στη συνέχεια εκτοξεύθηκαν σε περίπου 40 σεντς μετά την ευθυγράμμιση, αντανakλώντας την αυξημένη πεποίθηση των αγορών ότι τα χρήματα θα επιστραφούν αργά ή γρήγορα.

Επενδυτικές τράπεζες, όπως οι Jefferies, Oppenheimer και Stifel, έχουν ήδη αναλάβει ρόλο μεσολαβητή, φέρνοντας σε επαφή εταιρείες που εισάγουν από χριστουγεννιάτικα στολίδια μέχρι φάρμακα και τρόφιμα με κεφάλαια που αναζητούν υψηλές αποδόσεις. Οι επενδυτές αναζητούν γενικά αξιώσεις που αγγίζουν τα 10 εκατ. δολάρια ή περισσότερο, λέει ο Νιλ Σέιντεν, διευθύνων σύμβουλος της Asset Enhancement Solutions, μιας εταιρείας χρηματοοικονομικών συμβούλων, πράγμα που σημαίνει ότι οι μικρότερες επιχειρήσεις ενδέχεται να αντιμετωπίσουν πρόβλημα με την εκπλήρωση των δικαιωμάτων επιστροφής χρημάτων τους. Οι μικρότερες επιχειρήσεις συχνά βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, καθώς δεν διαθέτουν τους πόρους για να συντηρήσουν πολυετείς νομικούς αγώνες, με αποτέλεσμα η πώληση της απαίτησής τους σε ένα fund να είναι η μόνη

πραγματική διέξοδος για άμεση χρηματοδότηση. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι επενδυτές αναλαμβάνουν ακόμη και τα τρέχοντα δικηγορικά έξοδα των εταιρειών, με αντάλλαγμα το δικαίωμα στην επιστροφή χρημάτων.

Παρά την έντονη κινητικότητα, δεν επιλέγουν όλοι τη γρήγορη λύση. Μεγάλες εταιρείες, όπως η Vickerman που εμπορεύεται εποχικά είδη, δηλώνουν αποφασισμένες να περιμένουν την πλήρη επιστροφή των ποσών που τους οφείλονται, ακόμη και εντόκως, προκειμένου να αποδώσουν τα κεφάλαια πίσω στους πελάτες τους, στους οποίους είχαν μετακυλίσει το κόστος των δασμών. Η εταιρεία με έδρα τη Μινεσότα πλήρωσε περίπου 3 εκατ. δολάρια επιπλέον σε δασμούς πέρυσι σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, σύμφωνα με τον διευθύνοντα σύμβουλό της Ράινι Σάστερ. «Δεν έχουμε προς το παρόν κίνητρο να πουλήσουμε οποιοδήποτε μερίδιο σε αυτές τις πιθανές επιστροφές χρημάτων, ακόμη και αν η διαδικασία διαρκέσει αρκετά χρόνια», τονίζει. Για τους traders, πάντως, το ερώτημα δεν είναι πλέον αν θα δικαιωθούν, αλλά αν θα πουλήσουν τώρα στο 45% ή αν θα κρατήσουν τις θέσεις τους για το 100% της αξίας στο μέλλον.

ΑΓΓΕΛΙΑ ΘΕΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η εταιρεία D.C CORAL BAY CRUISES LTD με αριθμό μητρώου εργοδότη (AME) 3559155/6/5010, ζητά να προσλάβει Ναύτες. Προσόντα:

- Προϋπηρεσία σε αντίστοιχη θέση
- Εξοικείωση με διαδικασίες ασφάλειας και διαχείρισης έκτακτων αναγκών
- Καλή γνώση Αγγλικών
- Γνώση βασικών κανόνων ναυσιπλοΐας και θαλάσσιας ασφάλειας

Προσφέρονται αρκετά καλοί όροι εργοδότησης, όχι χαμηλότεροι από τη σχετική συλλογική σύμβαση.

Οι ενδιαφερόμενοι να αποστέινονται στο Επαρχιακό Γραφείο Εργασίας Πάφου στο τηλέφωνο 26821666.

ΖΗΤΟΥΝΤΑΙ ΤΕΧΝΙΚΟΙ – ΒΟΗΘΟΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Η εταιρία μας C.C Easytech Solutions με ηγετική παρουσία στον χώρο των ηλεκτρονικών συστημάτων αναζητά έμπειρο και ικανό τεχνικό για την ενίσχυση της ομάδας μας.

Ο υποψήφιος θα ασχολείται με την τοποθέτηση, σύνδεση και συντήρηση καλωδίων και συστημάτων σε διάφορους χώρους

Αποστολή βιογραφικών: Στείλτε το βιογραφικό σας στο vacancies@easytech.com.cy

ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΘΕΣΗΣ

Η Κυπριακή Ακαδημία Επιστημών, Γραμμάτων και Τεχνών ανακοινώνει την προκήρυξη θέσης Βοηθού Λογιστικού Λειτουργού. Η θέση αφορά την υποστήριξη των οικονομικών και λογιστικών εργασιών της Ακαδημίας και εντάσσεται στο πλαίσιο της εύρυθμης της λειτουργίας.

Οι ενδιαφερόμενοι καλούνται να ενημερωθούν για τα απαιτούμενα προσόντα, τα καθήκοντα της θέσης, καθώς και τη διαδικασία υποβολής αιτήσεων, μέσω της επίσημης ιστοσελίδας της Ακαδημίας: <https://www.academyofcypus.cy/>

Η προθεσμία υποβολής αιτήσεων και κάθε σχετική πληροφορία αναφέρονται αναλυτικά στην ανακοίνωση.

Κλιμακώνεται η στεγαστική κρίση στην Ισπανία

Παρατείνεται το μπλόκο στις εξώσεις,
σε απόγνωση οι μικροί ιδιοκτήτες

Σε μια εργατική συνοικία της Μαδρίτης, η Σόνια Μοράν, μια 54χρονη ταμίας σουπερ μάρκετ από το Εκουαδόρ, βιώνει την πιο σκοτεινή πλευρά μιας στεγαστικής κρίσης που έχει εξελιχθεί σε ένα από τα πιο πιεστικά κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα της Ισπανίας. Αν και τυπικά είναι ιδιοκτήτρια του μικρού διαμερίσματος στην περιοχή Ουσέρα, είχε αθετήσει το στεγαστικό της δάνειο πριν από χρόνια και έκτοτε έχει παγιδευτεί σε μια νομικά «γκρίζα ζώνη». Πρόσφατα μαγείρευε για την κόρη της όταν χτύπησε το θυροτηλέφωνο και ένας άνδρας με μαύρα ρούχα εμφανίστηκε στην πόρτα. «Ή θα συνεργαστείς ή θα ερχόμαστε κάθε μέρα», της είπε, καθώς αρνήθηκε να τον αφήσει να μπει. «Μια μέρα θα βγεις να αγοράσεις ψωμί και δεν θα μπορέσεις να ξαναμπει».

Αντίστοιχα περιστατικά εκτυλίσσονται σε ολόκληρη την Ισπανία, όπου η στεγαστική κρίση κλιμακώνεται. Τα κυβερνητικά μέτρα προστασίας, τα οποία αναμένεται να παραταθούν για άλλη μία χρονιά αυτή την εβδομάδα, έχουν πολλώστες περαιτέρω την αγορά. Η κυβέρνηση Σάντσεσ προχώρησε στην παράταση της λεγό-

μενης «κοινωνικής ασπίδας», ενός μέτρου που απαγορεύει τις εξώσεις σε ευάλωτα νοικοκυριά. Οι επικριτές λένε ότι το «μπλόκο» στις εξώσεις, ενώ δεν κάνει αρκετά για να αντιμετωπίσει τις ελλείψεις κατοικιών, δημιουργεί κίνητρα για να μην πληρώνουν οι λιγότερο προνομιούχοι «καταπατητές», όπως τους αποκαλούν. Η στεγαστική κρίση είναι κοινός τόπος σε πολλές χώρες του κόσμου, η Ισπανία όμως είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένη. Οι ρίζες του προβλήματος ανάγονται στην οικονομική κρίση του 2008, όταν το ισπανικό τραπεζικό σύστημα φορτώθηκε με επισφαλή δάνεια ύψους 200 δισ. ευρώ.

Η κατασκευαστική δραστηριότητα «πάγωσε» τότε, ενώ ταυτόχρονα η Ισπανία εξελίχθηκε στην ταχύτερα αναπτυσσόμενη οικονομία της Ευρώζωνς, με τη μεταναστευση να αυξάνει ραγδαία τον πληθυσμό. Ο Γκρεγκόριο Ισκέρδο, διευθυντής του Ινστιτούτου Οικονομικών Σπουδών, επισμαίνει ότι οι επιπτώσεις της κρίσης είναι ασύμμετρες: οι νέες οικογένειες και οι μετανάστες δαπανούν το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός τους για στέγαση, την ώρα που οι ιδιοκτήτες πλουτίζουν και

Η ισπανική κυβέρνηση επιχειρεί να εκτονώσει την πίεση επενδύοντας 10,5 δισ. ευρώ σε ένα ταμείο για την κατασκευή 15.000 κοινωνικών κατοικιών ετησίως. Στο μεταξύ, η κοινωνική ένταση μεταφέρεται στους δρόμους, με τα συνδικάτα ενοικιαστών να σχηματίζουν ανθρώπινες αλυσίδες, για να εμποδίσουν την αστυνομία, και τους μικρούς ιδιοκτήτες να διοργανώνουν διαμαρτυρίες για την παράταση του μέτρου που απαγορεύει τις εξώσεις σε ευάλωτα νοικοκυριά.

**Χιλιάδες κατελιημμένα
σπίτια από ενοικιαστές
προς πώληση με
έκπτωση έως 40%,
καθώς οι αγοραστές
δεν μπορούν να τα επι-
σκεφθούν.**

οι ελλείψεις κατοικιών καθιστούν το δικαίωμα στη στέγη απρόσιτο προνόμιο.

Το θέμα έχει λάβει τέτοιες διαστάσεις που η Idealista, η κορυφαία πλατφόρμα ακινήτων της χώρας, δημιούργησε ειδική κατηγορία για την πώληση «κατελιημμένων ακινήτων». Το τέταρτο τρίμηνο του 2025, καταγράφηκαν περίπου 24.000 τέτοιες καταχωρίσεις, αποτελώντας το 3% του συνόλου των προς πώληση

κατοικιών. Τα ακίνητα αυτά πωλούνται συχνά με έκπτωση έως και 40%, καθώς οι αγοραστές δεν μπορούν να τα επισκεφθούν ούτε να λάβουν τραπεζικό δάνειο, μετατρέποντας την αγορά κατοικίας σε ένα πεδίο κερδοσκοπίας για όσους διαθέτουν ρευστότητα. Πίσω από τους αριθμούς κρύβονται άνθρωποι και από τις δύο πλευρές, όπως η Τζέμα Λόπεζ, μια διοικητική υπάλληλος που κληρονόμησε το διαμέρισμα των γονιών της. Οι ενοικιαστές της σταμάτησαν να πληρώνουν και η ίδια αδυνατεί πλέον να καλύψει τα δικά της στεγαστικά βάρη, καταγγέλλοντας ότι το κράτος «νίπτει τις χείρας του».

Τον Νοέμβριο του 2024, ξεκίνησε διαδικασίες για την εξώσή τους. Καθώς η νομική διαμάχη παρατείνεται στο υπερφορτωμένο δικαστικό σύστημα της Ισπανίας, η ίδια αγωνίζεται να πληρώσει τα στεγαστικά δάνεια για το

ενοικιαζόμενο διαμέρισμα, καθώς και για το δικό της σπίτι.

«Με οδηγούν στη χρεοκοπία. Δεν είμαστε μεγάλοι ιδιοκτήτες, funds ή κερδοσκόποι. Είμαστε κανονικοί άνθρωποι, εργαζόμενοι», λέει. Στο τέλος Ιανουαρίου μάλιστα συμμετείχε σε μια μικρή συγκέντρωση διαμαρτυρίας μπροστά από τη Βουλή, αναμένοντας νέα για το αν θα παραταθεί το διάταγμα που απαγορεύει τις εξώσεις ευάλωτων οικογενειών. Όπως πολλοί άλλοι μικροί ιδιοκτήτες, είναι απογοητευμένη. Η απόγνωση τους έχει τροφοδοτήσει την άνοδο εταιρειών όπως η Desokupa, οι οποίες υπόσχονται εξώσεις με συνοπτικές διαδικασίες, ακροβατώντας συχνά στα όρια της νομιμότητας.

Την ίδια στιγμή, τα χρέη ιδιωτών όπως η Μοράν έχουν καταλήξει σε διεθνή επενδυτικά κεφάλαια. Το δικό της δάνειο, αφού άλλαξε χέρια πολλές φορές, ανήκει πλέον στην Promontoria Backgammon,

θυγατρική της Cerberus Capital Management. Παρά τις διαβεβαιώσεις των κεφαλαίων για δίκαιη μεταχείριση, οι πλειστηριασμοί συνεχίζονται, χωρίς απαραίτητα να απαλλάσσουν τους δανειολήπτες από το συνολικό χρέος τους, το οποίο διογκώνεται από τόκους και δικαστικά έξοδα.

Η ισπανική κυβέρνηση επιχειρεί να εκτονώσει την πίεση επενδύοντας 10,5 δισ. ευρώ σε ένα ταμείο για την κατασκευή 15.000 κοινωνικών κατοικιών ετησίως. Πρόκειται όμως για ένα ελάχιστο κλάσμα των αναγκών σε μια χώρα όπου τα ενοίκια ξεπερνούν πλέον το ήμισυ του κατώτατου μισθού. Στο μεταξύ, η κοινωνική ένταση μεταφέρεται στους δρόμους, με τα συνδικάτα ενοικιαστών να σχηματίζουν ανθρώπινες αλυσίδες για να εμποδίσουν την αστυνομία, φωτίζοντας ένα βαθύ χάσμα που καμία νομοθετική παράταση δεν μπορεί να γεφυρώσει οριστικά.

«Βουτιά» της ζήτησης για μεγάλα και παλιά εξοχικά στην Ελλάδα

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Σημαντική είναι η πτώση της ζήτησης που καταγράφεται από το εξωτερικό για εξοχικές κατοικίες μεγάλης επιφάνειας, ειδικά αν πρόκειται και για παλιά ακίνητα. Όπως δείχνουν τα στοιχεία σχετικής έρευνας της Elxis - At Home in Greece, η οποία ειδικεύεται στην αγορά εξοχικών κατοικιών, το υψηλό κόστος αγοράς και συντήρησης ακινήτων που ξεπερνούν τα 150 τ.μ. είναι πλέον σοβαροί ανασταλτικοί παράγοντες στην ολοκλήρωση αγοραπωλησιών.

Η εταιρεία πραγματοποίησε έρευνα μεταξύ 1.500 ενδιαφερόμενων αγοραστών εξοχικών κατοικιών στην Ελλάδα, που προέρχονται κυρίως από τις χώρες της Βορειοδυτικής Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής. Στο πλαίσιο αυτό, το 68,4% των ερωτηθέντων, δηλαδή σχεδόν επτά στους δέκα, ανέφερε ότι ενδιαφέρεται για κατοικίες που να μην ξεπερνούν σε μέγεθος τα 120 τ.μ. Αντιθέτως, το 26,1% εκδηλώνει ενδιαφέρον για μεγαλύτερα ακίνητα, από 120 έως 200 τ.μ., ενώ μόλις 5,5% αναζητάει ακίνητα που να ξεπερνούν σε μέγεθος τα 200 τ.μ.

Σύμφωνα με τον Γιώργο Γαβριλίδη, διευθύνοντα σύμβουλο της Elxis, «στην κατηγορία των ακινήτων που ξεπερνούν τα 600.000 ευρώ παρατηρούμε ότι οι πωλητές που διαθέτουν μεγάλα και παλιά ακίνητα, π.χ. άνω των 200 τ.μ. και των 15 ετών, στις τουριστικές περιοχές της χώρας, υποχρεώνονται είτε να

Πτώση κατά 45% στις αγοραπωλησίες κατοικιών που ξεπερνούν τις 600.000 ευρώ και έχουν ηλικία άνω των 15 ετών δείχνουν τα στοιχεία από Πελοπόννησο, Κρήτη, Ιόνιο και Αιγαίο.

Στροφή των αγοραστών σε νεότερα και μικρότερα ακίνητα.

μειώσουν τις τιμές τους είτε να αποσύρουν προσωρινά τα ακίνητα από την αγορά, ελλείψει αγοραστικού ενδιαφέροντος». Όπως επισημαίνει, στις περιπτώσεις όπου τελικά προκύπτει αγοραστής, η τιμή έχει σημαντική απόκλιση από την αρχικά ζητούμενη, δηλαδή έχει χρει-

αστεί σημαντική μείωση των αρχικών απαιτήσεων από την πλευρά του πωλητή.

Αυτό συμβαίνει επειδή τα εν λόγω ακίνητα δεν είναι εύκολα διαχειρίσιμα από έναν ξένο αγοραστή, είτε ενδιαφέρεται για ιδιοκατοίκηση είτε για επενδυτική εκμετάλλευση, καθώς όσο πιο μεγάλο και παλιό είναι ένα σπίτι τόσο μεγαλύτερο είναι και το κόστος συντήρησης. Παράλληλα, είναι και πιο δύσκολη μια μελλοντική μεταπώληση του ακινήτου, στοιχείο που επίσης βρίσκεται ψηλά στη λίστα των

προϋποθέσεων για τους αγοραστές από το εξωτερικό. Η τάση αυτή πιστοποιείται και με βάση τα στοιχεία του Μητρώου Αξιών Μεταβιβάσεων Ακινήτων και της Askwire, που ανέλυσε η Elxis εξετάζοντας τις αγοραπωλησίες που πραγματοποιήθηκαν σε ακίνητα άνω των 600.000 ευρώ σε Πελοπόννησο, Κρήτη, Ιόνιο και Αιγαίο Πέλαγος.

Σύμφωνα με αυτά, προκύπτει πτώση κατά 45% στις αγοραπωλησίες κατοικιών ηλικίας άνω των 15 ετών από το 2023 μέχρι το 2025. Συγκεκριμένα, ενώ το 2023 το 53,3% είχε επιλέξει κατοικία άνω των 15 ετών στις περιοχές αυτές, το 2025 το ποσοστό αυτό υποχώρησε σε μόλις 29,4%.

Στον αντίποδα, παρατηρείται αύξηση του ποσοστού των αγοραπωλησιών στα νεότερα ακίνητα (έως 10 ετών), τα οποία το 2025 αποτέλεσαν το 35,3% του συνόλου, από μόλις 6,7% το 2023. Από τα στοιχεία αυτά είναι εμφανές η στροφή των αγοραστών σε νεότερες κατασκευές. Μικρότερη ήταν η μεταβολή στα ακίνητα 11-15 ετών, τα οποία το 2025 προτιμήθηκαν από το 35,3% των αγοραστών, έναντι 40% το 2023.

Με βάση τα δεδομένα αυτά, είναι εμφανές ότι όλο και περισσότεροι ξένοι αγοραστές προτιμούν πλέον νεότερες και μικρότερες εξοχικές κατοικίες. Επομένως, όσοι διαθέτουν μεγάλα και παλιά ακίνητα θα πρέπει να μειώσουν τις απαιτήσεις τους εφόσον επιθυμούν να προσελκύσουν αγοραστές.

Ανακάμπτει η οικοδομική δραστηριότητα

Προς εξισορρόπηση και προσαρμογή στη νέα πραγματικότητα της κατασκευής κατοικιών χωρίς «μπόνους» δόμησης οδεύει πλέον με γοργό ρυθμό η αγορά ακινήτων. Τα στοιχεία από την πορεία της ιδιωτικής οικοδομικής δραστηριότητας τον Νοέμβριο, που δημοσιοποιήθηκαν χθες από την ΕΛΣΤΑΤ, δείχνουν ότι οι κατασκευαστές έχουν αρχίσει να βρίσκουν νέες σταθερές προκειμένου να αναπτύξουν νέα συγκροτήματα με διαφορετικούς όρους δόμησης σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν.

Ειδικότερα, τον Νοέμβριο στην Αττική σημειώθηκε σημαντική αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας, καθώς οι άδειες σημείωσαν άνοδο κατά 3,4% με βάση τον αριθμό, κατά 21,7% με βάση την επιφάνεια και κατά 19% με βάση τον όγκο, συγκριτικά με τον αντίστοιχο μήνα του 2024. Ακόμα σημαντικότερο όμως κρίνεται το γεγονός ότι σε όρους δόμησης κατοικιών παρατηρείται –για πρώτη φορά– τους τελευταίους μήνες σημαντική βελτίωση. Ειδικότερα, εκδόθηκαν άδειες για 1.440 νέες κατοικίες, συνολικής επιφάνειας 170.196 τ.μ. και 556.134 κυβικών μέτρων όγκου, μεγέθη που συνιστούν αύξηση, σε ετήσια βάση, κατά 15,8% με βάση τον αριθμό, κατά 24,6% με βάση την επιφάνεια και κατά 18,7% με βάση τον όγκο. Παράλληλα, σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά, προκύπτει ότι οι άδειες του Νοεμβρίου του 2025 αφορούσαν μέση επιφάνεια 118 τ.μ. ανά κατοικία, έναντι 110 τ.μ. τον αντίστοιχο μήνα του 2024, ενώ με βάση τον όγκο η διαφορά είναι αμελητέα (386 κυβικά μέ-

τρα έναντι 376 κυβικών το 2024).

Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κατ' αρχάς στο ότι τον Νοέμβριο του 2024 είχαν περιοριστεί σημαντικά οι αδειοδοτήσεις ενόψει της έκδοσης της απόφασης από το ΣτΕ για τα «μπόνους» δόμησης, που τελικά έγινε γνωστή στις αρχές Δεκεμβρίου. Ήδη όμως από τον Νοέμβριο σε αρκετές περιοχές παρατηρούνταν κάμψη της αδειοδοτικής διαδικασίας λόγω της ανασφάλειας που είχε δημιουργηθεί. Παρόμοια εικόνα αποτυπώνεται και στο σύνολο της χώρας. Ειδικότερα, σε πανελλαδικό επίπεδο, τον Νοέμβριο του 2025 εκδόθηκαν άδειες για την κατασκευή 4.239 κατοικιών, συνολικής επιφάνειας 410.658 τ.μ. και 1,38 εκατ. κυβικών μέτρων όγκου. Τον ίδιο μήνα του 2024, τα αντίστοιχα νούμερα αφορούσαν 3.716 κατοικίες, 370.760 τ.μ. επιφάνειας και 1,25 εκατ. κυβικών μέτρων όγκου. Επομένως, και στην περίπτωση αυτή προκύπτει ετήσια αύξηση κατά 14% με βάση τον αριθμό των κατοικιών, κατά 10,7% με βάση την επιφάνεια και κατά 10,4% με βάση τον όγκο.

Πάντως, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, το 2025 αναμένεται να ολοκληρωθεί με αρνητικό πρόσημο σε ό,τι αφορά τη συνολική πορεία της οικοδομικής δραστηριότητας, καθώς, επί της ουσίας, οι πρώτοι πέντε μήνες του έτους αποδείχθηκαν «χαμένοι» λόγω της ανασφάλειας που διαμορφώθηκε στην αγορά, μετά την απόφαση του ΣτΕ για το ΝΟΚ και μέχρις ότου νομοθετηθούν οι απαιτούμενες ρυθμίσεις από το υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

Ουδείς δύναται να δι-
ανοηθῇ ὅτι εἰς κρισί-
μους στιγμὰς τοῦ Κυ-
πριακοῦ ἀγῶνος θὰ
ἐπιστρατευθῇ νεοσύλ-
λεκτος διὰ νὰ ἀνατεθῇ
εἰς αὐτὸν ἡ ἀρχηγία.

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Στην εκλογική μάχη της 25ης Φεβρουαρίου τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο υποστήριξαν το Πα-

Ενδιαφέρουσα για τον λόγο που ο Μακάριος προσέφυγε στις εκλογές είναι η ομιλία του Γλαύκου Κληρίδη στο μνημόσυνο του ήρωα Μιχαλάκη Μακρίδη στο Λευκόνοικο, στις 18 Φεβρουαρίου 1968: «[...] Ετόνισαμε επανειλημμένως ότι δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί σύντομος λύσις [σ.σ. του κυπριακού προβλήματος] [...] Ετόνισαμε ότι θεωρεί τον εαυτόν του ότι υπόκειται [σ.σ. ο Μακάριος] εις την υποκρέωσιν της επιστρατευόμενης και ότι θα καταβάλη όλες τις δυνάμεις του διά να φανή αντάξιος των προσδοκίων του λαού». Όσο για τον ανθυποήφιο του Μακαρίου, τον Τάκη Ευδόκα, ο Γλαύκος Κληρίδης είπε: «[...] Ουδείς δύναται να διανοηθή ότι εις κρίσιμους στιγμάς του Κυπριακού αγώνος θα επιστρατευθῇ νεοσύλλεκτος διά να ανατεθῇ εις αὐτόν η ἀρχηγία. Επιστρατεύονται οί νεοσύλλεκτοι διά να προσφέρουν εις τὰς τάξεις των αγωνιζομένων ἀλλ' οὐκί διά να ἀνέλθουν ἐν μίᾳ καὶ μόνῃ νύκτι εἰς τὸ ἀξιωμα τοῦ ἀρχηγού».

Για την επανεκλογή του αρχιεπισκόπου Μακαρίου εργάστηκαν πυρετωδώς δύο κεντρικά εκλογικά επιτελεία, του Πατριωτικού Μετώπου και του ΑΚΕΛ. Μερικές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για το κλίμα των προεδρικών εκλογών του 1968 μπορούμε να πάρουμε από τη δομή των εκλογικού επιτελείου του Πατριωτικού Μετώπου, το οποίο δούλεψε εντατικά, αν και –όπως ήδη αναφέρθηκε– η νίκη ήταν εξασφαλισμένη: Δια-

Εγκύκλιος αρ. 7 του Γενικού Οργανωτικού Γραφείου της 14ης Φεβρουαρίου: «Να διεξαχθεί λεπτομερής έρευνα διά την καταχώρησιν επί των καταλόγων των εξής χαμηλότεριστων σημείων: ψηφίον Η = Ημέτερος, Κ = Κομμουνιστάι, Α = Αντίπαλος, Ο = Ουδέτερος».

βάζουμε στην εγκύκλιο αρ. 4 του Γενικού Οργανωτικού Γραφείου της 14n2 Φεβρουαρίου: «Παρά τα δόξιας προς υμᾶς κατὰ τὴν χθιστὴν οὐσκειν οδῶνις περὶ ἐπανδρώσεως τῶν ἐπαρχιακῶν Γραφείων καὶ συνεχὸς λειτουργίας τούτων, ἐν τούτοις εἰ ἐπανελημμένα σήμερον προσπαθείας μὲν βα ἐπικοινωνήσωμεν μαζί σας διηπιστώσωμεν ὅτι οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν εὐρίσκειτο εἰς τα ὀρισμένα Κέντρα. Αἱ ἀπομεινῶσαι μέχρι τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἐκλογῶν ἡμέρα εἶναι ἐλαχίσται, ἡ δὲ ἐργασία ἡ ὁποία πρέπει να ἐπιτελεσθῇ τεραστία».

Εννοείται πως η διαφώτιση του εκλογικού σώματος ήταν σημαντική, όσο και αν ο Μακάριος μάλλον δεν χρειαζόταν ιδιαίτερη διαφήμιση: Διαβάζουμε στην εγκύκλιο αρ. 2 του Γραφείου Τύπου και Διαφορτίσεως της 16ης Φεβρουαρίου: «Άμα τη λήψει της παρούσης οργανώσατε εις τας πόλεις, τα προάστεια και τα χωρία ειδικάς ομάδας, έργων των οποίων θα είναι η διανομή φυλλαδίων, ανάρτησις πανών, τοικοκόλλησις συνημάτων και άλλα συναφή». Σε αυτή την εγκύκλιο αναφέρεται ρητά πως οι επικεφαλής των ομάδων θα πρέπει να είναι πρόσωπα ώριμα, «τα οποία να ασκούν τον προσήκοντα έλεγχοι επί των μελών των» και «Εφιστάται ιδιαίτε- ρως η προσοχή σας εις την απο- φυγήν οιωνδήποτε προκλήσεων ή επεισοδίων»... πράγμα που δυ- στοχώς δεν απειράτην, μιας και σημειώθηκαν διάφορα έκτροπα, με αποκορύφωμα την ακρόαση της τελικής προεκλογικής συγκέ- ντρωσις του Τάκτ Ευδόκας στην

πλατεία Σολωμού στις 23 Φεβρουαρίου 1968, με γιουρτώματα, και επιθέσεις στην αντιπολιτευόμενη εφημερίδα «Πατρίς».

Στόχος κάθε διεκδικητή μιας εκλογικής νίκης είναι η αθρόα προσέλευση των ψηφοφόρων και η φυσική η ψηφισή του και σε αυτό στοχεύει και η εγκύκλιος αρ. 4 του Γραφείου Μεταφωρών και Διαβιβάσεων της 17ης Φεβρουαρίου: «Να μεταφερθούν όλοι οι άρρυστοι από τις οικίας τών η ή να νοσοκομεία εις το εκλογικόν κέντρον διά να ψηφίσουν, β) να μεταφερθούν εις τα εκλογικόν κέντρον όλοι οι γέροντες και σχετικώς ανάπηροι, γ) να μεταφερθούν όλοι όσοι διαμένουν μακράν του εκλογικού κέντρου και δυσκολεύονται να εύρουν μέσον μεταφοράς... και για τα οχήματα που θα μετέφεραν εκλογείς ή θα χρησιμοποιούντο άλλως πως» και ενημερώνει η εγκύκλιος αρ. 5 του Γραφείου Μεταφωρών της 21ης Φεβρουαρίου: «Εσωκλείομεν φωτογραφίας του Μακαριωτάτου προς τον σκοπόν, όπως τοποθετηθούν επί όλων των αυτοκινήτων».

Γενικού Οργανωτικού Γραφείου της 14ης Φεβρουαρίου: «Ειδίκον συνεργείον πρέπει να αναλάβη πάραυτα την δακτυλογράφησιν των καταλόγων [σ.σ. εκλογικών]» και πο κάτω: «Να διεξαχθῇ λεπτομερὴς ἔρευνα διὰ τὴν καταχώρησιν ἐπὶ τῶν καταλόγων τῶν ἐξῆς χαρακτηριστικῶν σημείων: ψήφιον Η = Ἡμέτερος, Κ = Κοιμωμιστὰι, Α = Ἀντίπαλος, Ο = Ουδέτερος». Στὸν χειρόγραφο ἐκλογικὸν κατάλογον τῆς Ἁγίας Εἰρήνης Κερύνειας συναντᾶμε στὴ στίλβη «Παρατηρήσεις», τὰ ποὶ πάνω σημεία. Σὲ ἄλλους δακτυλογραφημένους ἐκλογικοὺς καταλόγους, ἄλλων κοινοτήτων τῆς επαρχίας Κερύνειας δὲν

βρίσκουμε αυτές τις παρατηρήσεις. Η Κεντρική Εκλογική Επιτροπή είχε φροντίσει για κάθε τι που αφορούσε την εκλογική διαδικασία, εκδίδοντας, το κάθε γραφείο, αριθμό εγκυκλίων καθώς και οδηγίες, όπως αυτές της 20ής Φεβρουαρίου, «δία τα μέλη των συνελεύσεων εκπροσώπων Μακαρίου, άτινα θα λειτουργούν έξωθι των εκλογικών κέντρων» με 14 σημεία και της 21ης Φεβρουαρίου με τον τίτλο «Οδηγία διά τους εκπροσώπους του Μακαριωτάτου εις τας κάλπας», με την προεκλογική περίοδο να έχει διάρκεια δύο εβδομάδες. Τελικά, ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος επικράτησε με το συντριπτικό ποσοστό του 96,26% των ψήφων, έναντι 3,74% του Τάκη Ευδόκα, επί 247.653 ψηφοφόρων, στη δεύτερη εκλογική διαδικασία για ανάδειξη προέδρου της Δημοκρατίας. Ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος άμα τω ακούσθαι της εκλογής του δήλωσε μεταξύ άλλων: «[...] Την τιμήν της επανειληθείς μου αποδόξωμαι ως θανέναν επιταγών και υποχρέωσιν να συνεχίσω την προσφοράν των υπηρεσιών μου προς τον Κυπριακόν λαόν, όστις διανέμει σήμερον την πλέον ίωσ κρίσιμον καμψήν της ιστορίας του [...]», και οι κρίσιμες στιγμές συνεχίζον 58 χρόνια μετά...

Σημ.: Οι πληροφορίες του άρθρου προέρχονται από το Αρχείο του βουλευτή Κερύνειας του Πατριωτικού Κόμματος και αργότερα του ΔΗΚΟ Ανδρέα Γιάγκου που περιήλθε στην κατοχή μας.

Εφιστάται ιδιαίτερως η προσοχή σας εις την αποφυγήν οίανδηποτε προκλήσεων ή επεισοδίων... πράγμα που δυστυχώς δεν απειράται, μιας και σημειώθηκαν διάφορα έκτροπα.

ἡλικίας τοῦ ἀποκαταστάτου πρὸς τὸν
 αἰ ἔχον τὸν ἀποκαταστάτην, αἱ ἐκείναι
 ἀπορίαι ὑπερῶς ἐκείναι καὶ τὸν ἀποκα-
 ταστάτην ἀναγκάζουσιν εἰς ἀπορίους
 ἰσχυροὺς τῆς ἐκκακορίας.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

1.3-7.3.26

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΒΙΒΛΙΟ

«Οδηγός συλλογής
αρχαιοτήτων
Λαντείου Λυκείου»

Το Ίδρυμα Αντζουλή και η Επιτροπή Ανάδειξης Ιστορικότητας Λαντείων Εκπαιδευτηρίων παρουσιάζουν το βιβλίο του Αντωνίου Α. Κωνσταντινίδη «Οδηγός συλλογής αρχαιοτήτων Λαντείου Λυκείου». Το βιβλίο θα παρουσιάσει ο κ. Γιάννης Βιολάρης, αρχαιολογικός λειτουργός στο Τμήμα Αρχαιοτήτων. Χαιρετισμό θα απευθύνουν ο κ. Κυριάκος Αντζουλή, πρόεδρος του Δ.Σ. του Ιδρύματος Αντζουλή, η κα Ζωή Οδυσσέως Πολυδώρου, επαρχιακή Π.Α.Ε. Λεμεσού. Η εκδήλωση θα ολοκληρωθεί με αντιφώνηση από τον συγγραφέα. Θα ακολουθήσει ξενάγηση στο Μουσείο Λαντείου Λυκείου. Λανίτειο Θέατρο Μάριος Τόκας, Τετάρτη 4 Μαρτίου, ώρα 6:30 μ.μ. **Πληροφορίες τηλέφωνο 99147240.**

ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΚΥΠΡΟΥ

Αφιέρωμα στη Βίκυ Στυλιανού

Η **Συμφωνική** Ορχήστρα Κύπρου τιμά τη μνήμη της Βίκυς Στυλιανού, μιας μουσικής προσωπικότητας με μεγάλη προσφορά τόσο ως πιανίστα όσο και ως ενορχηστρωτή με μία συναυλία αφιέρωμα, υπό τη διεύθυνση του επίτιμου μαέστρου της Άλκη Μπαλτά. Υπό τη διεύθυνση του επίτιμου μαέστρου της Ορχήστρας Άλκη Μπαλτά, η συναυλία ξεκινά με την Παβόνα για μια νεκρή πριγκίπισσα του Maurice Ravel, έναν ελεγειακό, λιτό διαλογισμό εξαιρετης λυρικής ομορφιάς. Για πρώτη φορά η Συμφωνική Ορχήστρα υποδέχεται επί σκηνής τον Αντώνη Μανιά, έναν από τους

πλέον διακεκριμένους Έλληνες βιολίστες της γενιάς του, για να ερμηνεύσει ως σολίστ το Andante και Rondo Ungarese για βιόλα και ορχήστρα του Weber. Ο Αντώνης Μανιάς θα ερμηνεύσει επίσης το έργο «Μακπουλέ» για σόλο βιόλα και ορχήστρα του Άλκη Μπαλτά. Βασισμένο στην ομώνυμη ρεμπέτικη μελωδία, ο συνθέτης έχει αφιερώσει το έργο στον Αντώνη Μανιά. Λευκωσία: Πέμπτη 5 Μαρτίου, Θέατρο Παλλάς, Πύλη Πάφου, ώρα 8:30 μ.μ. και Πάφος, Παρασκευή 6 Μαρτίου, Μαρκίδειο Δημοτικό Θέατρο, ώρα 8:30 μ.μ. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22463144, www.cyso.org.cy**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Χίλια χέρια»
της Στέλλας
Βοσκαρίδου

Από το Σάββατο 7 Μαρτίου ξεκινάει τις παραστάσεις της η παραγωγή της Πειραματικής Σκηνής του ΘΟΚ «Χίλια χέρια» της Στέλλας Βοσκαρίδου, σε σκηνοθεσία Φώτη Νικολάου. Στο έργο της Στέλλας Βοσκαρίδου επικεντρώνεται μια καταβύθιση στα άδυτα της ψυχής του σπουδαίου Νεοέλληνα γλύπτη Γιαννούλη Χαλεπά, μια αποτύπωση της καλλιτεχνικής του πορείας ως διαρκούς ταλάντευσης ανάμεσα στο φως και στο σκοτάδι. Ο Φώτης Νικολάου, που υπογράφει τη σκηνοθεσία, προσεγγίζει τα Χίλια χέρια ως μια σκηνική αναμέτρηση του δημιουργού με τον ίδιο του τον εαυτό: ο απολλώνιος Χαλεπός συναντά τον διονυσιακό Σάτυρο, και εκεί ακριβώς το παρόν και το μέλλον, η τρέλα και η δημιουργία, η αλήθεια και η ψευδαίσθηση γίνονται ένα. Παίζουν: Βασίλης Βασιλάκης, Έλενα Καλλινίκου, Μαρία Μασώνου, Λοΐζος Παπαγεωργίου, Λουκία Πιερίδου, Μυρσίνη Χριστοδούλου. Μουσική: Αναστασία Δημητριάδου (Nama Dama). Θέατρο ΘΟΚ, Νέα Σκηνή «Νίκος Χαρολάμπους». **Πληροφορίες και εισιτήρια: www.thoc.org.cy, Ταμείο Θεάτρου ΘΟΚ, τηλ. 77772717.**

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Το μουσείο του καθενός μας

Το ερώτημα είναι τεχνικό: Πού αποθηκεύεται ασφαλέστερα η μνήμη; Στα αρχεία ή στα αντικείμενα; Στο τέλος του έκτου επεισοδίου της πρόσφατης τουρκικής σειράς «Το μουσείο της αθωότητας» (Netflix), μεταφορά του ομώνυμου μυθιστορήματος του Ορχάν Παμούκ (του 2008), ακούγεται η φωνή του ήρωα να σχολιάζει: «Κάθε συνάντηση ανθρώπου και αντικείμενου είναι μια ιστορία». Η γόπα που έχει φυλάξει, ο νιπτήρας που έπλενε τα χέρια του, το κοράκι που εμφανίστηκε στο παράθυρο, στιβήπητε τον περιβάλλον, συνδέεται με μια ανάμνηση, μια στιγμή, ένα γεγονός.

Το μουσείο είναι υπαρκτό, βρίσκεται στην περιοχή Çukurcuma της Κωνσταντινούπολης, πρωτολειτομήθηκε το 2012 και ήταν μια ιδέα του Παμούκ που γεννήθηκε παράλληλα με το μυθιστόρημά του. Είναι η ιστορία του νεαρού πλούσιου μεγαλοαστού Κεμάλ, ο οποίος ερωτεύτηκε με πάθος τη 18χρονη πανέμορφη φτωχή συγγενή του Φισούν, στην Πόλη της δεκαετίας του '70: ένα πάθος εμμονικό, (αυτο)καταστροφικό, που διαλύει τον ίδιο, τους ανθρώπους γύρω τους, τις οικογένειές τους. Ενώνονται, χωρίζουν, ξανασυναντιούνται όταν εκείνη είναι 25. Χρόνια ολόκληρα, ο Κεμάλ μάχεται με μανία σιδηπάτη είχαν αγγίξει τα χέρια της Φισούν. Κοιτάζοντας τα αντικείμενα τη νιώθει πάντα κοντά του.

Ο επισκέπτης του μουσείου το πρώτο που αντικρίζει είναι μια τεράστια προθήκη από πλεξιγκλάς με χιλιάδες (4.213 έχουν καταμετρηθεί) αποστίγματα, που είχαν ακουμπήσει τα «ρόδινα χείλη» της Φισούν. Τα εκθέματα, πάνω από 1.000, είναι προσεκτικά τοποθετημένα, με τη σειρά των κεφαλαίων του βιβλίου. Μικρά δώρα, αναμτήρες, φθηνά διακοσμητικά, κουζίνα σκεύη, ένα φλογράλ φόρεμα, στιβήπητε συνθέτει μια ταπεινή καθημερινότητα στην οποία ελάχιστη δίνουμε σημασία.

Ο Θεατής της σειράς (αλλά και ο αναγνώστης του βιβλίου) παρακολουθεί έναν εξαρτησιακό έρωτα εκτός ελέγχου και μια κοινωνία σε αντίστροφη πορεία: με χαλασμένα ταξικά όρια, σύνορα ανάμεσα στους ανθρώπους. Πικρό, μέλο, ατμοσφαιρικό, ρετρό, με συναισθήματα που μοιάζουν και αυτά «μουσειακά», όπως και τα αντικείμενα.

Καθένας μας, με πάθη ή χωρίς, μπορεί να ανασυνθέσει ένα προσωπικό μουσείο με μικροπράγματα που περιέχουν ιστορίες σημαντικές για το αφήγημα της ζωής μας. Βοηθούν να ανακαλέσουμε όσα νομίζαμε λησμονημένα και, κάποια, με μεγάλη φροντίδα κλειδωμένα και επικωματωμένα: απωθημένα. Όταν έρχονται στο φως κρυμμένα τεκμήρια από το παρελθόν μας, η σχέση μας με τον κόσμο αλλάζει.

Στο οπισθόφυλλο του βιβλίου του «Περί μνήμης» ο Κωστής Παπαγιώργης συμπυκνώνει: «Μήπως ο ίδιος ο εαυτός μας κρύβεται στα βιώματά του και αδυνατεί να αναδυθεί από τον αόθω. Ενίοτε αφήνει την εντύπωση πολυπείρου νοσοκόμου ο οποίος μας απομονώνει από κάθε επικίνδυνο, μας παρέχει κατευθυντικά, ορθώνει προστατευτικά χωρίσματα. Αρκεί όμως μια αινιδική συγκίνηση για να παραδοθούμε στο βάθος του χρόνου μας, δραπετεύοντας από την περιφρουρημένη παροντικότητα. Η θυμική μνήμη είναι κάτι βαθύτερο από τον ίδιο τον άνθρωπο, άλλωστε δεν είναι συμπτωματικό ότι οι συγκινήσεις και τα αισθήματα ονομάστηκαν “πάθη”».

Το «Μουσείο της αθωότητας» αυτήν ακριβώς τη «θυμική μνήμη» ανακαλύπτει, δίνοντάς της το σχήμα (για την ακρίβεια, δεκάδες σχήματα) από αντικείμενα. Προσκαλεί σε μια περιπλάνηση στο προσωπικό μουσείο του καθενός. Αραγε, η ψηφιακή εποχή μας δεν μπορεί να ανασυνθέσει τη μνήμη με τη βοήθεια της τεχνικής νοημοσύνης; Μήπως δεν είναι αναγκαίες η περισυλλογή και η συντήρηση των μικροαντικειμένων, που απαιτούν χώρο και χρόνο; Όμως, οι άλλες αισθήσεις; Η αφή, η μυρωδιά; Αναπληρώνονται; Πώς τροφοδοτούνται η ζωή και η λογοτεχνία;

ΧΟΡΟΣ

4ο Showcase Χορογραφίας Κύπρου

Το 4ο Showcase Χορογραφίας Κύπρου (SXX) επιστρέφει από τις 6 έως τις 8 Μαρτίου 2026 στο Θέατρο Ριάλτο, ως βασικός θεσμός διεθνούς προβολής της σύγχρονης κυπριακής χορογραφίας. Το Showcase αποτελεί θεσμό του υφυπουργείου Πολιτισμού και συνδιοργανώνεται από το Τμήμα Σύγχρονου Πολιτισμού και το Θέατρο Ριάλτο. Μέσα από στοχευμένες προσκλήσεις σε διεθνείς επιμελητές και διοργανωτές φεστιβάλ, λειτουργεί ως πλατφόρμα δικτύωσης, ενισχύοντας τη διεθνή κινητικότητα των Κυπρίων δημιουργών, ενώ παράλληλα προσφέρει στο τοπικό κοινό

την ευκαιρία να δει ξανά σημαντικά έργα της τελευταίας διετίας. Η επίσημη έναρξη, την Παρασκευή 6 Μαρτίου, θα πλαισιωθεί από Opening Party με τη DJ Χριστίνα Παπακυριακού, ενώ η διοργάνωση θα ολοκληρωθεί την Κυριακή 8 Μαρτίου, μετά την τελευταία παράσταση, με Closing Party με τον DJ D-Prank. Το Showcase πλαισιώνεται από το Meanwhile, σε διοργάνωση της Στέγης Χορού Λεμεσού, της Στέγης Χορού Λευκωσίας και της Νέας Κίνησης. Θέατρο Ριάλτο, Ανδρέα Δρουσιωτη 19, Λεμεσός. **Πληροφορίες και εισιτήρια: https://rialto.interticket.com, τηλ. 77777745**

ΕΚΘΕΣΗ

«Ηχος του νερού» της Αφροδίτης Σεζένια

Στα έργα της Αφροδίτης Σεζένια στην γκαλερί Marginalia, με τίτλο «Ηχος του νερού» που παρουσιάζονται στη νέα της ατομική έκθεση από τις 6 Μαρτίου, η θάλασσα ζωντανεύει με έντονα μπλε χρώματα και φωτεινές αντανakλάσεις, ενώ οι άνθρωποι, μορφές αλληλεπιδρούν στο χώρο με λυρικότητα και ευαισθησία. Κάθε καμβάς αποτυπώνει την κίνηση του νερού, τη διάχυση του φωτός και την ήρεμη ένταση της φύσης, δημιουργώντας έναν χώρο όπου ο θεατής μπορεί να ανακαλύψει στιγμές και να νιώσει την αίσθηση της θάλασσας και του φράγματος. Η έκθεση αυτή αποτελεί έναν διάλογο ανάμεσα στον άνθρωπο και τη φύση, όπου η θάλασσα γίνεται αφορμή για αναστοχασμό, αλλά και για να αισθανθούμε

την ομορφιά που βρίσκεται στις λεπτομέρειες του φωτός, του χώρου και της μνήμης. Γκαλερί MARGINALIA, Αρχ. Κυπριανού 15 Δ, Ε Στρόβολος. Εγκαίνια Παρασκευή 6 Μαρτίου, ώρα 7:00 μ.μ. Διάρκεια έκθεσης έως 28 Μαρτίου. **Πληροφορίες τηλέφωνο 99657080, marginalia.gallery@gmail.com**

ΘΕΑΤΡΟ

«Πριν την Αποχώρηση» του Th. Bernhard

Το Σατιρικό Θέατρο παρουσιάζει το έργο «Πριν την Αποχώρηση» σε μετάφραση και σκηνοθεσία Αιμίλιου Χαλαμπίδη. Το έργο τοποθετεί στο επίκεντρο της ιστορίας τον Ρούντολφ Χοέλερ, έναν ανώτατο δικαστικό λειτουργό, παλαιό αξιωματικό των SS, αφού υπήρξε ανσπληρωτής διοικητής στρατοπέδου συγκέντρωσης. Κάθε χρόνο, μαζί με τις δύο αδελφές του, Βέρα και Κλάρα, γιορτάζει τα γενέθλια του Χίμλερ, διατηρώντας άθικτη μια τελετουργία φρίκης, σαν να μην έχει περάσει ούτε μια μέρα από το τέλος του πολέμου. Γύρω από αυτή τη νοσηρή επανάληψη ξεδιπλώνεται μια οικογενειακή κόλαση, όπου η σιωπή, η άρνηση και η εμμονική προσκόλληση στο παρελθόν λειτουργούν ως δηλητήριο που διατρέπει κάθε πτυχή της ζωής τους.

Παίζουν: Πόνη Αβραάμ, Εμμανουήλ Μικαηλίδης, Παναγιώτα Παπαγεωργίου. Παραστάσεις κάθε Παρασκευή και Σάββατο στις 8:30 μ.μ. και Κυριακή στις 6:30 μ.μ. Για ηλικίες 15 ετών και άνω. **Πληροφορίες και εισιτήρια: τηλέφωνα 22312940 - 22421609, satiriko.tameio@cytanet.com.cy**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Ο πολιτισμός... σε κρίση, και το Προεδρικό πετάει χαρταετό

Ομολογούμενως έξω πάμε καλά, με την ευκαιρία της Ευρωπαϊκής Προεδρίας για το πρώτο εξάμηνο του 2026 –που όπου και να 'σαι το φάγαμε. Λούβρο, Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας, Καστέλ Σαντ' Αντζέλο στη Ρώμη, Ισπανία, Σουηδία, Λουξεμβούργο, Βρυξέλλες, Λονδίνο. Βλέπουμε όλοι μία ενδιαφέρουσα εξωστρέφεια, μια ας την πούμε ενεργή πολιτιστική διπλωματία – που θα πρέπει όμως να αφήσει και κάποιο αποτύπωμα– και αυτό είναι καλό. Αλλά η απορία που έχει η στίλη είναι ο πρόεδρος της Δημοκρατίας και οι σύμβουλοί του που τον ακολουθούν, τι αισθάνονται; Ζήλια που δεν έχουμε και μερικές τέτοια μουσεία και τέτοιες εθνικές βιβλιοθήκες; Ανησυχία για το πού θα μπορούσαμε εμείς να υποδεχθούμε και να φιλοξενήσουμε αρχαιοτήτες από την Ιταλία ή χειρόγραφα από τη Γαλλία, αν παρ' ελπίδα μία από τις χώρες εκείνες θέλησει να κάνει κάτι παρόμοιο με εμάς; Αδιαφορία, ίσως, με το σκεπτικό ότι εκείνοι καλώς τα έχουν, και εμείς για το μέγεθός μας δεν τα πάμε και άσχημα; Οργή για το ότι εμείς οφείλουμε να έχουμε, αλλά δεν έχουμε ανάλογες υποδομές, εκτός από ταμπέλες και ονόματα; Νομίζω το ερώτημα δεν έχει σίγουρη απάντηση, αλλά υποψιάζομαι πως μάλλον

αισθάνονται αδιαφορία, και θεωρούν πως όλα βαίνουν καλώς, με τα πάντα μας και τα κάτω μας, αλλά δεν τρέχει καί τιποτε. Και η «ιδιωτική» έκθεση έργων τέχνης στο Προεδρικό δεν είναι ένδειξη ότι έχουμε και μερικές ωραίους χώρους, γιατί λίγοι θα τα δουν... Σε δυο-τρία χρόνια όμως θα έχουμε νέο Αρχαιολογικό Μουσείο, θα το εγκαταστήσει ο κ. Χριστοδουλίδης και το ζήτημα της αξιοπρεπούς και ευπρόσποπής μας παρουσίας θα έχει λυθεί. Βέβαια, θα πρέπει να βελτιωθεί ο κ. Χριστοδουλίδης ότι μέχρι τότε θα υπάρχει και το Τμήμα Αρχαιοτήτων, γιατί απ' ό,τι μαθαίνει η στίλη –ευχόμενη να είναι φήμες και φρικτές διαδόσεις– οι άνθρωποί του, όλων των βαθμίδων και ειδικότητων βρίσκονται στη μέγγενη των νέων νθών που σταδιακά καθιερώνονται στην Ιφιγενείας, συν το μεγάλο πρόβλημα της υποστολέκωσps του Τμήματος, που λόγω συνταξιοδοτήσεων φυλλοροεί.

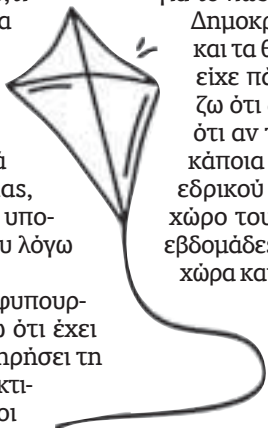
Όσο και να προσπαθεί η υφυπουργός Πολιτισμού –που πιστεύω ότι έχει ειλικρινείς προθέσεις– να διατηρήσει τη ζωντάνια του Τμήματος και να εκτιμήσει το έργο που επιτελούν οι

λειτουργοί του, φαίνεται πως αυτοί πια δεν είναι αρκετό, και μοιάζει η θέλησή της να μην έχει την ισχύ που χρειάζεται να υπάρχει, ώστε ένα Τμήμα ευαισθητο να προστατευτεί. Προσοχή, δεν υποστηρίζει η στίλη ότι όλα είναι καλά καμωμένα και ότι δεν υπάρχουν και εκεί παθογένειες, και ενίοτε ενσκήπτει ο ιός της δημοσιοπαλληλτίτιδας, αλλά αν υπάρχει ένα ζήτημα το οποίο χρήζει διόρθωσης, δεν «σκοτώνεις» ένα ολόκληρο τμήμα, σαν να είναι μολυσμένο από ανίατη νόσο.

Επιστρέφω όμως στον συλλογισμό μου για το πώς αισθάνεται ο πρόεδρος της Δημοκρατίας όταν βλέπει τα ωραία και τα θαυμαστά των άλλων χωρών, είχε πάει και στην Αίγυπτο. Νομίζω ότι δεν τον πολυενδιαφέρει, διότι αν τον ενδιέφερε θα είχαμε δει κάποια κίνηση εκ μέρους του Προεδρικού για όσα τεκταίνονται στον χώρο του πολιτισμού τις τελευταίες εβδομάδες, θα είχαμε αντιληφθεί ότι η χώρα και Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης θέλει, που δεν έχει, έστω και αν έχει ταμπέλες, και Βιβλιοθήκη θέλει, που δεν έχει ούτε ταμπέλες, ούτε πού την κεφαλή κλίνει,

και συγκροτημένη πολιτιστική πολιτική θα είχαμε και όχι ανακατώματα και μολοσφουτζίσματα, όπως τώρα.

Έκκληση της στίλης, είναι να εγκύψει ο Πρόεδρος με κάποιο γόνιμο τρόπο στα πολλά προβλήματα του πολιτισμού, κατανοώντας πως σίγουρα έχει και άλλα σπουδαία για να ασχοληθεί, και δεν λέω να αφήσει τον γάμο και να πάει για πουνάρια (έστω και αν δεν θεωρώ τον Πολιτισμό «πουνάρια»), αλλά να αναρωτηθεί, γιατί φωνάζουν όλοι τώρα –έστω κάποιοι– τόσο πολύ; Έχουν δίκιο ή άδικο; Αν δεν μπορεί να το κάνει ο ίδιος ή άλλοι συνεργάτες του στο Προεδρικό –λόγω σύγκρουσης συμφέροντος, ή αδυναμίας, ας μετακαλέσουν από την Ελλάδα ειδικούς, το κάνει ή θα το κάνει το ίδιο το υφυπουργείο Πολιτισμού, μιας και ο τόπος είναι μικρός και όλοι γνωρίζομαστε, το κάνει και ο ΘΟΚ, που θέλει να πάει στην Επίδαυρο, γιατί δεν έχει εδώ σκηνοθέτες ικανούς. Εδώ φέραμε ειδικούς από τις ΗΠΑ για τις πυρκαγιές, θα κολλήσουμε σε μερικούς ειδικούς από την Αθήνα; Ας γίνει κάτι όμως, γιατί το θέμα αρχίζει και παίρνει διαστάσεις που αργότερα θα είναι δύσκολο να τις διαχειριστούν.

Η σχέση μοντέρνας τέχνης και Εκκλησίας

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ**

Την περυσινή χρονιά (13 Ιουνίου - 20 Σεπτεμβρίου 2025) πραγματοποιήθηκε στο Βατικανό έκθεση ζωγραφικής υπό τον τίτλο «Παύλος ΣΤ΄ και Ζακ Μαριτέν: η ανανέωση της ιερής τέχνης στη Γαλλία και Ιταλία (1945-1973)», με έργα των Ρουό, Μatis, Σαγκάλ, Σεβερίνι, Κόνγκκντον, Ντενί, Μπερνάρ. Η έκθεση έχει πίσω της μακρά ιστορία. Το καλοκαίρι του 1924 ο ιερέας Τζιοβάνι Μπατίστα Μοντινί βρέθηκε για ένα μήνα στη Γαλλία, όπου είχε τη μεγάλη τύχη να γνωρίσει τον Μαριτέν, ο οποίος θα τον μυήσει στη μοντέρνα ζωγραφική. Η αισθητική και πνευματική συγκίνηση του εικοσιεπτάχρονου ιερέα (και μελλοντικού πάπα Παύλου ΣΤ΄) υπήρξε ισχυρή και αποδείχτηκε σταθερή και διαρκής, όπως διαρκής και σταθερός θα αποδειχθεί και ο πνευματικός δεσμός του με τον Μαριτέν (υπήρξε και ένας από τους πρώτους μεταφραστές έργων του στα ιταλικά). Τα χρονολογικά όρια της έκθεσης έχουν τη σημασία τους: το 1945 ο Μαριτέν ορίστηκε πρέσβης της Γαλλίας στην Αγία Εδρα και τον Ιούνιο του 1973 εγκαινιάστηκε στα Μουσεία του Βατικανού η Συλλογή Μοντέρνας Θρησκευτικής Τέχνης, με 1.000 έργα αρχικά, η οποία σήμερα ξεπερνάει τα 10.000. Η συνάντηση αυτή και η σχέση Μαριτέν και πάπα Παύλου ΣΤ΄ έπαιξε τον ρόλο της στη συμφιλίωση της Καθολικής Εκκλησίας με τη μοντέρνα ζωγραφική.

Ο μεγάλος πρωταγωνιστής πάντως αυτής της συμφιλίωσης υπήρξε ο Δομινικανός Μα-

ρι-Αλέν Κουτιριέ (1897-1954), ζωγράφος ο ίδιος, που διετέλεσε μεταξύ άλλων και συνδιευθυντής, σε δύο περιόδους, μαζί με τον επίσης Δομινικανό Πιε Ρεγκαμί, του περιοδικού «L' Art sacré» (1935-1969, με διαλείμματα). Ο π. Κουτιριέ πίστευε ότι η Εκκλησία δεν έπρεπε να μείνει έξω από το τεράστιο κίνημα της μοντέρνας τέχνης, ότι έπρεπε να έρθει σε επαφή μαζί του και να επανασυνδεθεί επιτέλους με τους μεγάλους δημιουργούς της εποχής. Τα κακόγουστα εμπορικά προϊόντα της σουλπικιανής θρησκευτικής παραγωγής, που είχαν γεμίσει τους καθολικούς ναούς και τα καθολικά ιδρύματα, τα θεωρούσε ντροπή και προσβολή της Εκκλησίας.

Ο ναός του Ασί

Ο π. Κουτιριέ προσπάθησε να πραγματοποιήσει το όραμά του σε κάποιους επαρχιακούς ναούς της Γαλλίας (Assy, Vence, Audincourt, Ronchamp). Θα πούμε δυο λόγια, για τις ανάγκες της συζήτησης, για την εικονογράφηση της εκκλησίας της Παναγίας, στο οροπέδιο του Ασί, μέσα στο σανατόριο του Σανσελεμόζ, που έγινε με την αμέριστη συνδρομή του αβά Τζιαν Ντεβενί. Την εκκλησία αυτή, εσωτερικά και εξωτερικά, κοσμούν έργα των Λεζέ, Ρουό, Μπονάρ, Λιρσά, Σαγκάλ, Μatis, Μπρακ, Λίπισιτς και άλλων. Από όλους αυτούς μόνο ο Ρουό ήταν πιστός καθολικός, ενώ ο Σαγκάλ και ο Λίπισιτς ήταν Εβραίοι, οι δε Λεζέ, Μπρακ και Λιρσά άθεοι ή κομμουνιστές, κάτι για το οποίο ο π. Κουτιριέ δέχτηκε σφοδρή κριτική. Εμεινε αμετακίνητος: δεν αναζητούσε

Ο Εσταυρωμένος στον ναό της Παναγίας του Ασί φιλοτεχνήθηκε από τη γλύπτρια Ζερμέν Ρισιέ το 1950, όμως τοποθετήθηκε οριστικά στη θέση του το 1969, εξαιτίας των αντιδράσεων ζηλωτών καθολικών που χαρακτήριζαν το έργο «βλάσφημο», άποψη που είχε ενστερνιστεί και η Αγία Εδρα.

πιστούς αλλά καλούς ζωγράφους και πίστευε ότι ο καλός ζωγράφος είναι κυριολεκτικά εμπνευσμένος, οδηγείται δηλαδή από το πνεύμα, το οποίο όπου θέλει πνει. Η εκκλησία αυτή απέκτησε παγκόσμια ακτινοβολία, και ο π. Κουτιριέ εξηγούσε ικανοποιημένος ότι αυτό δεν οφείλεται στο ότι τα έργα είναι αριστουργήματα, αλλά στο ότι γεννήθηκαν από τη σωστή ιδέα ότι για να κρατηθεί στη ζωή η χριστιανική τέχνη πρέπει, σε κάθε γενιά, η Εκκλησία να απευθύνεται στους σπουδαίους ζωγράφους που δημιουργούν γύρω της, γιατί η τέχνη ζει μοναχά από τους εν ζωή δημιουργούς της.

Ο Εσταυρωμένος

Ο ναός του Ασί, πάντως, θα μείνει στην εικαστική ιστορία του 20ού αιώνα, όχι τόσο για τα έργα των σπουδαίων ζωγράφων του, όσο για τον Εσταυρωμένο της γλύπτριας Ζερμέν Ρισιέ (1902-1959). Ο π. Κουτιριέ της παράγγειλε το έργο, μαζί με τον π. Ντεβενί, για να τοποθετηθεί στο ιερό, πίσω από την Τράπεζα, όπως και πράγματι έγινε, τον Ιούλιο του 1950, ενόψει των εγκαινίων του ναού. Στις αρχές του 1951 καθολικοί ζηλωτές σπκόνουν πόλεμο κατά του έργου της Ρισιέ, το καταγγέλλουν ως βλάσφημο –χωρίς να το έχουν δει–, οι αντιδράσεις σιγά σιγά διογκώνονται, η Ρώμη και ο πάπας Πίος ΙΒ΄ συντάσσονται μαζί τους και το έργο αποσύρεται από την εκκλησία στις 4 Απριλίου 1951. Δεν θα εξιστορήσουμε όλη την περιπέτεια του Εσταυρωμένου της Ρισιέ (βλ. σχετικά το βιβλίο της Laurence Durieu, «Le Christ

interdit», Fage, 2025), θα σημειώσουμε μόνο ότι ο Εσταυρωμένος επέστρεψε στη θέση του το Πάσχα του 1969, δεκαοχτώ ολόκληρα χρόνια μετά την αφαίρεσή του (και δέκα μετά τον θάνατο της γλύπτριας).

Παρά τις προσπάθειες του Μαριτέν και κυρίως του Κουτιριέ, που πάντως δεν συμφωνούσαν μεταξύ τους, η συμφιλίωση της μοντέρνας ζωγραφικής με την Εκκλησία ήταν δύσκολη – και παραμένει.

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι η μοντέρνα τέχνη μπορεί, όσο και οποιαδήποτε άλλη, να είναι χριστιανική, να εκφράζει το πνεύμα του Χριστιανισμού. Το ερώτημα είναι αν μπορεί να είναι και εκκλησιαστική. Τι είναι αυτό που καθιστά ένα χριστιανικό έργο εκκλησιαστικό, τι το κάνει εικόνα (την αναστήλωση των οποίων πανηγυρίζουμε σήμερα); Η τεχνοτροπία του; Ασφαλώς όχι. Το θέμα του; Οπωσδήποτε, αλλά όχι αποκλειστικά. Η πίστη του δημιουργού του; Ούτε. Αυτό που καθιστά ένα έργο εκκλησιαστικό είναι ο προορισμός του, ότι δηλαδή προορίζεται για έναν ναό και για να υπηρετεί τα τελούμενα εκεί, να υπηρετεί τη λατρεία του Θεού, τη Λειτουργία και την προσευχή, να μπορεί δηλαδή η κοινότητα των πιστών να προσευχηθεί μπροστά σε αυτό, να παρακινείται από τη θέα του να προσευχηθεί. Ερήμην της αισθητικής αξίας του; Και ακόμη: ένα έργο, που με μια απόφαση κάποιων εκκλησιαστικών παραγόντων μπάκε σε έναν ναό, έγινε αυτομάτως εκκλησιαστική τέχνη; Ανάγκη να συνεχίσουμε τη συζήτηση.

Η Τράπεζα Κύπρου ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Παττίχειο θέατρο Λεμεσού

Σάββατο 28 Φεβρουαρίου 18.00 & 21.00

Κυριακή 1η Μαρτίου 18.00 & 21.00

Δημοτικό θέατρο Λευκωσίας

Τρίτη 3 Μαρτίου 21.00

Τετάρτη 4 Μαρτίου 18.00 & 21.00

Πέμπτη 5 Μαρτίου 21.00

Κάτια Δανδουλάκη

Χρήστος Πλαίνης

Θανάσης Πατριαρχέας

Μελίνα Λεφαντζή

Ντίνος Σπυρόπουλος

Χλόη Μάντζαρη

Ο ΑΟΡΑΤΟΣ ΕΠΙΣΚΕΙΤΗΣ

Του Οριόλ Πάουλο

Σκηνοθεσία: Σοφία Σπυράτου

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ: [ticketmaster.cy](#) | ACS | 7777 7040

ΜΕΤΑΛΛΟΣ ΧΟΡΗΓΟΣ:

ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ:

ΧΟΡΗΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ:

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΧΟΡΗΓΟΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΩΝ:

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΕΑΣ:

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

Στα γυρίσματα του «Ηνίοχου»

Στιγμή χαλάρωσης στα γυρίσματα της βραβευμένης ταινίας «Ηνίοχος» του Αλέξη Δαμιανού, το 1995. Ο Έλληνας σκηνοθέτης διακρίνεται, τρίτος από δεξιά.

Τα «Χειροκροτήματα» στον Αττίκ

Ο Γιώργος Τζαβέλλας με τη Ζινέτ Λακάζ, συμπρωταγωνίστρια του Αττίκ, στα γυρίσματα της ταινίας «Χειροκροτήματα» (1943). Ήταν η μοναδική ταινία και κύκνειο άσμα του μεγάλου συνθέτη.

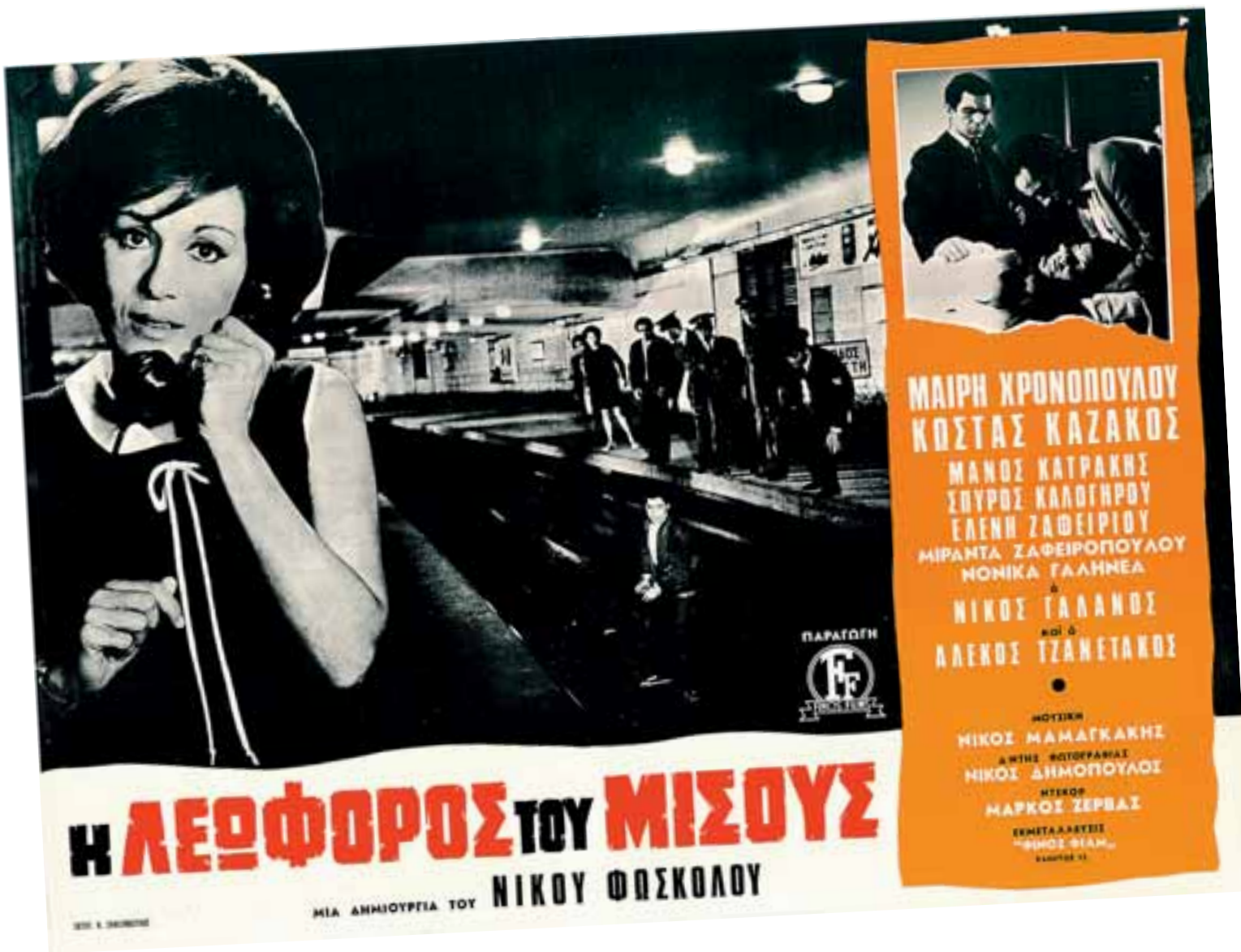
Αφιέρωμα στο νησί των ποιητών

Το μικρό μήκος ντοκιμαντέρ «Λευκάδα, το νησί των ποιητών» (1958) του Ροβήρου Μανθούλη δημιουργήθηκε για λογαριασμό του Γενικού Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών.

Το ελληνικό σινεμά καρέ καρέ

Στην τελική ευθεία η ψηφιακή βάση δεδομένων με πληροφορίες για φιλμ, δημιουργούς και συντελεστές

Αφίσες και φωτογραφίες

Αφίσα που κυκλοφόρησε το 1968, με αφορμή την έξοδο στις αίθουσες της «Λεωφόρου του μίσους» του Νίκου Φώσκολου. Στην πλατφόρμα του Filmography θα μπορεί κανείς να βρει και σπάνιο συνοδευτικό υλικό της εποχής, μαζί με τις σχετικές πληροφορίες για κάθε ταινία.

Του ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ

Στην οδόη του υπολογιστή βλέπουμε τον σκηνοθέτη Θανάση Ρεντζή, ο οποίος έφυγε από τη ζωή τον Αύγουστο του 2025, να αφηγείται πώς εν μέσω χούντας έκανε τα πρώτα του βήματα στον πειραματικό κινηματογράφο. Μιλάει για τον φόβο της λογοκρισίας και τα «κόλλα» για να την παρακάμψεις, καθώς και τη θρυλική ταινία του «Ασπρο+Μαύρο», που είχε στόχο «να αρπάξουμε το όνειρο τη στιγμή που γεννιέται». Στη συνέχεια ερωτάται για τη συνέχεια του σύγχρονου ελληνικού κινηματογράφου, δίνοντας μια ενδιαφέρουσα απάντηση: «Έχουν εκλείψει πολλές σημαντικές συντεταγμένες. Η πρώτη έχει να κάνει με το ποια είναι η επιδίωξη σου όταν κάνεις κινηματογράφο. Από τις φαντασιώσεις που είχαμε εκείνη την εποχή δεν έχει μείνει απολύτως τίποτα και το μόνο που απομένει είναι να καθιερωθείς ως “υπάρχων”. Δεν έχει άλλη επιδίωξη ο σημερινός σκηνοθέτης – και γενικότερα καλλιτέχνης. Δεν έχει τη μανία να ευαισθητοποιήσει σε μια ορισμένη κατεύθυνση ώστε να προκύψει μεταμόρφωση συνείδησης και κοινωνικής δομής».

Πρόκειται για την τελευταία συνέντευξη που έδωσε ο πόνερος κινηματογραφιστής, μονταρισμένη μάλιστα από τον σκηνοθέτη Νίκο Πάστρα με υλικό από τις ταινίες του, εν είδει ντοκιμαντέρ. Ωστόσο δεν θα τη βρείτε πουθενά. Ακόμη τουλάχιστον. Θα είναι διαθέσιμη τους επόμενους μήνες στο Filmography.gr, την καινούργια ψηφιακή βάση δεδομένων, που έρχεται να συμπληρώσει την καταφανή έλλειψη πληροφοριών για τις ταινίες του ελληνικού σινεμά και την οποία ετοιμάζουν αυτό το

διάστημα τρεις κορυφαίοι θεσμοί του ελληνικού οπτικοακουστικού τομέα: το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου, Οπτικοακουστικών Μέσων και Δημιουργίας, και η Ελληνική Ακαδημία Κινηματογράφου.

Παιδί της πανδημίας

«Το Filmography.gr είναι παιδί της πανδημίας – μια ιδέα που γεννήθηκε από τις ιδιαίτερες συνθήκες που προέκυψαν από αυτή την πρωτοφανή για την ανθρωπότητα κατάσταση. Τον Μάρτιο του 2020, λίγες ημέρες μετά την αναβολή του 22ου Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης, προσπαθήσαμε να επαναπροσδιορίσουμε τη σχέση μας με τον κόσμο. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, καθώς τακτοποιούσαμε συρτάρια και βιβλιοθήκες, κλεισμένοι στο σπίτι μας, συνειδητοποιήσαμε την τεράστια σημασία των αρχείων. Μετά την πρώτη καραντίνα πληροφορηθήκαμε την ύπαρξη ενός προγράμματος “για τη δημιουργία, ανάδειξη και ανάπτυξη ψηφιακού πολιτιστικού αποθέματος”. Αυτή ήταν η ευκαιρία για τη δημιουργία ενός μεγάλου αρχείου για το ελληνικό σινεμά. Ηρθαμε σε επαφή με την ελληνική κινηματογραφική κοινότητα – πρώτα με το ΕΚΚΟΜΕΔ (τότε ΕΚΚ και ΕΚΟΜΕ) και την Ελληνική Ακαδημία Κινηματογράφου – και αρχίσαμε να ανταλλάσσουμε ιδέες. Αυτό που προέκυψε ήταν μια βάση δεδομένων, ένα αρχείο ενημερωτικό, εκπαιδευτικό και δημιουργικό, το οποίο ελπίζουμε ότι θα διασώσει τα ίχνη του ελληνικού κινηματογράφου για τις επόμενες γενιές», μας λέει ο καλλιτεχνικός διευθυντής του ΦΚΘ, Ορέστης Ανδρεαδάκης.

Το πρόγραμμα που αναφέρει

υλοποιείται με πόρους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0» και πρόκειται να κάνει την πρώτη του γνωριμία με το ευρύ κοινό στις 13 Μαρτίου, στο πλαίσιο σχετικής ημερίδας του 28ου Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης. «Το Filmography είναι μια προέκταση της μνήμης μας, ένα δίκτυο σχέσεων ανάμεσα στις κινούμενες εικόνες και στους ανθρώπους που τις δημιουργήσαν», αναφέρει ο κ. Ανδρεαδάκης. Πράγματι, σύμφωνα με τις πληροφορίες που έχει εξασφαλίσει η «Κ», η βάση δεδομένων πρόκειται (αρχικά) να συμπεριλάβει 2.016 ταινίες μικρού και μεγάλου μήκους – 1.564 και 451 αντίστοιχα – με αναφορές στους τόπους που γυρίστηκαν, στα φεστιβάλ που συμμετείχαν και στα βραβεία που απέσπασαν, συνοδευμένες και από 7.730 φωτογραφίες. Κάποιες από τις αυτές μάλιστα αποτελούν σπάνια ντοκουμέντα, είτε από τις ίδιες τις ταινίες είτε στιγμιότυπα από τα γυρίσματα, που εμφανίζονται για πρώτη φορά στα μάτια του κοινού. Μαζί και αφίσες, διαφημιστικά φυλλάδια και τρέιλερ, που συμπληρώνουν το οπτικοακουστικό περιεχόμε-

Το Filmography υλοποιείται από το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου, Οπτικοακουστικών Μέσων και Δημιουργίας και την Ελληνική Ακαδημία Κινηματογράφου, με πόρους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0», και πρόκειται να κάνει «πρεμιέρα» στις 13 Μαρτίου.

νο. Όσο για «τους ανθρώπους που τις δημιούργησαν», η πλατφόρμα συμπεριλαμβάνει λίστες συντελεστών καθώς και ξεχωριστές σελίδες για 768 σκηνοθέτες, με τα βιογραφικά και την αναλυτική φιλομορφία τους.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν την αρχή, αφού στόχος των τριών φορέων είναι η διγλώση (ελληνικά-αγγλικά) πλατφόρμα να εμπλουτίζεται διαρκώς, λειτουργώντας ως ένα δυναμικό αποθετήριο – η δημιουργία του έχει εξαγγελθεί αρκετές φορές μέσα στα τελευταία χρόνια – που θα προσκαλεί τον επισκέπτη να περιηγηθεί να συγκρίνει, αλλά και να επιστρέφει προκειμένου να ανακαλύψει καινούργιες γνώσεις. Άλλωστε η πληροφορία θα είναι πλούσια, ακόμη και στις πιο εξειδικευμένες μορφές της. Εκείνος που θα πλοηγείται στο Filmography θα μπορεί να αντλήσει στοιχεία για τη διανομή μιας ταινίας, να μάθει τις πηγές της έρευνας που την τεκμηριώνει, να βρει σχετικές παραπομπές στα μέσα ενημέρωσης, να ανακαλύψει ενδιαφέροντα τινία και να πληροφορηθεί σχετικά με τα διαθέσιμα format, καθώς και με τις επαφές για την εύρεση κάθε υπάρχουσας κόπας. Επιπλέον, εκεί θα υπάρχει και υλικό όπως σενάρια, λίστες διαλόγων και υποτίτλων, το οποίο δεν θα βρίσκεται σε κοινή χρήση λόγω πνευματικών δικαιωμάτων, όμως θα είναι ταξινομημένο με τρόπο που θα επιτρέπει την πρόσβαση από ερευνητές και προγραμματιστές φεστιβάλ ή ειδικών προβολών, κατόπιν αιτήματος.

Όπως εύλογα αντιλαμβάνεται κάποιος, ο αριθμός των 2.000 και πλέον ταινιών, αν και φαντάζει μεγάλος, βρίσκεται πολύ μακριά από το σύνολο της ελληνικής κινηματογραφικής παραγωγής ανά τις

δεκαετίες, ώστε να συνθέσει ένα πραγματικό «ελληνικό IMDb». Οι φορείς ωστόσο, αφενός, υπόσχονται ότι ο κατάλογος θα εμπλουτίζεται διαρκώς, αφετέρου, επισημαίνουν ότι και οι υπάρχουσες καταχωρήσεις καλύπτουν όλες τις περιόδους του ελληνικού σινεμά, από τα προπολεμικά σπάργανα μέχρι σήμερα, ενώ είναι και αντιπροσωπευτικές όλων των ειδών (κωμωδία, δράμα, μιούζικαλ κ.ο.κ.) και των κατηγοριών (μυθοπλασία, ντοκιμαντέρ, animation κτλ.).

Ούτως ή άλλως, είναι εμφανές ότι η καινούργια βάση δεδομένων δεν εστιάζεται μόνο στο εύρος της πληροφορίας, αλλά και στο βάθος της.

Σε αυτό το πλαίσιο, πλην της συνέντευξης του Θανάση Ρεντζή, διαθέσιμες εκεί θα είναι ακόμη 30 πρωτότυπες συζητήσεις με εμπληρωματικούς δημιουργούς και συντελεστές ταινιών, όπως οι σκηνοθέτες Αντουανέτα Αγγελίδη, Παντελής Βούλγαρης, Φώτος Λαμπρινός, Γιώργος Τσεμπερόπουλος, ο σεναριογράφος Πέτρος Μάρκαρης, ο διευθυντής φωτογραφίας Νίκος Καβουκίδης, αλλά και διακεκριμένοι μοντέρ, ενδυματολόγοι και μακιγιέρ, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν από τον Απρίλιο του 2025 έως σήμερα. Όλες μαζί καρτογραφούν την ιστορία της ελληνικής κινηματογραφίας, βασισμένες σε μια ιδέα των φοιτητών και φοιτητριών του Οπτικοακουστικού Εργαστηρίου του Τμήματος Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και με σκοπό να πολλαπλασιαστούν μέσα στα επόμενα χρόνια. Τελικός στόχος είναι το Filmography, συμμορφωμένο και με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρία, να γίνει πλήρως διαθέσιμο στο κοινό λίγο μετά το Πάσχα.

Σπάνια ντοκουμέντα

Η πλατφόρμα στην αρχική μορφή της θα περιλαμβάνει στοιχεία για 2.016 ταινίες, 7.730 σπάνιες φωτογραφίες από γυρίσματα, αφίσες κ.λπ., καθώς και ξεχωριστές σελίδες για 768 σκηνοθέτες.

Θεσσαυρός μνήμης
«Το Filmography είναι μια προέκταση της μνήμης μας, ένα δίκτυο σχέσεων ανάμεσα στις κινούμενες εικόνες και στους ανθρώπους που τις δημιούργησαν», σημειώνει ο Ορέστης Ανδρεαδάκης.

ΑΝΑΜΟΧΛΕΥΣΕΙΣ

Του ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΠΠΑ

Η Δύση, η άλλη δύση και ο Κούντερα

Σχετικά πρόσφατα, σε κείμενό μου με θέμα τη Δύση και τους κινδύνους που αυτή διατρέχει τόσο από τον πούτινικό όσο και από τον τραμπικικό αναθεωρητισμό, επισήμαινα την ανάγκη της χρήσης κεφαλαίου αρχικού σε όρους όπως ο Δυτικός πολιτισμός, ο Δυτικός κόσμος, οι Δυτικές αξίες, κ.ά. Κι αυτό, επειδή ο επιθετικός προσδιορισμός σε αυτές τις περιπτώσεις δεν είναι (αμιγώς ή κυρίως) γεωγραφικός αλλά πολιτικός/πολιτισμικός. Με άλλα λόγια: «Η δύση του πλίου, αλλά οι αξίες της Δύσης, ο δυτικός άνεμος αλλά ο Δυτικός πολιτισμός». Προσέθετα, μάλιστα, ότι Δυτική χώρα με αυτήν την έννοια είναι και η Αυστραλία ή η Νέα Ζηλανδία, έστω και αν βρίσκονται στο (κατά σύμβαση, έστω) έσχατο ανατολικό άκρο της υφπλίου.

Συχνές είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν ακόμα και έμπειροι γραφιάδες αναφορικά με τους γεωγραφικούς επιθετικούς προσδιορισμούς, και ειδικότερα με τα βόρειος/α/ο, νότιος/α/ο, ανατολικός/ή/ό, δυτικός/ή/ό, κεντρικός/ή/ό. Για να αρχίσω με ένα παράδειγμα από τα καθ' ημάς, «βρέχει στη δυτική Μακεδονία αλλά η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας προκήρυξε διαγωνισμό για εγγειοβελτιωτικά έργα». Με άλλα λόγια, άλλο ο απλός και σχετικά ασαφής γεωγραφικός προσδιορισμός, και άλλο η αναφορά σε σαφώς προσδιορισμένη διοικητική ενότητα, η οποία περιλαμβάνει συγκεκριμένους νομούς και έχει σαφή όρια.

Πάμε τώρα και εκτός Ελλάδας. Ναι, η Βόρεια και η Νότια Αμερική (με κεφαλαίο το Β και το Ν), αφού πρόκειται για υποηπείρους. Κάτι αντίστοιχο δεν ισχύει όμως για

την Αφρική, την Ασία και την Ευρώπη, οπότε «δεν υπάρχει» Βόρεια Αφρική, Νότια ή Νοτιοανατολική Ασία, ή Κεντρική Ευρώπη. Υπάρχει βόρεια Αφρική, νοτιοανατολική Ασία και κεντρική Ευρώπη, δηλαδή το βόρειο τμήμα της ηπείρου Αφρικής, το νοτιοανατολικό τμήμα της ηπείρου Ασίας, το κεντρικό τμήμα της ηπείρου Ευρώπης. Για να μείνω στα πιο κοντινά μας, η Ιταλία είναι χώρα της νότιας (και όχι της Νότιας) Ευρώπης, η Νορβηγία της βόρειας (και όχι της Βόρειας) Ευρώπης, η Πολωνία της ανατολικής (και όχι της Ανατολικής) Ευρώπης – κάποτε ήταν του

Το δίπολο Δύση - Ανατολή λόγω των ιστορικών, πολιτικών και πολιτισμικών διαστάσεων του, τείνει να ξαναγίνει επίκαιρο στις μέρες μας.

Ανατολικού μπλοκ, αλλά σε αυτό θα επανέλθω. Επίσης, η Καλαμάτα είναι πόλη της νότιας (και όχι της Νότιας) Ελλάδας ενώ το Κίρκις της βόρειας (και όχι της Βόρειας) Ελλάδας, η Τουλόν είναι πόλη της νότιας (και όχι της Νότιας) Γαλλίας, το Κίελο της βόρειας (και όχι της Βόρειας) Γερμανίας, η Τζένοβα της δυτικής (και όχι της Δυτικής) Ιταλίας, το Καντέρμπερι της ανατολικής (και όχι της Ανατολικής) Αγγλίας. Έχουν και άλλες ενδιαφέρουσες πτυχές αυτές οι διευκρινίσεις, στις οποίες και θα αναφερθώ σε επόμενο κείμενό μου.

Προς το παρόν, ας μείνω στο επίμαχο δίπολο Δύση - Ανατο-

21 Αυγούστου 1968. Νεαρός Τσεχοσλοβάκος ανεμίζει τη σημαία της πατρίδας του μπροστά από το κανόνι ενός σοβιετικού ταγκ. Η τελευταία πράξη της Ανοίξης της Πράγας σηματοδότησε την ολοκλήρωση της απαγωγής, όπως χαρακτήρισε ο Μίλαν Κούντερα την ένταξη της χώρας στο Ανατολικό Μπλοκ.

λή, το οποίο, λόγω των ιστορικών, πολιτικών και πολιτισμικών διαστάσεων του, τείνει να ξαναγίνει επίκαιρο στις μέρες μας. Και σήμερα λοιπόν, παρά το ότι ο Ψυχρός Πόλεμος (1946-89) έχει προ πολλού λήξει, μπορεί να γίνεται λόγος

για Δύση με την πολιτική έννοια του όρου, στο μέτρο που ο Δυτικός συνασπισμός και το ΝΑΤΟ εξακολουθούν να υπάρχουν (ας βαστάμε πάντως μικρό καλάθι, καλού κακού, με αυτόν τον αλλοπρόσαλλο που μας έχει προκύψει...). Από την

άλλη, σήμερα δεν μπορεί να γίνεται προφανώς λόγος για Ανατολική Ευρώπη με πολιτικούς όρους, κάτι που δεν ίσχυε έως περίπου το 1990 και την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων στην ευρύτερη περιοχή. Μέχρι τότε, όροι όπως Ανατολικός συνασπισμός, Ανατολικό στρατόπεδο, Ανατολικές χώρες, Ανατολικό μπλοκ (κατά το Δυτικό μπλοκ, για το οποίο έγινε ήδη λόγος) είχαν νόημα, αφού ουσιαστικά, σχεδόν συνεκδοχικά, παρέπεμπαν στις χώρες του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Με άλλα λόγια, στις αυτοαποκαλούμενες σοσιαλιστικές χώρες, σε χώρες

Χώρες όπως η Τσεχία, η Πολωνία ή η Ουγγαρία, όχι απλώς είναι δυτικόφιλες, αλλά και διεκδικούν τεκμηριωμένα «να ανήκουν στη Δύση».

που εν πάση περιπτώσει είχαν διαφορετικό κοινωνικό καθεστώς και –κυρίως αυτό– ανήκαν στη σφαίρα επιρροής της (αλήστου μνήμης) Σοβιετίας. Σήμερα όμως, όλα αυτά έχουν τελειώσει, οπότε λόγος μπορεί να γίνεται μόνο για χώρες της ανατολικής ή της κεντρικής Ευρώπης (χωρίς κεφαλαίο Α ή Κ). Και κάτι ακόμα, πριν πάω και στον αγαπημένο μου Κούντερα. Από πολιτική και πολιτισμική άποψη, χώρες όπως η Τσεχία, η Πολωνία ή η Ουγγαρία (ανεξάρτητα από την εκεί κυριαρχία σήμερα του πούτινόφιλου και άλλα πολλά κακά Ούρμπαν), όχι απλώς είναι δυτικόφιλες, αλλά και διεκδικούν

επίμονα και τεκμηριωμένα «να ανήκουν στη Δύση» και να «μετέχουν του Δυτικού πολιτισμού».

Απαγωγή

Ο Κούντερα, μάλιστα, το είχε καπμό ότι τη χώρα του, την τότε Τσεχοσλοβακία, αν και από πολιτικοπολιτισμική άποψη σαφώς παιδί της Δύσης, την «απάγαν» οι Σοβιετικοί και την ενέταξαν στο τότε Ανατολικό μπλοκ. Είναι ενδεικτικό ότι στο κείμενό του «Un Occident kidnappé ou la tragédie de l'Europe centrale» (1983), όπου αναπτύσσει τη σχετική επιχειρηματολογία, ο Κούντερα χρησιμοποιεί τη γαλλική μετοχή «kidnappé» για τη χώρα του. Αλλά και όταν το 2021 το εν λόγω κείμενο πήρε τη μορφή βιβλίου, ο τίτλος του ήταν «Un Occident kidnappé» (= «Ενα παιδί της Δύσης που το απάγαν», σε ελεύθερη μετάφραση). Όσο για την αγγλική μετάφραση του βιβλίου, αυτή ήταν απλώς «kidnapped», με υπαινικτική πλην όμως απολύτως σαφή αναφορά στο κλασικό μυθιστόρημα του Ρόμπερτ Λούις Στίβενσον «Kidnapped», μεταφρασμένο στα ελληνικά «Το κλεμμένο παιδί». Και μιας και πιάσαμε τις μεταφράσεις, μια μικρή επισήμανση (επαγγελματική παραμόρφωση, γαρ): η μετάφραση του τίτλου του βιβλίου του Κούντερα στα ελληνικά («Ο ακρωτηριασμός της Δύσης») δεν νομίζω ότι ευστοχεί. Το επίμαχο δεν είναι ο ακρωτηριασμός(;) της Δύσης, αλλά η απαγωγή ενός παιδιού της, το οποίο οι Σοβιετικοί απέσπασαν βίαια και απέκοψαν επί περίπου σαράντα χρόνια από τη φυσική του πολιτική και πολιτισμική οικογένεια: τη Δύση.

SUNDAY NIGHT MOVIE

MOVIES BEST HD

THE HOME OF MOVIES!

ΚΥΡΙΑΚΗ 1 ΜΑΡΤΙΟΥ 21:00

JOJO RABBIT / ΤΖΟΤΖΟ

ΚΩΜΩΔΙΑ

Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ένας μικρός Γερμανός, ήρωας του οποίου είναι ο Χίτλερ, σοκάρεται όταν ανακαλύπτει ότι η μητέρα του κρύβει στο σπίτι τους μια εβραίοπούλα.

Το Κανάλι Διατίθεται:

cablenet

cytavision

MOVIES

MESIMVRIA

Θέση: 101

Θέση: 49

www.mesimvria.com

ΑΘΛΗΤΙΚΑ
ΜΕ ΑΠΟΨΗ

ΔΕΛΤΙΟ Α-ΚΑΛΑΙΣΘΗΣΙΑΣ

Σεξ χωρίς σεξ

Αναστεναγμοί, ένα BDSM κλείσιμο του ματιού, «πριόνια» που πασχίζουν να πείσουν για το καταραμένο της ιστορίας. Μόνο που στα «Ανεμοδαρμένα ύψη 2026» τίποτα δεν είναι καταραμένο, τίποτα δεν είναι σέξι. Κι αν οι καμπ και κιτς πινελιές λειτουργούν ως meta σχόλια, η αποδόμηση πνίγεται στη σοβαροφάνεια. Το σλόγκαν «Διαλύσου» του προπο μένει μια ανεκπλήρωτη υπόσχεση. Ανεκπλήρωτη σαν το νερόβραστο –αλλά οικείο στο Gen Z κοινό– ρομάντζο της Κάθι-Ρόμπι και του Χίθκλιφ-Ελόρντι. Θ. Λ.

Η σοκολάτα του ΛΕΞ

Ζούμε στον αστερισμό του «sold out», ναι, αλλά ποιος θα το έλεγε ότι θα γίνει ακριβοθώρητη ακόμη και μία σοκολάτα. Σοκολάτα του Βορρά, με διακριτικό τον τηλεφωνικό κωδικό της Θεσσαλονίκης και τις «πλάτες» του ΛΕΞ και της εταιρείας παραγωγής του. Σοκολάτα μπουγάτσα υποσχέθηκε η μασκοφόρος συσκευασία και πείτε στην μπουγάτσα πως ακόμη την ψάχνω. Ισως καλύτερα, βέβαια, από χαλβά (και χαλβά!) με γεύση spreculoos που έχει γίνει το νέο γευστικό «Dubai». Ε. ΤΖ.

Γλυκιά παρακμή

Ο «Νηρέας», το ξενοδοχείο της Νέας Μάκρης όπου θα γίνουν τα γυρίσματα της ταινίας με τον Μπραντ Πιτ, είναι υπέροχο. Εχω μείνει γιατί παντρεύτηκε εκεί η παιδική μου φίλη. Έχει μια γλυκιά παρακμή, κοστίζει μόλις 50 ευρώ, οι κριτικές που έχει στο Booking είναι τραγικές. Και όμως, πάντα σκεφτόμουν ότι θα μπορούσε να είναι το πλέον κατάλληλο σκηνικό για μια greek weird wave ταινία του Γιώργου Λάνθιμου ή του Μπάμπη Μακρίδη – τον Μπραντ δεν τον είχα φανταστεί να περπατάει στα ξεθωριασμένα πλακάκια της πισίνας. Εύγε στο ρεπεράζ! Ξ. Κ.

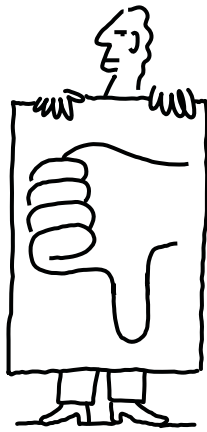
Κάθε όροφος ό,τι θέλει...

Σύνθηες το φαινόμενο της αναρχίας στις προσόψεις της Αθήνας, αλλά στην περίπτωση της φωτογραφίας μας έχουμε ένα σημαντικό δείγμα του προπολεμικού μοντερνισμού σε περίοπτη θέση στο κέντρο της πρωτεύουσας. Γωνία Ακαδημίας και Βουκουρεστίου, στέκει αυτή η πολυκατοικία από το 1935, σχεδιασμένη από τον αρχιτέκτονα Βασίλειο Τσαγρή. Τα ωραία στόρια και τα ξύλινα παράθυρα έχουν αντικατασταθεί και η θέα του καρίου είναι αυτή που βλέπετε. Στο ισόγειο εδώ και δεκαετίες έχει καταργηθεί επίσης κάθε έννοια σεβασμού στην ιστορία και στην αισθητική της πολυκατοικίας, κομμάτι και αυτή της αθηναϊκής ιστορικής ταυτότητας. Ν. Β.

Πάρτι για όλους

Στην εμφάνιση του Ομάρ Σουλεϊμάν στη Στέγη, στο πλαίσιο του Take Over, η κινητική σκηνή έμοιαζε να φιλοξενεί ένα τεράστιο πανηγύρι ή έναν αραβικό γάμο. Ο ήχος από ούτι, νταούλι και ζουρνά, μέσα σε έναν θεσμικό και πολιτιστικό χώρο, όχι μόνο δεν ξένισε αλλά λειτούργησε υποδειγματικά. Με τον εκρηκτικό ρυθμό του dabke, ο Σύρος τραγουδιστής ξεσήκωσε το κοινό και απέδειξε πως η λαϊκή παράδοση μπορεί να βρει θέση σε κάθε περιβάλλον, στήνοντας ένα ζωντανό, ανοιχτό πάρτι που ανήκει πραγματικά σε όλους. Ε. Σ.

Βενετία με το ζόρι

Τελευταίο Σαββατοκύριακο της Αποκριάς και εμφανίστηκαν στο Λιστόν μέσα από τα καντούνια της Παλιάς Πόλης της Κέρκυρας. Φορούσαν εντυπωσιακά φορέματα και κάλυπταν το πρόσωπό τους με μάσκες Volto (αριστερά). Πρόσωπα χωρίς συναισθημα, που δεν ήξερες αν πρέπει να τα πλησιάσεις ή να τα κοπιάς τρομαγμένος καθώς περνούν από δίπλα σου. Η Κέρκυρα αποτελεί έναν τόπο όπου το παραδοσιακό καρναβάλι συναντά την Ενετοκρατία. Πολλοί ντόπιοι αντιδρούν σε αυτές τις ενετικές αναβιώσεις, με το επιχείρημα πως είναι παράδοση των κατακτητών. Όσο μεσαιωνικό κι αν είναι το σκηνικό της Παλιάς Πόλης, η θέα τους στο κέντρο της πόλης ήταν κάπως τρομακτική και έμοιαζε λίγο επιτηδευμένη. Ξαν να ήθελαν κάποιοι Κερκυραίοι να γίνουν για λίγες ώρες Βενετοί, μιας και όπως είναι γνωστό, τα πάντα επιτρέπονται στις Απόκριες. Π. ΤΣ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Ας συναντηθούμε στον αστεροειδή 21059 Penderecki

Η Κύρια Ζώνη αστεροειδών είναι αστρική περιοχή σε σχήμα δακτυλίου. Εκτείνεται από 2,1 έως 3,3 αστρονομικές μονάδες απόσταση από τον Ήλιο, ανάμεσα στις τροχιές των Άρη και Δία (αστρονομική μονάδα: θεμελιώδης μονάδα μέτρησης αποστάσεων στο ηλιακό μας σύστημα, η μέση απόσταση Γης - Ηλίου, περίπου 150 εκατομμύρια χιλιόμετρα). Εκεί βρίσκονται οι περισσότεροι αστεροειδείς του ηλιακού συστήματος. Ένας από αυτούς, ο αστεροειδής 21059 Penderecki, από τον Πολωνό συνθέτη Κισιόφ Πεντερέτσκι (1933-2020).

Το ότι ο Πεντερέτσκι «έγινε» αστεροειδής στο Διάστημα, ο κύριος Γκρι λέει πως δεν είναι τυχαίο. Από τους κορυφαίους

ους σύγχρονους συνθέτες λόγιας μουσικής, αγαπήθηκε από τους Radiohead, ενώ το 1980 ο Στάνλεϊ Κιούμπρικ έκανε γενναιόδωρη χρήση των πιο ανατριχιαστικών συνθέσεων του σπουδαίου αυτού Πολωνού για τη «Λάμψη» (το έργο του «Polymorphia» είχε χρησιμοποιηθεί νωρίτερα και στον «Εξορκιστή»...).

Ο κύριος Γκρι τον θυμάται να διευθύνει το «Polymorphia», τη Δεύτερη Συμφωνία του, ένα κοντσέρτο για βιολοντσέλο και το Agnus Dei με τη Συμφωνική Ορχήστρα της Βαρσοβίας στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών.

Με τη στιβαρή φυσική του παρουσία στο πόντιο, αυτός ο ατίθασος Πολωνός (και παθιασμένος, συστηματικός κληπουρός στην

Η Λιθουανή πιανίστα Μούζα Ρουμπατσκάιτε ερμηνεύει με δύναμη και λεπτότητα έργα του Κισιόφ Πεντερέτσκι.

Κρακοβία) ταξίδεψε από τον πιο πρωτοποριακό ήχο της σύγχρονης κλασικής μουσικής (επηρεασμένος από τον μεγάλο Ιάνην Ξενάκη) για να τον μολιάσει στη συνέχεια με τους παλαιούς καλούς καρπούς της τονικότητας. Πέρα όμως από ρεύματα και τάσεις της εποχής, ο Πεντερέτσκι είχε μια δύναμη στη μουσική του, την οποία συνέδεε συχνά με το σφαγείο της Ιστορίας του 20ού αιώνα: «Θρηνωδία για τα θύματα της Χιροσίμα», «Ορατόριο του Αουσβιτς», «Πολωνικό Ρέκβιεμ», κ.ά. Σε πολλές συνθέσεις του ο Πεντερέτσκι αποκρυστάλλωσε με μοναδικό τρόπο τις φρίκες και τους τρόμους του εικοστού αιώνα. Ο κύριος Γκρι κρατάει στα χέρια του μια νέα κυκλοφορία της

Evidence, με τη Λιθουανή πιανίστα Μούζα Ρουμπατσκάιτε και την Εθνική Συμφωνική Ορχήστρα της Λιθουανίας υπό τη διεύθυνση της Καναδής μαέστρου Κέρι-Λιν Ουίλσον να ερμηνεύουν δυναμικά, αλλά και με λεπτότητα, το Κοντσέρτο για πιάνο και ορχήστρα «Ανάσταση» σε ζωντανή ηχογράφηση. Το άλμπουμ περιλαμβάνει σε παγκόσμια πρώτη και την ηχογράφηση της Τσιακόνα στη μνήμη του Πάπα Ιωάννη Παύλου Β' (μεταγραφή εδώ για σόλο πιάνο), έναν γαλάνιο, στοχαστικό αποχαιρετισμό σε μια σημαίνουσα προσωπικότητα του πολωνικού έθνους, που η Ρουμπατσκάιτε ερμηνεύει με τη δέουσα ευαισθησία. Το Κοντσέρτο για πιάνο δεν

εμπίπτει στην κατηγορία των «μουσικών του τρόμου» που συχνά δημιουργούσε ο Πεντερέτσκι (μέσα ειδικά από μια πολύ δική του χρήση των εγχόρδων σαν ένα συριστικό μουρμούρισμα ή ξεφωνητό δαιμόνων). Πυκνό ορχηστρικό έργο μελωδικής υφής, το κοντσέρτο μοιάζει να υπόσχεται μιαν ανάσταση – αυτή που ίσως να γυρεύει ο καθένας μας. Δραματική εκκίνηση, με το πιάνο σε μια πυρετώδη συνομιλία με την ορχήστρα, το έργο αναδίδει μια αγωνία αλλά και μια ανάταση, ένα όραμα για τον κόσμο και το μέλλον (δύσκολα πράγματα αυτά σήμερα...). Ο αστεροειδής 21059 Penderecki έχει λόγο ύπαρξης κάπου εκεί ψηλά.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ**

Η άνοιξη αργεί να έρθει στα Τέμπη

Είκοσι χρόνια πριν από το σιδηροδρομικό δυστύχημα στα Τέμπη στις 28 Φεβρουαρίου 2023, στις 13 Απριλίου 2003, ένα λεωφορείο με σαράντα εννέα μαθητές λυκείου από το Μακροχώρι Ημαθίας επέστρεφε από σχολική εκδρομή, όταν συγκρούστηκε πλαγιομετωπικά με φορτηγό που μετέφερε φύλλα ξυλείας-νοβοπάν. Ο οδηγός της νταλίκας, που ερχόταν από τον Προβατώνα Εβρου, έχασε τον έλεγχο και μπήκε στο αντίθετο ρεύμα, ενόσω το λεωφορείο βρισκόταν στην κοιλάδα των Τεμπών. Τα νοβοπάν απελευθερώθηκαν από τη σύγκρουση και καρφώθηκαν στο λεωφορείο, θερίζοντας όλη την αριστερή πλευρά του. Είκοσι ένας μαθητές έχασαν ακαριαία τη ζωή τους.

Το δυστύχημα άνοιξε ένα βαθύ τραύμα στην πεζογραφία του Γιάννη Κайσαρίδη (Βέροια, 1959). Από εκείνη τη στιγμή η γραφή του βυθίστηκε στο πένθος. Με κάθε ευκαιρία η λογοτεχνική του φαντασία ενορκηστρώνει καθηλωτικές επιμνημόσυνες τελετουργίες. Με ελλειπτική γλώσσα, εμφανώς φορτισμένη και σπαραξικάρδια, ο Κайσαρίδης μεταστοιχειώνει τις σελίδες σε περίτεχνα οστεοφυλάκια, όπου εναποθέτει τα ιερά και τα όσια της μνήμης, λείψανα μιας ζωής αφανισμένης, που διαποτίζει σαν νερό γλυφό το παρόν. Μια ταφική ιεροτελεστία τελείται και στο πρόσφατο βιβλίο του. Στον τίτλο του επιλόγου αναγράφεται σαν σε μάρμαρο: «Εδώ θα είμαι». Πένθος διαρκές, ατελείωτο και απaráγραπτο.

Η εναρκτήρια παράγραφος συγκλονίζει με την εικονοποιία της. «Χιονίζει. Σκοτάδι. Ο αμυδρός φωτισμός ενός μικρού σωρού κινητών τηλεφώνων αναβοσβήνει. Εαφνικά τα κινητά αρχίζουν να χτυπούν. Αλλόκοτη μουσική πλημμυρίζει τον χώρο· λες και σε καλούν Σειρήνες. Ο φωτισμός των κινητών γίνεται εντονότερος. Το χιόνι πυκνώνει».

Η εικόνα είναι ανατριχιαστική. Και μόνο ο ήχος προκαλεί σύγκρυο. Κανένα παιδί δεν μπορεί να σηκώσει το τηλέφωνο, οι κλήσεις μένουν αναπάντητες. Μεσ στο χιόνι και στο σκοτάδι ο συγγραφέας διακρίνει την Ελσα, το πρόσωπό της είναι ματωμένο και τα μαλλιά της γκρίζα. Την αποφράδα ημέρα κάθισε στην αριστερή πλευρά του λεωφορείου. Η Ελσα κυκλοφορεί σαν φάντασμα στο πένθιμο σπίτι της, ένα χαρούμενο φάντασμα, καθώς ο θάνατος τη βρήκε μες στα γέλια, στα πειράγματα και στα τραγούδια των συμμαθητών της.

Οι δικοί της θρηνούν, κατηλωμένοι σε ένα ατέρμονο μνημόσυνο. Μπροστά στην άδεια καρέκλα της τοποθετούν φαγητό και κτερίσματα, προσωπικά της αντικείμενα. Η Ελσα περνάει από μπροστά τους σέρνοντας μια μι-

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΙΣΑΡΙΔΗΣ
Αναπάντητες
εκδ. Θράκη, 2025
σελ. 64

Το λεωφορείο που μετέφερε τους μαθητές από το Μακρυχώρι, εκείνο το μοιραίο βράδυ του Απριλίου, το 2003. Μια βαθιά χαρακιά στη μνήμη, που πάλλεται μέσα από τις λέξεις του Γιάννη Κайσαρίδη.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΤΖΙΑ**

Σκοτάδι ή μεγάλη έκρηξη;

Η εργασία του πολιτικού επιστήμονα Στάθη Ν. Καλύβα και της σκηνοθέτιδος Νατάσας Τριανταφύλλη πάνω στην ελληνική πολιτισμική και καλλιτεχνική άνθηση την εποχή της χούντας δημιουργεί ένα πανόραμα. Με τη συναγωγή των θεατρικών, μουσικών, κινηματογραφικών, εικαστικών και λογοτεχνικών περιγραφέντων στα χρόνια της δικτατορίας 1967-1974, οι δύο συγγραφείς προσφέρουν μια πλούσια εικόνα μιας πολύ δύσκολης περιόδου της ελληνικής κοινωνικής ζωής. Αποσκοπούν ωστόσο και σε κάτι ακόμη: να ανασκευάσουν, καθώς λεν, ένα μύθο που θεωρούν πως αποτελεί κυρίαρχη σημερινή αντίληψη, ότι στην περίοδο της χούντας δηλαδή επικρατούσε απόλυτο πνευματικό σκοτάδι και πολιτιστική οπισθοδρόμηση. Η επιχειρηματολογία τους είναι όμως ασθενής, καθώς ό,τι θεωρούν κυρίαρχο μύθο αποτελεί τεχνικό σχήμα που κατασκεύασαν οι ίδιοι προκειμένου να το καταρρίψουν.

Δ. Σαββόπουλος, Ν. Ξυλούρης, Θ. Μικρούτσικος, Κύτταρο, 18 Κείμενα, Γ. Σεφέρης, Γ. Ρίτσος, Ρ. Ρούφος, Θ. Αγγελόπουλος, Π. Βούλγαρης, σύγχρονος κινηματογράφος, Α. Παπαστάθης, Μέρες του '36, Στούντιο, Αλκυονίδα, Ελεύθερο Θέατρο, Η ιστορία του Αλή Ρέντζο, Κ. Κατζου-

ράκης, Γ. Ψυχοπαίδης, Κλ. Δίγκα, Χρ. Μπότσογλου. Παρά τις φυλακίσεις και τους βασανισμούς όσων ήταν αντιφρονούντες, η ελληνική κοινωνία, υποστηρίζουν, αντέδρασε όχι όμως μόνο προβάλλοντας αντίσταση. Διότι, εκτός από τους προαναφερθέντες, μέσα στο πολιτισμικό καλειδοσκοπίο τους, οι δύο συγγραφείς περιλαμβάνουν και καλλιτέχνες που δεν έκαναν αντικουντική τέχνη όπως οι Μ. Χατζιδάκης, Στ. Ξαρχάκος, Κ. Ταχτσής, Δ. Μούτσπς. Περιλαμβάνουν, με άλλα λόγια, δημιουργούς που είχαν απήχηση σε ευρύτερα κοινωνικά στρώματα τα οποία βίωναν την καθημερινότητα της χούντας όχι με το αίσθημα πως βρίσκονταν σε κατάστασης πολιορκίας, αλλά απολαμβάνοντας αμέριμνα τις ευκαιρίες διασκέδασης που τους προσέφερε η ιδιότητά τους. Η συγκεκριμένη προσέγγιση έχει ενδιαφέρον. Παρά τη δικτατορία, συχνά εξαιτίας της, αλλά και ανεξάρτητα από αυτήν, η Ελλάδα γνώρισε την εποχή εκείνη, θεωρούν, μια έκρηξη στις τέχνες και στα γράμματα την οποία χαρακτηρίζουν Bing Bang.

Τα τεκμήρια ωστόσο που προσκομίζουν, προκειμένου να αποδείξουν ποιο είναι το σημερινό κυρίαρχο αφήγημα, δεν είναι καθόλου πειστικά. Παραθέτουν αποσπάσματα από μελετητές,

ΣΤΑΘΗΣ Ν. ΚΑΛΥΒΑΣ,
ΝΑΤΑΣΑ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΗ
Bing Bang 1970-1973.
Η άνθηση του πολιτισμού στα χρόνια της δικτατορίας
εκδ. Μεταίχμιο, 2025
σελ. 716

δημοσιογράφους, πολιτικούς και αυτόπτες μάρτυρες που μίλησαν και έγραψαν στην προηγούμενη πεντηκονταετία 1974-2025 για την αίσθηση σκότους που επικράτησε στη χούντα λόγω διώξεων, ελέγχοντάς τους ότι δεν είπαν ταυτόχρονα ότι την ίδια εποχή λαμβάνονταν και δημιουργικές πνευματικές πρωτοβουλίες. Είναι όμως τόσο αποσπασματικές, ανομοιογενείς και χρονικά διάσπαρτες οι μαρτυρίες που παραθέτουν, ώστε καμία σαφής εικόνα δεν δημιουργείται. Κι έπειτα επικαλούνται άλλες μαρτυρίες από τις οποίες προκύπτει το ακριβώς αντίθετο, ότι δηλαδή τα ίδια χρόνια υπήρχε πολιτισμική ακμή. Από πού όμως συνάγεται ότι η πρώτη κατηγορία μαρτυριών για τον σκοταδισμό της χούντας, κατά αρχάς συνιστά κυρίαρχο αφήγημα και κατά δεύτερον αποκλείει τη συνύπαρξη πολιτισμικής ακμής; Και γιατί, λόγου χάριν, να μη θεωρήσουμε κυρίαρχο αφήγημα τη δεύτερη πλουσιότερη και λαλίστατη κατηγορία μαρτυριών περί του αντιθέτου, η οποία προβάλλεται ακόμη έως σήμερα; Αλλά κι εκτός αυτών, προκειμένου να στηρίξουν τη θέση τους περί ενός κυρίαρχου αφηγήματος που μιλάει μόνο για εποχή σκοταδισμού, σε όσους θεώρησαν πως η περίοδος ήταν αντιφατική

ο Κайσαρίδης επιτυγχάνει την πυκνωση της ποίησης. Οι λέξεις συνταιριάζονται περίτεχνα, σαν ψηφίδες εκπληκτικών εικόνων-τύμβων. Απερίγραπτης ομορφιάς, παρά το έρεβος, είναι το πλουτώνιο σκηνικό που αντικρίζουν δύο «Γυναικείοι Ισκιοί», οι μπότες της Ελσας και του Παύλου, όταν τελετουργούν τη δική τους Νέκυια. Σε έναν σκοτεινό τόπο, στα έγκατα της γης, κάτω από ένα πέπλο που σχηματίζει έναν αδιαπέραστο θόλο, στέκονται σε δυάδες τα νεκρά παιδιά, μια νεκρική πομπή σε ένα χθόνιο καρουζέλ. Και πάλι παρεισδύει ένας εφιαλτικός ήχος. Μουσικημένες ρίζες δέντρων στάζουν πάνω στο πέπλο, ενώ κάπου χαμνιά ένα ρυάκι βρέχει με στύγειο νερό τα ριζά του τύμβου.

Εκείνο τον Απρίλιο η άνοιξη αργούσε. Ο επιτάφιος προπορευόταν. Στον επιτάφιο που μυθολογεί η αφήγηση δεσπόζουν ιπτάμενα ανάμεσα σε κατάμαυρα βράχια τα γιγάντια ομοιώματα της Ελσας και του Παύλου. Δεν πάνε, όμως, για κηδεία, αλλά για γάμο, τιμώντας, θαρρείς, κάποιο καρναβαλικό έθιμο. Οι φορεσιές τους παραπέμπουν σε νυφικό και γαμπριάτικο κοστούμι. Ξανά μια απόκοσμη υπόκρουση διαστίζει τη σκηνή. Τις ψαλμωδίες διαπερνά μια δυσάρεστη ηχητική, που διακέεται από τα περίεργα άμφια του αδελφού της Ελσας. Ο αλλόφων ιεροουργός, κρατώντας ένα εξαπτερύγιο, σκαρφαλώνει στα βράχια, ενόσω τα ρούχα του πάνω στα οποία είναι ραμμένα διάφορα αντικείμενα της αδελφής του, βγάζουν έναν ανυπόφορο θρηνητικό βόγγο.

Με την ονειρική και μυσταγωγική γραφή του ο Κайσαρίδης υφαιίνει λεπταίσθητα τελετουργίες μαρτυρικές και καθαρτήριες, όπου αντηχεί ένα αρχαϊκό, ακατένυστο μοιρολόι. Το βιβλίο του εναρμονίζεται στον ρυθμό ενός ρέκβιεμ, το οποίο σε υποχρεώνει να το ακούσεις με τεταμένη την ψυχή.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Επιμέλεια:
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

ΔΙΟΡΑΜΑ

τεύχος 64 (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2026)

Κυκλοφόρησε το νέο τεύχος του περιοδικού «Διόραμα» και όπως σε κάθε έκδοσή του η πλούσια ύλη του το κάνει ένα από τα πιο σημαντικά πολιτιστικά έντυπα της χώρας. Φροντισμένο εκδοτικά, το «Διόραμα» έχει ως σταθερή αξία του τις μόνιμες συνεργασίες που από τα πρώτα κιόλας τεύχη έχει καθιερώσει (όπως αυτές των Θεοδόση Πυλαρινού, Κωνσταντίνου Γιαγκουλλή, Σόλωνα Ξενόπουλου κ.ά.), αλλά και νεότερες, όπως οι εργασίες του Άγι Παΐκου, που αφορούν τον κινηματογράφο, με αποκλειστικές και ενδιαφέρουσες συνεντεύξεις. Στο νέο τεύχος του «Διοράματος» το αναγνωστικό κοινό μπορεί να βρει ενδιαφέρουσες βιβλιοκριτικές, παρουσιάσεις νέων καλλιτεχνών (Χλόη Μπέλλου), αλλά και καταξιωμένων δημιουργών όπως ο Μάριος Ιωάννου Ηλίας. Στις σελίδες του περιλαμβάνονται και λογοτεχνικές μελέτες, εργασίες για την αρχιτεκτονική, κείμενα για ευρωπαϊκά πολιτιστικά ζητήματα, και αφιερώματα, όπως αυτό για την Κούλα Σαββίδου. Εκτός από την αξία των εργασιών που περιλαμβάνονται στις σελίδες του, το «Διόραμα» φροντίζει κάθε εξώφυλλό του, αλλά και στο οπισθόφυλλο, να παρουσιάζεται με αισθητικό άρτιο τρόπο, με έργα Κύπριων και ξένων δημιουργών. Στο παρόν τεύχος φιλοξενούνται έργα της προσφάτως αποβιώσασας εικαστικού Κούλας Σαββίδου.

«Το ζήτημα δεν αφορά μόνο Έλληνες και Βρετανούς»

Αριστερά, στιγμιότυπο από τα γυρίσματα του ντοκιμαντέρ «A Great British Theft?» του κινεζικού τηλεοπτικού δικτύου CGTN Europe. «Είναι μια προσπάθεια να αφηγηθούμε μια ιστορία διεκδίκησης της πολιτιστικής κληρονομιάς, η οποία δεν αφορά μόνο την Ελλάδα και τη Βρετανία», λέει ο δημοσιογράφος Τζέιμι Οουεν. Δεξιά, ο Αυστραλός Μαρκ Φένελ, δημιουργός της σειράς «Stuff the British Stole», ο οποίος δηλώνει εντυπωσιασμένος από «τα έντονα συναισθήματα που προκαλεί το ζήτημα των Γλυπτών στην ελληνική diaspora».

Οκτώ ντοκιμαντέρ για μια κλοπή

Γιατί τα Γλυπτά του Παρθενώνα προσελκύουν ακόμη το ενδιαφέρον Ελλήνων και ξένων σκηνοθετών

Του **ΝΙΚΟΛΑ ΖΩΗ**

Διαλέξεις, επιστημονικές μονογραφίες, δημοσιογραφικά άρθρα... Ο γραπτός και ο προφορικός λόγος έχουν την τιμητική τους στο ζήτημα της επανένωσης των Γλυπτών του Παρθενώνα. Να όμως που στον αγώνα –ή στην αντικειμενική του κάλυψη– μπαίνει εσχάτως και η κινούμενη εικόνα και, ειδικότερα, το ντοκιμαντέρ, κινηματογραφικό ή τηλεοπτικό. Εντοπίσαμε τέσσερα που ολοκληρώθηκαν πρόσφατα και άλλα τόσα που ολοκληρώνονται το επόμενο διάστημα. Τι νέο φέρνει η οπτικοακουστική τους γλώσσα στη συζήτηση; Μπορούν να την επηρεάσουν, με δεδομένη και μια κάποια απαισιοδοξία που μοιάζει να ρίχνει τη σκιά της στην προοπτική της επανένωσης των Γλυπτών;

«Η πρόκληση ήταν να αποφυγούμε την απλοϊκή αντιπαράθεση “δεν είναι δικά σας – είναι δικά μας” και να παρουσιάσουμε για πρώτη φορά το ζήτημα στη σύγχρονη του διάσταση: ως τη σημαντικότερη υπόθεση διαχείρισης πολιτιστικής κληρονομιάς παγκοσμίως», λέει στην «Κ» η δημοσιογράφος Άννα Ποδόρα, η οποία επιμελείται το σενάριο του «Parthenon Reunited». Πρόκειται για μια σειρά τεσσάρων ωριαίων ντοκιμαντέρ, σε παραγωγή της Elc Productions και σκηνοθεσία του Γιάννη Βάκρινου, που ολοκληρώνεται σε δύο μήνες και θα συνοδευτεί από μια ταινία μεγάλου μήκους. «Στόχος μας είναι», συνεχίζει η Άννα Ποδόρα, «να καταλάβει το ελληνικό και το διεθνές κοινό ότι η υπόθεση αυτή, που επανέρχεται στον δημόσιο διάλογο εδώ και 200 χρόνια, έχει εξελιχθεί σε μια διεκδίκηση-σύμβολο, όπου συγκρούονται τέσσερις διαστάσεις: νομική, πολιτιστική, ηθική και πολιτική. Για αυτό πάμε και ένα βήμα παρακάτω από τα ντοκιμαντέρ που έχουν κυκλοφορήσει έως τώρα και εξηγούμε αναλυτικά όλες τις πιθανές λύσεις».

Η ομάδα του «Parthenon Reunited» πραγματοποίησε, μεταξύ άλλων, γυρίσματα στο Λονδίνο και στην Ακρόπολη, ενώ στο ντοκιμαντέρ εμφανίζονται αρκετά πρόσωπα που συνδέονται με την υπόθεση των Γλυπτών, όπως ο καθηγητής Πολ Κάρτλεττ, ο βουλευτής Αντρίου Τζορτζ, ο αρχαιολόγος Μάριο Τραμπούκο ντε λα Τορέτα, η αρχαιολόγος Ελενα Κόρκα και η νομικός Ειρήνη Σταματούδη. Οι δύο τελευταίες ανέλαβαν την επιστημονική επιμέλεια της σειράς. «Η λέξη-κλειδί εδώ είναι η επανένωση – “reunification”», λέει η κ. Ποδόρα και συνεχίζει: «Δεν μιλάμε για επιστροφή ενός μεμονωμένου αντικειμένου, αλλά για επανένωση ενός ενιαίου μνημείου που υπάρχει ακόμα. Η ουρά του αλόγου είναι εδώ, το σώμα του αλόγου είναι στο Λονδίνο. Ο ιππέας έχει το κεφάλι του στο Λονδίνο, το σώμα του είναι εδώ. Η έννοια της επανένωσης κάνει αυτή την υπόθεση μοναδική».

Μονταρισμένο και έτοιμο να προβληθεί τις επόμενες εβδομάδες είναι το τηλεοπτικό ντοκιμαντέρ «A Great British Theft?», που δημιουργήθηκε από το CGTN Eu-

Γύρισμα στον Παρθενώνα για το ντοκιμαντέρ «Parthenon Reunited» της Elc Productions. «Στόχος μας είναι να καταλάβει το ελληνικό και το διεθνές κοινό ότι η υπόθεση αυτή, που επανέρχεται στον δημόσιο διάλογο εδώ και 200 χρόνια, έχει εξελιχθεί σε μια διεκδίκηση-σύμβολο», λέει η δημοσιογράφος Άννα Ποδόρα, η οποία υπογράφει το σενάριο.

rope, το ευρωπαϊκό σκέλος του κινεζικού δικτύου China Global Television Network. Το ερωτηματικό στον τίτλο έχει σημασία, καθώς, όπως εξηγεί ο παρουσιαστής, Τζέιμι Οουεν, δεν πρόκειται για ένα εγχείρημα υποστηρικτικό προς την ελληνική ή τη βρετανική πλευρά. «Είναι μια προσπάθεια», λέει ο δημοσιογράφος, «να αφηγηθούμε μια ιστορία διεκδίκησης της πολιτιστικής κληρονομιάς, η οποία δεν αφορά μόνο την Ελλάδα και τη Βρετανία, αλλά και την Ινδία, τις αφρικανικές χώρες, καθώς και τα γαλλικά, τα ιταλικά, τα αμερικανικά μουσεία και έχει να κάνει με το ερώτημα σε ποιον ανήκουν τα εκθέματά τους, από πού προέρχονται και αν αποκτήθηκαν νόμιμα».

Η συμμετοχή των αρμόδιων ελληνικών αρχών στο ντοκιμαντέρ (π.χ. του διευθυντή του Μουσείου Ακρόπολης, Νίκου Σταμπολίδη και της προϊστάμενης της Εφορείας Αρχαιοτήτων Πόλης Αθηνών, Ελενας Κουντούρη) ήταν τέτοια, που ο Οουεν λέει ότι «δεν θα μπορούσα να έχω ζητήσει τίποτα περισσότερο». Ο ίδιος δεν θέλει να πάρει θέση στο όλο ζήτημα, δηλώνει ωστόσο εντυπω-

σιασμένος, αφενός με την ομορφιά του Μουσείου Ακρόπολης, το οποίο έχει καταρρίψει το παλιό βρετανικό εγχείρημα περί ακαταλληλότητας της Ελλάδας να προστατεύσει τα Γλυπτά και, αφετέρου, με την εξέλιξη της ίδιας της χώρας τα τελευταία σαράντα χρόνια. Η δουλειά του στο ντοκιμαντέρ του άνοιξε και άγνωστες, σε εκείνον πτυχές της υπόθεσης: «Δεν γνώριζα την ιστορία της Λαίδας Ελγιν, η οποία ήταν ο “χρηματοδότης” του συζύγου της», λέει ο δημοσιογράφος. «Είναι συναρπαστικός χαρακτήρας από μόνη της. Θα έπρεπε να κάνουμε ένα ντοκιμαντέρ ειδικά για εκείνη».

Οι επιστολές

Τον πρόλαβε βέβαια η Μιμή Ντενίσον. Το δραματοποιημένο ντοκιμαντέρ που ετοιμάζει η ηθοποιός και συγγραφέας, με τίτλο «Η γυναίκα πίσω από τον Ελγιν», θα παρουσιαστεί στην Ελλάδα τον Απρίλιο και είναι βασισμένο στην αλληλογραφία της Μέρι Νόμπιτ με τον σύζυγό της, Λόρδο Ελγιν και με τη μητέρα της. «Αν με στενοχωρούσε μία φορά το θέμα των Γλυπτών, διαβάζοντας αυτές τις επιστολές ένιωσα πλέον και αγα-

νάκτηση, γιατί οι Ελγιν μιλάνε για τα Γλυπτά λες και πρόκειται για μικροαντικείμενα που τους ανήκουν», λέει στην «Κ» η κ. Ντενίσον, η οποία είχε και τη συνδρομή της Ελενας Κόρκα, που έχει μελετήσει εις βάθος τις επιστολές των Ελγιν. Η ταινία περιλαμβάνει επίσης συνεντεύξεις με τον Στίβεν Φράι, τον Λόρδο Σάμιον Γούλεϊ, τη Βικτόρια Χίσλοπ, τον Κέβιν Φέδερστοουν, τη Ζενίετ Μπόζ, τον Νίκο Σταμπολίδη κ.ά.

«Ο αυξανόμενος αριθμός ταινιών για τα Γλυπτά του Παρθενώνα φανερώνει το ενδιαφέρον του κοινού στην Ελλάδα και στο εξωτερικό για την πολιτιστική κληρονομιά της ανθρωπότητας και ιδιαίτερα για την ουσιαστική γνώση της λεπτολογίας και βάθρα της απομάκρυνσης των Γλυπτών από το σώμα του Παρθενώνα, του κορυφαίου μνημείου του παγκόσμιου πολιτισμού, αυτό που χαρακτηρίζω ως την ουσιαστική ακτινοβολία της αιωνιότητας», εκτιμά η κ. Σταμπολίδης. Τι του έκανε άραγε εντύπωση στις οπτικοακουστικές προσεγγίσεις του ζητήματος των Γλυπτών; «Σε μια διάλεξη, μια στρογγυλή τράπεζα, μια ημερίδα, ένα συνέδριο, ένα βιβλίο κ.λπ., όσο δυνατά και αν

είναι τα επιχειρήματα που ανταλλάσσονται από τους συγγραφείς και τους μετέχοντες, το ευρύ κοινό συνήθως τα λησμονεί μετά από λίγο καιρό». «Σε ένα ιστορικό φιλμ με εικόνα της εποχής, με μουσική και ήχο, η καταγραφή στη μνήμη του κοινού είναι πιο ουσιαστική και η παρεμβολή της σύγχρονης τεκμηρίωσης λειτουργεί δυναμικά, ώστε να παραμένει στη μνήμη για μεγάλο χρονικό διάστημα», προσθέτει.

Ενα ακόμα ντοκιμαντέρ για τα Γλυπτά (και άλλες υποθέσεις διεκδίκησης πολιτιστικών αγαθών) ετοιμάζει ο Δανός σκηνοθέτης Νίλς Μπόρχερτ Χολμ. Υπάρχουν όμως και τα ντοκιμαντέρ που ολοκληρώθηκαν και προβλήθηκαν πρόσφατα και συνεχίζουν το ταξίδι τους. Όπως το «Marbles» του Βρετανού σκηνοθέτη Ντέιβιντ Γουίλκινσον («Κ», 18.6.25), το οποίο έκανε πρεμιέρα τον Οκτώβριο στο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ της Σκωτίας και αναμένεται σύντομα να προβληθεί στην Ελλάδα, αλλά και το «From Cambridge with Love» («Κ», 15.8.24), του Βρετανού δημοσιογράφου και συγγραφέα Μπρους Κλαρκ, το οποίο πρόκειται να «εμπλουτιστεί» με επιπλέον συνεντεύξεις. Με το ζήτημα ασχολήθηκε επίσης ο Χριστόφορος Χαντζιάρας, που φοιτά στο MetFilm School του Λονδίνου και ο οποίος, μαζί με συμφοιτητές του από διάφορες χώρες, γύρισε ένα μίνι ντοκιμαντέρ για τα Γλυπτά.

Ενδιαφέρον έχει η εμπειρία του Αυστραλού δημοσιογράφου Μαρκ Φένελ, ο οποίος το 2023 αφιέρωσε ένα επεισόδιο της σειράς «Stuff the British Stole» στα Γλυπτά. «Αυτό που συνεχίζει να με εκπλήσσει είναι τα έντονα συναισθήματα που προκαλεί το ζήτημα των Γλυπτών στην ελληνική diaspora», λέει ο Μαρκ Φένελ. Πιστεύει άραγε ότι ένα ντοκιμαντέρ μπορεί να επηρεάσει την υπόθεση της επανένωσης; «Τα ντοκιμαντέρ δεν επηρεάζουν την πολιτική από τη μια μέρα στην άλλη, αλλά διαμορφώνουν το συναισθηματικό κλίμα στο οποίο λαμβάνονται οι αποφάσεις. Με την πάροδο του χρόνου, μια αλλαγή οπτικής γωνίας ίσως αποδειχθεί πιο καθοριστική από ένα μεμονωμένο επιχείρημα».

«Εξάρσεις και βαθύνσεις»

Τις ίδιες λέξεις χρησιμοποιεί και η Άννα Ποδόρα: «Ενα ντοκιμαντέρ δεν αλλάζει μόνο του ένα νόμο. Μπορεί όμως να αλλάξει το κλίμα μέσα στο οποίο αλλάζουν οι νόμοι και παίρνονται οι αποφάσεις», λέει. Ο Νίκος Σταμπολίδης τονίζει ότι στο θέμα των Γλυπτών δεν υπάρχει ύφεση, αλλά «εξάρσεις και βαθύνσεις», ενώ ως τεκμήριο της μετατόπισης της κοινής γνώμης αναφέρει και τα υψηλά ποσοστά υπέρ της επανένωσης που καταγράφονται εσχάτως στις βρετανικές δημοσκοπήσεις. Η Μιμή Ντενίσον πιστεύει ότι «όλα βασίζονται σε πετράδια στον αγώνα». Και ο Τζέιμι Οουεν λέει το εξής απλό: «Τα ντοκιμαντέρ ενημερώνουν τους ανθρώπους για πράγματα που μέχρι πρότινος δεν γνώριζαν. Εξαρτάται λοιπόν από το κάθε άτομο ξεχωριστά να κρίνει τι θα έπρεπε να συμβεί».

“

Διεθνές ενδιαφέρον

Ο αυξανόμενος αριθμός ταινιών για τα Γλυπτά του Παρθενώνα φανερώνει το ενδιαφέρον του κοινού στην Ελλάδα και στο εξωτερικό για την ουσιαστική γνώση της λεπτολογίας και βάθρα της απομάκρυνσης των Γλυπτών από το σώμα του Παρθενώνα.

Νίκος Σταμπολίδης
Διευθυντής του Μουσείου της Ακρόπολης

“

Οπτική γωνία

Τα ντοκιμαντέρ δεν επηρεάζουν την πολιτική από τη μια μέρα στην άλλη, αλλά διαμορφώνουν το συναισθηματικό κλίμα. Με την πάροδο του χρόνου, μια αλλαγή οπτικής γωνίας ίσως αποδειχθεί πιο καθοριστική από ένα μεμονωμένο επιχείρημα.

Μαρκ Φένελ
Παραουσιαστής

Μια ξεχωριστή ποιητική φωνή

Ο Μιχάλης Ζαφείρης ήταν ένας χαρισματικός πνευματικός άνθρωπος που βάδιζε στις ράγες μιας αξιόλογης δημιουργικής διαδρομής

Του **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΤΖΗΘΩΜΑ**

Ο **Μιχάλης Ζαφείρης** (1947-2025), που έφυγε από τη ζωή στις 25 Δεκεμβρίου 2025, υπήρξε μια ξεχωριστή ποιητική φωνή, ένας μειλίχιος, πράος και προσπνής άνθρωπος που εκτιμούσε τους φίλους του, τους βοηθούσε όποτε τον χρειάζονταν και η συμπεριφορά του χαρακτηριζόταν από διακριτικότητα και ευγένεια. Όλα αυτά φάνταζαν σαν έμφυτα χαρίσματα, που σε συνδυασμό με την πνευματική του καλλιέργεια προσδιόριζαν ένα ακέραιο χαρακτήρα. Γεννήθηκε στη Λάρνακα το 1947 και μεγάλωσε μέσα σ’ ένα περιβάλλον όπου η λογοτεχνία ήταν τρόπος ζωής. Γιος της ποιήτριας Μαρούλας Γεωργιάδου-Ζαφείρη, που υπέγραφε με το ψευδώνυμο Νεφέλη (1925-1957) και αδελφός των επίσης ποιητών Λεύκιου Ζαφειρίου (1948–2022) και Φροσούλας Κολοσσιάτου, ο Μιχάλης Ζαφείρης ανήκε σε μια οικογένεια που σφράγισε, με διαφορετικούς τρόπους, τη νεότερη κυπριακή λογοτεχνία. Το γεγονός αυτό, ωστόσο, δεν τον εγκλώβισε ποτέ σ’ έναν εύκολο λογοτεχνικό «οικογενειακό μύθο». Αντίθετα, τον ώθησε να διαμορφώσει μια διακριτή, αυστηρά προσωπική φωνή.

Απόφοιτος του Παγκυπρίου Γυμνασίου, βρέθηκε στην Αθήνα για να σπουδάσει Ιατρική στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο. Η ιατρική του παιδεία δεν λειτουργήσε απλώς ως βιογραφικό παράλληλο της ποιητικής του πορείας, αλλά επηρέασε βαθιά τον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζε τον άνθρωπο, το σώμα, τον πόνο και τη φθορά.

Ο λόγος του ορμητικός...

Η ποίηση του Μιχάλη Ζαφείρη

αναπτύσσεται και προβάλλεται με τρόπο αυθεντικό, γνήσιο και αυθόρμητο έτσι ώστε να ξετυλίγεται ο ψυχισμός του, να συναντιέται με το μνημονικό του υλικό, με διυλισμένη σιωπηρή διήθηση από την ωριμότητα του ποιητικού υποκειμένου σε μια παιδική οπτική που καθόρισε δρώμενα, αισθήσεις, σπαράγματα και εξάρσεις που διαθλώνται μέσα από ένα προσωπικό ανατρεπτικό ύφος.

Ο λόγος του ορμητικός, πληθωρικός, αισθαντικός και αξιοπρεπής είναι μια ελεγεία που πασχίζει να συμφιλιωθεί με το ενδόμυχο μέσα κτήνος και να καυτηριάσει τα εξωτερικά ερεθίσματα που σαν εφιάλτες προσδίδουν την ανθρώπινη ύπαρξη.

Προσφιλής του μέθοδος να διεισδύσει στις σκοτεινότερες πτυχές του, να ανασύρει στοιχεία του βαθύτερου Είναι του, και να επαναπροσδιορίσει τη σχέση του με τον εαυτό του αλλά και με τους άλλους, έτσι ώστε να ανταποκριθεί στις βαθύτερες πνευματικές και υπαρξιακές του ανάγκες. Άλλοτε πάλι γονιμοποιεί με λέξεις και εικόνες, δημιουργικές φαντασιώσεις και υπερβάσεις, την ποιητική του αποτύπωση για να αποκοπεί από τον ομφάλιο λώρο και απερίσπαστος να μας μεταγγίσει τις μεγάλες αξίες, έστω και μέσα από τις προσωπικές του αγωνίες και την πίκρα που νιώθει για το άδικο.

Αντιμέτωπος με ψυχικούς τραυματισμούς, με δοκιμασίες, με ματαιώσεις, απώλειες αγαπημένων προσώπων και με το ανελέητο πρόσωπο του χρόνου, εντούτοις ο στίχος του είναι εναργής, ουσιαστικός, καίριος και πάντα απ’ όλα αποκάλυπτα ανθρώπινος, αληθινός καλοπροαίρετος και επαρκής για να καθίσταται

Ο **Μιχάλης Ζαφείρης** ανήκε σε μια οικογένεια που σφράγισε, με διαφορετικούς τρόπους, τη νεότερη κυπριακή λογοτεχνία. Το γεγονός αυτό, ωστόσο, δεν τον εγκλώβισε ποτέ σ’ έναν εύκολο λογοτεχνικό «οικογενειακό μύθο».

Η γραφή του Μιχάλη Ζαφείρη δημιουργεί αγωγούς προς ιδέες και έννοιες για να πετύχει μαν αμφίδρομη επικοινωνία με τον αναγνώστη και κατ’ επέκταση με τον συνάνθρωπό του.

ποιοτικός, τρυφερός, επαρκής και ξεχωριστός.

Ο Μιχάλης Ζαφείρης δεν γνωρίζει από συμβιβασμούς. Η γραφή του κινείται γύρω από έναν ανθρωποκεντρικό άξονα και εκπνέει από έναν ιδεολογικό πυρήνα που αναφέρεται με απόλυτο τρόπο στην τραγικότητα, το αδιέξοδο και την αλλοτρίωση του ανθρώπου σ’ ένα αφιλόξενο κόσμο. Δημιουργεί αγωγούς προς ιδέες και έννοιες για να πετύχει μαν αμφίδρομη επικοινωνία με τον αναγνώστη και κατ’ επέκταση με τον συνάνθρωπό του. Και αυτό μέσα από έναν προσωπικό χωρόχρονο που σαν διαυλος του επιτρέπει να απογειωθεί προς περιοχές της άυλης πραγματικότητας και συνάμα να ενισχύσει τη μνήμη των αισθήσεων, το κοινωνικό προσώπιο του ανθρώπου και το ευρύ φάσμα των σύγχρονων γεγονότων.

Η ποίηση του Μιχάλη Ζαφείρη, που συναντούμε μακριά από μεγάλους χώρους κοινωνικών συνθηρώσεων και εικονικά τοπία των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, μας προσφέρει καταφύγιο αυτοκριτικής, μας βοηθά να ανασυνθέσουμε τον συναισθηματικό μας κόσμο και να στραφούμε στη διαδικασία της μετουσίωσης των εξωτερικών ερεθισμάτων, να επαναπροσδιορίσουμε την έννοια του μέτρου, και να απελευθερωθούμε από συμβάσεις και περιορισμούς.

Δείγμα γραφής του Μιχάλη Ζαφείρη:

Ολίγη για τον χαμό μιας αγάπης

Είναι Άνοιξη. Όλα τόσο ωραία γύρω θα ήταν αν δεν έλειπες.
Χαμένη τόση ομορφιά, να σε γυρεύω

μέρες και νύκτες τόσες.
Στο ανήκουστο μίνιμα της στοργής σου
ακόμη θα υπάρχω, μοναδικός νοσταλγός του μηδαμινού και του θείου.
Εικόνα η μορφή σου και του φίλιού σου το κλάσμα, υπόσχεση.
Τώρα βαδίζοντας τις αιραπούς μόνος
θα θυμάμαι πάντα εσένα.
Του φουστανιού σου το χρώμα, που είδα τότε,
και όπως ήλθες και όπως έφυγες.
Κύκλο κύκλο και σιγά σιγά το φως χάνεται.
Στην πouxia παραμένει η δική σου ανάμνηση.

Ελεγεία

Είμεθα έτοιμοι, έτοιμοι επιτέλους για όλα τα ενδεχόμενα.
Τίποτα δεν μας τρομάζει πια...
Τα παιδιά μας, τα μικρά χαριτωμένα αυτά πλάσματα και απ’ εδώ και απ’ εκεί θα παίζουν για πάντα χαρούμενα.
Σιγά σιγά, τα βράδια και τα απέρανια πρωινά θα αντικούν καμπάνες και τραγούδια αλλόκοτα που δεν γνωρίζω ούτε καταλαβαίνω και αυτά δικά μας.
Οι εργάτριες όλες εκείνες τι ν’ απέγιναν;
Μικρά κορίτσια, μάνες και γαριάδες,
δεν γνωρίζω, ούτε θέλω να μάθω.
Αγαπημένο χόμα της γης μου, την έλευση των αιώνων πάντα προσδοκώ

Ασάφεια

Μετά από χρόνια πολλά όταν θα φεύγουμε κάποτε για πάντα,
έτσι, σαν θέληση και υπομονή, θα σκιαγραφείται

μόνο ό,τι πιο ωραίο, και «να», είπα, διαγράφοντας το οικουμενικό γίγνεσθαι.
Ήταν τότε, που ακούστηκε σαν θόρυβος απαλός τούτο. Κι αν ακόμη θα υπάρχουμε αειθαλείς,
τις κορφές του βουνού τίποτα δεν τις φοβίζει.
Κραυγή μου στερνή εσένα καλώ, όταν πάλι φευγάτο θα είναι το καθετί,
η μορφή μου αλλοιωμένη απ’ του χρόνου την τριβή
να θυμίζει κάποτε μια νύχτη.
Ήρθε κι έφυγε, τίποτα. Εκεί, κάτω, μακριά σαν τέλος,
ό,τι πολύ αγαπήσαμε.

Ο **Μιχάλης Ζαφείρης** εξέδωσε τις πιο κάτω ποιητικές συλλογές: «Επάλληλοι κύκλοι τέμνουν το σχιζοφρενικό πεδίο ή το παιδί που έφυγε ταξιδεύοντας προς τα άστρα», Αθήνα, «Διογένης», 1978, «Ταξίδι στο θάμνωμα του χρόνου», Λευκωσία, 1980, «Ρυθ Άνεμος», «Διογένης», 1983, «Ουλαμός Εκδικησής», Λευκωσία, 1984, «Παθητική Αντίσταση», Λευκωσία, 1989, «Ποιήματα 1978-1989», Λευκωσία, 1998, «Οδός Σταύρου Στυλιανίδη», Λευκωσία, 2000, «Διαχρονική Έπαρση», Λευκωσία, 2001, «Κατά σειράν γραφής», Λευκωσία 2004, «Κείμενα», Λευκωσία, 2005, «Η φυσιογνωμία του ανύπαρκτου», Αθήνα, «Γαβριηλίδης», 2008, «Η παραλλαγή της αγάπης», Λευκωσία, 2008, «Πόλεμος», Λευκωσία 2009, «Αχνοχαράζει», Λευκωσία 2010, «Ροές», Αρμίδα, Λευκωσία, 2025.

Ο κ. Ανδρέας Χατζηθωμάς είναι φιλόλογος - Κριτικός.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

προτείνει

6, 7, 8

ΠΑΡ, ΣΑΒ, ΚΥΡ 19:00
4^ο Showcase Χορογραφίας Κύπρου (16+)

Το Τμήμα Σύγχρονου Πολιτισμού του Υφυπουργείου Πολιτισμού διοργανώνει, σε συνεργασία με το Θέατρο Ριάλτο, το 4^ο Showcase Χορογραφίας Κύπρου. Ο θεσμός παρουσιάζει επιλεγμένα χορογραφικά έργα των δύο τελευταίων ετών και προσφέρει την ευκαιρία στους χορογράφους που δημιουργούν στην Κύπρο να παρουσιάσουν τα έργα τους στο ευρύ κοινό, σε καλλιτεχνικούς διευθυντές, προγραμματιστές και διοργανωτές φεστιβάλ σύγχρονου χορού του εξωτερικού, οι οποίοι προσκαλούνται για τον σκοπό αυτό. Η Επιτροπή Επιλογής Έργων, έπειτα από μελέτη των αιτήσεων που υποβλήθηκαν, επέλεξε τα έργα των ακόλουθων χορογράφων: Πάνου Μαλακτού, Πέτρου Κονναρή & Ροδιάς Βόμβολου, Χάρη Κούσιου, Εύης Δημητρίου, Μιλένας Ούγκρεν Κούλας, Μελίνας Σοφοκλέους και Αντριάς Μιχαηλίδου. Το Showcase Χορογραφίας Κύπρου εμπλουτίζουν παράλληλες εκδηλώσεις υπό τον τίτλο *Meanwhile* που διοργανώνονται από τη Στέγη Χορού Λεμεσού, τη Στέγη Χορού Λευκωσίας και τη Νέα Κίνηση. **€8** (ανά μέρα).

12

ΠΕΜ 20:00 (100')
Ρεμπέτικες και Λαϊκές Ζωγραφιές
Μουσικά Σχολεία - Χρήστος Φιλίππου

Η συναυλία διοργανώνεται από το Γραφείο Επιθεώρησης Μουσικής της Διεύθυνσης Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας σε συνεργασία με τον μουσικό παραγωγό Χρήστο Φιλίππου. Σε αυτήν συμπτύσσονται επί σκηνής μαθητές και μαθήτριες των Μουσικών Σχολείων Λευκωσίας, Λάρνακας, Αμμοχώστου και Λεμεσού, μαζί με επαγγελματίες μουσικούς, για να παρουσιάσουν μια μουσική ιστορική διαδρομή με εμβληματικά τραγούδια του ρεμπέτικου και λαϊκού ρεπερτορίου. Είσοδος Ελεύθερη.

14

ΣΑΒ 20:30 (90')
Σ' εσάς που με ακούτε (15+)
Λούλα Αναγνωστάκη | Νέα Σκηνή ΘΟΚ

Ενιά πρόσωπα συναντιούνται σε ένα διαμέρισμα στο Βερολίνο. Έξω, η πόλη βρίσκεται σε αναβρασμό με συγκεντρώσεις και επεισόδια. Ο Άγης, συγγραφέας, προετοιμάζεται για ένα φιλερηνικό φόρουμ, η Σοφία κυνηγά μια παρόνομη αλλά ελπιδοφόρα συναλλαγή. Ξαφνικά, ο αντίπαλος της πόλης εισβάλλει στο «μέσα» και το ένα πρόσωπο μετά το άλλο μιλάει σε ένα φανταστικό ακροατήριο, ανασύροντας τραύματα, κρυφές επιθυμίες και ανεκπλήρωτες προσδοκίες. Σκηνοθεσία: Θανάσης Γεωργίου. Παίζουν: Θανάσης Γεωργίου, Σταύρος Δημόπουλος, Φάνος Θεοφάνους, Σοφία Καλλή, Μελίνα Κουτσόφτα, Ανδρέας Κούτσουμπας, Μαρία Κωνσταντίνου, Ραφαέλλα Καβάζη, Κρίς Σπύρου, Νιόβη Χαραλάμπους. Με αγγλικούς και τουρκικούς υπέρτιτλους. **€15 / 6**

15

ΚΥΡ 20:30 (90')
Τα Φώτα του Σινεμά: Γαλλία και Ευρώπη με Μουσική
Alliance Française de Limassol

Μια μουσική περιπλάνηση στον ευρωπαϊκό κινηματογράφο με ειδική αναφορά στον γαλλικό και γαλλόφωνο πολιτισμό. Η παράσταση αναδεικνύει τη βαθιά σχέση ανάμεσα στη μουσική και την κινηματογραφική εικόνα, φωτίζοντας εμβληματικές μελωδίες που σημάδεψαν τον 20ό αιώνα. Τρεις διακεκριμένοι ερμηνευτές –ο πιανίστας Σταύρος Δρίτσας, ο βαρύτονος Κύρος Παταλίδης και η τραγουδίστρια Βάκια Σταύρου– συμπτύσσονται με 14μελή ορχήστρα υπό τη διεύθυνση του Σταύρου Δρίτσα και τις πρωτότυπες ενορχηστρώσεις του Φώτη Μουσουλίδη. **€25 / 20**

18

TET 20:00 (90')
Ο Πατέρας
Florian Zeller | Θέατρο Δέντρο & Θεατρική Στέγη Κύπρου

Για πρώτη φορά στην Κύπρο το βραβευμένο έργο, που κατέκτησε το παγκόσμιο κοινό και τους κριτικούς. Τι συμβαίνει όταν η μνήμη γίνεται λαβύρινθος; *Ο Πατέρας* δεν είναι απλώς μια ιστορία για την άνοια. Είναι ένα συγκλονιστικό ταξίδι στο εσωτερικό ενός νου που χάνει σταδιακά τα σημεία αναφοράς του. Είναι μια βαθιά υπαρξιακή εμπειρία που αφορά την ίδια τη ζωή, τη μνήμη ως φορέα της βιογραφίας μας και τον φόβο της απώλειας του εαυτού. Σκηνοθεσία – Μουσική επιμέλεια: Γιάννης Λεοντάρης. Ηθοποιοί: Σταύρος Λούρας, Κατερίνα Λούρα, Αλέξανδρος Παρίσης, Βασιλική Κυπραίου, Ονησίφορος Ονησιφόρου, Κρίστη Χαραλάμπους. **€18 / 15**

19

ΠΕΜ 19:30 (120')
Denis Stelmakh:
An Evening of Souful Neoclassicism

Ο Denis Stelmakh, νεαρός πιανίστας και συνθέτης από τη Ρωσία, έχει γράψει κινηματογραφικές νεοκλασικές συνθέσεις, που με την ειλικρίνεια και το συναισθηματικό τους βάθος έχουν συγκινήσει το κοινό παγκοσμίως. Αντλώντας έμπνευση από θρυλικούς δημιουργούς της κινηματογραφικής μουσικής, ο Denis γράφει και ερμηνεύει μουσική που λειτουργεί ως ηχητικός συνοδοιπόρος στις πιο ουσιαστικές στιγμές της ζωής. **€40+**

20

ΠΑΡ 20:30 (127')
Σπασμένη Φλέβα (18+)
Γιάννης Οικονομίδης (GR, 2025)

Η νέα ταινία του συμπατριώτη μας Γιάννη Οικονομίδα είναι, όπως ο ίδιος σημειώνει, «Μια συνηθισμένη ιστορία που, στην αναπάντεχη εξέλιξή της, αποκαλύπτει τα πολλαπλά πρόσωπα και προσωπεία του ατόμου». Υπόθεση: Ο Θωμάς Αλεξόπουλος, ένας μεσήλικας επιχειρηματίας, πνίγεται στα λάθη και στις επιπολαιότητές του. Όταν η κόντρα του με τον τοκογλύφο της περιοχής πάρει απρόβλεπτες διαστάσεις, και κινδυνεύει να χάσει το σπίτι του, ωθείται στα άκρα. Σκηνοθεσία: Γιάννης Οικονομίδης. Σενάριο: Γιάννης Οικονομίδης – Βαγγέλης Μουρίκης. Πρωταγωνιστούν: Βασίλης Μπισμπίκης, Μαρία Κεχαγιόγλου, Μπέττυ Αρβανίτη, Στάθης Σταμουλακάτος, Σοφία Κουνιά, Γιάννης Νιάρρος, Γιάννης Αναστασάκης, Ιωάννα Κολιοπούλου, Κλέλια Ρένεση, Αναστασία Χατζηθαθανάσιου, Δημήτρης Καπετανάκος και Μαρία Καλλιμάνη. **€8**

Μάρτιος 2026

28

ΣΑΒ 20:30 (140')
Δωδέκατη Νύχτα (15+)
William Shakespeare | Κεντρική Σκηνή ΘΟΚ

Μία από τις σπουδαιότερες κωμωδίες του Ουίλλιαμ Σαίξπηρ παρουσιάζεται ξανά από τον ΘΟΚ, σε μια ερεθιστική ανάγνωση από τον Βρετανό σαιξπηριστή σκηνοθέτη Owen Horsley. Η Βιόλα, πιστεύοντας ότι ο διδυμος αδερφός της χάθηκε, μεταμφιέζεται σε άντρα και μπαίνει στην υπηρεσία του δούκα Ορσίνου. Από αυτό το σημείο αρχίζει να ξετυλίγεται το κουβάρι μιας ιστορίας περιπλοκής γεμάτης παρεξηγήσεις και ανατρεπτικές διαθέσεις. Μετάφραση: Ρέα Φραγκοφίνου. Δασκευή-Σκηνοθεσία: Owen Horsley. Παίζουν: Άθως Αντωνίου, Χάρης Αττώνης, Νεκτάριος Θεοδώρου, Χάρης Κκολός, Μάριαν Κυπριανού, Παντελίτσα Λοΐζου, Μαριλύ Μήλια, Χρήστος Παπαγεωργίου, Παναγιώτα Παπακυριακού, Ελένη Σιδερά, George Siena, Κωνσταντίνος Τσίτσιος, Στέλα Φυρογένη. Μουσικοί επί σκηνής: Θωμάς Δασκαλάκης, Ανδρέας Παντελής. Με αγγλικούς και τουρκικούς υπέρτιτλους. **€15 / 6**

77777745
rialto.com.cy

Θέατρο Ριάλτο

ΜΟΥΣΙΚΗ

Του ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ

Με σημαντική εμπειρία στην μπαρόκ μουσική, η Μαίρη Ελεν Νέζν (αριστερά) και η Μυρσίνη Μαργαρίτη απέδωσαν με επιτυχία τις παλικιές καντάτες.

Ομηρικές ηρωίδες στην μπαρόκ μουσική

«Περωμένον φυγείν...» ήταν ο τίτλος της ενδιαφέρουσας παράστασης που παρουσιάστηκε στο Θέατρο Ολύμπια στις 10 Φεβρουαρίου. Η μουσικός και ερευνήτρια Ελίζα Μπαρμπέτσι εμπνεύστηκε ένα θέαμα στο οποίο ομηρικές ηρωίδες, η Ελένη, η Ανδρομάχη και η Κασσάνδρα, ζωντάνεψαν μέσα από καντάτες Ιταλών συνθετών του 17ου αιώνα. Μαζί με τη σκηνοθέτρια και ηθοποιό Μάρθα Τομπουλίδου έπλασαν μια αφήγηση, στην οποία εντάξαν τη μουσική με οργανικό τρόπο. Η υψίφωνος Μυρσίνη Μαργαρίτη ενσάρκωσε την Ελένη και ερμήνευσε τις καντάτες «Η φυγή της Ελένης», αγνώστου συνθέτη, και «Ιδού, αυτή που στην Ασία» του Αλεσάντρο Στραντέλα. Την Ανδρομάχη υποδύθηκε η μεσόφωνος Μαίρη Ελεν Νέζν, η οποία απέδωσε τις καντάτες «Ανδρομάχη» του Μπενεντέτο Μαρτσέλο και «Δώσε μου, άσπλαχνε Οδυσσέα» του Ρόκο Τσιρούτι. Μαζί, οι δύο τραγουδίστριες ερμήνευσαν την καντάτα «Είχαν πέσει τελικά»

Μια λιτή, έξυπνα στημένη παράσταση λειτούργησε χάρη σε καλές ερμηνείες από έμπειρους μουσικούς.

του Μάρκο Μαρατσόλι. Η ίδια η Τομπουλίδου υποδύθηκε την Κασσάνδρα, γεφυρώνοντας λιτά και εύστοχα τις μουσικές υπό τον ήχο ατμοσφαιρικών ηλεκτρονικών συνθέσεων της Νεφέλης Μπερή. Στη σκηνή ήταν επίσης η Μπαρμπέτσι, που έπαιξε εκκλησιαστικό όργανο πλάι στην Κατερίνα Κτώνα (τσέμπαλο), την Εφρ Μπνακούλη (θεόρβη) και τον Αλέξη Μποβ (τσέλο).

Οι συγκεκριμένες καντάτες, στην ουσία εκτενείς σπονδυλωτές δραματικές σκηνές, επιτρέπουν σε κάθε χαρακτήρα να ξεδιπλώσει τον ψυχικό του κόσμο μέσα από μεγάλη ποικιλία συναισθημάτων που εκφράζονται σε καθεμία από τις επιμέρους ενότητες. Η ερμηνεία τους προϋποθέτει αντοχή όπως και την πλήρη κυριαρχία στα εκφραστικά μέσα, ώστε να αποδοθούν με επιτυχία η ευγένεια, η θλιψη, η οργή, η ικεσία – η χαρά όπως και την πλήρη κυριαρχία στα εκφραστικά μέσα, ώστε να αποδοθούν με επιτυχία η ευγένεια, η θλιψη, η οργή, η ικεσία – η χαρά όπως και την πλήρη

έργα. Τα κάθε είδους ποικίλματα αποτελούσαν εκφραστικά εργαλεία, ενώ η μουσικότητα με την οποία διαμόρφωνε τις φράσεις υπογράμιζε το εκάστοτε συναίσθημα. Το σκούρο πχόχρωμα και η ευγένεια της απόδοσης ταίριαξαν ιδανικά στον χαρακτήρα της Ανδρομάχης, που γνωρίζει ότι μετά την καταστροφή πρέπει να ζήσει και να αντέξει. Ιδιαίτερα συγκινητική υπήρξε η ερμηνεία της στο έργο του Τσιρούτι, όπου η Ανδρομάχη ικετεύει τον Οδυσσέα να της δώσει πίσω τον γιο της, Αστυνάκτα, ο οποίος έχει καταδικαστεί σε θάνατο προκειμένου να αποτραπεί κάθε πιθανότητα διαδοχής στην Τροία.

Περιττή ενίσχυση

Η πιο ανοικτόχρωμη, πιο δρασερή φωνή της Μαργαρίτη ανταποκρινόταν στο στερεότυπο της φωτεινής, ωραίας Ελένης, παρότι μέσα από τις συγκεκριμένες καντάτες ο κόσμος της βασιλίσσας της Σπάρτης κάθε άλλο παρά ανέφελος εμφανίζεται.

Απαντώντας στο ζητούμενο η Μαργαρίτη έδωσε τη διάσταση της γυναίκας που πριν από τα γεγονότα έχει τύψεις, εικάζοντας τις συνέπειες της απόφασής της, ενώ μετά την καταστροφή αναλογίζεται ακόμα και την αυτοκτονία.

Όπως η Νέζν, έτσι και η Μαργαρίτη είναι εξοικειωμένη με την τέχνη του μπαρόκ και απέδωσε με άνεση και καλαισθησία στις απαιτήσεις της μουσικής. Μαζί, η Νέζν ως αφηγήτρια και η Μαργαρίτη ως Ελένη ερμήνευσαν την καντάτα του Μαρατσόλι. Λίγο πριν από το τέλος οι φωνές τους ενώθηκαν και τραγουδήσαν «Μια μάταιη σκιά είναι η ομορφιά, που πέφτει θύμα του χρόνου».

Η εμπειρία στην μπαρόκ μουσική βοήθησε επίσης τους τέσσερις μουσικούς να υποστηρίξουν με τον καλύτερο τρόπο τις ερμηνεύτριες. Μόνη αλλά σημαντική επιφύλαξη υπήρξε η ηλεκτρική ενίσχυση των φωνών, όσο και των οργάνων, που είναι τελείως περιττή σε ένα μικρό θέατρο όπως το Ολύμπια, όπου έχει κατ' επανάληψη ακουστεί μπαρόκ και του οποίου η διευρυμένη σκηνή εισχωρεί πλέον αρκετά βαθιά στην αίθουσα. Ο φυσικός ήχος αποτελεί ιδρυτική προϋπόθεση στην όπερα και καλά εστιασμένες φωνές όπως οι συγκεκριμένες δεν έχουν ανάγκη από βοήθεια. Αντί να προσθέσει κάτι στο αποτέλεσμα, η ενίσχυση αφαίρεσε από την ποιότητά του. Χωρίς λόγο.

«ΝΙΚΟΣ ΞΥΛΟΥΡΗΣ - Ο ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ»
Κείμενο: Ζαχαρένια Πετράκη
Σκηνοθεσία-επιμέλεια κειμένου: Νικορέστης Χανιωτάκης

Θέατρο ΗΒΗ, Σαρρή 27, Ψυρρή. Παραστάσεις μέχρι 5 Απριλίου.

«ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΜΑΣ ΤΣΙΡΚΟ»
του Ιάκωβου Καμπανέλλη
Σκηνοθεσία: Πέτρος Ζούλιας

Ελληνικός Κόσμος - ΘΕΑΤΡΟΝ (Αιθ. Αντιγόνη), Πειραιώς 254, Ταύρος. Παραστάσεις μέχρι 15 Μαρτίου.

Ελεωνόρα Ζουγανέλη και Δημήτρης Γκοτσόπουλος στο εμβληματικό έργο «Το μεγάλο μας τσίρκο». Η παράσταση που σκηνοθετεί ο Πέτρος Ζούλιας τα έχει όλα. Λείπει μόνο ο ξεσηκωτικός παλμός του Ιάκωβου Καμπανέλλη.

Προσκύνημα και τραγούδι στην μπουάτ με τα εικονίσματα

Η απαίτηση για τηλεοπτική απλότητα στο λαϊκό θέατρο ποτέ δεν λύγισε. Τουναντίον, μεταλλάχθηκε σε σκληρότερη απαίτηση για απλοϊκότητα.

Η απλοϊκότητα πάλι δείχνει μεν να κανακεύει τη λαϊκότητα, αλλά, στην πράξη, περιορίζει τον αυθορμητισμό της. Κυρίως, όμως, την κρατά σφηνωμένη σε στενά καλούπια έκφρασης, χυτευμένα από τον συντηρητισμό, όπως τον σέρβιρε ο ελληνικός εμπορικός κινηματογράφος, προτού παρακμάσει κατά τη Μεταπολίτευση. Τα καλούπια αυτά, ωστόσο, επειδή δεν αφήνουν περιθώρια για απορίες, καθοδηγούν αποτελεσματικά τον θεατή σε ξεκάθαρα συμπεράσματα. Κι έτσι, αποτελούν την πιο αποδοτική τακτική, όταν η επιδίωξη είναι π.χ. να «αγιοποιηθεί» ένα πρόσωπο, όπως στο έργο «Νίκος Ξυλούρης, ο Αρχάγγελος της Κρήτης» – ένα λαμπρό υπόδειγμα της ιδιομορφίας που αποτελεί μια μουσική παράσταση με «σχισμές» πράζας. Πρόκειται για φόρμα παράξενη, επειδή κάθε τραγούδι βυθίζεται στη λήθη του στιγμιότυπο πράζας που προηγήθηκε. Ταυτόχρονα, όμως, χωρίς την πράζα, το μουσικό σκέλος μόνο του ίσως να μην ξεσίκωνε το κοινό όσο τώρα. Ωστόσο, όσο αμέριμνος κι αν παρακολουθεί, ο θεατής αντιλαμβάνεται την υπεραπλούστευση χαρακτήρων και περιστάσεων να αγγίζει τα όρια του κυνισμού.

Η «μπουάτ»

Για παράδειγμα, ο Ξυλούρης «δυσκολεύεται» με τη λέξη «μπουάτ». Τη βρίσκει υπερβολικά ξενική. Μοιραία, αυτό ωθεί τη σκέψη του θεατή στο ότι και ο τραγουδιστής θα υπήρξε αδιάστατος ελληνάρας, όπως τόσο πολλοί σήμερα. Αλλά πάλι, ο Ξυλούρης παρουσιάζεται σαν να έμπλεξε εξ ευθείας στα γεγονότα του Πολυτεχνείου, καθώς ήταν απλώς ένας άβουλος «Βενιζελικός». Γενικά, η πράζα δημιουργεί ένα «εικονισμό» του, αφαιρώντας αιχμές που θα δίκαιζαν τους θεατές – με τίμημα, ο Ξυλούρης να φαντάζει αγαπάπτος και μονοδιάστατος όσο ο Άγιος Φανούριος. Και κάπως έτσι, η παράσταση πετυχαίνει τον στόχο της ως «προσκυνηματικό θέατρο» (εκ του «προσκυνηματικός τουρισμός»).

Αλλά και στενεύει σαν κορσές τους ηθοποιούς. Έτσι, φτωχοί και «δύσκαμπτοι» που είναι όλοι οι ρόλοι δεν αφήνουν περιθώρια σε ικανούς ηθοποιούς να τους αναπτύξουν υποκριτικά. Ως ορθοπαιδικός γύψος λειτουργεί και ο πανταχού παρών στην πράζα σεξισμός –καίτοι άχρηστος– που μεγαλύτερο θύμα του είναι ο ρόλος της

γραμματέως της δισκογραφικής. Όμως, το κοινό δεν πτοείται, γιατί μάλλον φτάνει ενήμερο ότι θα δει μια πρωτίστως μουσική παράσταση. Κι έτσι, σιγοτραγουδά από την πρώτη στιγμή – δικαίως, γιατί το μουσικό σκέλος είναι άψογο.

Είναι πολύ καλοί όλοι όσοι τραγουδούν. Καθότι τα τραγούδια του Ξυλούρη είναι μοιρασμένα σε πολλές φωνές κι αυτό συνιστά εύστοχη σκηνοθετική απόφαση, που αναδεικνύει πόσο κοινό κτήμα υπήρξε και παραμένει το έργο του. Αψογή είναι και η Αλκηστις Πρωτοψάλτη, παρά τη φανφάρα του λίγο ιερατικού και πένθιμου φορέματος που φοράει. Τα καταφέρνει, επειδή είναι παρούσα και συνεπής, ανά πάσα στιγμή, στη σκηνή – αληθινή όταν απευθύνεται στο κοινό και συγκινητική όταν τραγουδάει.

Μια αναλόγως σπουδαία παράσταση σήμερα είναι «Το μεγάλο μας τσίρκο».

Έργο περίφημο που ανέβηκε πρώτη φορά το καλοκαίρι του 1973

Αψογή είναι η Αλκηστις Πρωτοψάλτη στην παράσταση για τον Ξυλούρη, το κείμενο του Καμπανέλλη ακολουθεί πιστά και επικαιροποιεί ο Πέτρος Ζούλιας.

από τον πολυμελή θίασο Τζέννης Καρέζη και Κώστα Καζάκου και με τον Νίκο Ξυλούρη να ερμηνεύει τα μοναδικά τραγούδια του Σταύρου Ξαρχάκου. Προκαλούσε τότε ταραχή στη χούντα. Κι εμψύκωνε το δημοκρατικό κοινό, που, λίγους μήνες αργότερα, συμμετείχε στην εξέγερση του Πολυτεχνείου.

Η τωρινή δραματουργική επεξεργασία και σκηνοθεσία του Πέτρου Ζούλια ακολουθεί πιστά το θεατρικό κείμενο και το επικαιροποιεί, χωρίς φόβο και πάθος, με αναφορές όπως π.χ. εκείνην στα Τέμπη. Η διαύγεια και η λεπτότητα του λόγου του Ιάκωβου Καμπανέλλη, που είναι αξιοθαύμαστες ποιότητες του έργου, γίνονται απολύτως αισθητές. Οι ηθοποιοί είναι άψογοι και κάθε ένας έχει τη δική του στιγμή που εκπλήσσει το κοινό, προσφέροντας κάτι παραπάνω από αυτό που εκείνο περιμένει. Ο Κώστας Τριανταφυλλίδης ερμηνεύει τα τραγούδια του Ξαρχάκου, μ' ένα απρόσμενο μέταλλο από βελούδο στη φωνή – αν προκύπτει κάποιο νόημα από

αυτήν την περιγραφή.

Η Ελεωνόρα Ζουγανέλη πετυχαίνει άνετα τους τελειοθηρικούς στόχους της. Ο Δημήτρης Γκοτσόπουλος γοητεύει το κοινό, προσφέροντας συμπάθεια και χάρη, αλλά κυρίως με το απίστευτο εύρος και την τελειότητα της φωνής του όταν τραγουδάει. Κι αν ο αείμνηστος Διονύσης Παπαγιαννόπουλος έβλεπε τον Γιάννη Ζουγανέλη να παίζει τον Κολοκοτρώνη και τον Καραγιώζη, που εκείνος είχε ερμηνεύσει μοναδικά πριν από 53 χρόνια, θα του έβγαζε το καπέλο.

Το αναπάντεχο κλου είναι τα κοστούμια. Πανέμορφα, χαρούμενα, παιχνιδιάρικα κι όμως εξίσου υποβλητικά της ιδέας ότι πάνω στο σήμα «βγάζει φύτρες» το χθες και ότι κανένα εκ των δύο δεν θα αποδεσμευτεί ποτέ από το άλλο. Υψηλού επιπέδου είναι και τα σκηνικά – όμορφα, με μαγικές λειτουργίες κατά στιγμές.

Κάτι «κλωτσάει»

Αν όμως είναι όλα τόσο τέλεια, τι «κλωτσάει» τελικά στην παράσταση; Η απάντηση θα ήταν ότι δεν εκτελεί το πολιτικής τάξεως καθήκον της, για το οποίο γράφτηκε το έργο. Η επικαιροποίηση των δεινών που πιέζουν τον λαό δεν αρκεί, όταν απουσιάζει από σκηνής η υποδαύλιση μιας πολιτικής αντίδρασης, με την οποία θα συντασσόταν το κοινό.

Όταν ένα έργο δεν αναλαμβάνει καθαρά την πολιτική θέση που προάγει, τότε στέκει ως φιοριτούρα. Ας υπογραμμιστεί εδώ ότι στην παράσταση «Νίκος Ξυλούρης, ο Αρχάγγελος της Κρήτης», στο σημείο που αναφέρεται στη συμμετοχή του στο «Μεγάλο μας Τσίρκο» του 1973, εμφανίζονται στη σκηνή ηθοποιοί που κρατούν πλακάτ με συνθήματα που υποθετήθηκαν αργότερα κατά την εξέγερση του Πολυτεχνείου και παραμένουν κτηνάρια. Επιπλέον, οι ηθοποιοί κατεβαίνουν μ' αυτά στην πλατεία και τα περιφέρουν, ως εάν ήταν πολιτικά αιτήματα του κοινού.

Στο τωρινό ανέβασμα του «Μεγάλου μας Τσίρκου» μια τέτοια τοποθέτηση απουσιάζει.

Κι αυτή η απουσία το καθιστά θεατρικό ανάλογο του Μαισουλίου του Λένιν, στην Κόκκινη Πλατεία της Μόσχας. Δηλαδή, ένα όμορφο, επιβλητικό μνημείο, για κάτι που δεν αναπνέει πια.

Ως εκ τούτου, η παράσταση υπάγεται αυτόματα στο προσκυνηματικό θέατρο. Προσφέρει στο κοινό μια γερή καθοδηγητική δολογία σε μια δυναμική, που εκείνο κάποτε απέκτησε εκφράζοντας την πολιτική του επιθυμία και που τώρα, μοιάζει να μη διαθέτει πια.

Μπαλκόνι με θέα στην επιτυχία

«Ο αλγόριθμος μία σε θέλει μία σε αφήνει», λέει ο Βασίλης Παπαζώτος. Ως Papazó, πάντως, πέρυσι είχε 20 εκατομμύρια προβολές των τραγουδιών του στο TikTok, πολλές εκ των οποίων από το δημοφιλές πρότζεκτ «Μουσικό Μπαλκόνι».

ΑΓΓΕΛΟΣ ΜΠΑΡΔΑ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΜΠΑΡΔΑ

Εγιναν viral και αυτό δεν συνέβη «κατά λάθος»

Οι Γιαγκίνηδες είναι δύο συμφοιτητές που άρχισαν να ανεβάζουν στα social media τα ρεμπέτικα που έπαιζαν στον δρόμο. Όταν πέτυχαν το πρώτο τους viral, πίστευσαν πως «συνέβη κατά λάθος», κάτι που η πορεία που ακολούθησαν διαψεύδει.

«Δώρο» του κορωνοϊού

Η μουσικοπαιδαγωγός Ακριβή Ερκέκογλου συστήθηκε ως ράπερ με το ψευδώνυμο Expre στη διάρκεια της καραντίνας. «Για μένα ήταν το δώρο μου. Το να κυκλοφορήσω τη μουσική μου στα online Μέσα ήταν η μοναδική οδός, αλλά χωρίς σκέψη ή πλάνο».

Σουξέ στον ρυθμό του TikTok

Ανέβασαν στα social media τα τραγούδια τους, ο αλγόριθμος τα λάτρεψε και η καριέρα τους εκτοξεύτηκε

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΤΖΑΝΝΑΤΟΥ**

Δημιουργός περιεχομένου

«Είμαστε σε μια νέα εποχή τού τι σημαίνει μουσικός, γιατί αυτός που κάνει μουσική πλέον είναι και δημιουργός περιεχομένου», επισημαίνει ο Παπαζό, κατά κόσμον Βασίλης Παπαζώτος.

Όταν το 2021 ο Σπύρος Ζήσης και ο Παναγιώτης Σικλαφίδης αποφάσισαν να ανοίξουν την κάμερα του κινητού τους, να καταγράψουν και να ανεβάσουν στα social media τα ρεμπέτικα που έπαιζαν στα στενά της Σύρου, στην αυτοσχέδια περιοχή τους στα νησιά των Κυκλάδων, δεν φαντάζονταν τι θα ακολουθήσει. Τα βίντεο των Γιαγκίνηδων, όπως λέγεται το μουσικό ντουέτο, άρχισαν να μοιράζονται με εκθετικούς ρυθμούς και στις αρχές του επόμενου έτους, ένα βίντεο που έπαιζαν τον «Κουταλιανό» με τον Λευκό Πύργο στο φόντο, κατάφερε να αγγίξει οργανικά τις 60.000 προβολές.

Οι Γιαγκίνηδες μόλις είχαν πετύχει το πρώτο τους «viral». Δεν το πολυπίστευαν, νόμιζαν πως είχε συμβεί κατά λάθος. Σήμερα, μερικά χρόνια και δεκάδες ρεμπέτικες δισκοσκευές μετά, οι Γιαγκίνηδες μετρούν σχεδόν 82.000 ακολούθους στο Instagram, 1,2 εκατομμύρια likes στο TikTok, επιτυχημένες συναυλίες και μία συνεργασία με τη Minos EMI, στην οποία και πέρυσι κυκλοφόρησαν τη συλλογή «Πάρτι με τους Γιαγκίνηδες».

Δεν αποτελούν την εξαίρεση αλλά ένα νέο είδος ανερχόμενου κανόνα στα μουσικά πράγματα: είναι κι αυτοί, όπως πολλοί ακόμα στη γενιά τους, μουσικοί που συστήθηκαν στο κοινό μέσα από τα social media. Στην εποχή που η προσοχή μας διαρκεί όσο ένα reel, είναι το TikTok και το Instagram τα νέα τερνί της μουσικής όπου «παίζεται το παιχνίδι». Ή τα εν λόγω κανάλια παραμένουν απλά ένα ακόμα επικουρικό εργαλείο στα χέρια των νέων μουσικών που έχουν βρει έτσι τον τρόπο να δημιουργούν και να εκφράζονται διατηρώντας σε μεγάλο βαθμό τη δύναμη αυτού που κάνουν στα χέρια τους; Και τελί-

κά, πίσω από όλα αυτά ελλοχεύει ο κίνδυνος να γίνουν δέσμιοι αλγοριθμικών εξισώσεων σαν άλλοι «one hit wonders» του σήμερα;

Υπάρχει μια άγνοια κινδύνου μοιρασμένη με το άγχος του επόμενου βήματος πίσω από ένα κομμάτι μουσικής που βουτά στον χαοτικό ωκεανό του Ιντερνετ και καταφέρνει να αναδυθεί στην επιφάνειά του. «Η αλήθεια είναι πως κατευθείαν σκεφτήκαμε ότι αφού πήγε καλά, έπρεπε να συνεχίσουμε να «ταίζουμε» τον αλγόριθμο», παραδέχεται ο Σπύρος Ζήσης για την πρώτη ανέλιξη των Γιαγκίνηδων. Το ντουέτο πήγαινε και λίγο στα τυφλά, «δεν είχαμε ιδέα πού μπορεί να φτάσει όλο αυτό, απλά συνεχίσαμε να ανεβάζουμε βιντεάκια και να μαθαίνουμε ταυτόχρονα μέσα από αυτή τη διαδικασία πώς λειτουργούν τα social» – και μαζί να εξελίσσονται και μουσικά.

Μουσικός στο μπαλκόνι

«Ο αλγόριθμος μία σε θέλει, μία σε αφήνει», θα πει από την πλευρά του και ο Βασίλης Παπαζώτος, που όταν δεν ασκεί την ειδικότητά του ως οφθαλμίατρος, γράφει κομμάτια και κάνει δισκοσκευές στο μπαλκόνι του ως Παπαζό. Την περίοδο της καραντίνας, που σχεδόν όλες οι μορφές έκφρασης και εξωστρέφειας κατέληγαν σε μια οθόνη, ο μουσικός άρχισε να ανεβάζει κάθε Κυριακή ένα νέο κομμάτι του στο Instagram, εποχές που ακόμη η πλατφόρμα «δεν προωθούσε τα reels σε νέους ακολούθους, είχαμε μια απήχηση εσωτερικής κατανάλωσης». Η συνέπεια είναι η λέξη-κλειδί για τον Παπαζό, που του επέτρεψε να γίνει αναγνώρισιμος, με τις «Music Sundays», αλλά κυρίως από το πρότζεκτ «Μουσικό Μπαλκόνι», που ξεκίνησε πριν από δύο χρόνια, κάνοντας δισκοσκευές στο μπαλκόνι του με διάφορους άλλους μουσικούς – μόνο πέρυσι

είχε 20 εκατομμύρια προβολές στο TikTok με λιγότερο από 40 βίντεο. Και αυτό γιατί δημιουργεί μια περιοδική σχέση με το κοινό που ξέρει πότε να περιμένει από αυτόν καινούργιο υλικό.

«Είμαστε σε μια νέα εποχή τού τι σημαίνει μουσικός, γιατί αυτός που κάνει μουσική πλέον είναι και δημιουργός περιεχομένου», θα πει ο Παπαζό. Κοινώς, ο νεαρός μουσικός όχι μόνο γράφει/δισκοθετεί κομμάτια, αλλά σκηνοθετεί τα βίντεο και χειρίζεται την επικοινωνία με τους μουσικούς που θα τον συνοδεύσουν κάθε φορά στο «Μπαλκόνι». Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά, τον τελευταίο χρόνο δούλεψε κάθε μέρα για τη μουσική και πήγε διακοπές μόνο τρεις μέρες. Και ενώ η λογική του deadline που έβαλε ο ίδιος στον εαυτό του, τον έχει βοηθήσει να είναι παραγωγικός, στο τέλος της ημέρας, τα social media δεν είναι αυτοσκοπός, αντίστοιχα ούτε και το κυνήγι της επιτυχίας: «Τα social έχουν τον εθισμό της ντοπαίνης, όλα μετριούνται και όλο αυτό σε εγκλωβίζει. Στην τελική, είναι απλά ένα βιντεάκι που κάποιος προσπερνάει. Μερικές φορές δίνουμε μεγαλύτερη διάσταση στα πράγματα», θα πει, αποδομώντας και λίγο την κατάσταση. Αν αναλογιστούμε πως στο Spotify, ο Παπαζό μετράει πάνω από 150.000 μηνιαίους ακροατές, τα κοινωνικά δίκτυα δικαιωματικά δεν χρειάζεται να είναι τα μόνα που αξίζει να τον απασχολούν.

Ρίμες της καραντίνας

Αν, πάλι, τα σωστά εργαλεία δεν είχαν φτάσει στα χέρια της την κατάλληλη στιγμή, ίσως η Ακριβή Ερκέκογλου να μην είχε φτάσει αντίστοιχα στα αυτιά μας με τις ρίμες που γράφει ως Expre. «Για μένα η καραντίνα ήταν το δώρο μου, που ακριβώς λόγω των συνθηκών, το να κυκλοφορήσω τη μουσική μου στα online Μέ-

σα, ήταν η μοναδική οδός, αλλά χωρίς σκέψη ή πλάνο με βαρύτητα», θα πει ένα από τα πλέον ενδιαφέροντα ονόματα του ανεξάρτητου χιπ χοπ στην Ελλάδα.

Χωρίς τυμπανοκρουσίες και με μια σταθερή παρουσία online, η Expre παραμένει μια DIY («do-it-yourself», δηλαδή) καλλιτέχνης. Υπογραμμίζει ωστόσο πως κάτι που ξεκινάει «αθώα» είναι πολύ εύκολο να καταλήξει αλλιώς: «Πιστεύω πως υπάρχει ένα ταβάνι αν δεν σε αφορά να προστατεύεις την αξία του DIY. Συνήθως όσοι ξεκινάνε έτσι, τους παίρνουν μετά οι εμπορικοί παράγοντες, οπότε στο τέλος της ημέρας, δεν ξέρω πόσοι DIY καλλιτέχνες με αυτή την κουλτούρα έχουν επωφεληθεί σε διάρκεια χρόνου μόνο από τις πλατφόρμες», θα σχολιάσει. Η αλήθεια είναι πως αντίστοιχα, ενώ είχε προτάσεις από όλες τις μεγάλες εταιρείες και έχει κάνει επιμέρους συνεργασίες για τη διαχείριση κάποιων κομματιών του, και ο Παπαζό είναι άτεγκτος ως προς αυτό: «Δούλεψα δύο χρόνια χωρίς να πάρω ρεπτό από τον εαυτό μου και δεν δέχομαι να καπνιλευτεί κάποιος άλλος το μεγαλύτερο μερίδιο της δουλειάς μου».

Όσο βέβαια ο κόσμος του Ιντερνετ ψάχνει ποια θα είναι η επόμενη τάση που θα διαφνοσθεφανώσει, άλλο τόσο «περιμένει στη γωνία» για να διοχετευτεί τοξικότητα προς πάσα κατεύθυνση. Η Expre ένιωθε θωρακισμένη προς κακεντρέχη ιντερνετική σχόλια για την εμφάνισή της ή την επάρκειά της ως ράπερ. «Αυτό που μου έκρουσε τον κώδη να κινδύνου όμως ήταν απειλές προς τη σωματική μου ακεραιότητα επειδή μπορεί κάποιος να μη συμφωνούσε με αυτά που λέω στα κομμάτια μου. Σε αυτού του είδους την επίθεση είμαι κάθετη, διότι δεν ξέρεις ποτέ τι γίνεται. Εγώ παίζω τα λάιβ μου, δεν έχω προστασία. Και φυσικά είμαι γυ-

ναίκα, που δυστυχώς με κάνει πολύ πιο εύκολο στόχο».

Πίσω όμως από όλα αυτά υπάρχει η πραγματική, τρισιδιάστατη ζωή, που πάντα επιφυλάσσει τις εκπλήξεις της. Η Expre έχει ξαφνιαστεί ευχάριστα όσες φορές έχει τύχει να τη γνωρίσουν χιπ χοπ ακροατές που είναι γονείς μαθητών της (εργάζεται ως μουσικοπαιδαγωγός προσχολικής ηλικίας). «Εκεί καταλαβαίνεις πως η κουλτούρα του χιπ χοπ είναι τρόπος ζωής που δεν φεύγει με τα χρόνια», θα πει με ικανοποίηση.

Ο Παπαζό μπορεί να μην ένιωθε τόσο άνετα όταν τηλεοπτικό κανάλι τον περίμενε για δηλώσεις μετά το πέρας της βάρδιάς του σε νοσοκομείο για να αποσπάσει κάποιες δηλώσεις του (για να μην ψέγουμε μόνο το Ιντερνετ για όλα τα δεινά). Βέβαια, όταν είδε όλη αυτή τη σοσιαλμιντιακή αναγνωρισιμότητα να μεταφράζεται σε 3.500 ανθρώπους που έδωσαν το «παρών» στη συναυλία που έκανε στην πλατεία Δεξαμενής για να γιορτάσει τον ένα χρόνο «Μουσικό Μπαλκόνι», ήταν που «συνειδητοποιήσα πραγματικά όλη αυτή την απήχηση. Γιατί είναι διαφορετικό να δεις 10.000 likes και άλλο να δεις τον κόσμο από κάτω να τραγουδάει».

Τα άλμπουμ είναι παντοτινά

Ομοίως, δεν χρειάζεται να ανησυχούμε για το αν «οι μουσικοί του TikTok» γυρνούν την πλάτη στη δισκογραφία και την τέχνη του δίσκου. Επιβεβαιώνουν το αντίθετο και οι μικρότεροι «της πηγάδας», οι Γιαγκίνηδες: «Η μουσική στη μορφή δισκογραφίας θα υπάρχει και θα την ακούμε για πάντα. Το να βγάλεις ένα άλμπουμ ενώ είσαι viral στα social είναι το επόμενο βήμα, που θα σε κάνει να εξελιχθείς και να αφήσεις το δικό σου στίγμα. Γιατί, καλό είναι το viral, αλλά πόσο διαρκεί; Μια βδομάδα, δέκα μέρες; Η δισκογραφία όμως μένει εκεί για πάντα».

Το πρώτο βήμα

«Καλό είναι το viral, αλλά πόσο διαρκεί; Μια βδομάδα, δέκα μέρες;», σχολιάζουν οι Γιαγκίνηδες και σημειώνουν πως «το να βγάλεις ένα άλμπουμ είναι το επόμενο βήμα, που θα σε κάνει να εξελιχθείς».

11 ΜΑΡΤΙΟΥ 2026
The Royal Hall

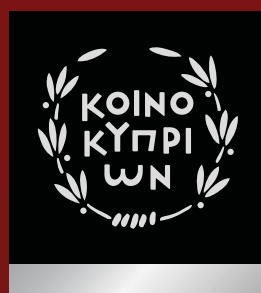
24^η ΑΠΟΝΟΜΗ

Τράπεζα Κύπρου

MAN

OF THE YEAR

2025

Ἀρετὴ
ἐπιστήμη
ἐστίν

Σωκράτης

ΣΤΗΡΙΖΟΥΝ

